

SISÄLLYSLUETTELO

Kaupunginhallitus pöytäkirja 06.03.2017

Pöytäkirjan kansilehti	1
1 § Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus	3
2 § Pöytäkirjan tarkastaminen	4
3 § Kokouksessa saadut selostukset	5
4 § Kuntalain 51 §:n mukaista ottomenettelyä varten saapuneet pöytäkirja ja päätökset	6
5 § Vantaan nuorisovaltuuston pöytäkirja/tiedoksi	7
6 § Henkilöstökertomus 2016	8
- : Henkilöstökertomus 2016	10
7 § Marja-Vantaan ja keskustan kehittäminen -rahaston vuosiraportti 2016	46
8 § Kunnan asukkaiden tekemät aloitteet vuonna 2016	48
- : Luettelo kunnan asukkaiden vuonna 2016 tekemistä aloitteista	49
9 § Oikaisuvaatimus kaupunginhallituksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen 9.1.2017 § 6	52
10 § Vastaus Timo Juurikkalan ja 27 muun valtuutetun aloitteeseen terveydenhuollon järjestämisestä paperittomille henkilöille	53
- : Selvitys valtuustoaloitteeseen (12.12.2016) terveydenhuollon järjestämisestä paperittomille henkilöille	56
- : Sosiaali- ja terveysministeriön: Kunnille suositukset laittomasti maassa oleskelevien kiireelliseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon	62
- : Timo Juurikkalan ja 27 muun valtuutetun aloite terveydenhuollon järjestämisestä paperittomille henkilöille	67
11 § Yhteinen hyvinvointi -raportti	69
- : Yhteinen hyvinvointi -raportti	70
12 § Vastaus Jari Jääskeläisen ja 17 muun valtuutetun aloitteeseen lähiliikuntapaikasta / pumptrack-pyöräilyrata Vierumäen ja Päiväkummun koulun yhteyteen	174
- : Jari Jääskeläisen ja 17 muun valtuutetun aloite lähiliikuntapaikasta / pumptrack-pyöräilyrata Vierumäen ja Päiväkummun koulun yhteyteen	177
- : JustRide, pyöräilyn koulurata, Vierumäki, Vantaa	179
13 § Pääsarjataso edustusjoukkueiden uusi tukimalli	189
14 § Selostus Osallistuva Vantaa -toimintatavasta	191
- Osallistuva Vantaa. Uusi asukasvaikuttamisen toimintamalli Vantaalla, konkretisointia, aluepalvelupäällikkö Katja Syvärinen	192
Muutoksenhakuohje 1. Oikaisuvaatimus	208
Muutoksenhakuohje 2. Kunnallisvalitus oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen	209
Muutoksenhakuohje 3. Hallintovalitus asemakaavan muutosta koskevassa asiassa	210
Muutoksenhakuohje 4. Hallintovalitus etuosto-oikeuden käyttämisestä koskevassa asiassa	211
Muutoksenhakuohje 5. Hankintaoikaisu ja oikaisuvaatimus hankinta-asiassa	212
Muutoksenhakuohje 6. Hankintaoikaisu ja markkinaoikeusvalitus hankinta-asiassa	213
Muutoksenhakuohje 7. Oikaisuvaatimus- ja valituskielto	216

Kaupunginhallituksen kokous

Aika 6.3.2017 klo 14.00–15.05
Paikka Kaupungintalo, Tikkurila

Osallistujat

Jäsenet	Läsnä	Varajäsenet	Läsnä
Mäkinen Tapani, puheenjohtaja	x	Rokkanen Sakari	
Letto Pirkko, I varapuheenjohtaja	x	Marjanen Viola	
Jääskeläinen Pietari, II varapuheenjohtaja	-	Nieminen Johannes	
Bruun Susanna	x	Salminen Helvi	
Kaira Lauri	x	Weckman Markku	
Karlsson Patrik	x	Rehnström Kristian	
Kokko Hannu	x	Juurikkala Timo	
Kotila Pirkko	x	Holopainen Matti	
Kärki Niilo	x	Sajaniemi Ulla	
Lehmuskallio Paula	x	Multala Sari	
Mäntynen Taisto	x	Loppukäärre Jukka-Pekka	
Niemelä Arja	x	Kakko Teijo	
Näättsaari Sinikka	-	Hämäläinen Anu	
Orpana Anitta	x	Puha Seija	
Ryhänen Riitta	-	Kuokkanen Jasi	x
Suensalmi Jouko	x	Oksa Petteri	
Åstrand Riikka	-	Pajunen Sirpa	
Muut osallistujat			Läsnä
Lindtman Antti, valtuuston puheenjohtaja			-
Heinimäki Heikki, valtuuston I varapuheenjohtaja			x
Kostilainen Anniina, valtuuston II varapuheenjohtaja			x
Nenonen Kari, kaupunginjohtaja			x
Lipponen Martti, apulaiskaupunginjohtaja			x
Lehto-Häggroth Elina, apulaiskaupunginjohtaja			x
Penttilä Hannu, apulaiskaupunginjohtaja			x
Toiva Ari, apulaiskaupunginjohtaja vs.			x
Niinistö Jaakko, apulaiskaupunginjohtaja			x
Rainio Päivi, viestintäjohtaja			x
Marjamaa Patrik, talousjohtaja			x
Myllymäki Juha, kaupunginlakimies			x
Lievonen Kirsi-Marja, henkilöstöjohtaja			x
Kallistahti Veli-Matti, liikuntajohtaja			14.00–14.30
Syvärinen Katja, aluepalvelupäällikkö			14.00–14.55
Hörkkö Tiina, kuntalaispalveluiden johtaja vs.			14.00–14.55
Jääskeläinen Nelli, hallintoasiantuntija			x
Björkstén Jenni, pöytäkirjanpitäjä			x

Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Todettiin

Allekirjoitukset

Puheenjohtaja Tapani Mäkinen

Pöytäkirjanpitäjä Jenni Björkstén

Pöytäkirjan tarkastus

Aika ja paikka 20.3.2017, Kaupungintalo, Asematie 7, 01300 Vantaa (Tikkurila)

Pöytäkirja on yleisesti nähtävänä

Aika ja paikka 22.3.2017 klo 8.15–16.00, Kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa (Tikkurila)

1 § Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Kaupunginhallitus 6.3.2017 § 1

Kaupunginjohtajan esitys:

Todetaan kokous lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

2 §

Pöytäkirjan tarkastaminen

Kaupunginhallitus 6.3.2017 § 2

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään tarkastaa ja hyväksyä kaupunginhallituksen 27.2.2017 pitämän kokouksen pöytäkirja nro 4/2017.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

3 § Kokouksessa saadut selostukset

Kaupunginhallitus 6.3.2017 § 3

Käsittely:

Henkilöstöjohtaja Kirsi-Marja Lievonen selosti esityslistan asiaa 5 "Henkilöstökertomus 2016".

Liikuntajohtaja Veli-Matti Kallistahti selosti esityslistan asiaa 12 "Pääsarjataso edustusjoukkueiden uusi tukimalli".

Aluepalvelupäällikkö Katja Syvärinen selosti Osallistuva Vantaa -toimintamallia. Paikalla oli myös kuntalaispalveluiden johtaja vs. Tiina Hörkkö.

Päätös:

Merkittiin tiedoksi saadut selostukset ja käyty keskustelut.

4 § Kuntalain 51 §:n mukaista ottomenettelyä varten saapuneet pöytäkirja ja päätökset

KN/BI

Kaupunginhallitukselle on kuntalain 51 §:n mukaista ottomenettelyä varten lähetetty seuraavat pöytäkirja ja päätökset:

Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen johtokunnan pöytäkirja nro 2/28.2.2017

Hankintajohtajan päätökset

- § 20 Optiopäätös Suun terveydenhuollon hoitokoneyksikköjen hankinnasta (190 000 euroa, alv 0 %)
- § 21 Optiopäätös Pehmopapereiden hankinta (68 000 euroa, alv 0 %)
- § 22 Johtautojen hankinta (2 kpl) Keski-Uudenmaan pelastuslaitokselle (215 780 euroa, alv 0 %)
- § 23 Hydrauliikkaosien ja -tarvikkeiden hankinta (120 000 euroa, alv 0 %)

Tietohallintojohtajan päätökset

- § 19 Lupapiste.fi -palvelun lisäkehityksen hankinta (176 400 euroa)
- § 23 Bentley Select -ohjelmistosopimuksen lisälaajentaminen (7 145,60 euroa)
- § 24 Terra lisenssien laajentamisen hankinta TerraPhoto lisenssillä (6 885 euroa)
- § 25 Suomi.fi tunnistaumisen hankinta (8 400 euroa)

Kaupunginhallitus 6.3.2017 § 4

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään olla ottamatta kaupunginhallituksen käsiteltäväksi esittelyosassa mainitussa pöytäkirjassa olevia ottamiskelpoisia päätöksiä ja esittelyosassa mainittuja päätöksiä.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Täytäntöönpano: kaupunginkanslia

5 § Vantaan nuorisovaltuuston pöytäkirja/tiedoksi

KN/PV/BI

Kaupunginhallitukselle on saapunut **Vantaan nuorisovaltuuston** pöytäkirja 28.2.2017

Kaupunginhallitus 6.3.2017 § 5

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään merkitä tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Täytäntöönpano: kaupunginkanslia

6 § Henkilöstökertomus 2016

VD/2213/01.00.02.01/2017
KN/K-ML/HY-L

Vantaan kaupungin henkilöstökertomus vuodelta 2016 on valmistunut. Kertomuksessa raportoidaan henkilöstörakennetta, henkilöstön työhyvinvoinnin, osaamisen ja johtamisen kehittämistä ja henkilöstökeskuksen palvelujen vaikuttavuutta kuluneelta vuodelta.

Henkilöstöjohtaja toteaa kertomuksen sisällöstä seuraavaa:

Kaupungin palveluksessa oli vuoden lopussa 10 586 henkilöä. Henkilöstön ikärakenne on hieman nuortunut ja henkilöstö on aiempaa kouluttautuneempaa. Kaupungilla oli vuonna 2016 haettavana 1796 työpaikkaa. Hakijoiden määrä verrattuna edellisvuoteen kasvoi noin 3 prosenttia, vaikka avoimien työpaikkojen määrä väheni. Vuoden aikana henkilöstöpalveluyritys Seuren kautta Vantaalla työskenteli 2 500 työntekijää.

Henkilöstön kehittäminen pohjautuu tulos- ja kehityskeskustelujen kehittämissuunnitelmiin, ja kehityskeskustelut kävi 69 % henkilöstöstä. Metropolia ammattikorkeakoulu toimi toista vuotta henkilöstökoulutuksen kumppanina. Se toteutti kaiken kaikkiaan 259 koulutusta. Koulutusten hallinnointiin otettiin käyttöön uusi pilvipalvelu-Osuma. Sen myötä kaikki koulutusten järjestämiseen ja seurantaan liittyvä tieto on yhdessä paikassa.

Vuonna 2016 kilpailutettiin kaupunkitasoiset kehittämiskumppanit. Esimiesten valmennuksiin lisättiin tutkintomuotoinen ohjelma, lähiesimiehen ammattitutkinto. Lisäksi käynnistyi kaksi uutta Esimiehenä Vantaalla -valmennusryhmää. Strategisena johtoryhmien valmennuksena aloitettiin toimintakulttuurin muutokseen valmentava koulutusohjelma. Haasteena on uudenlaisen johtamistavan (valmentava suoritusten johtaminen) omaksuminen koko organisaatiossa.

Kunta10-tutkimuksen tulosten perusteella henkilöstön kokema työtyytyväisyys on parantunut entisestään. Johtaminen ja työyhteisön toiminta saavat aiempaa vielä parempia arvioita. Henkilöstö kokee pärjäävänsä työn muutoksissa ja muutosten johtaminen on aiempaa parempaa. Vantaan tulokset erottuvat edukseen merkittävimpien mittareiden osalta verrattuna tutkimuksen valtakunnallisiin tuloksiin.

Palkkamenot muodostivat 380,6 milj. euroa, mikä on 2,1 % enemmän kuin edellisvuonna. Tasa-arvo ja miesten ja naisten väliset palkkaerot ovat edellisvuoden tasolla. Naisten ja miesten palkkaerot ovat pienentyneet, kun verrataan ansiotasoa verrataan samaa työtä tekevien kesken. Työt jakautuvat vahvasti miesten ja naisten ammatteihin. Naiset ovat miehiä kouluttautuneempia.

Sairauspoissaolot nousivat hieman edelliseen vuoteen verrattuna ja sairauspoissaoloprosentti oli 4,55. Sen sijaan ilmoitettujen tapaturmien määrä väheni. Merkittävä terveysjohtamisen kehittämistoimenpide vuoden aikana oli Tuunatun työn toimintatavan käyttöönotto. Laskennallisesti 2,13 % sairauspäivistä tehtiin tuunatun työn päiviä. Tuunatussa työssä on ollut vuoden aikana 259 Vantaan kaupungin työntekijää ja tuunatun työn päiviä on kertynyt yhteensä 3 626. Toimintatapa on saanut paljon positiivista huomiota ja kiinnostusta ja toimintatapa on ehdolla Henry ry:n ja Ilmarisen Henkilöstöteko 2016 -palkinnon saajaksi.

Kaupunginhallitus 6.3.2017 § 6

Kaupunginjohtajan esitys:

Esitetään kaupunginvaltuustolle merkittäväksi tiedoksi henkilöstökertomus vuodelta 2016.

Käsittely:

Merkittiin, että henkilöstöjohtaja Kirsi-Marja Lievonon selosti asiaa kokouksen alussa.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liite:

- Henkilöstökertomus 2016

Täytäntöönpano: kaupunginkanslia; esitys valtuustolle

Muutoksenhakuohje: 7.4. Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

henkilöstöjohtaja Kirsi-Marja Lievonen, puh. 040 570 5593, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

HENKILÖSTÖKERTOMUS 2016

Osaavan työvoiman varmistaminen	4
Johtamisen ja työyhteisöjen kehittäminen	13
Kunta10 tulokset	18
Palkitseminen ja kannustaminen	20
Terveys- ja turvallisuusjohtaminen	24
Henkilöstökeskuksen palvelut	32
Sammandrag	34
Tunnusluvut	35

TAULUKOISSA KÄYTETYT LYHENTEET

Sito	Sivistystoimen toimiala
Soster	Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala
Konsas	Konserni- ja asukaspalveluiden toimiala
Mato	Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala
Kajo	Kaupunginjohtajan toimiala

HENKILÖSTÖKERTOMUS 2016

Teksti	Inka Akkanen
Tilastot	Kaisa Halme, Anne-Maria Kuronen
Kuvat	Inka Akkanen, Sakari Manninen, Sami Lievonen, Pertti Raami
Kansikuva	Sakari Manninen
Kansikuvassa	lastenhoitaja Miisa Kaakkolahti ja lapset Ali Abdel Rida ja Mirel Vösu
Taitto	Anitta Mäkinen
Grafiikka	Sanna Henriksson
Paino	Savion Kirjapaino Oy

” POSITIIVINEN
ASENNE KANTAA
– NEGATIIVINEN
UUVUTTAÄ”

TYÖN ILON VOIN LÖYTÄÄ VAIN ITSE

Vantaan henkilöstökyselyn (Kunta10) tulokset olivat kaupunkitasolla osin erinomaisia – erityisesti johtamisen ja työyhteisöllisyyden osalta. Tekemistäkin kuitenkin riittää. Työelämä on muuttunut jatkuvissa muutoksissa pärjäämiseksi.

Muutoksiin meitä haastavat sekä ulkoiset että sisäiset tahot. Lainsäädännön muutokset tuovat uusia velvoitteita ja rajoitteita. Asiakkaiden toiminta ja tarpeet muuttuvat, kaupunki kasvaa ja kehittyy. Palvelutarpeet kasvavat, ilman että voimme resurssoida niihin lisää. Haastamme itse itseämme, kun haluamme palvelujen tuottavan asiakkaille aiempaa enemmän arvoa.

Toimintatapojen kehittämiseen tarvitaan meitä kaikkia: työntekijöitä, esimiehiä ja johtajia. Kaikilla meillä on annettavaa ja näkökulmamme täydentävät toisiaan.

Kehittämisen mahdollisuuksiin vaikuttaa asenne omaa työtä kohtaan. Positiivinen asenne kantaa – negatiivinen uuvuttaa. Positiivisesti asennoituva näkee työssään haasteita, jotka voidaan ratkaista. Tutkijat puhuvat työn imusta, joka parhaimmillaan näkyy hyvinvointina ja ilona työssä.

Työyhteisön jäsenet ja esimies luovat edellytyksiä yksilön hyvinvoinnille. Loppujen lopuksi työhyvinvointi on kuitenkin subjektiivinen kokemus, jonka taustalla on asenne työtä kohtaan. Positiivinen asenne kannustaa pitämään huolta hyvinvoinnista: omasta osaamisesta, kehittämisestä ja terveydestä.

Itsensä johtamisen taito mahdollistaa, että pääsemme elämässämme haluamiimme tavoitteisiin. Itseä johtamalla huolehdimme omasta hyvinvoinnistamme ja itsemme kehittämisestä sekä suhteestamme työtovereihin, esimieheen ja asiakkaisiin.

Keskittäkäämme siis huomiomme tänä Suomen itsenäisyyden juhlavuotena itsemme johtamiseen, arviointiin ja kehittämiseen. Toivon, että jokainen kaupungin työntekijä löytäisi omasta työstään ilon. Se kantaa haastavina muutoksen aikoina.

Kirsi-Marja Lievonon
henkilöstöjohtaja

JÄRJESTELMÄLLINEN KOULUTUSSUUNNITTELU TUKEE STRATEGIAN TOTEUTUMISTA

Kaupungin henkilöstön osaamisen kehittämisen ja osaamisen johtamisen pohjana on kaupungin koulutus- sekä henkilöstösuunnitelma. Tulosalueet laativat koulutussuunnitelmat osana johtamisen suunnittelua. Koulutussuunnitelma pohjautuu tulosalueen tarpeisiin ja muutoksiin toimintaympäristössä sekä nykyisen henkilöstön osaamiseen. Osaaminen on selvitetty laatimalla kehityssuunnitelmat tulos- ja kehityskeskusteluiden yhteydessä.

Koulutussuunnitelmassa arvioidaan koko henkilöstön ammatillista osaamista. Koulutusta ja kehittämistoimia kohdennetaan tarpeen ja strategian mukaisesti. Koulutussuunnitelmassa kuvataan, miten osaamistarpeet priorisoidaan, mitkä osa-alueet valitaan tärkeimmiksi osaamisiksi sekä millaisilla keinoilla puuttuva osaaminen hankitaan varattujen määrärahojen puitteissa. Suunnitelman tehtävä on auttaa esimiehiä ja johtajia näkemään strategisesti olennaisen koulutuksen tarve.

Koulutussuunnitelmat käsitellään kaupungin yhteistoimintaryhmässä. Koulutussuunnitelmien pohjalta rakennetaan seuraavan vuoden koulutusohjelma eli tarjolle suunnattavat kehittämistoimet ja koulutukset. Koulutusten pääyhteistyökumppanina toimii Metropolia ammattikorkeakoulu.

KOULUTUKSET KUMPPANIN AVULLA

Metropolia ammattikorkeakoulu toimi toista vuotta henkilöstökoulutuksen kumppanina. Eniten koulutusta Metropolia on tuottanut sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalle. Lisäksi Metropolia on tuottanut osaamisen kehittämisen asiantuntijapalveluita. Palvelua on opittu

entistä paremmin hyödyntämään ja vuonna 2016 yhteistyö osaamisen johtamisen vuosikellon mukaisesti on ollut sujuvaa.

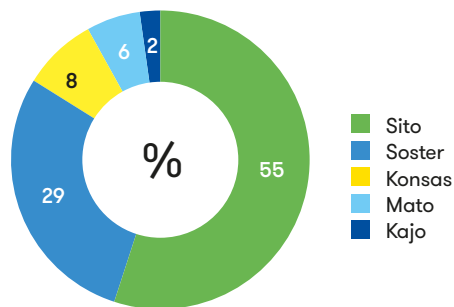
Koulutuskumppani toteutti kaiken kaikkiaan 259 koulutusta ja osallistujia koulutuksissa oli yhteensä 3 077 henkilöä. Yli puolet koulutuksista liittyi sosiaali- ja terveystoimen alalle. Koulutuksista saadun palautteen perusteella koulutukset saivat arvosanan 4,5 (asteikolla 1–5). Yhteistyötä koulutuskumppanin kanssa arvioitiin erillisessä kyselyssä. Se oli kehittynyt edellisvuodesta. Kokonaisarvosana koko palveluntuotannosta oli 3,64 (asteikolla 1–4), ja 86 prosenttia tilaajista oli tyytyväisiä Metropolian palveluihin. Metropolian palveluihin käytettiin koko kaupungin tasolla noin 340 000 euroa.

Kaupungin tarjoamien valmennusten lisäksi kaupunki tukee taloudellisesti henkilöstön omaehtoista kouluttautumista, kun työntekijä kehittää itseään ammatillisesti ja laajentaa osaamistaan omalla kustannuksellaan. Koulutuksen on oltava henkilön tulos- ja kehityskeskustelussa laaditun kehityssuunnitelman mukaista. Vuonna 2016 omaehtoisen koulutuksen tukea on jaettu 40 000 euroa. Tukea sai 83 työntekijää, ja yksittäisten koulutusten kustannukset vaihtelivat 75 eurosta 6100 euroon.

Koulutussuunnitelman mukaisia oppimispäiviä toteutui 27 032, joista ulkoisia oli 8 064 ja sisäisiä 18 968. Koulutuspäiviä työntekijää kohden oli 3,1. Luvussa on mukana kaikki vakinaiset ja määräaikaiset työntekijät. Ulkoisen koulutuksen oppimispäivien määrä väheni

Henkilöstömäärä toimialoittain

2016

Vuonna 2016 kaupungin palveluksessa oli yhteensä 10 586 henkilöä, josta maahanmuuttajataustaisten osuus on 4,4 prosenttia (osuus kasvoi 10 prosentilla).

”KOULUTUKSET
OVAT OSA
TOIMINNAN
KEHITTÄMISTÄ”

YHDESSÄ SUUNNITTELEMALLA TARPEISIIN VASTAAVAA KOULUTUSTA

Metropolia-ammattikorkeakoulu on toiminut kaksi vuotta kaupungin henkilöstökoulutusten kumppanina. Se järjestää ammatillisten koulutusten toteutuksen tulosalueiden koulutussuunnitelmien pohjalta.

Koulutustarjonnan rakentaminen on monivaiheinen työ.

Sen laadinta pohjautuu henkilöstön kehityskeskusteluissa tehtyihin kehittämissuunnitelmiin ja tulosalueiden henkilöstösuunnitelmiin, joissa analysoidaan toimintaympäristön muutoksia. Asiantuntijoiden ja johdon käsittelyn jälkeen Metropolia rakentaa tarjonnan toimialoittain. Koulutuksia on koko ammattiryhmän ammattitaidon kehittämiseen, ja lisäksi tarjotaan räätälöityjä erityisosaamiseen tai toiminnan kehittämiseen tähtäviä valmennuksia.

– On tärkeää, että suunnittelu on tehty yhteistyössä kaupungin kanssa. Tämä on ainutlaatuinen asiakkuus, jossa olemme syvällä koulutussuunnitelman laadinnan prosessissa, Metropolian kehityspäällikkö **Taru Ruotsalainen** sanoo. Terveyspalvelujen osalta erityisasiantuntija **Ritva Paavonheimon** tehtävänä on toimia linkkinä Metropolian ja terveyspalvelujen välillä.

– Tällä mallilla järjestetyt henkilöstökoulutukset ovat vastanneet työelämälähtöiseen koulutus- ja kehittämistarpeeseen. Onnistuneet koulutukset ovat vaatineet aktiivisuutta myös meidän päässä. Meidän on osattava määritellä konkreettisesti, mihin tarpeeseen koulutusta tarvitaan, terveyspalvelupäällikkö **Pertti Sopanen** sanoo.

Kahden vuoden kokemuksella yhteistyö on muuttunut kumppanuudeksi ja toimintatapoja on hiottu matkan varrella. Joihinkin koulutuksiin pyritään saamaan mukaan kaupungilla työskentelevä asiantuntija, jolloin koulutuksen sisällöstä pystytään tekemään kohdennettua.

Sopanen kertoo, että parhaimmillaan koulutukset ovat yksi osa koko toiminnan kehittämistä. Koulutus on voinut käynnistää uuden kehittämisprojektin tai toimintatapojen muutoksen työyhteisössä.

– Koulutuksen anti ei todellakaan ole enää irrallaan työstä, Sopanen täsmentää.

Kuvassa Pertti Sopanen, Ritva Paavonheimo ja Taru Ruotsalainen

”OLEMME VOINEET
SUUNNITELLA
TOIMINTAA LASTEN
KANNALTA”

HUOMIO TÄRKEÄÄN AMMATTIRYHMÄÄN

Sivistystoimen perusopetuksessa käynnistettiin keväällä 2016 perusopetuksen ja siton henkilöstöyksikön sekä henkilöstökeskuksen yhteinen kehittämispilotti, jonka tavoitteena oli kehittää erityisopetusta antavien koulujen koulunkäyntiavustajien ja oppilashoitajien johtamista ja hyvinvointia. Vantaalla työskentelee näissä tehtävissä yhteensä 120 työntekijää.

Kehittämispilotti toteutettiin ulkopuolisen kehittämiskumppanin avulla. Koulunkäyntiavustajat ja oppilashoitajat osallistuivat työpajoihin ja kehittämispäiviin. Työpajoissa osallistujat kokosivat aihealueet ammattiryhmän kehittämiseksi.

Kehittämiskohteiksi valikoitui ammattiryhmän integroiminen osaksi koulun opetushenkilöstöä, opettajien ja avustajien välisen yhteistyön kehittäminen, erityisopetusta antavien koulujen ja päivätoiminnan kehittäminen ja johtamisrakenteiden ja -käytäntöjen kehittäminen.

– Olemme helposti piiloon jäävä työntekijäryhmä. Pilotin myötä erityisopetuksen toimintaa on nostettu esiin ja koulunkäyntiavustajat ovat saaneet aiempaa enemmän mahdollisuuksia ammatilliseen kouluttautumiseen. Pilotissa olemme laatineet pelisäännöt sijaistamisesta, ja kehittämistilaisuuksiin on ollut aiempaa helpompaa ilmoittautua, oppilashoitaja **Hanna Dahllund** sanoo.

Pilotin aikaisissa kehittämispäivissä on jaettu koulujen välisiä toimintatapoja. Jakamisen myötä toimintaperiaatteita Vantaan eri kouluissa on saatu yhteneväisiksi. Näin opetus ja päivätoiminta ovat aiempaa tasalaatuisempaa.

– Näin laajan kehittämishankkeen suunnittelu ja toteuttaminen ei olisi ollut mahdollista perusopetuksen omin voimin. Ulkopuolinen vetäjä toi mukanaan uusia kehittämismenetelmiä ja osasi kysymällä tuoda esiin näkökulmia, joita itsellemme ei olisi tullut mieleen, perusopetuksen aluepäällikkö **Virpi Lehmusvaara** sanoo.

– Johtamisen näkökulmasta yksi tärkeimmistä pilotin aikaansaannoksista on ollut päivätoiminnan kehittäminen. Avustajat ja oppilashoitajat vastaavat toiminnan pyörittämisestä itsenäisesti, eikä henkilöstöllä ole työskentelyn keskellä mahdollisuuksia irrottautua suunnitteluun. Kehittäminen ja koordiointi tarvitsee kuitenkin johtamista. Työpajojen ansiosta olemme voineet suunnitella tulevaa toimintaa lasten ja koko ryhmän kannalta, Viertolan koulun rehtori **Eija Vulkko** sanoo.

Kuvassa edessä Hanna Dahllund

edellisvuodesta ja koulutuksissa on painotettu sisäisiin valmennuksiin osallistumista. Kaupunki saa työttömyysvakuutusrahastolta koulutuskorvausta 271 648 euroa.

KOULUTUSTEN HALLINNOINTI PILVEEN

Kaupungin tavoitteena oli yhtenäistää henkilöstökoulutusten hallinnointiin käytettäviä sähköisiä työvälineitä ja sen myötä yksinkertaistaa toimintatapoja. Koulutusten hallinnointiin ja viestintään kilpailutettiin uusi työväline. Palvelun tuottajaksi valikoitui eTaika Oy ja joulukuussa otettiin käyttöön uusi, koko henkilöstön yhteinen hallinnointityökalu Osuma – Osaamista uuteen maailmaan.

Uuden pilvipalvelun avulla kaupungin koulutustarjonta löytyy yhdestä paikasta, Osuman koulutuskalenterista. Kaupungin järjestämiin eli sisäisiin koulutuksiin liittyvä viestintä tehdään niin ikään yhdessä paikassa: Osumassa. Myös ulkoisten koulutusten hallinnointi hoidetaan pilvipalvelussa. Työntekijällä ja esimiehellä on omapalvelunäkymä, jossa voidaan toimia roolin mukaisesti. Järjestelmän helppokäyttöisyydestä on tullut paljon positiivista palautetta.

Osuman tavoitteena on ollut yksinkertaistaa hallinnointiin tarvittavia työvälineitä; luoda selkeä järjestelmä, jossa on mukana myös viestinnän väline. Uuden työvälineen avulla myös helpotetaan hallinnointiin liittyvää työtä. Osumaa käyttämällä koulutuksiin liittyvä tieto tallennetaan vain kertaalleen ja yhteen paikkaan. Muutoksen myötä yksinkertaistui myös hallinnointityön vastuut. Esimies kehittämisspäivien järjestäjänä tallentaa itse tilaisuuteen liittyvät tiedot järjestelmään.

HAKIJAMÄÄRÄT KASVOIVAT

Kaupungin palveluksessa oli vuoden lopussa yhteensä 10 586 henkilöä. Vakituisten henkilöstön määrä kasvoi vuoden aikana 128 henkilöllä. Määräaikaisen henkilöstön määrä

sen sijaan pieneni 48 henkilöllä. Toimialoilla henkilöstömäärä on kasvanut sivistystoimessa ja sosiaali- ja terveystoimessa, mutta konserni- ja asukaspalveluissa henkilöstömäärä on pienentynyt.

Naisten ja miesten osuus henkilöstöstä on pysynyt edellisten vuosien tasolla: naisten osuus koko henkilöstöstä oli 80 prosenttia ja miesten 20 prosenttia. Toimialoista naisvaltaisista on sosiaali- ja terveystoimi, jossa yli 91 prosenttia henkilöstöstä on naisia. Myös sivistystoimessa ja kaupunginjohtajan toimialalla naisten osuus on suurempi kuin koko kaupungin henkilöstössä. Miesvaltaisimmat toimialat ovat maankäyttö, rakentaminen ja ympäristö sekä konserni- ja asukaspalvelut, joissa molemmissa miehiä on hieman yli puolet henkilöstöstä. Henkilöstön ikärakenne on hieman nuortunut. Suurin ikäluokka on 45–49 -vuotiaat ja toiseksi suurin ikäluokka on 35–39 -vuotiaat.

Vantaan rekrytointijärjestelmässä oli vuonna 2016 haettavana yhteensä 1 796 avointa

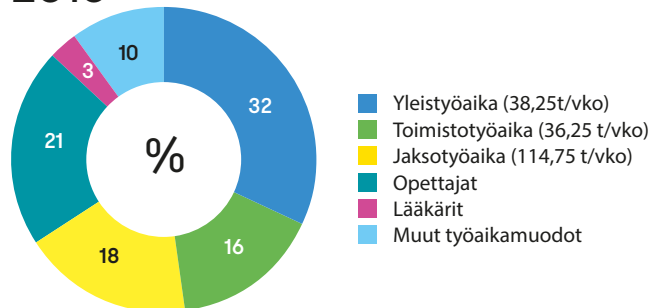
**OSUMA ON
HELPPO-
KÄYTTÖINEN**

työpaikkaa, joista oli vakinaisia 923 ja määräaikaisia 873 paikkaa. Kesätyöpaikkoja oli määräaikaisista tehtävistä 332. Kaupunki vastaanotti avoinna olleisiin työpaikkoihin 47 715 työhakemusta. Kesätöitä haki 11 608 hakijaa. Työnhakijoiden määrä verrattuna edellisvuoteen kasvoi noin 3 prosenttia, vaikka avoimien työpaikkojen määrä väheni 14 prosentilla.

Kaikki kaupungin työpaikkailmoitukset julkaistaan kaupungin omien rekrytointisivujen lisäksi työ- ja elinkeinotoimiston mol.fi-sivuilla ja monster.fi-palvelussa. Avoimet työpaikat löytyvät lisäksi kaupungin Facebook-sivuilta. Asiantuntijatehtäviin liittyvät haut julkaistaan kaupungin LinkedIn-sivuilla. Sosiaalisen median kanavien hyödyntämistä rekrytointien yhteydessä kehitettiin edelleen. Video

Vakituinen henkilöstö työaikamuodoittain

2016

Kaupungin henkilöstön työajat ovat hyvin moninaiset.

haastattelua testattiin osana rekrytointiprosessia.

Henkilöstökeskuksen henkilöstöasiantuntija oli mukana sekä esimiesrekrytointien että vaativien asiantuntijatehtävien yhteydessä haastattelutukena yhteensä 55 eri rekrytoinnissa ja yhteensä 276 haastattelussa. Asiantuntija auttoi hakemusten läpikäynnissä, haastatteluissa ja niiden yhteenvetokeskusteluissa sekä jatkoon valinnassa.

HARJOITTELUSOPIMUKSIA SUUNNITELLUSTI

Oppilaitosyhteistyö on Vantaalla osa ennakkoavaa rekrytointia, jonka tavoitteena on var-

mistaa osaavan työvoiman saatavuus. Kaupungin strategisena tavoitteena on kehittää työpolkuja opinnoista työelämään ja näin turvata henkilöstön saatavuutta.

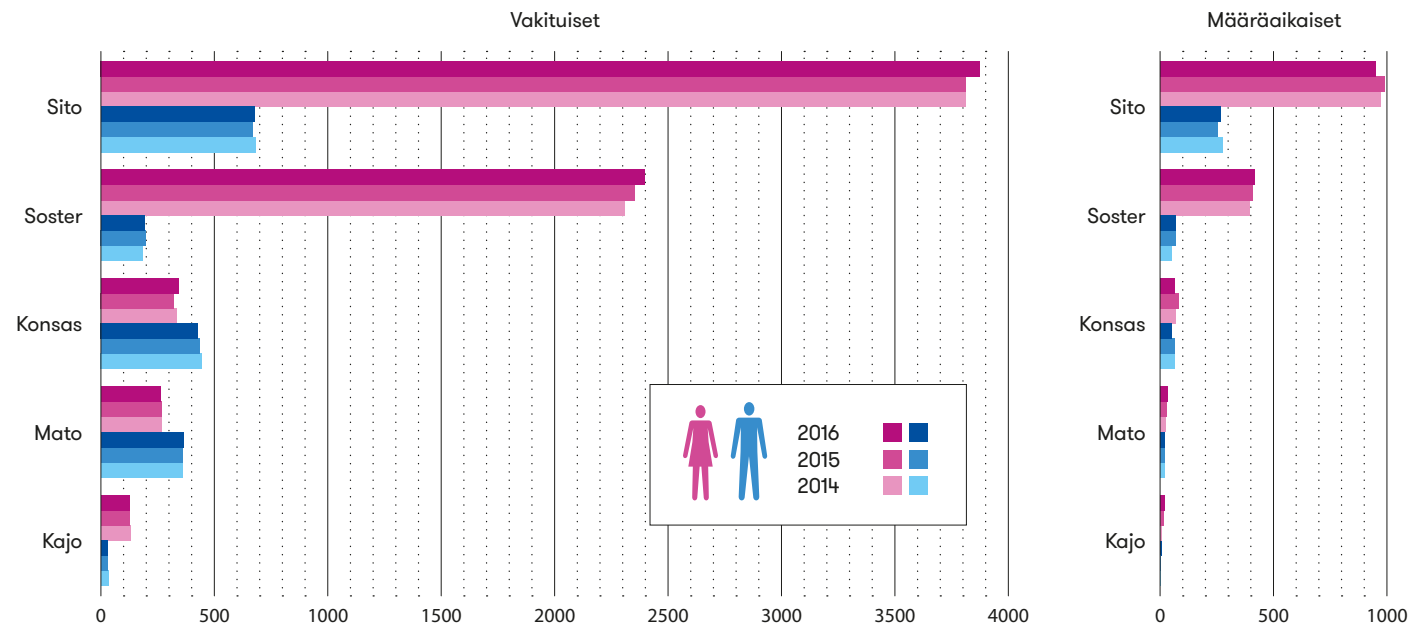
Strategiakauden tavoitteena on ollut oppilaitosyhteistyön kehittäminen systemaattiseksi merkittäville ammattialoilla. Painopisteammattiryhminä oppilaitosyhteistyön kannalta vuonna 2016 ovat olleet edellisen vuoden tapaan sosiaalityöntekijät, sosionomit, lastentarhanopettajat, sairaanhoitajat ja lähihoitajat.

Oppilaitosyhteistyössä pyritään pysyvien rakenteiden luomiseen muun muassa harjoitteluyhteistyön edistämiseksi. Harjoitte-

lujaksojen lisäksi opiskelijat ovat yhteydessä kaupungin työpaikkoihin lopputöiden, opintokäytien, kesätöiden ja erilaisten oppimistehävien tai projektien kautta. Suunnitelmallisen yhteistyön ja olemassa olevien yhteistyökäytäntöiden lisäksi opiskelijayhteistyötä tapahtuu muutakin kautta. Tämä suora kontaktointi haluttaisiin jatkossa systemaattisemman yhteistyön piiriin.

Systemaattisen yhteistyön lisäämistä halutaan, koska opiskelijamäärät kaupungin keskeisillä ammattialoilla kasvavat ja työ-säoppiminen opintojen suorittamistapana korostuu. Harjoittelupaikkoja ja niiden suunnittelua tarvitaan yhä enemmän. Harjoittelu-

Henkilöstömäärä sukupuolijakauman mukaan

80 prosenttia kaupungin henkilöstöstä on naisia.

paikkojen määrästä tehdään alustava suunnitelma henkilöstösuunnitelman yhteydessä. Seurannan tueksi on liitetty kysely toteutuneista harjoittelujaksoista Vantaalla.

Harjoitteluyhteistyötä kehitettiin puitesopimuskumppaneiden (Diak, Laurea, Metropolia ja Arcada) kanssa. Puitesopimukset sitovat kaupunkia suuntaamaan harjoittelujaksoja ensisijaisesti näille kumppaneille. Toisen asteen oppilaitoksista Vantaan oma oppilaitos Varia on ensisijainen kumppani työsäöppimisjaksoja tarjottaessa.

TURVATTUA SIIJASTYÖVOIMAA

Seure henkilöstöpalvelut Oy edisti vuonna 2016 monin tavoin Vantaan kaupungin työvoiman saatavuutta. Seure huolehti laajan työntekijäreservin rekrytoinnista ja ylläpidosta lyhytaikaisiin sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan työvoimatarpeisiin. Lisäksi Seuren kautta Vantaalle työllistyi lukuvuoden kestäviin työsuhteisiin 190 koulunkäyntiavustajaa ja 130 varhaiskasvatuksen työntekijää. Vuoden aikana Seuren kautta Vantaalla työskenteli kaikkiaan noin 2 500 työntekijää. Näistä työntekijöistä osa työllistyi Vantaan kaupungille Seuren työsuhteen jälkeen.

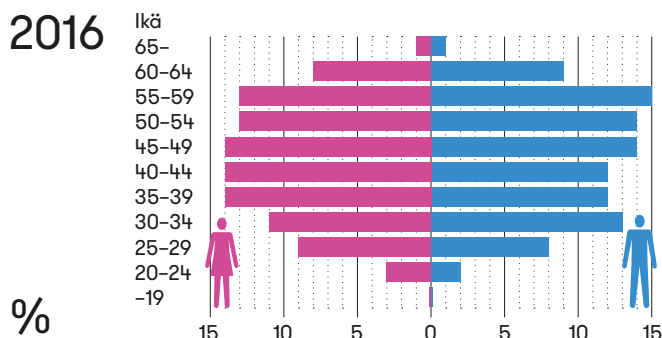
”PILOTILLA LUOTIIN JOUSTAVUUTTA HENKILÖSTÖRESURSSOINTIIN”

Seure toi joustavuutta erityisesti varhaiskasvatuksen henkilöstöresurssien suunnitteluun. Vuoden aikana työntekijöiden rakenne muutettiin nopeasti avustavasta henkilöstöstä kasvatukselliseen henkilöstöön. Seuren kautta löydettiin työntekijöitä myös varhaiskasvatuksen osa-aikaisiin työtehtäviin.

Kotihoidossa sijaistyövoiman saatavuutta edistettiin pilotimalla uudenlaista toimintamallia. Pitkäaikaisia kiertäviä kotihoidon työntekijöitä rekrytoitiin omaan erilliseen tiimiin. Pilotissa Seuren kiertävä työntekijä työskenteli joustavasti ensisijaisesti Länsi-Vantaan kotihoidon yksiköissä ja tarpeen tullen laajemmalla alueella. Pilotilla pyrittiin luomaan sekä joustavuutta henkilöstöresursointiin että turvaa henkilöstön saatavuuteen. Toimintamalli otetaan mahdollisuuksien mukaan laajempaan käyttöön vuoden 2017 aikana.

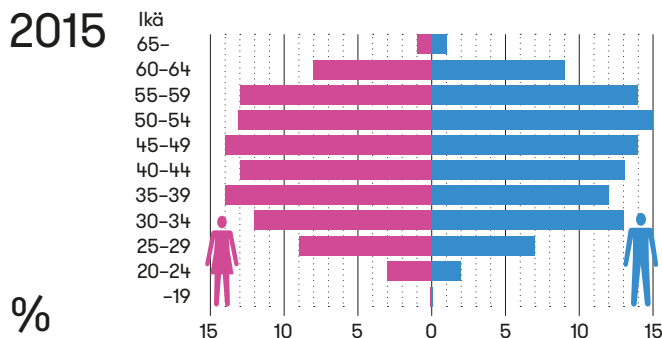
Ikärakenne

2016

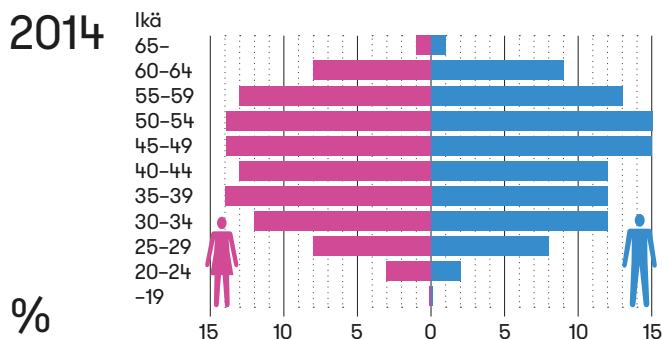
%

2015

%

2014

%

Vakituisen henkilöstön keski-ikä on 46 vuotta.

”PALVELUSSUHTEESSA PIDETTIIN HYVÄNÄ TYÖYHTEISÖN ILMAPIIRIÄ”

TULEVAISUUDEN TYÖHAKIJOITA

Vantaan kaupungilla työskenteli kesällä 2016 yli 300 kesätyöntekijää. Kesätyöissä oli koulu- luisia, lukiolaisia ja ammattiin opiskelevia sekä korkeakouluopiskelijoita. Koululaisten ja lukiolaisten työllistämisen tarkoituksena on saada nuoret kiinnostumaan kunta-alan ammateista. Suurin osa (92 %) kaikista kesätyösuhteista kesti yli neljä viikkoa ja neljäsosa yli seitsemän viikkoa. Palautekyselyn perusteella kesätyöntekijät löysivät tiedon kesätyömahdollisuudesta netin avulla ja yli puolet kesätyöntekijöistä oli töissä Vantaan kaupungilla ensimmäistä kertaa. Suurimman osan (90 %) mielestä työtehtävät olivat mielenkiintoisia ja suurimmalla osalla (91 %) haastattelussa saatu käsitys vastasi työtä ja vastuita kesän aikana. Vastanneista 94 prosenttia suosittelisi Vantaan kaupunkia työnantajana.

Vantaan kaupunki teki ennakoivaa rekrytointia myös osallistumalla rekrytointimessuille koordinoitusti. Vuonna 2016 Vantaan kaupunki osallistui neljään rekrytointiarpeen kannalta keskeiseen messutapahtumaan (opetus- ja kasvatustapahtuma Educa, sairaanhoitajapäivät, sosiaalialan asiantuntijapäivät ja varhaiskasvatustapahtumat) sekä muutamaan oppilaitosten ura- ja rekrytointipäivään.

LÄHTIJÄT HALUKKAITA PALAAMAAN

Kaupungin palveluksesta irtisanoutui enemmän henkilöstöä kuin edellisvuonna. Lähtö- vaihtuvuus oli 6,2 prosenttia. Lähtöpalautetta kerättiin palvelusuhteensa päättäneiltä ja siihen vastasi yhteensä 194 henkilöä. Vastaajista lähes puolet oli vakituksessa palvelussuh-

teessa. Työpaikkaa vaihtaneista noin puolet lähti toisen kunnan palvelukseen ja puolet yksityiselle sektorille. Palvelussuhteessa pidettiin hyvinä asioina työyhteisön ilmapiiriä, yhteistyötä esimiehen kanssa, selkeitä työn tavoitteita ja vaikuttamismahdollisuuksia. Oleellisin lähtöön vaikutti halu uusiin haasteisiin ja uralla etenemiseen. 19 prosentilla päättyi määräaikainen työsuhde ja eläkkeelle siirtyi 16 prosenttia vastanneista. Vastaajista 82 prosenttia olisi valmis palaamaan Vantaalle töihin.

VASTUULLISTA UUELLEENSIIJOITUSTA

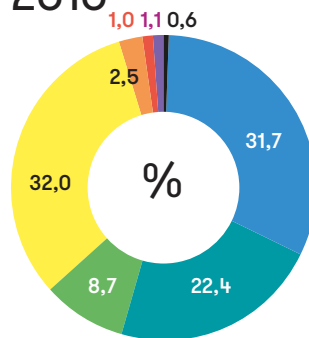
Kaupunki valmistautui hyvissä ajoin valtakunnalliseen normitetun toimeentulotuen

käsittelyn muutokseen. Tuen myöntäminen ja maksaminen siirtyi kunnilta Kansaneläkelaitokselle vuoden 2017 alussa. Työtä tehnyt henkilöstö jäi lainsäädännön perusteella Vantaan organisaatioon, ja kaupungille syntyi uudelleensijoitusvelvoite samankaltaiseen työhön työtä vaille jäävälle henkilöstölle. Muutoksen piirissä oli yhteensä 64 etuuskäsittelijää, toimistosihteerä, vahtimestaria ja esimiestä.

Toukokuusta 2015 alkaen henkilöstökeskus alkoi varautua uudelleensijoituksiin. Normitetun toimeentulotuen käsittelyn tehtävissä työskentelevälle henkilöstölle varattiin sopivia tehtäviä täyttölupaprosessin avulla. Muutokseen liittyvät yhteistoimintaneuvottelut aloitettiin vuoden 2015 lopulla ja henkilöstölle aloitettiin alkuvuodesta 2016 keskitetty uudelleensijoitusmenettely. YT-neuvottelujen tuloksena todettiin, että työnantaja tulee tarjoamaan muutoksen kohteena olevalle henkilöstölle uutta työtä eikä ketään tulla neuvottelujen tuloksena irtisanomaan.

Tutkintotasot

2016

- Tutkijakoulutus
- Ylempi korkeakouluaste
- Alempi korkeakouluaste
- Alin korkea-aste
- Keskiaste
- Ylempi perusaste
- Alempi perusaste
- Ei koulutusta tai tuntematon

Työntekijöiden koulutustaso on noussut edellisen vuoden tasosta 5,6 tasoon 5,7.

JOKAISELLE UUSI TYÖ

Perustoimeentulostukien käsittely siirtyi vuoden 2017 alusta kunnilta Kelan tehtäväksi. Valtakunnallinen muutos käynnisti uudelleensijoitusprosessin, kun etuuskäsittelyn työ väheni merkittävästi. Muutoksen valmistelu aloitettiin Vantaalla jo toukokuussa 2015, jotta työtä vaille jäävälle henkilöstölle pystyttiin tarjoamaan uutta työtä kaupungin sisältä.

Siirtymisen varmistuttua auki olevia kaupungin toimistotyön paikkoja täytettiin vain määräaikaaisesti. Toimeentulotuen käsittelijöillä oli mahdollisuus hakeutua näihin tehtäviin, kun oma työ päättyisi. Lisäksi heille tarjottiin hakuun avautuvia kaupungin työtehtäviä, joihin työkokemus ja osaaminen sopi. Työntekijät haastateltiin koulutuksen, osaamisen ja kiinnostuksen kohteiden kartoittamiseksi ja uuden, sopivan työpaikan löytämiseksi. Muutos koski noin viittäkymmentä työntekijää.

– Alussa täyttölupaa hakeneet päälliköt olivat ihmeissään ja harmistuneita. Näin kuitenkin varmistettiin, että tuotannollisen irtisanomisperusteen kohteeksi joutuville olisi tarjota töitä, toteaa henkilöstöjohtaja **Kirsi-Marja Lievonen**.

– Vastaavaa prosessia ei ole aiemmin ollut. Tämä oli hyvin vedetty muutos. Valmistelut aloitettiin hyvissä ajoin ennen työn päättymistä. Kun uudelleensijoituksen vaiheita esiteltiin henkilöstölle, oli valmistelutyötä tehty taustalla. Henkilöstölle pystyttiin kertomaan vaihtoehtoista, pääluottamusmies **Kaija Talonpoika** sanoo.

– Huolehdin jokaisen muutoksessa mukana olevan työntekijän tilanteen ja uusien työmahdollisuuksien kartoittamisesta. Tein henkilökohtaiset haastattelut ja varmistin, että jokaisen uudelleensijoitusprosessi etenee, henkilöstöasiantuntija **Hanna Nummelin-Niemi** henkilöstökeskuksesta kertoo.

Henkilöstöasiantuntija teki osittain avustavaa työtä rekrytoivan esimiehen puolesta, mutta ennen kaikkea motivoi muutosprosessin kohteena olevia työntekijöitä uuden työn löytämiseen.

Prosessin päätteeksi kaikille on ollut tarjota työtä. Osalla uusi työ ratkesi lopullisesti vasta syksyllä, kun muutama työntekijä haki ja siirtyi Kelaan.

Kuvassa Kaija Talonpoika ja Hanna Nummelin-Niemi

99 NORMITETUN TOIMENTULOTUEN UDELLEENSIJOITUSPROSESSI HOIDETTIIN ESIMERKILLISEN HYVIN”

Uudelleensijoitusmenettelyn teki keskitysti kaupungin henkilöstökeskus. Henkilöstöjärjestöiltä tuli runsaasti kehuja prosessin hoidosta. Alussa muutoksen kohteena olevalle henkilöstölle järjestettiin tilaisuus muutosprosessiin tutustumiseksi sekä työpajoja omien tulevaisuuden vaihtoehtojen selvittämiseksi. Työpajoissa oli mukana henkilöstökeskuksen edustajan lisäksi edustajat Kevasta, TE-keskuksesta ja oppisopimustoimistosta. Sen jälkeen kaikki uudelleensijoitusmenettelyn kohteena olevat henkilöt haastateltiin. Alkuhaastattelussa henkilöstökeskuksen

henkilöstöasiantuntija kartoitti uudelleensijoitettavien koulutuksen, työkokemuksen ja osaamisen.

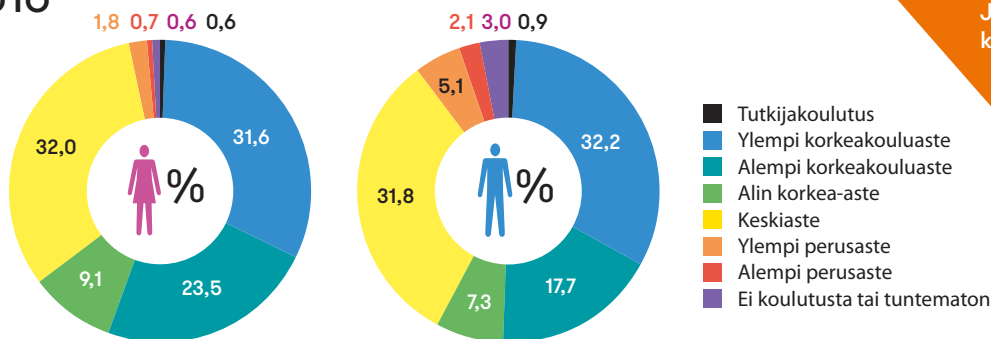
Kiinnostuksenosoitusmenettelyssä uudelleensijoituksen kohteena olevat saivat jättää hakemuksen ja ilmoittaa rekrytointijärjestelmän avulla, mistä avoimena olevista ja heille soveltuvista kaupungin työpaikoista he olisivat ensisijaisesti kiinnostuneita. Henkilöstöllä oli mahdollisuus vaikuttaa siihen, millaista tehtävää heille uudelleensijoitusprosessissa tarjottiin. Menettelyssä otettiin huomioon, että mahdollisimman monelle työtä vaille

jääville löytyisi uusi työ avoimien tehtävien joukosta.

Rekrytoiva esimies kutsui uudelleensijoitusprosessin hakijat työhaastatteluun ja arvioi uudelleensijoitettavan soveltuvuuden vapaana olleeseen tehtävään. Lisäksi osa uudelleensijoitusprosessissa olleista jäi hoitamaan sosiaali- ja terveystoimen vastuulla edelleen olevaa täydentävää ja harkinnanvaraista toimeentulotuen käsittelyä, ja osa haki omatoimisesti Kelassa auneenisiin etuuskäsittelijöiden työpaikkoihin. ♦

Tutkintotasot sukupuolittain

2016

Naiset ovat miehiä korkeammin koulutettuja. Naisista jopa 57 prosentilla on vähintään korkeakoulututkinto, koko henkilöstöstä 54,7. Nousua edellisestä vuodesta on jopa 1,4 prosenttiyksikköä.

TAVOITE 2017:

Neljä viidestä suosittelee Vantaata työnantajana.

Jokaiselle työntekijälle on tehty kehittämissuunnitelma.

KUNTA10-TUTKIMUKSEN MUKAAN JOHTAMINEN ERINOMAISELLA TASOLLA

Esimiesten johtamisosaamista kehitetään Vantaan kaupungilla niin sa-
nottujen esimiesvalmennusportaiden
periaatteella. Portaat muodostavat
systemaattisen valmennuskokonaisuuden,
jossa on johtamisen eri osa-alueiden ja taso-
jen valmennusohjelmia.

ESIMIEHENÄ PÄTEVÖITYMISTÄ

Esimies- ja johtamistaitojen systemaattista
kehittämistä jatkettiin ja valmennuskokonai-
suutta rakennettiin edelleen vuoden 2016
aikana. Valmennusportaisiin lisättiin vuonna
2016 uusi tutkintomuotoinen ohjelma, lä-
hiesimiehen ammattitutkinto. Ensimmäisen
ryhmän opiskelijat on valittu ja varsinainen

valmennus käynnistyy tammikuussa 2017.

Lähiesimiehen ammattitutkinto on oppi-
sopimiskoulutuksena toteutettava ja Van-
taan kaupungin tarpeisiin räätälöity ohjel-
ma. Sen sisällöt rakennettiin yhdessä uuden
yhteistyökumppanin, Omnian aikuisopiston
sekä Varian aikuiskoulutus- ja oppisopimus-
palveluiden kanssa. Ohjelmassa painottuvat
lähiesimiestyön näkökulmat. Valmennus sido-
taan kiinteästi osallistujien omaan työhön ja
työyhteisöön.

TEEMAKOULUTUKSET TARJOTTIMELLA

Valmennusportaisiin sisältyy lisäksi johtamis-
tarjottimen valmennukset, jotka on tarkoitettu

kaikkien esimiesten johtamis- ja esimiestieto-
jen ja -taitojen lisäämiseen ja päivittämiseen.
Valmennuksiin osallistui 634 esimiestä.

Esimiehenä Vantaalla -valmennus on suun-
nattu kaikille uusille vantaalaisille esimiehille
aiemmasta esimieskokemuksesta riippumat-
ta, pidempään esimiestehtävissä toimineille ja
asiantuntijatehtävästä esimieheksi siirtyneille
henkilöille. Ohjelman tavoitteena on vahvis-
taa ja kehittää esimies- ja johtamisosaamista
erityisesti suorituksen johtamisen, valmenta-
van johtamisen ja esimiehenä kehittymisen
aihealueilla sekä tukea ja edistää vantaalai-
sen mallin ja arvojen mukaista johtamista ja
Vantaan strategioiden toteutumista. Vuonna
2016 käynnistyi kaksi uutta esimiehenä Van-

**”TAVOITTEENA ON
KEHITTÄÄ VALMENTAVAA
JOHTAMISTA”**

Esimiesten määrä ja sukupuolijakauma

2016

	Johto		Ylempi keskijohto		Keskijohto		Esimiehet		Yhteensä	Työntekijöitä lkm /esimies
Sito	0	1	5	4	22	61	26	116	235	24,5
Soster	1	0	4	2	1	20	14	153	195	15,5
Konsas	2	0	3	5	3	6	72	34	125	6,8
Mato	1	0	3	4	13	10	47	21	99	6,0
Kajo	1	0	3	3	4	3	0	10	24	6,4
Yhteensä	5	1	18	18	43	100	159	334	678	15,3

Esimiehistä 67 prosenttia on naisia. Osuus on pysynyt samana kuin edellisvuonna.

taalla -valmennusryhmää. 54 esimiestä on saanut ohjelmansa tämän vuoden aikana päätökseen.

Vuonna 2016 järjestettiin uutena valmennusmuotona avoimia esimiesten aamupäivätilaisuuksia, joihin oli mahdollisuus tulla kuulemaan erilaisista kehittämisen caseista Vantaalla, käydä keskustelua kehittämisen tiimoilta, benchmarkata ja verkostoitua. Näissä kerran kuukaudessa järjestetyissä ns. aamupuurotilaisuuksissa johtajat, päälliköt ja yksiköiden esimiehet sekä ulkoiset konsultit kertoivat kokemuksistaan kehittämis-

prosesseissa. Aiheena olivat muun muassa coachingkulttuurin kehittäminen ja asiakaslähtöisten palvelujen ja prosessien kehittämisen työyhteisössä. Tilaisuuksiin osallistui 46 esimiestä vuoden aikana.

STRATEGISTA VALMENNUSTA

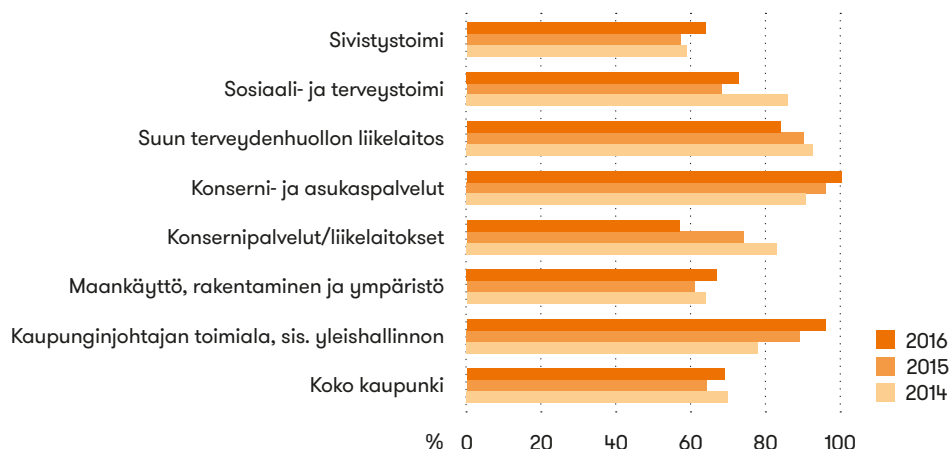
Esimiesvalmennusportaisiin sisältyy myös johtamisen erikoisammattitutkinto JET. Tutkinnon suorittaminen on Vantaalla suunnattu keskijohdolle ja tulosyksiköiden päälliköille. Uusi JET-ryhmä aloitti kesäkuussa 2016 ja opiskelu kestää 1,5 vuotta. Opiskelijoita ryh-

mässä on 17. Koulutuksen uutena yhteistyökumppanina aloitti Management Institute of Finland. Ohjelman teemoja ovat strateginen johtaminen, oman johtajuuden kehittäminen ja henkilöstön johtaminen.

Osana valmennusportaita kaupunki tarjoaa johtoryhmille strategista johtamisvalmennusta. Vuoden 2016 aikana saatiin päätökseen Tajua-valmennus, jäsytysaikana rakennettiin uutta strategista johtamisvalmennusta. Osallistavan suunnittelun kautta rakennettiin toimintakulttuurin muutokseen valmentava koulutusohjelma ”Tomuta”. Koulutuksesta

99 VALMENNUS SIDOTAAN KIINTEÄSTI OSALLISTUJIENTYÖHÖN”

Käydty tulos- ja kehityskeskustelut

Tulos- ja kehityskeskusteluihin osallistui vain 69 prosenttia koko kaupungin henkilöstöstä. Vuonna 2015 vastaava luku oli 64 prosenttia.

”VERTAISJAKAMINEN ANTOI UUSIA NÄKÖKULMIA TYÖHÖN”

VALMENNUSTA SUORAAN OMAAN TYÖHÖN

Katja Rajaniemi aloitti vuonna 2015 Vantaalla uutena projektityöntekijänä. Hänen tehtävänä oli uuden nuorten työllistämiseen, kouluttautumiseen ja asumisjärjestelyihin liittyvän palvelun, Ohjaamon, käynnistäminen. Uuden työn tueksi Rajaniemi osallistui kaupungin projektivalmennukseen. Kaupunki tarjoaa projektipäällikön tehtävissä työskenteleville Vantaan projektimallia noudattavaa valmennusta, jonka toteuttaa ulkopuolinen valmennuskumppani.

Yhtenäisen projektimallin ja projektivalmennuksen avulla kaupunki varmistaa, että projektit ovat yhteismitallisia. Projekteille asetetaan tavoitteet ja niitä johdetaan yhtenäisesti. Edistymistä pystytään seuraamaan ja tuloksia arvioimaan samoin periaattein.

– Olin kaupungilla uusi työntekijä ja ajattelin valmennuksen tuovan uusia näkökulmia työhöni. Tehtävänämmä on sparrata nuoria työhaussa ja auttaa työnantajia ja nuoria kohtaamaan toisensa. Yksikkömmä tarjoaa matalan kynnyksen monialaisia palveluita, Katja Rajaniemi kertoo.

Rajaniemellä oli aikaisempaa projektityökokemusta, mutta valmennus antoi työkaluja arjen kehittämishaasteisiin.

– Koulutus liittyi suoraan omaan työhöni. Kävimme läpi valmennuksessa toistemme projekteja, ja sain muilta kommentteja itselle ajankohtaisiin Ohjaamon suunnittelun ja käynnistämisen ongelmiin. Vertaisjakaminen antoi uusia näkökulmia työhön. Opin myös menetelmiä projektin riskien kartoittamiseen ja työskentelyn arvioimiseen.

Nyt Ohjaamon toiminnassa ja käynnistämiprojektissa on meneillään juurruttamisen vaihe. Luotuja toimintatapoja konseptoidaan niin, että nuorten työllistämisen edistämiseen liittyviä palvelumuotoja pystytään tarjoamaan Ohjaamon omien tilojen ulkopuolelle, yhteistyökumppaneiden kanssa toteutettavana. Toisekseen projektipäällikkö huolehtii nyt siitä, että toiminta tuottaa jo sellaisia vaikuttavia tuloksia, joiden perusteella voidaan taata toiminnan jatkuvuus.

Kuvassa Katja Rajaniemi

”KEHITTÄMISKUMPPANI AUTTOI KATSOMAAN ASIAKASNÄKÖ- KULMASTA”

OSAAMINEN YHTeen JA NUORILLE PAKETOITUA OHJAUSTA

Perhepalvelujen strategisena tavoitteena on kehittää asiakaslähtöisiä matalan kynnyksen palveluja. Valtakunnallisestikin on pyritty siihen, että nuorten palvelut tuodaan lähelle nuorten arkea ja ohjauksen ja tuen saamiseen on matala kynnyks. Vuonna 2015 käynnistyi nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen yhdistäminen. Muutos tarkoitti kahden erilaisen yksikön toiminnan ja henkilöstön yhteen saattamista. Muutoksessa pyrittiin lisäämään moniammatillista osaamista.

Kehittämistyön käynnistivät yksikön esimies **Hanna Pösö** ja suunnittelutyöryhmä. Mukaan pyydettiin henkilöstöasiantuntija **Tuija Jokinen**. Yhteistyökumppaniksi otettiin myös johtamisen ja asiakkuuksien asiantuntija **Kirsi Parviainen** Tamorasta.

Muutosta suunniteltiin ja työstettiin koko henkilöstön työpajoissa. Esimiehille rakennettiin oma muutoksen johtamisen tuki coachingin muodossa. Uuden yksikön toimintaa suunniteltiin ryhmittelemällä asiakkaita, suunnittelemalla asiakkaan palvelupolkua ja asiakassalkkuja eli yhdelle työntekijälle kuuluvaa asiakastyön kokonaisuutta sekä tarkastelemalla henkilöstön tarvitsemaa osaamista. Lähtökohtana olivat asiakkaiden tarpeet ja elämäntilanteet.

- Palvelua suunniteltiin uudenaikaisina kokonaisuuksina: esimerkiksi millaista on perustason mielenterveys- ja päihdepalveluiden tarjonta jatkossa, kertoo yksikön esimiehenä toiminut Hanna Pösö.

- Suunnittelua tehtiin esimerkiksi vaikutusten arvioinnin menetelmällä. Laadimme vaihtoehtoisia malleja palvelujen yhdistämisestä. Suunnittelutyöryhmä ja johto tutustuivat vastaaviin, jo toteutettuihin matalan kynnyksen palveluihin. Suunnittelutyötä ohjasi myös asiakastarinat, Kirsi Parviainen kertoo työvaiheista.

Ulkopuolinen kehittämiskumppani toi menetelmiä muutoksen toteuttamiseen ja auttoi pitämään työskentelyn keskiössä asiakasnäkökulman.

- Pidimme mielessä sen, että kahden erilaisen yksikön yhdistäessä toimintansa, meillä on yhteinen asiakas ja tavoite. Yhteistyön kysymyksiä selvitettiin asiakasnäkökulmasta käsin. Kokosimme yhteen työntekijöiden ammattitaidon ja ratkaisimme, miten olemassa oleva ja lisäksi uusi tarvittava osaaminen kohdennetaan tarvittaviin nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluihin, Parviainen kertoo.

Kuvassa Tuija Jokinen, Kirsi Parviainen ja Hanna Pösö

johtoryhmät saavat tukea johtamisen, työn tekemisen tapojen ja työntekijöiden osaamisen uudistamiseen. Valmennuksen avulla tuetaan kulttuurinmuutosta, joka vahvistaa valmentavaa suoritusten johtamista, henkilöstön itsensä johtamisen taitoja, vastuunottoa omasta työstä ja työn tuloksesta. Palvelutoimintaa voidaan jatkossa kehittää kokeilevan toiminnan avulla ja osallistamalla ja vastuuttamalla henkilöstöä aiempaa enemmän muutosten suunnitteluun. Valmennukseen ovat osallistuneet toimialojen talous- ja hallintopalveluiden johtoryhmät sekä henkilöstökeskuksen johtoryhmä. Valmennus jatkuu keväällä 2017 ja kokeilun pohjalta tehdään päätös valmennuksen toteutuksesta laajemmin.

Ylimmälle johdolle toteutettiin lisäksi johtamisen kehittämisen avuksi itsearviointi DiSC WOL -arviointivälineellä. Työkalun avulla johtajat arvioivat omaa toimintaansa

suhteessa johtamisen parhaisiin käytäntöihin. Sen jälkeen syksyllä toteutettiin samaan malliin pohjautuva 270 asteen arviointi.

KEHITTÄMISKUMPPANUUKSIA

Työyhteisöjen kehittämistä toteutetaan Vantaan kaupungilla kehittämiskumppaneiden avulla. Kehittämiskumppaniksi liittyy useimmiten työyhteisön ja esimiestyön kehittämiseen, johtamisen kehittämiseen, organisaatio- tai toimintatapamuutoksen läpivientiin tai organisaatioarajat ylittävään verkoston ja yhteistyön kehittämiseen. Kehittäminen voi myös olla työnohjausta tai johdon, johtoryhmien tai työyhteisöjen coachausta. Vuonna 2016 uusittiin kehittämiseen tarvittavia tuotteita ja kilpailutettiin kaupunkitasoiset kehittämiskumppanit. Yhteistyö uusien kumppaneiden kanssa alkaa vuonna 2017.

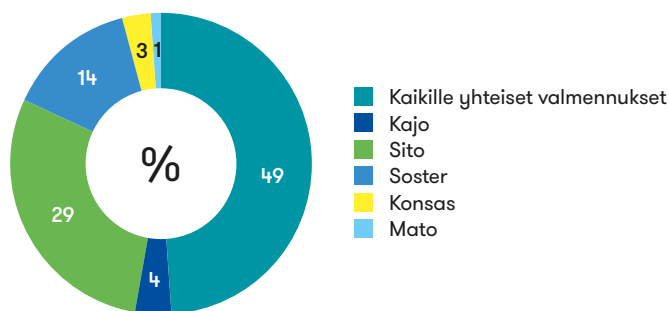
Henkilöstöarvioinnin prosessi toteutetaan Vantaan kaupungilla työolojen arvioinnin ja

Kunta10-henkilöstökyselyn avulla. Työolojen arviointi tehdään jokaisessa työyksikössä, vähintään joka toinen vuosi Kunta10-kyselyn tulosten käsittelyn yhteydessä. Kunta10-kyselystä työyksiköt saavat tietoa etenkin psykososiaalisten kuormitustekijöiden arviointiin sekä kehittämistarpeiden esille saamiseen.

Vaasan yliopisto suoritti Vantaan kaupungille, varhaiskasvatuksen tulosalueelle, henkilöstöjohtamisen kuntokartoituksen. Tutkimusta varten haastateltiin seitsemää johdon ja henkilöstön edustajaa. Arvioinnin mukaan henkilöstöjohtaminen toimii tulosalueella hyvin. Erityisenä vahvuutena mainitaan strategisuus, systemaattisuus ja näkemyksellisyys. Tulosalueella johdetaan tehokkaasti suoritusta ja kehitetään osaamista. Esimieskunta on hyväksynyt valmentavan johtamisen ja koko henkilöstöllä tulisi olla valmiudet uudentamiseen toimintakulttuuriin. ♦

Keskitetettyjen kehittämisrahojen jakautuminen

2016

Kaikille yhteiset valmennukset muodostuu pääasiassa esimiesvalmennuksista. Kehittämisrahoja oli noin 160 000 euroa.

TAVOITE 2017:

Johtamisen systemaattiseen kehittämiseen panostetaan yksilö-, yhteisö- ja organisaatiotasolla.

Esimiesvalmennukset ovat vaikuttavia.

Muutokset toteutetaan hyvin.

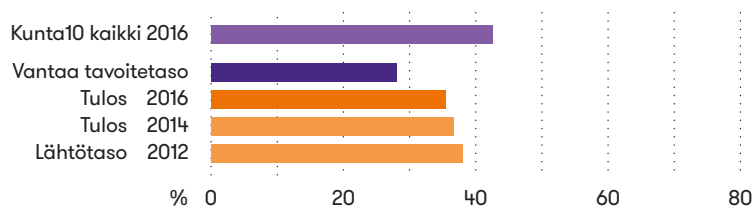
VANTAAN MUUTOKSISSA PÄRJÄÄ HYVIN JOHDETTU

Vantaan kaupungin henkilöstön hyvinvointia mitataan joka toinen vuosi Kunta10-tutkimuksen avulla. Kunta10 on valtakunnallinen työelämää ja hyvinvointia selvittävä seurantatutkimus, jonka toteuttaa Työterveyslaitos. Tutkimukseen osallistuu joka toinen vuosi 11 kuntaa (mm. Helsinki, Espoo, Tampere, Turku, Oulu ja Vantaa).

Tulosten perusteella vuonna 2016 kaupungin henkilöstön kokema työtyytyväisyys on parantunut entisestään. Johtaminen ja työyhteisön toiminta saavat aiempaa vielä parempia arvioita. Vantaan kaupungin henkilöstö kokee pärjäävänsä työn muutoksissa ja muutosten johtaminen on aiempaa parempaa. Kyselyyn vastasi 69 prosenttia kaupungin henkilöstöstä.

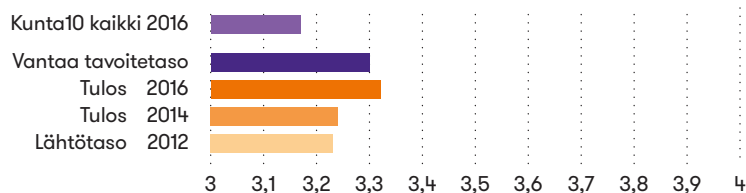
TULOKSET STRATEGISESTI MERKITTÄVISSÄ MITTAREISSA

Ei vaikutusmahdollisuuksia muutoksiin

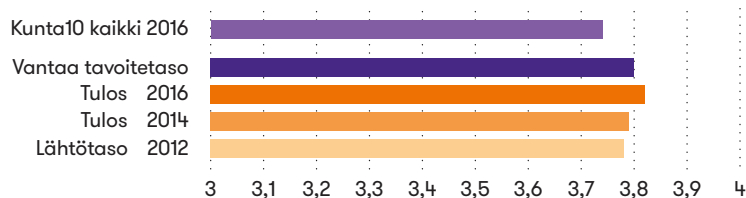
35,2 prosenttia henkilöstöstä kokee, ettei muutoksiin ole vaikutusmahdollisuuksia. Aiempaa pienempi osuus henkilöstöstä kokee vaikutusmahdollisuudet heikoiksi. Henkilöstö kokee myös, että muutosten määrä ja merkittävyys työssä kasvavat. Henkilöstön osallistamista lisätään esimerkiksi työpaikan toimintatapojen kehittämisessä.

Päätöksenteon oikeudenmukaisuus

Asteikolla yhdestä viiteen päätösten oikeudenmukaisuus saa arvosanan 3,32. Tulos on parantunut huomattavasti. Oikeudenmukaiseksi koetun johtamisen on havaittu suojaavan lyhyiltä ja pitkiltä sairauspoissaoloilta. Päätöksenteon oikeudenmukaisuus liittyy organisaation kyvykkyyteen. Johtamisjärjestelmän kehittämisessä pyritään päätöksenteon läpinäkyvyyteen.

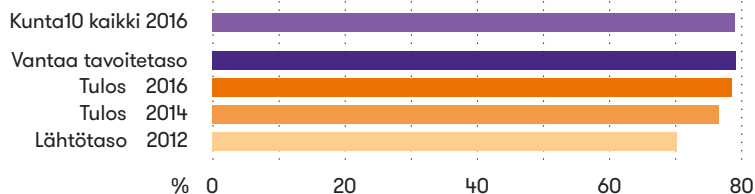
Sosiaalinen pääoma

Sosiaalisen pääoman keskiarvo on 3,82, mikä on vielä edelliskertaa parempi arvosana. Sosiaalinen pääoma tarkoittaa yhteisöllisyyttä ja me-henkeä työpaikoilla. Työyhteisön sosiaalinen pääoma ylläpitää ja parantaa työntekijöiden terveyttä ja hyvinvointia. Henkilöstö hallitsee oman työnsä aiempaa paremmin ja heillä mahdollisuus vaikuttaa työolosuhteisiin ja työn monipuolisuuteen. Työtahitia tai työjärjestystä voi määritellä aiempaa itsenäisemmin. Työpaikkojen ilmapiiri on parantunut ja syrjintä vähentynyt.

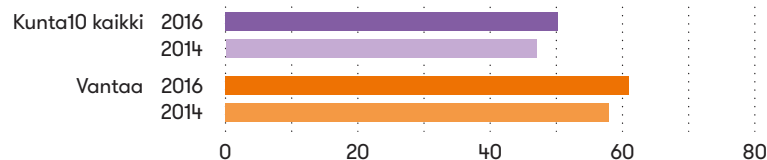
JA TYÖYHTEISÖN TUESTA NAUTTIVA HENKILÖSTÖ

Työnantajan suosittelu

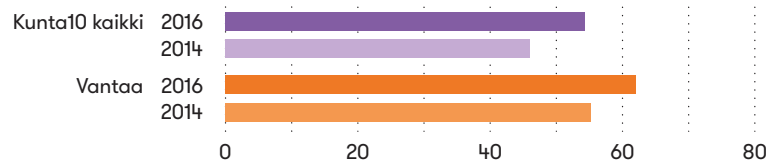
78,5 prosenttia kaupungin työntekijöistä olisi valmis suosittelemaan ystävälleen Vantaata työnantajana. Myönteisesti työpaikkaansa suhtautuvien osuus on kasvanut. Mittarilla on arvoa kaupungin työnantajakuva ja rekrytoinnin kannalta. Oma henkilöstö on myös työnantajalle tärkeä rekrytointikanava.

Johtaminen

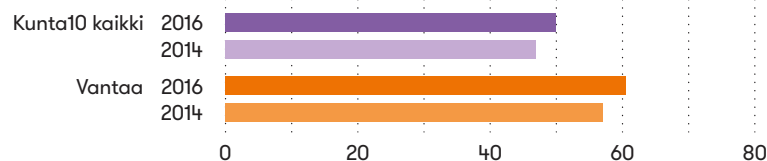
Vantaan kaupungin johtamisen ja esimiestyön laatu erottuu selkeästi edukseen verrattuna muihin tutkimuksen kuntiin. Tulosten perusteella johtaminen Vantaalla on kehittynyt, ja se on korkeammalla tasolla verrattuna keskiarvoon, jonka kaikki tutkimukseen osallistuneet kunnat saivat johtamisesta. Yhteenvetomittarin tulokseen vaikuttavat tulokset eri mittareista: mm. kehityskeskustelut, kohtelun ja päätöksenteon oikeudenmukaisuus, osallistava johtaminen ja muutokset työssä. Henkilöstö kokee, että muutoksiin pystyy vaikuttamaan aiempaa enemmän. Työtä koskevia päätöksiä, kuten työtahtia tai työjärjestystä, voi tehdä aiempaa itsenäisemmin.

Työyhteisö

Työyhteisö osa-alue on kehittynyt merkittävimmin. Yhteenvetomittarin tulokseen vaikuttaa tulokset eri mittareista, muun muassa innovatiivisuudesta, tavoitteellisuudesta, kehittämisestä, työpaikan ilmapiiristä ja syrjinnästä. Tutkimuksen mukaan työpaikkojen ilmapiiri onkin parantunut entisestään.

Kokonaissijoitus

Vantaan kaupungin kokonaissijoitus tutkimuksen mittareissa on korkeampi kuin tutkimukseen osallistuneilla kunnilla keskimäärin. Muun muassa johtamisen mittarit, työn hallinnan tunne, työpaikan ilmapiiri, työyhteisötaitoihin liittyvät arviot ja kehityskeskustelut erottuvat Vantaalla tutkimuksen yleiseen tasoon verrattuna. Sen sijaan asiakkaan suunnalta koettu väkivalta työssä on lisääntynyt myös Vantaalla. ♦

YHTENÄISET PALKITSEMISEN PERIAATTEET

Henkilöstön palkkamenot muodostivat 380,6 miljoonaa euroa, 2,1 % enemmän kuin edellisvuonna. Kaupunki seuraa naisten ja miesten välisten palkkaerojen tasoittumista ja pyrkii omilla toimenpiteillään edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa. Palkkaerot ovat yltäasolla säilyneet edellisvuoden tasolla. Vakituisen täyttää työaikaan tekevän naisen euro on 85 senttiä miehen eurosta. Ero on laskettu tarkastelemalla kokonaiskeskiansiota, ei palkkatasoa.

Palkkaeroin vaikuttaa merkittävästi naisten ja miesten erilaiset ammattivalinnat. Vantaan kaupungin ammattialojen sukupuolijako toteutuu samoin kuin suomalaisessa työelämässä yleisesti. Työt jakautuvat edelleen vahvasti miesten ja naisten ammatteihin. Naisia työskentelee paljon hoiva- ja hoitotyössä, ja miehet ovat selvä enemmistö palo- ja pelastusalalla sekä teknisissä ammateissa. Miehiä on suhteellista osuuttaan enemmän myös esimiehinä ja johtajina (33 prosenttia).

Sen sijaan naisten ja miesten palkkaerot ovat pienentyneet osassa ammattiryhmiä, kun ansiotasoa verrataan samaa työtä tekevien kesken. Opettajilla naisen euro on nyt 95 senttiä miehen eurosta (2015 se oli 93 senttiä), lääkäreillä 97 senttiä (2015 se oli 95 senttiä) ja teknisen sopimuksen sisällä 98 senttiä (2015 se oli 97 senttiä). Yleisen virka- ja työehtosopimuksen piirissä työskentelevillä naisen euro on edelleen 83 senttinä. Palkkaeroja saman ammattiryhmän sisällä selittää palkattomat vapaat. Naisilla on miehiä enemmän palkattomia vapaita, mikä lyhentää naisten vuosittaista työaikaan ja keskiansiota.

Naiset ovat yleisesti, myös Vantaalla, miehiä kouluttautuneempia. (kts. sivu 12).

TALOUDELLISUUDESTA PALKITAAN

Vuonna 2016 painotettiin rahallisessa palkitsemisessa talous- ja velkaohjelmaa tukevien tavoitteiden saavuttamista. Palkitseminen tukee tavoitteellista johtamista.

Henkilökohtaista lisää maksetaan yksilölle pitkäaikaisista toistuvista erinomaisista työsuorituksista. Henkilökohtaista lisää sai 36 prosenttia vakituisesta henkilöstöstä ja sen suuruus oli keskimäärin 147 euroa. Vuonna 2016 Henkilökohtaisia lisiä maksettiin yhteensä 7,3 miljoonaa euroa.

Tulospalkkiolla palkitaan talous- ja velkaohjelmaa tukevien tavoitteiden saavuttamisesta liikelaitoksen henkilöstöä tai ylintä johtoa. Lisäksi ylintä johtoa palkitaan kerta-luontoisesti bonuspalkkioilla. Mikäli johtaja

on kaupungin palveluksessa ja ylimmän johdon tulospalkkiojärjestelmän piirissä kaikki talous- ja velkaohjelman toteuttamisvuodet (2013–2016), maksetaan hänelle bonus näiltä vuosilta. Liikelaitoksessa maksettiin henkilöstölle yhteensä 33 800 euroa tulospalkkiota. Tulospalkkiojärjestelmän piirissä oli yhteensä 58 henkilöä.

Ylimmän johdon tulos- ja bonuspalkkioista tulee maksuun noin 140 000 euroa. Ylimmän johdon tulospalkkiojärjestelmässä oli 40 johtajaa.

Kannustuspalkkiolla palkitaan todennettavasta tuottavuuden kehittämisestä yksilöä tai ryhmää etukäteen rakennetun järjestelmän mukaisesti. Kannustuspalkkion tavoitteita yhdenmukaistettiin kaupunkitasolla vuonna

Naisten ja miesten ammatit, suurimmat ammattiryhmät

Miesvaltaiset alat

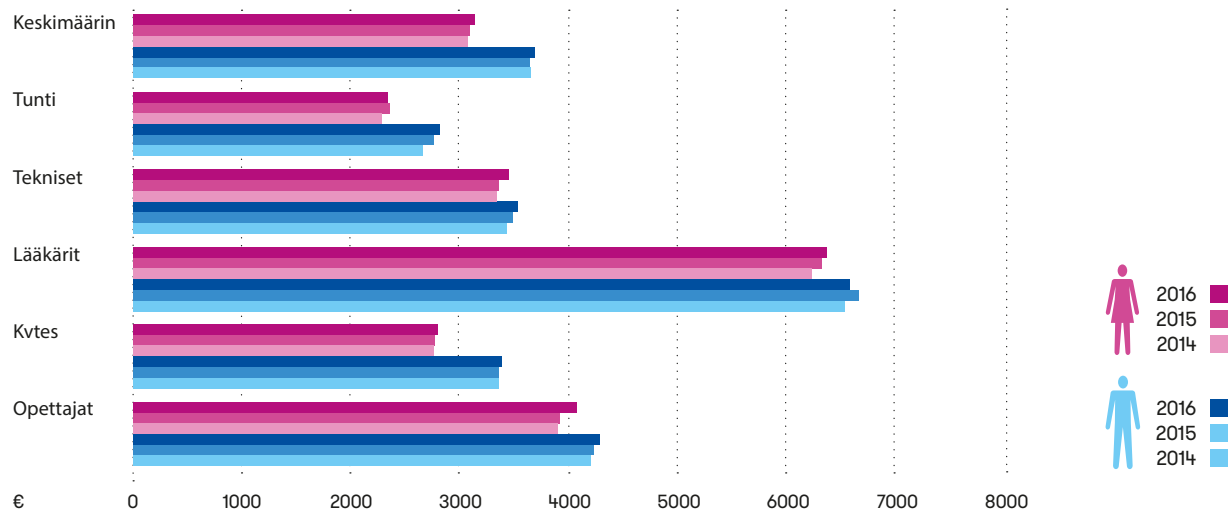
Ammattinimike	Miehiä	Naisia	Yhteensä	Miehä %	Naisia %
Palomies	219	1	220	99,5	0,5
Liikuntapaikanhoitaja	38	0	38	100	0
Paloesimies	37	0	37	100	0
Kunnossapitotyöntekijä	20	1	21	95,2	4,8

Naisvaltaiset alat

Ammattinimike	Naisia	Miehiä	Yhteensä	Naisia %	Miehä %
Lastenhoitaja	1128	27	1155	97,7	2,3
Lastentarhanopettaja	768	30	798	96,2	3,8
Lähihoitaja	527	29	556	94,8	5,2
Sairaanhoitaja	339	16	355	95,5	4,5

Työt jakaantuvat selkeästi miesten ja naisten ammatteihin.

Keskiansio

Vakitusten, täyttä palkkaa saavan henkilöstön keskiansion ero miesten ja naisten välillä selittyy naisten ja miesten erilaisilla ammateilla. Naiset myös pitävät miehiä enemmän palkatonta vapaata.

”KANNUSTUSPALKKIOLLA PALKITAAN TUOTTAVUUDEN KEHITTÄMISESTÄ”

2016. Palkkion piirissä voi olla vain, jos työtehtävässä pystyy vaikuttamaan tavoitellun tuottavuuden kehittämiseen osana omaa perustehtävää. Myös kannustuspalkkion suuruutta rajattiin suhteessa kannustuspalkkiojärjestelmällä saavutettuun todennettavaan säästöön. Kannustuspalkkioiden piirissä vuonna 2016 oli 1 717 työntekijää. Kannustuspalkkioiden kustannukset olivat yhteensä 581 678 euroa.

Erikoispalkkiolla voidaan palkita yksittäisestä erinomaisesta työsuorituksesta yksilöä

tai ryhmää. Vuonna 2016 erikoispalkkioihin käytettiin 373 093 euroa. Luku sisältää myös verokompensaation sekä sosiaalikulutukset. Yhteensä 1 315 henkilöä sai erikoispalkkion.

SITOUTUMISEEN JA KEHITTÄMISEEN KANNUSTETAAN

Pitkään palvelleita palkitaan, kun henkilö on ollut kaupungin palveluksessa 20, 30, 40 tai 50 vuotta. Palkkioksi saa ylimääräisen lomaviikon sekä lahjakortin, jonka arvo on 250

euroa. Vuonna 2016 palkkionsaajia oli 295 henkilöä.

Kaupunki palkitsee vuosittain hyvä työyhteisö -kilpailulla työpaikkoja, jotka ovat tehneet vuoden aikana tuloksellista työtä yhtä aikaa työyhteisön hyvinvoinnin ja asiakkaiden palvelujen kehittämiseksi. Kilpailuun haki 10 työyhteisöä. Valmistelutyöryhmä kävi tutustumassa kolmeen työyhteisöön.

Palkinnon, 5 000 euroa, voitti vuonna 2016 Päiväkummun koulu. Työyhteisön henkilöstötyytyväisyys on kehittynyt merkittävästi ja työyhteisö sijoittuu monella mittarilla parhaimmistoon. Samaan aikaan perusopetuksessa on tehty rakenteellisia uudistuksia ja opetushenkilökunta on ottanut käyttöön uusia opetusmenetelmiä, muun muassa ilmiöpohjaisen oppimisen työskentelytavan.

Lisäksi kilpailussa sai kunniamaininnan so-
vittelutoimisto. Sen toiminta laajeni vuoden
2016 aikana. Työhönsä sitoutunut ja toisiinsa
luottava henkilöstö on kehittänyt yhteistyötä
tärkeiden vapaaehtoistojen kanssa.

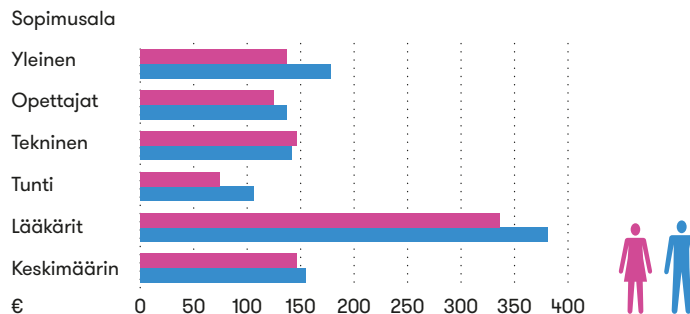
Kaupunki kannustaa henkilöstöään työ-
matkoissa julkisen liikenteen käyttöön. Työ-
suhdematkaselteilillä työntekijä saa 10 euron
arvoisia etuseteleitä julkisen liikenteen käyt-
töön. Vuonna 2016 seteleitä haki 7 120 työntekijää. Yhteensä niitä tilattiin 67 661 kappaletta
ja etuun käytettiin 612 248 euroa. Matkalip-
puetua käytettiin 6 prosenttia enemmän kuin
edellisenä vuonna.

JOUSTOJA JA KEHITTÄMISEN TUKEA

Aineettoman palkitsemisen käyttö on merk-
ki hyvästä johtamisesta. Tällaisen palkitse-
misen hyödyntäminen riippuu esimiehen
omasta toiminnasta. Hyvän työyhteisön tun-
nusmerkkejä on joustavuus, tasa-arvoisuus,
hyvä ilmapiiri ja kehittämismahdollisuudet,
joihin kaikkiin aineettomalla palkitsemisella
voi vaikuttaa.

Henkilökohtainen lisä

2016

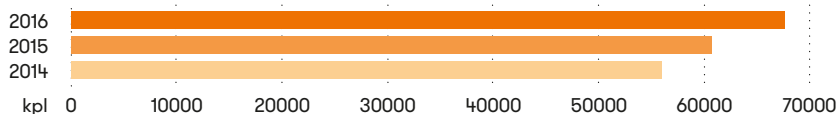
Henkilökohtaista lisää sai 37 prosenttia vakituisesta henkilöstöstä.
Käyttö on pienentynyt vuodesta 2015 noin 2 prosenttia.

Kaupunki tukee esimiehiä työaikajoustojen
ja työaikajärjestelyjen toteuttamisessa. Lisäksi
kaupunki suhtautuu myönteisesti harkinnan-
varaisten, lyhyiden vapaiden myöntämiseen,
kun vain huomioidaan yksikön resurssointiti-
lanne. Kaupunki tukee esimiehiä henkilöstön
ammattillisen kehittämisen edistämiseksi. Tul-
os- ja kehityskeskusteluissa laadittava kehit-

tymissuunnitelma on yksi kaupungin yhtenäis-
istä johtamiskäytännöistä. Lisäksi kaupunki
on laatinut yhtenäisiä ohjeistuksia muuhun
kehittämisen tukemiseen. Muun muassa epä-
pätevänä viransijaisena toimivia sosiaali-
työntekijöitä kannustetaan pätevöitymään ja
saattamaan loppuun opinnot myöntämällä
niin sanottua graduvaapaata. ♦

”KAUPUNKI KANNUSTAA HENKILÖSTÖÄ JULKISEN LIIKENTEEN KÄYTTÖÖN”

Tilatut työmatkasetelit

Työmatkaseteleitä käytettiin kuusi prosenttia enemmän kuin edellisvuonna.

TAVOITE 2017:

Palkitseminen tukee
tavoitteellista johtamista ja
koetaan oikeudenmukaisena.

”SIIKAISTEN KÄYTTÖ
ON AIEPPAA
TEHOKKAAMPAA”

TEHOKKAASTA RESURSSISUUNNITTELUSTA PALKITTIIN

Hoiva-asumisen palvelut asetti vuodelle 2016 tavoitteekseen sijaisten käytön vähentämisen ja sitä kautta sijaiskustannusten pienenemisen. Tavoitteena oli, että sijaiskustannukset pienenevät 10 prosentilla, eli noin 190 000 eurolla vuoden aikana. Tavoite toteutti strategiakauden talous- ja velkaohjelmaa ja saavuttamisesta oli henkilöstölle luvattu kannustuspalkkio.

Säästötavoite jaettiin esimiesalueittain ja näin vastuu tavoitteeseen pääsemiseksi oli jokaisella työyksiköllä. Keskeisin keino kustannusten säästämisessä oli poolimallin luominen. Poolin muodostaa ympärivuorokautisesti toimivissa hoivakodeissa työskentelevät sijaist. Toisin kuin aiemmin, sijaist työskentelevät sijaist tarpeen mukaan kaikissa Vantaan hoitokodeissa.

– Työ on muuttunut aiempaa liikkuvammaksi. Hoitohenkilökunta käyttää aiempaa enemmän työaikaansa välittömään hoitotyöhön ja keskittyy perusteh- täväänsä. Näin varahenkilöstö pystyy aloittamaan sujuvasti sijaistyöt, vanhus- ja vammais- palvelujen johtaja **Minna Lahnalampi-Lahtinen** kertoo.

Yhden työntekijän tehtävänä on koordinoita sijaisten tehokasta käyttöä ja resurssien tasaista jakautumista eri hoivakodeissa.

– Periaatteemme on, että palvelu liikkuu tarpeen mukaan. Sijaisten käyttö on aiempaa tehokkaampaa. Sijaisten työn ei tarvitse olla sidottu tiettyyn työyksik- köön, Lahnalampi-Lahtinen lisää.

Kustannustavoite saavutettiin ja ylitettiin reippaasti. Hoiva-asumisen yksikkö säästi lähes kaksinkertaisesti tavoittelemansa summan. Palkitsemisen ehtona oli, että tulosyksikön taloudelliset tavoitteet toteutettiin muilta osin ja yksikkö pysyi laaditussa budjetissa. Nämä reunaehdot myös toteutuivat. 250 euron palkkion saa hoiva-asumisen lähes 200 työntekijää.

– Halusimme kannustaa henkilöstöä suhtautumaan työhön uudella tavalla. Tavoitteeseen yltyminen on edellyttänyt sitä, että meillä on ollut riittävästi vara- työntekijöitä, jotka ovat olleet valmiita uudenlaiseen osastoihin sitomattomaan, liikkuvaan työhön, Lahnalampi-Lahtinen lisää.

Kuvassa Nina Linja, Meusumi Ray, Minna Lahnalampi-Lahtinen, Satinder Kaur ja Karin Korve

TULOKSIA UUSILLA TERVEYSJOHTAMISEN KÄYTÄNNÖILLÄ

Sairauspoissaolojen ennaltaehkäisy ja vähentämisen eteen tehtiin paljon työtä. Siitä huolimatta sairauspoissaolot nousivat hieman edellisestä vuoteen verrattuna ja sairauspoissaoloprosentti oli 4,55. Suurin sairauspoissaolojen aiheuttaja oli tuki- ja liikuntaelinsairaudet 26 prosentilla. Määrä on kuitenkin laskenut edellisvuodesta neljällä prosenttiyksiköllä. Sairauspoissaaloista mielenterveysperusteisia oli 20 prosenttia ja hengityselinten sairauksista johtuvia 16 prosenttia. Sekä mielenterveysperusteisten että hengityselinten sairauksista johtuvien sairauspoissaolojen määrä kasvoi prosenttiyksiköllä edellisvuodesta.

Sairauspoissaolojen määrä väheni muilla toimialoilla paitsi maankäytön sekä konserni- ja asukaspalveluiden toimialalla. Sairauspoissaolopäivien määrä vastaa 464 henkilötyö-

vuotta ja niistä aiheutuvat kustannukset olivat noin 25,5 miljoonaa euroa. Työterveyshuollon kustannus per työntekijä laski edellisestä vuodesta, ja keskimääräinen kustannus oli 311 euroa per työntekijä. Kustannuksia lasivat pitkäaikaissairauksien poisrajaamisen lisäksi flunssien hoidon rajaaminen ja uuden palveluntuottajan aloituksen haasteet.

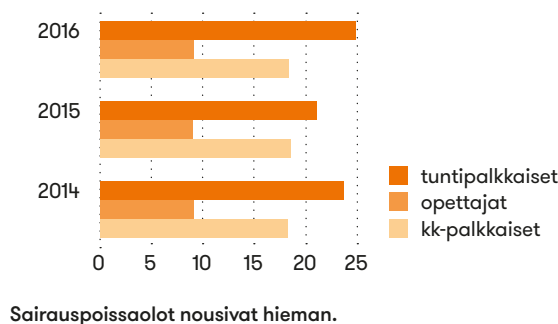
Kaupunki selvitti kyselyllä asiakastytytyväisyyttä työterveyspalveluihin. Suurin osa (77 %) esimiehistä oli ollut yhteydessä työterveyshuoltoon ja neljä viidestä oli tyytyväisiä tai osittain tyytyväisiä yhteydenottolanteisiin. Henkilöstöstä 82 prosenttia piti työterveyspalveluita tärkeänä tai erittäin tärkeänä. Työterveyshuollosta sai myös hyvin apua omaan terveyteen tai hyvinvointiin. Sen sijaan henkilöstö haluaisi laajempia, sairaudenhoitoon liittyviä työterveyspalveluita.

Esimiehet toivovat kehittämistä poissaololanteisiin liittyvä tuen, työkykyneuvottelujen ja työpaikkaselvityskäyntien osalta. Jatkotoimenpiteenä henkilöstökeskus järjestää näillä teemoilla työterveyspalveluiden tuottajille vuoden 2017 aikana kolme työpajaa yhteistyössä Kevan kanssa.

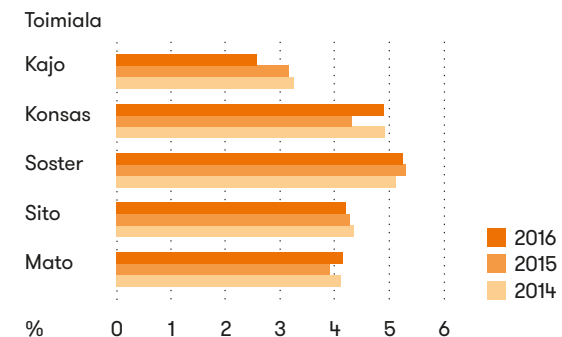
UUSIA KÄYTÄNTÖJÄ SAIRASTUMISTILANTEISSA

Sairauspoissaolojen ja niistä aiheutuvien kustannusten hillitsemiseksi kaupungilla otettiin helmikuussa 2016 käyttöön korvaavan työn toimintatapa, tuunattu työ. Tuunatulla työllä tarkoitetaan sitä, kun työntekijä on sairauden tai tapaturman vuoksi tilapäisesti kykenemätön tekemään vakituista työtään, mutta pystyy terveyttään tai toipumistaan vaarantamatta tekemään soveltaen eli tuunaten

Sairauspoissaolopäivien määrä

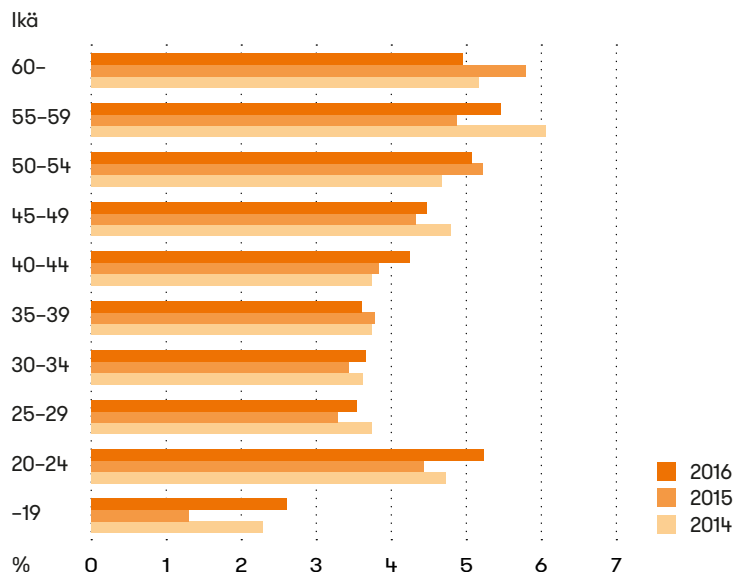

Sairauspoissaolojen määrä

Koko henkilöstön sairauspoissaoloprosentti oli 4,55.

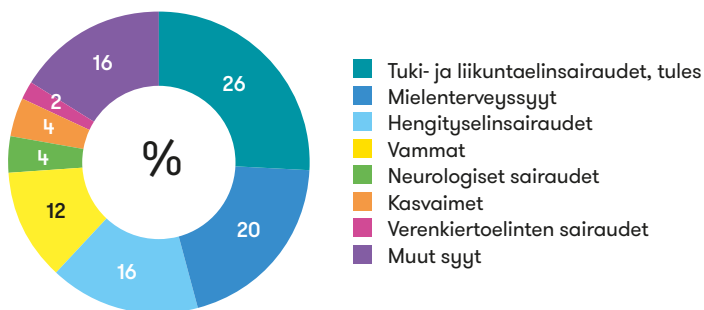
Sairauspoissaolot ikäryhmittäin

Nuorten sairauspoissaolot ovat lisäntyneet huolestuttavasti. Tarvitaan parempaa perehdytystä ja ohjausta/tukea työhön.

Sairauspoissaolot diagnosoiryhmittäin

2016

Tuki- ja liikuntaelinsairaudet olivat suurin sairauspoissaolojen aiheuttaja.

”TYÖTÄ TUUNAAMALLA VOIDAAN VÄLTÄÄ SAIRAUSSLOMALLE JÄÄNTI”

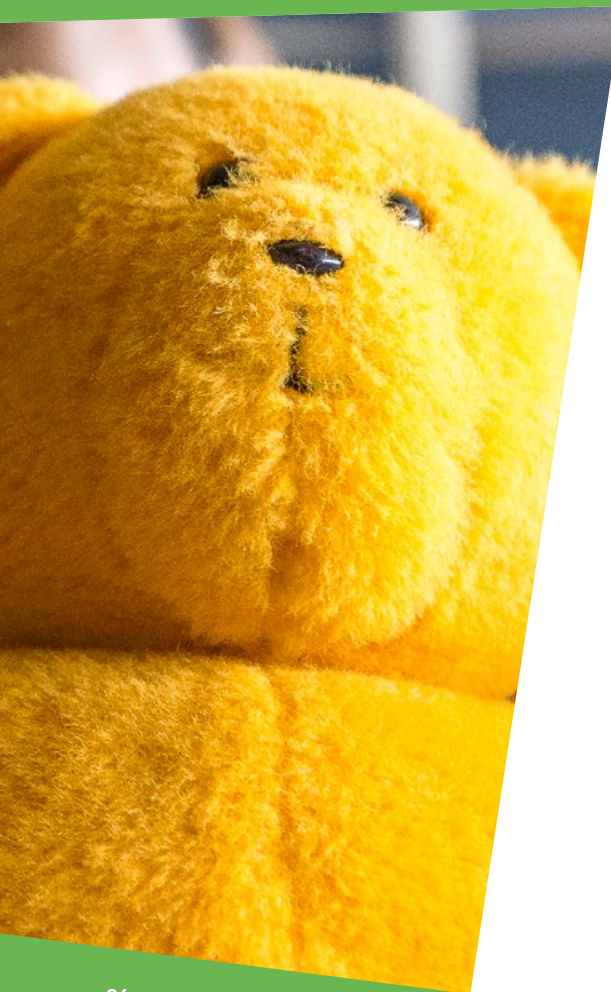
omaa työtään tai jotakin muuta työtä. Työskentelyn ansiosta sairauslomapäiviä ei kerry ja työntekijän työpanos on yksikön käytettävissä.

Tuunattua työtä on toteutettu vuoden 2016 aikana kaikilla Vantaan kaupungin toimialoilla ja 30 tulosalueella. Tuunatussa työssä on ollut vuoden aikana 259 Vantaan kaupungin työntekijää ja tuunatun työn päiviä on kertynyt yhteensä 3 626 päivää. Tämä tarkoittaa 2,1 prosentin osuutta sairauspoissaolopäivistä. Työtä tuunaamalla voidaan välttää kokonaan sairauslomalle jäänti, tai tuunauksen myötä sairauslomalla oleva työntekijä on voinut palata suunniteltua aiemmin työhön ja saada normaalia palkkaa. Vantaan tuunatun työn toimintatapa on päässyt finaaliin Henry ry:n vuoden 2016 henkilöstöteoksi.

Terveysjohtamiseen liittyen kaupungissa on ollut käytössä myös toinen toimintatapa. Sähköinen terveysjohtamisen työkalu eVälke saatiin käyttöön vuonna 2015. eVälke antaa esimiehelle aiempaa paremman mahdollisuuden seurata sairauspoissaolojen kehitystä ja puuttua systemaattisesti sairauspoissaoloihin. Mikäli työntekijällä kertyy sairauspoissaoloja, toimintatapaan kuuluu, että esimies ja työntekijä keskusteleval ratkaisusta työkyvyn ja hyvinvoinnin edistämiseksi. 88 prosentissa tilanteista esimies kuittasi keskustelun käydyksi. Suurin toteutusprosentti oli kaupunginjohtajan toimialalla (99 %) ja heikoin konserni- ja asukaspalveluiden toimialalla (83 %). Tavoitteena oli, että keskustelut käydään 100 prosenttisesti.

Vuoden aikana valmisteltiin myös uutta sairauspoissaolokäytännön kokeilua, jonka tavoitteena on vähentää työterveyshuollon kustannuksia ja vapauttaa työterveyshuollon resursseja muuhun palveluun.

”TUUNATTU TYÖ MAHDOLLISTI NOPEAMMAN TYÖHÖNPALUUN”

MATALA KYNNYS PALATA TÖIHIN

Lastenhoitaja **Miisa Kaakkolahti** satutti koripalloharrastuksensa polven eturistisiteen ja joutui jäämään vamman vuoksi työstään sairauslomalle. Lastenhoitajan työ Vallinojan päiväkodissa sai odottaa. Polvi leikattiin kuuden viikon sairausloman jälkeen ja toipuminen jatkui sairauslomalla. Miisa otti esimiehensä **Satu Turusen** kanssa puheeksi mahdollisuuden tuunattuun työhön. Tuunatussa työssä työntekijällä on mahdollisuus tulla töihin sairauslomalta ja tehdä omaan työhön kuuluvia tai uusia työtehtäviä, joihin työkyky riittää ja jotka eivät vaaranna sairaudesta toipumista.

– Kaipasin jo takaisin töihin. Tuntui, että pää hajoaa vähitellen kotona. Pitkä sairausloma vaikutti myös jo ansioihin, Kaakkolahti kertoo.

Kaakkolahti ei pystynyt palaamaan vielä hoitajaksi 3–4-vuotiaiden lasten ryhmään. Polvi ei kestänyt aktiivista liikkumista. Esimies Satu Turunen selvitti, millainen uusien tehtävien työkokonaisuus Kaakkolahdelle oli järjestettävissä.

– Kun tuunattu työ tuli käyttöön kaupungilla, kävimme läpi henkilöstön kanssa, millaisia mahdollisuuksia meillä on päiväkodin työtehtävissä mallia hyödyntää. Tuunattu työ pitää suunnitella kuitenkin tapauskohtaisesti, siitä riippuen mikä on työntekijän tilanne.

Kaakkolahti keskusteli mahdollisuudesta palata töihin myös polven leikkauksen lääkärin ja työterveyshuollon kanssa.

Miisa Kaakkolahti ja Satu Turunen sopivat, että Kaakkolahti ei osallistu liikunnalliseen ja lasten ulkoiluun liittyvään työhön. Kaakkolahdelle koottiin päiväkodin kaikkien ryhmien kirjallisia töitä. Kaakkolahti koosti seuraavaa syksyä varten uusia lapsilistoja ja tallensi hoitoaikasopimuksia. Täysin uusi työkokonaisuus oli päiväkodin blogin perustaminen.

”TYÖKYKYYN LIITTYVISTÄ ASIOISTA VOIDAAN KESKUSTELLA AVOIMESTI”

– Opin paljon uutta päiväkodin työtehtävistä. Hallinnollisten tehtävien hoito avarsi käsitystäni esimiehen työstä. Ennen kaikkea töihin pääsy madalsi sairauslomalta paluun kynnyistä. Pysyin kärryllä siitä, mitä työpaikalla tapahtuu, Kaakkolahti sanoo.

– Kun uusi käytäntö viime keväänä tuli, hämmästelinkin tietysti itsekin sen soveltamista. Miten fyysisen vamman takia sairauslomalla oleva voi palata töihin, jossa on fyysisiä tehtäviä? Ohjeet mallin hyödyntämisestä olivat kuitenkin hyvät. Henkilöstö on suhtautunut myönteisesti tilanteisiin, kun joku on tuunatusti töitä tehnyt. Siitä on tietysti hyötyä, että työntekijän työpanosta saadaan edes osittain käyttöön, Turunen kertoo.

Turusen mielestä on vain huolehdittava siitä, että tuunatun työn jaksolle sovitaan tehtäväksi töitä, jotka hyödyttävät yksikön tavoitteita.

Tuunatun työn tavoitteena on muuttaa organisaation kulttuuria, että työkykyyn liittyvistä asioista voidaan keskustella avoimesti. Sen myötä luottamus henkilöstön ja esimiehen välillä vahvistuu. Turusen mielestä päiväkodin työ on luonteeltaan kokonaisvaltaista, jolloin omista voimavaroista puhutaan työssä. Miisa Kaakkolahden mielestä tuunatun työn jakso kuitenkin vahvasti tunnetta keskustelevalta työyhteisöstä.

– Itsellä on avoimempi olo. Kun työkaverit tietävät terveydestäni, tuntuu siltä, että tilanteeni ymmärretään ja otetaan huomioon, Kaakkolahti sanoo.

Kuvassa ylhäällä Satu Turunen ja Miisa Kaakkolahti

”TYÖTEHTÄVIEN
HOITAMINEN
TUUNAAMALLA ON
VÄHENTÄNYT
SAIRAUSLOMIEN
KESTOA”

VAIKUTTAVAA TERVEYSJOHTAMISTA

Varhaiskasvatuksessa on saatu aikaan näkyviä tuloksia henkilöstön työkykyyn ja terveyden kehittämisessä. Sairauspoissaolojen muuttaman vuoden jatkunut kasvusuunta saatiin kääntymään, ja sairauslomien keskipituus on lyhentynyt. Työterveyden lääkärissäkäynnit ovat vähentyneet ja työterveyshuollon kustannukset laskeneet.

Esimiehet ovat tehneet johdonmukaista ja suunnitelmista terveysjohtamista. He kiinnittävät huomion pitkittyneisiin sairauspoissoloihin tai työntekijän alentuneeseen työkykyyn ja tekevät ratkaisuja tilanteen muuttamiseksi. Työhyvinvointiasiantuntija ja työterveyshuolto auttavat esimiestä tekemään johtopäätöksiä työhyvinvoinnin mittareista.

– Varhaiskasvatuspäälliköt käyttävät aiempaa enemmän aikaa päiväkodin johtajien kanssa työyksiköiden tilanteiden analysointiin. Esimiehet ovat saaneet ratkaisumalleja tilanteisiin henkilöstökeskuksen laatimista uusista toimintatavoista. Muun muassa tuunattua työtä on tehty 981 päivää vuonna 2016 sairauspoissaolopäivien sijasta. Työtehtävien osittainenkin hoitaminen tuunaamalla on lyhentänyt sairauslomien kestoa, varhaiskasvatuksen johtaja **Sole Askola-Vehviläinen** kertoo.

– Päiväkodin johtaja voi tarvita johtamistukea tai HR-asiantuntijan apua erityisen pitkien sairaustapausten ratkaisemiseen. Lopputuloksena voi olla uuden, paremmin soveltuvan urasuunnan aloittaminen tai joskus jopa työsuhteen päättäminen, työhyvinvointiasiantuntija **Kaisa Paaanen** kertoo.

Joskus terveysjohtamisen tukeminen voi olla työyhteisön tilan analysointiapua. – Päiväkotien tiimityön yksi erityispiirre on se, että ryhmän jäsenet kannattelevat herkästi toisiaan, niin hyvässä kuin huonossa. Esimies ei välttämättä huomaa, vaikka yksi tiimin jäsen ei selvi tehtävän vaatimuksista, kun muut ottavat vastuun. Silloin on vaarassa, että koko tiimin suorituskyky hiljalleen heikkenee, ja tilanteeseen on tehtävä muutos, Sole Askola-Vehviläinen kuvaa.

Avainajatus terveysjohtamisen taustalla on olemassa olevan työkykyyn hyödyntäminen. Työntekijä on harvoin kokonaan tai ei ollenkaan sairas. Terveysjohtamiseen asennoidutaan siten, että hyödynnetään yksilön käytössä olevat voimavarat. Siinä voittajia ovat työntekijät, työyhteisö, lapset ja heidän vanhempansa.

Kuvassa Sole Askola Vehviläinen ja Kaisa Paaanen

Kokeilussa esimies voi myöntää aiemmin käytössä olleen kolmen päivän sijasta viisi päivää sairauslomaa ilman työterveyshuollon todistusta. Kokeilu alkaa vuonna 2017 ja koskee varhaiskasvatusta. Kokeilun perusteella arvioidaan toimintatapaa.

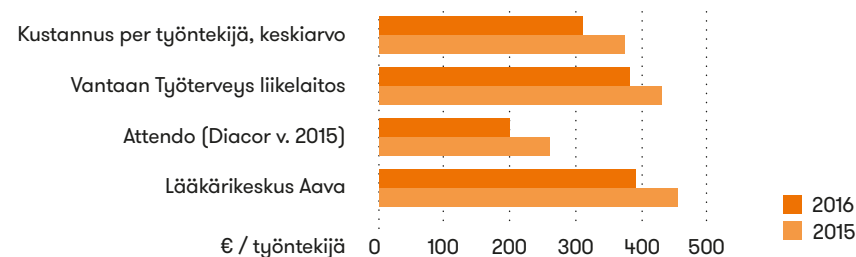
Työhyvinvointiasiantuntijat tekivät terveys- ja turvallisuusjohtamisen käyntejä toimialojen esimiesten luokse kaupunkitasolla yhteensä 277 (141 käyntiä vuonna 2015).

RATKAISUJA TYÖSSÄKÄYNNIN JATKAMISEKSI

Vuoden 2016 aikana työhyvinvoinnin asiantuntijat olivat mukana selvittämässä yhteensä 221 työntekijän työssä jatkamisen mahdollisuuksia. Työhyvinvointiasiantuntija oli esimiehen tukena työntekijän työkyvyn säilyttämisen seurannassa yli puolessa tapauksista. Suuressa osassa tapauksia työntekijällä oli ensimerkkejä työkyvyn heikkene- misestä tai tämän työtä oli jo muokattu, mutta työkyvyn riittävyys työntekijän nykytehtäviin oli silti epävarmaa. Vuoden 2016 lopussa 41 henkilöä oli ammatillisessa kuntoutuksessa tai työskenteli osasairauspäivärahalla. 12 henkilön osalta etsinnässä oli uusi työ, 22 oli siirtynyt uuteen työhön ja 54 pystyi jatkamaan entisessä työssään. Kahdeksalle henkilölle oli myönnetty eläke tai he odottivat eläkepäätöstä. 14 henkilön osalta terveyden- tilan vuoksi ei vielä voitu ottaa kantaa työssä jatkamisen mahdollisuuksiin.

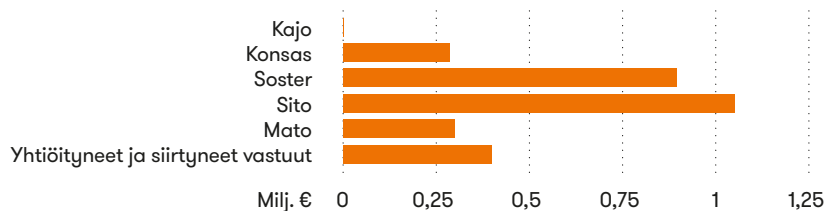
Kevan raportin mukaan vuonna 2016 kaupungille tehtiin 74 ammatillisen kuntoutuksen ennakkopäätöstä. Määrä väheni 24 prosenttia vuodesta 2015. Hylättyjä hakemuksia oli 17 prosenttia, mikä on viisi prosenttiyksikköä enemmän kuin edellisvuonna. Yleisin ammatillisen kuntoutuksen toimenpide Vantaalla oli edelleen työkokeilu (56) ja toiseksi yleisin koulutus (4). Ennakkopäätökset johtivat varsin hyvin ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteisiin.

Työterveyshuollon kustannukset

Aava vastasi pelastuslaitoksen, Attendo sivistystoimen (poislukien varhaiskasvatus) ja Vantaan Työterveys liikelaitos muiden toimialojen sekä varhaiskasvatuksen työterveyshuollosta.

Ennen aikaisesta eläköitymisestä aiheutuneet kustannukset

Varhemaksut olivat yhteensä 2,9 miljoonaa euroa. 90,6 prosenttia eläkkeistä oli vanhuuseläkkeitä.

Vantaa osallistui Kevan kaarilaskuriin ja pilottiin, jossa pohdittiin työkyvyttömyyteen liittyviä ilmiöitä. Laskurin avulla tarkastellaan työkyvyttömyyden tunnuslukuja ja indikaattoreita. Vantaan luvut olivat muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna hyvät, mikä kertoo siitä, että Vantaalla on tehty pitkään ja laaja-alaisesti työtä sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyyden ennaltaehkäisemiseksi ja terveys- ja turvallisuusjohtamisen edistämiseksi. Viisi indikaattoria (mm. varhemaksut ja tapaturmamaksut) oli Vantaalla verrokkeja

paremmalla tasolla. Sen sijaan sairauspoissaolokustannukset verrattuna henkilöstömenoihin olivat Vantaalla korkeammat kuin verrokeilla. Työtä siis vielä riittää. Terveys- ja turvallisuusjohtamista tulee kehittää tiedolla johtamisen avulla, mihin apunsa tuo keväällä 2017 käyttöön otettava Kompassi-raportointijärjestelmä. Lisäksi terveysjohtaminen on nostettava aiempaa tärkeämmäksi johtamisen osa-alueeksi ja esimiesten terveys- ja turvallisuusjohtamisen osaamista tulee edelleen vahvistaa.

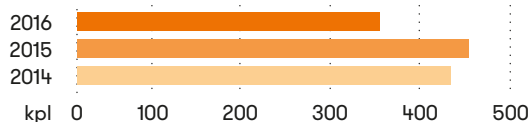
HANKKEITA TERVEYDEN EDISTÄMISEKSI

Mun Elämä -hanke aloitettiin tammikuussa 2016 henkilöstön työkyvyn ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Hankkeen toteutuksesta vastaa Pääkaupunkiseudun selkähdistys. Hankkeessa annetaan yksilö- ja ryhmäohjausta ja -tukea niska- ja hartiasaudun vaivoihin, liikkumattomuuteen, painonhallintaan ja stressinhallintaan. Vuoden 2016 aikana aloitti kaksi ryhmää, joissa oli yhteensä 240 osallistujaa.

Vantaan kaupungin henkilöstölle järjestetään tuettua henkilöstöliikuntaa aikuisopiston ja liikuntapalveluiden tuottamana. Vuonna 2016 yhteensä 297 Vantaan kaupungin työntekijää osallistui henkilöstökeskuksen tukemiin henkilöstöliikunnan kursseihin (63 kurssia). Alkuskysystä kaupungin työsuojeluhenkilöstö ja liikuntapalvelut olivat mukana toteuttamassa vantaalaisille ja kaupungin henkilöstölle suunnattua oman terveydentilan testautapahtumaa.

Henkilöstön hyvinvointia edistetään tarjoamalla alennushintaisia pääsylippuja kulttuuritapahtumiin. Teattereihin ja oopperaan myytiin henkilöstölle vuonna 2016 yhteensä 1 644 lippua ja elokuviin 680 lippua. Henkilöstön hyvinvointia tuettiin myös toteuttamalla Vantaan seurakuntayhtymän kanssa vuonna 2016 viisi hiljaisuuden iltapäivä -tapahtumaa ja yksi hiljaisuuden viikonloppureititti.

Työtapaturomat

Suurin osa tapaturmista johtuu liukastumisista ja kaatumisista.

TYÖTURVALLISUUS PARANI

Vuonna 2016 otettiin käyttöön systemaattinen työtapaturomien tutkinta sekä tehostettiin turvallisuushavaintojen tekemistä työtapaturomien vähentämiseksi. Tavoitteeksi asetettiin, että esimiehet tutkivat kaikki työssä tapahtuneet ja poissaoloihin johtaneet tapaturmat. Tutkinnan myötä toivottiin löydettävän keinot vastaavanlaisten tapaturmien välttämiseksi jatkossa. Vastuu tapaturmien tutkinnasta on esimiehellä, ja työsuojeluvaltuutettu ja työhyvinvointiasiantuntija opastavat toimintatavan käyttöönnotossa ja tukevat tutkinnassa. Pienemmillä toimialoilla tutkintatavoite toteutui täysin. Suuremmilla toimialoilla toiminta käynnistyi kattavammin vasta loppuvuodesta. Kaupunkitasoisesti tavoite toteutui vuoden 2016 osalta 72 prosenttisesti.

Turvallisuushavaintoja (vaaratilanne, lähestä piti, uhka, väkivaltatilanteita tai muu havainto) tehtiin vuonna 2016 lähes 2 200 kappaletta (vuonna 2015 yhteensä 1 900).

Turvallisuushavaintojen tavoitteena on löytää parannusehdotuksia vaaratilanteen poistamiseksi jo ennen kuin varsinaista tapaturmaa aiheutuu.

Vuonna 2016 vakuutusyhtiöön ilmoitettujen työssä tapahtuneiden työtapaturomien määrä väheni verrattuna edellisvuoteen. Lisäksi turvallisuushavaintojen tekemismahdollisuuden myötä vaaratilanteet, joissa ei ole varsinaista tapaturmaa sattunut, on voitu kirjata erilleen tapaturmailmoituksista. Vuonna 2016 työtapaturomia ilmoitettiin 357, kun vuonna 2015 niitä sattui 462.

Kaupungin yhteistoimintaryhmä muodostaa Vantaan työsuojelutoimikunnan. Yhteistoimintaryhmä kokoontui 11 kertaa vuoden aikana. Kokouksissa käsiteltiin säännöllisesti työsuojeluasioita sekä sote- ja maakuntauudistusta. Työturvallisuus tutuksi -teemalla kokouksissa esiteltiin eri toimialojen hyviä käytänteitä ja esimerkiksi tapaturmien tutkintaa. ♦

”**TYÖTAPATURMIEN
ILMOITUSTEN
MÄÄRÄ VÄHENI**”

TAVOITE 2017:

Sairauspoissolot vähenevät kaupunkitasolla tasolle 4,0 prosenttia. Kaikki eVälke-keskustelut käydään ja tapaturmavaksi määritellyt tapaturmat tutkitaan sataprocenttisesti.

**”NYT TIEDÄN, MITEN
HARJOITTELU ON
TAVOITTEELLISTA”**

TERVEELLISEMPI ARKI

Niina Mennander lähti hyvinvointia edistävään Mun Elämä -hankkeeseen, koska hän kaipasi elämäntapoihinsa ryhtiä ja säännöllistä liikintaharrastusta.

– Elän vaihetta, että lapset ovat kasvaneet isoiksi ja iltapainotteisen sosiaaliohjaajan työ täyttää arkeani. Olen käynyt kuntosalilla aina jossain sopivassa välissä, mutta ilman sen kummempaa ohjausta tai tavoitteita. Kaipasin kohennusta lihaskuntooni, Niina Mennander kertoo.

Mun Elämä -hankkeen toinen valmennusryhmä, yhteensä 118 Vantaan kaupungin työntekijää, aloitti terveellisten elämäntapojen muutoksen viime syksynä. Hankkeen tavoitteena on tukea henkilöstön hyvinvoinnista huolehtimista ja ylläpitää ja parantaa työkykyä. Tähänastisten hyvinvointietujen rinnalla hanke tarjoaa uudenlaisen avauksen: se houkuttelee terveellisten elämäntapojen pariin niitä, jotka tarvitsevat erityistä tukea elämäntapojen muutokseen.

– Kuulin Mun Elämä -hankkeesta työkaveriltani ja löysin lisätietoa intrasta. Lähdin mukaan tavoitteenani säännöllisempi ja tavoitteellisempi liikunnan harrastaminen.

Mun elämä -hankkeessa osallistujat jaetaan pienryhmiin tavoitteidensa ja riskitekijöiden perusteella. Pienryhmässä osallistujat saavat kohdistettua tukea liikunnan aloittamisessa, tuki- ja liikuntaelinten vahvistamisessa, painonhallinnassa tai stressinhallinnassa. Osallistuminen vaatii motivaatiota ja sitoutumista hankkeen toimintaan vuoden ajaksi.

Mennanderille hyödyllisintä on ollut kuntosaliohjaus.

– Nyt tiedän, miten välineitä käytän ja miten harjoittelu on tavoitteellista.

Osallistumiseen kuuluu hyvinvointivalmentajan ohjaustapaamiset, pienryhmätoiminta ja hyvinvointiaiheisia luentoja. Lisäksi on mahdollista osallistua ohjattuun liikuntaan ja tsemppipäiviin. Hankkeeseen osallistujien kesken voi verkostoitua jakaa onnistumisen kokemuksia ja saada tukea omille tavoitteille hyvinvointisovelluksessa.

Mennander on päässyt tavoitteeseensa säännöllisestä liikunnasta.

– Liikunta tuottaa minulle nyt iloa, ja liikunnan pariin kannustaa seura. Meitä on kolmen naisen porukka, ja tavoitteena on edelleen kerran viikossa ulkoilu.

Kuvassa työhyvinvointiasiantuntija Heli Leander ja Niina Mennander.

YHTEISTYÖTÄ JOHTAMISEN JA TYÖYHTEISÖJEN KEHI

Henkilöstökeskuksen työnantajapalvelut tarjoaa palveluja kaupungin esimiehille ja työyhteisöille ja huolehtii kaupungin henkilöstön ja työyhteisöjen kehittämisen tuesta. Henkilöstökeskus vastaa palkkausjärjestelmistä ja muista keskitetyistä työmarkkina-asioista, palkanlaskennan ja henkilöstöhallinnon järjestelmien kehittämisestä ja tilaa työterveyspalvelut kaupungin henkilöstölle.

KEHITTÄMISTÄ TARPEESEEN

Toimialojen tulosalueet ja henkilöstökeskuksen työnantajapalvelut tekevät yhteistyötä johtamisen sekä esimiestyön ja työyhteisöjen kehittämisessä. Henkilöstökeskuksen kehittämisen asiakkuusvastaavat ovat keränneet tulosalueilta kehittämistarpeita osaamisen ja johtamisen kehittämiseen liittyen. Näin tarjottavat palvelut kohdistuvat mahdollisimman hyvin kulloiseenkin tilanteeseen. Asiakkuusvastaavan tehtävänä on siis tukea tulosalueita osaamisen johtamisen ja kehittämisen sekä henkilöstön ja johtamisen arvioinnin prosesseissa.

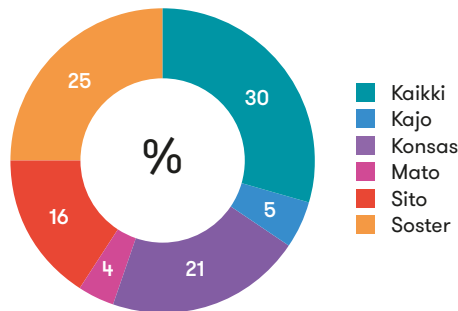
Henkilöstökeskus kilpailutti kaupunkitasolla vuoden 2016 aikana strategiset johtamisen, esimiestyön ja työyhteisöjen kehittämiskumppanit. Kilpailutuksen myötä luotiin kumppaneiden muodostama kehittäjäpooli, josta löytyy palveluntuottajia eri kehittämis-teemoihin. Eri palveluntuottajien osaamista voidaan käyttää samassakin hankkeessa yh-

täaikaisesti. Lisäksi kilpailutettiin työnohjauksen palveluntuottajat, mikä kattaa sekä työyhteisön ja esimiestyön työnohjauksen että asiantuntija- ja asiakastyön työnohjauksen. Työnohjauksessa on mahdollista käyttää ammattitaitoisen valmentajan apua esimiestyön ja työyhteisöjen kehittämiseen.

Osaamisen johtamisen vuositason suunnittelu tapahtuu toimialoilla tehtävien kehittämis- ja koulutussuunnitelmien pohjalta. Koulutuskumppanina Vantaan kaupungilla on Metropolia ammattikorkeakoulu, jonka kanssa tulosaluekohtaiset koulutusohjelmat laaditaan tarpeiden pohjalta. Tämän toimivan käytännön osalta vahvistettiin yhteistyötä ja

HR-asiiantuntijoiden asiakastyön jakautuminen

2016

Asiakastyöstä valtaosa on konsultointia ja valmentamista.

laadittiin tiettyjen tulosalueiden kanssa aiempaa laajempia tarvelähtöisiä koulutusohjelmia. Metropolian palveluihin tyytyväisten osuus oli noussut edellisvuoteen verrattuna ja se oli 86 prosenttia käyttäjistä. Erityisesti toimialat olivat tyytyväisiä koulutussuunnittelun laatuun, kouluttajiin ja palveluntuottajan asiakaspalveluasenteeseen.

ASIAANTUNTIJA-APUA, KONSULTOINTIA JA SPARRAUSTA

Henkilöstökeskus seuraa tuottamansa HR-asiakastyön jakautumista toimialoille. Asiakastyöstä 30 prosenttia on kaupunkitasoisista, 25 prosenttia tehdään sosiaali- ja terveystoimeen, 21 prosenttia konserni- ja asukaspalveluiden toimialalle, 15 prosenttia sivistystoimeen ja loput muille toimialoille. Konsaksen suuri osuus selittyy sillä, että henkilöstökeskus toimii myös toimialan henkilöstöyksikkönä.

Henkilöstökeskus on mukana kaupungin tytäryhtiöiden henkilöstöasioiden omistaja-

”ASIAKKUUSVASTAAVAN TEHTÄVÄNÄ ON TUKEA TULOSALUEITA”

TTÄMISEKSI

ohjauksessa ja antaa lisäksi yhtiöille HR-asiantuntijapalveluja. Palvelusopimusten perusteella vuoden 2016 aikana henkilöstökeskus konsultoi kolmen yhtiön johtoa, konsultointia annettiin yhteensä 160 tuntia. Konsultointi liittyi pääosin työsuhteasioihin, mutta myös johtamisen konsultointiin ja rekrytointiin.

Päälouottamusmiehet ja henkilöstöjohtaja pitivät vuoden aikana 10 yhteistoiminnallista kokousta. Vuoden aikana teemoina olivat mm. varhaiskasvatuksen sairauspoissaolokäytännöiden kokeilu vuonna 2017, tasa-arvosuunnitelma ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuodelle 2017, normitetun toimeentulotuen uudelleensijoitukset, Osuma-järjestelmä, kilpailukykysovimuksen toimeenpano Vantaalla sekä palkkausjärjestelmiin liittyvä kehittäminen.

HR VAHVISTUU

Henkilöstökeskuksen sisäisenä kehittämistyönä toteutettiin vuoden 2016 aikana arvoprosessi. Työskentelyssä henkilöstökeskuksen työnantajapalveluiden henkilöstö havainnoi kaupungin arvojen toteutumista omassa työssään. Yhteisen työn avulla lisättiin yhteisöllisyyden tunnetta ja me-henkeä. Työ huipentui arvokäytävä-työskentelyyn, jossa jokainen työyhteisön jäsen yksilönä syventyi arvoprosessin merkityksellisimpään työvaiheeseen ja siitä syntyneeseen kokemukseen tai oivallukseen. Prosessin pohjalta syntyi myös yksikön yhteiset kiteytykset siitä, millaista työyksikön arvojen mukainen toiminta parhaimmillaan on. Työskentely näkyi yksikön Kunta10-tuloksissa positiivisena kehityksenä.

Kaupunki toteuttaa vuosittain kyselyn sisäisten palveluiden laadusta. Vuoden 2016 asiakastyytyväisyyskyselyssä henkilöstökeskuksen saamat erittäin hyvät arviot olivat pyyneet ennallaan tai kehittyneet myönteiseen

”SISÄINEN ASIAKASTYYTYVÄISYYS HENKILÖSTÖKESKUKSEN PALVELUIHIN ERINOMAISELLA TASOLLA”

suuntaan lähes kaikilla kyselyn osa-alueilla. Parhaat arviot antoivat sivistystoimen ja kaupunkinjohtajan toimialan esimiehet/päälliköt/johtajat. Sisäisten asiakaspalveluiden laadun kehittämiseen ei ole erityistä tarvetta, vaan haasteena on säilyttää hyvä taso ja pyrkiä lisäämään itsearviointia tulosalueella.

Henkilöstökeskuksen johtoryhmä on ollut mukana yhtenä osallistujana toimintakulttuurin muutokseen tähtäävässä kaupungin johtoryhmien valmennuksessa. Tomuta-valmennus käynnistyi elokuussa ja jatkuu kevään 2017. Henkilöstökeskus on asettanut tavoitteeksi vahvistaa entisestään valmentavaa suoritusten johtamista sekä henkilöstön itsensä johtamisen taitoja.

JÄRJESTELMÄT MUUTTUVAT AJASSA

Henkilöstökeskus on kehittänyt kaupungin nykyistä henkilöstö- ja palkkahallinnon tieto-

järjestelmää yhteistyössä Helsingin ja Espoon kaupunkien kanssa. Tavoitteena on tietojärjestelmän teknologian ja toiminnallisuuden kehittäminen 2020-luvun vaatimuksia vastaavaksi. Mittavassa kehittämistyössä ollaan kuitenkin puolesta välissä ja työ jatkuu vielä kaksi seuraavaa vuotta.

Henkilöstökeskus on osallistunut myös kaupungin tiedolla johtamisen raportointijärjestelmän, Kompassin, suunnitteluun. Raportointijärjestelmään toteutetaan ensimmäisessä vaiheessa neljä HR-mittaria: henkilöstömäärä, henkilötulo, maksetut palkat ja terveysperusteiset poissaolot. Vuoden 2017 keväällä tapahtuvaa käyttöönottoa on valmisteltu kuluneen vuoden aikana. Samanaikaisesti on tehty jo määrittelyjä seuraavista raportoinnissa käyttöön otettavista HR-mittareista. ♦

TAVOITE 2017:

HR-tuki on vaikuttavaa ja tukee kaupungin strategisten päämäärien toteutumista johtamisessa.

FÖRNYELSE AV VERKSAMHETSKULTUREN, LIKSOM UTVECKLINGSMETODERNA

Antalet anställda hos staden var 10 586 personer. De anställdas åldersstruktur har blivit en aning yngre. Staden hade 1796 lediga arbetsplatser år 2016. Antalet arbetssökanden ökade med ca 3 procent jämfört med året innan, även om antalet lediga arbetsplatser minskade. Under året arbetade 2 500 personer på arbetsplatser i Vanda som de fått via bemanningsbolaget Seure.

Seure medförde flexibilitet till personalresurserna inom småbarnspedagogiken.

Kompetensutvecklingen genomförs enligt personal- och utbildningsplanerna. Yrkeshögskolan Metropolia fungerade i över ett år som personalutbildningens samarbetspartner. Skolan ordnade totalt 259 utbildningar. Nya molntjänster togs i bruk i utbildningarnas administration. I och med molntjänsterna finns all information om ordnandet och uppföljningen av utbildningarna på ett ställe.

År 2016 konkurrensetsattes utvecklingsparterna på stadsnivå. Chefsutbildningarna kompletterades med ett examensprogram, yrkesexamen för närchefer. Dessutom startades två nya grupper inom coachningen Som chef i Vanda. Inom den strategiska coachningen för ledningsgrupperna inleddes ett utbildningsprogram som förbereder för förändringar i verksamhetskulturen.

Enligt resultaten i personalenkäten (Kommun 10) som genomfördes under 2016 har de anställdas tillfredsställelse med arbetet förbättrats. Ledningens och arbetsenhetens verksamhet fick ännu bättre betyg än tidigare. De anställda upplever att de klarar av omvandlingarna i arbetet bättre än förut och att förändringsledningen fungerar bättre.

Personalens belöningar är bundna till att de mål som stödjer balanserings- och skuldprogram för ekonomin uppnås. Metoder för penningbelöningar som används i staden är personligt tillägg, resultatbonus, incitamentbaserade belöningar och specialarvoden. Staden belönar dessutom arbetsenheter som utvecklat sin verksamhet och kundorienteringen under året.

Sjukfrånvaron ökade något i jämförelse med året innan och sjukfrånvaroprocenten var 4,55. En viktig utvecklingsåtgärd för hälsofrämjande ledarskap som infördes under året var verksamhetsmodellen för personanpassat arbete (tuunattu työ). Oavsett tillfällig sjukdom kan arbetstagaren utföra eget eller annat arbete i egen takt, ifall det inte påverkar tillfrisknandet. Under året utfördes personanpassat arbete av 259 anställda vid Vanda stad och antalet dagar för personanpassat arbete uppgick till 3626 totalt. ♦

Tunnusluku	2012	2013	2014	2015	2016
Palvelussuhteiden lukumäärä	10 298	10 319	10 432	10 506	10 586
Vakinaisia %	82,4	82,3	82,0	81,6	82,2
Naisten osuus henkilöstöstä %	79,7	79,7	79,8	80,1	80,2
Naisten osuus johtotehtävissä %	48,0	44,2	46,5	50,0	47,6
Keski-ikä (ylemmällä rivillä koko henkilöstön ja alemmalla rivillä vakituisten henkilöstön keski-ikä)	44,6	44,7	44,7	44,7	44,7
	46,0	46,0	46,1	46,1	46,0
Keskimääräinen palvelusaika, vuotta (vakituinen henkilöstö)	12,7	12,6	12,6	12,5	12,3
Lähtövaihtuvuus % (vakituinen henkilöstö)	5,8	6,4	5,7	5,4	6,2
josta eläkkeelle siirtyneet	1,9	2,4	1,9	2,2	2,3
Eläkeikä	62,9	62,6	63,1	62,9	63,5
Vanhuuseläkkeiden osuus %	84,0	78,9	84,6	83,2	90,6
Koulutustasomittain	5,5	5,6	5,7	5,8	5,9
Korkeakoulutaso %	47,9	50,0	51,1	53,3	54,7
Josta ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita %	57,0	57,8	58,1	58,5	59,1
Maahanmuuttajia % (virallisesta henkilöstömäärästä)	3,5	3,6	3,9	4,0	4,4
Terveysperusteiset poissaolot %	4,3	4,4	4,6	4,5	4,6
Terveysperusteiset poissaolot (päivää/henkilötyövuosi)	15,8	16,2	16,7	16,5	16,6
Palkkasumman kasvu %	3,6	1,3	1,5	1,9	2,1

Tunnusluvut on esitetty ilman työllistettyjä kaupunkiin nähden. Eli, jos henkilö on vakituinen, mutta poiminta-ajankohtana on hoitanut sijaisuutta, hänet luokitellaan vakituiseksi. Tiedot on poimittu ajankohdasta 31.12.

Vantaan kaupunki
Henkilöstökeskus

Työnantajapalvelut
Asematie 7, 01300 Vantaa

Henkilöstöpalvelut
Kultarikontie 1, 01300 Vantaa

Galleria K:n koulutustila
Asematie 7, 01300 Vantaa

7 § Marja-Vantaan ja keskusten kehittäminen -rahaston vuosiraportti 2016

VD/2124/02.01.02.00/2017
KN/HP/JH/AL/GK/HV/HY-L

Kaupunginhallitus on 11.4.2011 § 14 päättänyt, että Marja-Vantaan ja keskusten kehittämisrahaston varojen käytöstä tulee vuosittain tehdä selvitys kaupunginhallitukselle.

Marja-Vantaan ja keskusten kehittämisrahastolla rahoitetaan Kivistön ja muiden keskusten kehittämistä, suunnittelua ja toteuttamista. Rahaston sääntöjen mukaan rahaston hallinnosta vastaa ja varojen käytöstä päättää maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialan apulaiskaupunginjohtaja.

Rahastosta rahoitettiin uuden Myyrmäen keskustan suunnittelua, Kivistön keskuksen ja Tikkurilan kehittämishankkeita sekä aluemarkkinointia. Vuonna 2016 rahaston käyttötalousmenot olivat 138 741 euroa ja poistoja kirjattiin 0,5M€. Investointimenot olivat 102 957 euroa, jotka kohdistuivat Tikkurilan jokirannan kehittämiseen ja Myyrmäen keskustan kehittämiseen. Tilinpäätöksen yhteydessä rahastossa olleet parkkiyhtiöiden osakkeet siirrettiin kaupungin omistukseen. Osakkeiden siirrosta johtuen rahastolle kirjattiin 10,2 miljoonan euron investointitulo. Rahaston rahavarat kauden lopussa olivat 17,4 milj. euroa.

Kivistön Putkijäte Oy:n tilaama putkikeräysjärjestelmä on otettu käyttöön Vantaan Kivistön keskustan uusilla asemakaava-alueilla 12.8.2015 alkaen. Putkikeräysjärjestelmän piirissä on tällä hetkellä niin kutsutun investointivaiheen 1 -alueelle rakennetut uudet kerrostalot ja pienkiinteistöt sekä lisäksi erityiskohteena Aurinkokiven monitoimitalo. Tähän mennessä kertyneen tiedon perusteella putkikeräysjärjestelmän käyttöönotto on sujunut hyvin ilman olennaisia teknisiä ongelmia.

Kivistön kaupunkikeskuksen asemakaava tuli voimaan 24.8.2016 valituskierron jälkeen. Kivistön keskustasta kaupunki myi seitsemän kerrostalotonttia. Kivistön keskustassa ja asuntomessualueella oli vuoden 2016 lopussa valmiina 26 kerrostaloa, joissa on 1 276 asuntoa. Rakenteilla oli 13 kerrostaloa, joihin valmistuu 499 asuntoa.

Keimolanmäen asuntorakentaminen alkoi vuonna 2015. Keimolanmäessä oli vuoden 2016 lopussa valmiina 7 kerrostaloa, joissa on 483 asuntoa. Rakenteilla oli kaksi kerrostaloa, joihin valmistuu 168 asuntoa. Kaiken kaikkiaan Kivistöön on valmistunut 1 759 kerrostaloasuntoa, joissa asuu noin 2 500 asukasta.

Tikkurilan keskustassa rakenteilla olevaan Dixin II-vaiheeseen valmistuu kaksi toimistorakennusta sekä liiketilaa. Viimeinen rakennusvaihe on aloittamatta. Vuoden 2016 aikana Tikkurilaan (Tikkurila, Jokiniemi, Viertola, Koivuhaka) valmistui neljä kerrostaloa ja asuntoja kaikkiaan 308 kpl. Vuoden 2016 lopussa 17 kerrostaloa oli rakenteilla ja asuntoja kaikkiaan 1 080 kpl. Tikkurilan keskustakorttelin (ns. kirkon kortteli) kehittämiseen ja toteuttamiseen valittiin yhteistyökumppani Vantaan seurakuntayhtymän kanssa pidetyn kilpailun perusteella. Tikkurilan Jokirannan maisema-arkkitehtuurikilpailun voittaja valittiin ja jatkosuunnittelu on käynnissä. Jokiniemeen Asemasilan itäpäähän on rakenteilla toimistotalo, johon sijoittuu myös liiketilaa.

Korson keskustassa on Korson tornitalon 120 asunnon rakentaminen käynnissä. Myyrmäen keskustan suunnittelu- ja tontinluovutuskilpailun voittajaksi valittujen yhteistyökumppaneiden kanssa on keskustaan laadittu asemakaavaluonnos. Martinkeskuksen ostoskeskuksen ja Laajavuoren koulun kerrostalokaavat Martinlaaksossa tulleet voimaan ja vuoden 2016 lopussa on 270 asunnon rakentaminen käynnissä.

Aviapoliksen kasvu Suomen nopeimmin kehittyvänä yritysalueena sekä työpaikkakeskittymänä on jatkunut. Aviapoliksen kehitys liittyy globaalisti tunnistettuun ilmiöön, jossa lentokenttä toimii alueensa taloudellisena moottorina ja luo liiketoimintapotentiaalia yrityksille. Aviapolis on maailman lentokenttäkaupunkien joukossa kuitenkin ainutlaatuinen. Alueesta rakennetaan kansainvälinen ja eloisa lentokenttäkaupunki, jossa työ, asuminen, palvelut ja virkistys sekoittuvat urbaanilla tavalla. Asumisen myötä lentokenttäkaupungissa avautuu uudenlaisia toimintamahdollisuuksia ja liiketoimintamalleja.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt alueen asemakaavoitusta ja hankkeita ohjaavan Aviapoliksen kaavarungon. Aviapoliksen aseman pohjoiselle sisäänkäynnille on valmistunut toimisto- ja liiketilaa. Aviapoliksen aseman eteläisen sisäänkäynnille sijoittuvan liikekeskuksen ja asuinkeuhkojen rakennussuunnittelu on käynnistynyt. Aviapoliksen suuralueella on vireillä useita asemakaavamuutoshankkeita. Vantaa kaupunki päätti yhdessä viiden maanomistajan kanssa järjestää avoimen kansainvälisen ideakilpailun Aviapolis Urban Blocks, jossa haetaan synergisiä ja innovatiivisia raameja työlle, palveluille ja asumiselle kaavarunkoalueella sijaitseviin kortteleihin.

Aviapolista on kehitetty sekä suomalaisissa että kansainvälisissä verkostoissa ja markkinoitu lentokentän läheisyydestä hyötyville yrityksille ja sijoittajille muun muassa kiinteistöalan kansainvälisillä messuilla (MIPIM-tapahtuma Cannesissa keväällä ja ExpoReal Münchenissa syksyllä). Aviapoliksen markkinointia on toteutettu yhteistyösopimukseen perustuen alueen maanomistajien, yritysten sekä alueella toimivien rakennusliikkeiden kanssa.

Kaupunginhallitus 6.3.2017 § 7

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään merkitä tiedoksi selvitys Marja-Vantaan ja keskustojen kehittämisrahaston varojen käytöstä vuonna 2016.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Täytäntöönpano: Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala

Muutoksenhakuohje: 7.4. oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

projektijohtaja Arja Lukin, puh. 043 825 3621, etunimi.sukunimi(at)vantaa.fi

projektijohtaja Gilbert Koskela, puh. 050 312 1915, etunimi.sukunimi(at)vantaa.fi

projektijohtaja Heikki Virkkunen, puh. 040 830 8131, etunimi.sukunimi(at)vantaa.fi

8 § Kunnan asukkaiden tekemät aloitteet vuonna 2016

VD/2774/00.01.02.02/2015
KN/HO/NJ

Kuntalain 28 §:n mukaan kunnan asukkaalla on oikeus tehdä kunnalle aloitteita sen toimintaa koskevissa asioissa. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritettut toimenpiteet. Valtuuston tietoon on saatettava vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritettut toimenpiteet.

Jos valtuuston toimivaltaan kuuluvassa asiassa aloitteen tekijöinä on vähintään kaksi prosenttia äänioikeutetuista kunnan asukkaista, asia on otettava valtuustossa käsiteltäväksi viimeistään kuuden kuukauden kuluessa asian vireille tulosta.

Kaupunginhallituksen johtosäännön 4 §:n 13. kohdan mukaan kaupunginhallituksen tehtävänä on antaa vuosittain viimeistään maaliskuussa valtuustolle luettelo kunnan jäsenten edellisenä vuonna tekemistä aloitteista.

Kaupungille tehtiin vuonna 2016 yhteensä 44 kuntalaisaloitetta. Aloitteiden määrä on laskenut vajaan viidenneksen vuodesta 2015, jolloin kuntalaisaloitteita jätettiin yhteensä 54. Aloiteaiheiden kirjo oli laaja, mutta painottui maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialalle, joka vastasi noin kahteen kolmasosaan aloitteista. Eniten aloitteita tehtiin kuntatekniikan keskuksen toimivaltaan kuuluvissa asioissa, kuten liikenneturvallisuuden parantamisesta ja lähiympäristön viihtyvyydestä ja siisteydestä.

Luettelo kaikista kuntalaisten vuonna 2016 tekemistä aloitteista löytyy asian liitteenä.

Kaupunginhallitus 6.3.2017 § 8

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään esittää kaupunginvaltuustolle tiedoksi merkittäväksi liitteenä oleva luettelo kuntalain 28 §:ssä tarkoitetuista kuntalaisten vuonna 2016 tekemistä aloitteista.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liite:

- Luettelo kunnan asukkaiden tekemistä aloitteista vuonna 2016

Täytäntöönpano: kaupunginkanslia, esitys valtuustolle

Muutoksenhakuohje: 7.4 Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

hallintojohtaja Hanna Ormio, puh. 09 8392 2484, etunimi.sukunimi@vantaa.fi

hallintoasiantuntija Nelli Jääskeläinen, puh. 09 839 29524, etunimi.sukunimi@vantaa.fi

KUNTALAISALOITTEET VUONNA 2016

	TOIMIALA	VUOSI	Diaari nro.	Asia	Kuntalainen	pvm	Tila
1	MATO	2016	VD/274/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite Ilolan Satutien metsän säilyttämiseksi	Räty Jaana	12.1.2016	Vastattu
2	MATO	2016	VD/727/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite Keravan Keinukallion ja Vantaan Kuusijärven yhdistävästä ulkoilureitistä	Ruotsalainen Reino, Anne Rautiainen	22.1.2016	Vastattu
3	SIVI	2016	VD/1064/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite Tuomelan koulun säilyttämiseksi koulukäytössä	Vaarna Ensio	2.2.2016	vireillä
4	KONSAS	2016	VD/1595/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite hävikkiruoan höydyntämisen laajentamisesta mm. ravintoloissa, kouluissa ja laitoksissa Vantaalla	Niemi-Ronkainen Ritva	15.2.2016	vastattu
5	MATO	2016	VD/1854/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite Rekolanajan nimen palauttamisesta takaisin seudulla vakiintuneeksi vanhaksi nimeksi Rekolanpuro	Karttunen Eero	22.2.2016	vastattu
6	MATO	2016	VD/1925/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite/kirjelmä liikennemerkki- ja pysäköintijärjestelyiden muuttamiseksi Solkikujalla	Ring Kerstin	24.2.2016	vastattu
7	SIVI	2016	VD/2007/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite erityislasten tarpeiden huomioimisesta järjestettäessä koulu- ja vammaiskuljetuksia	Salle Rami	26.2.2016	vastattu
8	SIVI	2016	VD/2317/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite / Tuomelan koulun lakkautus on peruttava	Hurmalainen Ville + 4900 allekirjoittanutta	8.3.2016	vastattu
9	MATO	2016	VD/2462/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite Tikkurilan aseman pysäköintialueen viitoituksen/opasteiden parantamisesta	Unto Ryyänen	10.3.2016	vastattu
10	SIVI	2016	VD/3258/00.01.02.02/2016	Aloite tuolihiisin hankinnasta Hakunilan väestösuojan trampoliinihalliin	Kuusikon Urheilijat ry	5.4.2016	vastattu
11	MATO	2016	VD/3478/00.01.02.02/2016	Aloite/ehdotus Atlaspuiston pelikentän laajentamisesta Atlaspolun rakentamistöiden yhteydessä	Aurimaa Kari/Kylmäoja-Ilola asukasyhdistys	8.4.2016	vastattu
12	MATO	2016	VD/3518/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite luistelu- ja pelikentän perustamiseksi Tikkurilaan Peltolantielle Sinirikon päiväkodin edustalle	Mojanen Antti ja 3 muuta	11.4.2016	vastattu
13	MATO	2016	VD/3521/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite liikennemerkitolpan poistamiseksi Tikkurilan Prisman takana apteekin toisella puolella olevalta parkkipaikalta	Mojanen Antti	11.4.2016	vastattu
14	MATO	2016	VD/3655/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite Kielotien/Talvikkitien liikenneymprystä	Marttinen Antti	13.4.2016	vastattu
15	KAJO	2016	VD/3865/00.01.02.02/2016	Esitys kiertävien vaaliautojen varaamiseksi tuleviin vaaliin	Vantaan Simoinkylän sos.dem kilta ry	15.4.2016	vastattu
16	KONSAS	2016	VD/4010/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite Tikkurilan aluetoimikunnalle, selvittää mahdollisuutensa käynnistää ja rahoittaa asukkaiden avointen ovien viikonlopputoimintaa Tikkurilan kirjastossa	Tikkurilan Työväenyhdistys ry	20.4.2016	vastattu
17	KONSAS	2016	VD/4082/00.01.02.02/2016	Alpi Ripatin kuntalaisaloite Tikkurilan aluetoimikunnalle koskien opastemerkkejä, pysäköintikieltoa ja roskiksia	Alpi Ripatti	21.4.2016	vastattu
18	KAJO	2016	VD/4180/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite koiraveron käyttöönottamiseksi Vantaalla	Rämö Tiina	25.4.2016	vastattu
19	MATO	2016	VD/4416/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite, uuden nomistajan velvollisuus laittaa jätevesi asiat kuntoon jos kiinteistö ei ole liitetty kunnallistekniikkaan	Kukkamäki Seija	2.5.2016	vastattu

20	MATO	2016	VD/4755/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite katutaideseinän perustamisesta Itä-Vantaalle Matariin	Rautiainen Sami	12.5.2016	vastattu
21	MATO	2016	VD/4986/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite: Pysäköintipaikat Pähkinärinteessä	Andell Marja Leena	19.5.2016	vastattu
22	SIVI	2016	VD/5114/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite; Nuorisotila Ilolan alueelle	Kivelä Sanna	23.5.2016	vireillä
23	MATO	2016	VD/5273/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite: Läntisen Valkoisenlähteentien melu ja saasteet asukkaille ja luonnolle	Heiska Elina ja Vesa	26.5.2016	vastattu
24	MATO	2016	VD/5846/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite: Bussipysäkki turvallisempaan paikkaan	Ahlberg Helena	13.6.2016	vastattu
25	MATO	2016	VD/6587/00.01.02.02/2016	Kytöpuiston koira-aitauksen pysäköinti	Kuntatekniikan keskus	11.7.2016	vastattu
26	MATO	2016	VD/6750/00.01.02.02/2016	Adressi/Vaatus Vierumäentien turvallisuuteen liittyvistä betoniesteistä ja niiden poistamista	205 allekirjoittanutta	19.7.2016	vastattu
27	MATO	2016	VD/7059/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite; kuntorata Aviapolikseen	Mäki Hermanni	10.8.2016	vastattu
28	MATO	2016	VD/7061/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite; Neitsytpolun perusparannus	livonen Pia	10.8.2016	vastattu
29	MATO	2016	VD/7339/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite Peijaksentien liittäminen Koivukylänväylään	Havukoski Hannu	19.8.2016	vastattu
30	MATO	2016	VD/7341/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite bussipysäkkien lisäämiseksi Hanabölentielle	Havukoski Hannu	19.8.2016	vastattu
31	MATO	2016	VD/7710/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite Tikkurilan kirjaston parkkipaikan pitämiseksi kirjastoa käyttävien käytössä	Hollström Minna	1.9.2016	vastattu
32	MATO	2016	VD/8051/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite liikennevalojen asentamiseksi Keimolantien ja Ruusukvartsikadun risteykseen Kivistössä	Illi Mika	13.9.2016	vastattu
33	MATO	2016	VD/8149/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite: Esitys Melontapaikan rakentamisesta Tikkurilan padolle	Suomen Melonta- ja Soutuliitto ry	15.9.2016	vastattu
34	MATO	2016	VD/8171/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite: Vantaa Kuusikkokujan parkkipaikka	Ritola Marko	15.9.2016	vastattu
35	MATO	2016	VD/8664/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite liikenneturvallisuuden ja kevyen liikenteen kulkuyhteyden parantamiseksi Keimolantiella välillä Kivistö - Aluman asemakaava-alue	Kerälä Pia ja 28 allekirjoittanutta	3.10.2016	vastattu
36	MATO	2016	VD/8726/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite polkupyöräkatosten saamiseksi ja lisäämiseksi julkisille paikoille	Seppänen Asko Olavi	4.10.2016	vastattu
37	MATO	2016	VD/8865/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite katukuvan elävöittämiseksi Martinkyläntiellä	Aho Aila	10.10.2016	vastattu
38	SOSTER / SIVI	2016	VD/9031/00.01.02.02/2016	Adressi: Koivukylän ostari-huutomerkinä eriarvoisuudesta	Toimiva Koivukylä- Toimari ry	14.10.2016	vastattu
39	MATO	2016	VD/9059/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite maksuton kadunvarsipysäköinti kaikille yli 70 vuotta täyttäneille	Seppälä Liisa	17.10.2016	vastattu
40	KONSAS	2016	VD/9115/00.01.02.02/2016	Adressi: Yhteinen pöytä-verkoston ruoka-avun jaon jatkuminen Martinlaaksossa on epävarmaa. Uutta jakopaikkaa Martinkeskuksen purkamisen jälkeen ei ole osoitettu	n. 400 allekirjoittanutta	18.10.2016	vastattu

41	MATO	2016	VD/9252/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite skeittirampin rakentamiseksi Kaivokselaan	Marttinen Merja	18.10.2016	vastattu
42	MATO	2016	VD/9311/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite skeittipuiston saamiseksi Tikkurilaan	Kostamo Mika	26.10.2016	vastattu
43	MATO	2016	VD/10239/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite: Keravanjoki ja sen sivupurot Natura 2000 -alueeksi	Hovinen Jari	22.11.2016	vastattu
44	SIVI	2016	VD/10499/00.01.02.02/2016	Kuntalaisaloite kulttuuri- ja liikuntapassi nuorille	Hakala Merituuli ja Puntonen Ester	29.11.2016	vireillä

Vuonna 2016 jätettiin yhteensä 44 kuntalaisaloitetta, jotka jakautuivat seuraavasti:

Kaupunginjohtajan toimiala	2
Konserni- ja asukaspalveluiden toimiala	4
Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala	31
Sivistystoimen toimiala	7
Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala	1

9 § **Oikaisuvaatimus kaupunginhallituksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen 9.1.2017 § 6**

VD/8762/02.03.01.03/2016
KN/JM/JB

Kunnan jäsen RM on vaatinut oikaisua kaupunginhallituksen päätökseen 9.1.2017 § 6, jolla kaupunginhallitus on hyväksynyt Joosua Mission oikaisuvaatimuksen Korson aluetoimikunnan päätöksestä.

Kuntalain 90 §:n (kuntalaki 2016 135 §) mukaan kunnanhallituksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haetaan muutosta kunnallisvalituksella hallinto-oikeudelta. Kaupunginhallituksen päätöksessä 9.1.2017 § 6 on todettu, että päätökseen voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Samaa asiaa ei voi käsitellä uudestaan oikaisuvaatimuksena.

Oikaisuvaatimusasiakirjat ovat nähtävillä kokouksessa.

Kaupunginhallitus 6.3.2017 § 9

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään jättää RM:n oikaisuvaatimus kaupunginhallituksen päätökseen 9.1.2017 § 6 tutkimatta.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Täytäntöönpano: kaupunginkanslia

Muutoksenhakuohje: 7.4 Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

kaupunginlakimies Juha Myllymäki, puh. 043 826 6957, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

10 § Vastaus Timo Juurikkalan ja 27 muun valtuutetun aloitteeseen terveydenhuollon järjestämisestä paperittomille henkilöille

VD/10941/00.02.00.03/2016
AT/HA/JK/RP/PP/HR/AR/NJ

Timo Juurikkala ja 27 muuta valtuutettua ovat jättäneet seuraavan valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen.

”Valtuustoaloite terveydenhuollon järjestämisestä paperittomille henkilöille*

Suomessa oleskelevien paperittomien tai paperittomien kaltaisessa asemassa olevien henkilöiden kokonaismäärän arvioidaan olevan noin 2000–3000. Vuonna 2015 tulleista turvapaikanhakijoista suuri osa ei saa oleskelulupaa, ja kun he eivät voi palata kotimaahansa, paperittomien ihmisten määrä on todennäköisesti lisääntymässä maassamme.

Paperittomat ihmiset ovat Suomessa oikeutettuja vain kiireelliseen hoitoon. Hoito tapahtuu omalla kustannuksella todellisten kustannusten mukaan ja esimerkiksi päivystyskäynnistä tai synnytyksestä voi seurata tuhansien eurojen lasku. Näin ollen ihmiset saattavat jäädä ilman oikea-aikaista hoitoa.

Oikeus terveyteen on tunnustettu useissa YK:ssa laadituissa ihmisoikeussopimuksissa, joihin Suomi on liittynyt.** Perustuslain 22 pykälässä on asetettu julkiselle vallalle velvollisuus turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Paperittomien henkilöiden terveydenhoidon järjestämisen olisi oltava linjassa näiden velvoitteiden sekä terveydenhuollon henkilöstön ammattietiikan kanssa. Nyt näin ei ole.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2014 julkaiseman selvityksen mukaan paperittomien henkilöiden oikeudet terveyspalveluihin tulisi turvata nykyistä laajempina. Selvityksessä esitetään kolme vaihtoehtoa terveyspalvelujen järjestämisestä paperittomille: hoito saman laajuisena kuin niille, joilla on kotikunta Suomessa, hoito saman laajuisena kuin turvapaikanhakijoille tai vain kiireellinen hoito kaikille ja alaikäisten lasten, raskaana olevien ja synnyttäneiden äitien hoito kuten kotikuntalaisille.

Syyskuussa 2015 FRA (European Union Agency for Fundamental Rights) julkaisi tutkimuksen, jonka mukaan oikea-aikaisen hoidon järjestäminen paperittomille henkilöille säästää selvästi näiden henkilöiden terveydenhoitoon käytettäviä varoja. Kiireellinen terveydenhoito, johon Suomi nytkin sitoutuu, on kallista. Paperittomien kunnollinen terveydenhoito ehkäisee ongelmia ja sairauksien pahenemista ja vähentää terveydenhuollon tarvetta ja kuluja.

Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että Vantaa järjestää:

- paperittomien henkilöiden kiireellisen hoidon kuten vantaalaisille, samoin asiakasmaksuin.
- alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille kaikki terveydenhuollon palvelut ml. erikoissairaanhoidon ja
- raskaana oleville hoidon kuten vantaalaisille.

Lisäksi esitämme, että ennaltaehkäiseviä palveluita suunniteltaessa ja järjestettäessä suunnitellaan myös paperittomien henkilöiden tarvitsemia ennaltaehkäiseviä palveluita ja taataan, että yllä esitettyihin palveluihin on helppo löytää ja päästä.

*Paperittomalla henkilöllä tarkoitetaan:

- maassa ilman oleskelulupaa oleskelevaa, muualta kuin EU- tai Eta-valtiosta tai Sveitsistä kotoisin olevaa henkilöä, jolla ei ole vakuutusturvaa sairauden tai sairaanhoidon varalle
- Suomeen muualta kuin EU- tai Eta-valtiosta tai Sveitsistä tullutta henkilöä, jonka oleskeluluvan tai viisumin edellytyksenä on ollut yksityinen sairausvakuutus, mutta vakuutusturva on päätynyt tai se ei ole kattava (esim. tietyt opiskelijat, joilla on määräaikaiseen maassa oloon oikeuttava oleskelulupa)
- EU-kansalaista, jolla ei ole vakuutusturvaa sairauden tai sairaanhoidon varalle (esim. tietyt Itä-Euroopan väestöryhmät, joilla ei ole vakuutusturvaa kotimaassaan).

**Keskeisimmät näistä ovat taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus (SopS 6/1976, TSS-sopimus), lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 60/1991) ja kaikkinaisen naisten syrjinnän kieltävä yleissopimus (SopS 68/1986)."

Kaupunginvaltuusto 12.12.2016 § 22

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala toteaa vastauksenaan seuraavaa:

Terveyspalvelulain (50 §) perusteella julkisen terveydenhuollon on annettava kiireellistä hoitoa kaikille sitä tarvitseville. Mikäli henkilöllä ei ole oleskelulupaa ja kuntapaikkaa Suomessa, on kiireellisestä hoidosta maksettava kustannukset täysimääräisinä itse. Valtio ei korvaa kustannuksia, jos kunta on omalla päätöksellään päättänyt jättää perimättä potilaalta kokonaiskustannukset hoidosta ja tarjoaa paperittomalle henkilölle kiireellisen hoidon samoin asiakasmaksuin kuin kuntalaiselle.

Terveyspalveluissa ei ole dokumentoitu potilastietojärjestelmään paperittomuuden syytä, koska muu kuin kiireellinen hoito perustuu hoito-oikeuden todistamiseen.

Vantaan kaupungin johtoryhmä on päättänyt 6.2.2017, että paperittomille alle 18-vuotiaille ja raskaana oleville ryhdytään tarjoamaan Espoon ja Helsingin tavoin terveydenhuollon palvelut kuten kuntalaisille. Tämä tarkoittaa myös erikoissairaanhoidon ja suun terveydenhuollon toimialan johtoryhmä on päättänyt 7.2.2017, että asia valmistellaan päätettäväksi sosiaali- ja terveystalokunnassa 10.4.2017.

Valtuustoaloitteessa 12.12.2016 ehdotetaan terveydenhuollon palvelujen järjestämisen laajentamista raskaana oleville ja alle 18-vuotiaille myös muissa kuin kiireellisistä hoitoa vaativissa tilanteissa. Ehdotetut palvelut kuuluvat ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon ja sijoittuvat lähinnä äitiys- ja lastenneuvolaan, sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon.

Koska varhainen poikkeavuuksien toteaminen ja hoitaminen on kustannustehokkaampaa kuin tilanteen kiireelliseksi kehittymisen odottaminen, on perusteltua tarjota yllä mainitut palvelut paperittomille raskaana oleville ja alle 18-vuotiaille kaupungin johtoryhmän linjauksen mukaisesti. Myös yhteisönäkökulmasta tarttuvien tautien seulonta ja hoito, sekä rokottaminen ovat tarpeellisia toimia.

Terveyspalvelujen tarjoamisen myötä syntyy tarvetta myös sosiaalipalveluille, erityisesti lastensuojelu- ja asumisasioiden. Liitteenä olevassa selvityksessä (Liite 1) ei oteta kantaa siihen, miten ja missä määrin terveydenhuollon palveluihin yhdistetään sosiaalipalveluja, koska valtuustoaloite koski vain terveydenhuollon järjestämistä.

Kunnalla on mahdollisuus tarjota laajempia palveluja kuin mitä lainsäädäntö edellyttää. Tällöin on huomioitava terveydenhuollon toimintaedellytykset. Terveyspalvelulain 4 §:ssä määritellään terveydenhuollon toimintaedellytyksistä: Kunnan on osoitettava riittävästi voimavaroja kunnan peruspalvelujen valtionosuuden perusteena olevaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä terveydenhuollon palveluihin. Terveyspalvelun toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä varten kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän käytettävissä on oltava riittävästi terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Annettavien palvelujen tulevan laajentamisen myötä tilannetta tulee arvioida tarpeen mukaan ja huomioida mahdollinen työvoiman lisätarve.

Valtuustoaloitteeseen sisältyvien tehtävien kaupungille siirtämisen kokonaiskustannuksista on tehty selvitykseen sisältyvä laskelma. Kyseessä on arvio, koska palveluiden piiriin hakeutuvien paperittomien määrää ei pystytä tarkoin ennakoimaan. Käytännössä järjestely tulisi koskemaan kaikkia ulkomaalaisia, joilla ei ole hoitoon oikeuttavaa todistusta. Helsingin kokemusten perusteella voidaan ennakoita, että kustannukset tulisivat painottumaan erikoissairaanhoidon.

Maahanmuuton ministerityöryhmän toimenpideohjelmassa on annettu tehtäviä viranomaisille poliisin johdolla antaa tilannekuva, kuinka paljon laittomasti maassa oleskelevia henkilöitä on alueellisesti ja valtakunnallisesti. Tilannekuvan perusteella tulisi varautua lakisääteisten palvelujen järjestämiseen. Ministerityöryhmän edellyttämä sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistus "Kunnille suositukset laittomasti maassa oleskelevien kiireelliseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon" on julkaistu 31.1.2017 (Liite2). Suositusten terveydenhuollon osuuden sisältö on huomioitu tässä selvityksessä. http://stm.fi/documents/1271139/3899844/Kuntainfo_2-2017_verkkoon.pdf/2a98f528-8e34-42c9-91ca-070a3c0d5e40

Sote-uudistus tulee siirtämään kuntien sosiaali- ja terveyspalvelut maakuntaorganisaatioon vuoden 2019 alusta. Kuntien omien toimintamallien luomista ja valtion vastuulle kuuluneiden tehtävien laajempaa siirtämistä kunnille tulee harkita tarkoin tässä vaiheessa kun muutokseen on aikaa vajaa kaksi vuotta.

Kaupunginhallitus 6.3.2017 § 10

Sosiaali- ja terveystoimen apulaiskaupunginjohtaja vs.:n esitys:

Päätetään

- a) antaa Timo Juurikkalalle ja usealle muulle aloitteen allekirjoittaneelle esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Käsittely:

Apulaiskaupunginjohtaja vs. korjasi aloitevastausta siten, että vastauksen kolmannessa kappaleessa mainittu sosiaali- ja terveyslautakunnan päivämäärä 13.3.2017 muutetaan päivämääräksi 10.4.2017.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liitteet:

- Selvitys valtuustoaloitteeseen (12.12.2016) terveydenhuollon järjestämisestä paperittomille henkilöille
- Sosiaali- ja terveysministeriö: Kunnille suositukset laittomasti maassa oleskelevien kiireelliseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon
- Timo Juurikkalan ja 27 muun valtuutetun allekirjoitettu valtuustoaloite

Täytäntöönpano: kaupunginkanslia, esitys valtuustolle

Muutoksenhakuohje: 7.4. Oikaisuvaatimus ja valituskielto

Lisätiedot:

lakimies Arja Hanna, p. 09 8392 2506
terveyspalvelujen johtaja Jarmo Kantonen, p. 09 8392 6195
erityisasiantuntija Ritva Paavonheimo, p. 09 8392 4389
ylilääkäri Pirjo Pennanen, p. 09 8392 3706
talouspäällikkö Hanna Romu, p. 09 8392 1038
palvelupäällikkö Arja Ruponen, p. 09 08392 7774

Liite 1: Selvitys valtuustoaloitteeseen (12.12.2016) terveydenhuollon järjestämisestä paperittomille henkilöille

Vantaan nykykäytäntö paperittomien hoidossa

Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollossa noudatetaan paperittomien henkilöiden hoidossa toimialan johtoryhmässä 22.3.2016 hyväksyttyä ohjetta: EU-kansalaisten ja kolmansista maista tulleiden sosiaali- ja terveystalvet. Ohje perustuu voimassaolevaan lainsäädäntöön ulkomaalaisten oikeuksista saada sosiaali- ja terveystalvet. Ohje ei sisällä mitään lisäystä tai vähennystä suhteessa laissa säädettyihin palveluihin.

Em. ohjeessa paperittomalla tarkoitetaan henkilöä, joka oleskelee Suomessa ilman oleskelulupaa, ja on tullut muualta kuin EU- tai ETA-valtiosta tai Sveitsistä. Hänen oleskelulupansa voi olla päättynyt, päätös on ollut kielteinen tai hän ei ole hakenut oleskelulupaa. Tähän ryhmään kuuluvat mm. turvapaikanhakijat, jotka ovat saaneet kielteisen turvapaikkapäätöksen, mutta ovat jääneet maahan, ja henkilöt jotka ovat ylittäneet Suomen rajan ilman lupaa. Paperiton on myös henkilö, joka tulee muualta kuin EU- ETA- valtiosta tai Sveitsistä, ja jonka oleskeluluvan edellytyksenä on ollut yksityinen sairausvakuutus, mutta vakuutusturvaa ei ole tai se ei ole kattava.

Huomioon tulee ottaa myös henkilöt, jotka palautetaan maahan Dublin III asetuksen mukaisen vastuunmäärittämisjärjestelmän mukaisesti.

Myös silloin, kun henkilön oleskelu maassa sinänsä on laillista saattaa olla, että hänellä ei ole oikeutta julkiseen terveydenhuoltoon, koska hänellä ei ole toisessa EU- valtiossa julkista sairausvakuutusta, ja häntä pidetään tämän takia paperittomana.

Paperittomana ei pidetä alle kolmen kuukauden turisti- tai liikematkalla olevaa sillä perusteella, että hänellä ei ole kotikuntaa Suomessa, tai koska hän ei ole sairausvakuutettu.

Paperittomalle henkilölle on joka tapauksessa aina annettava kiireellinen hoito. Tällaisen hoidon tarvetta arvioitaessa ei ole merkitystä sillä, korvaako joku taho hoidon jälkikäteen. Henkilön avuntarve saattaa myös olla sellainen, että hänet tulee ohjata muun auttavan tahon piiriin kuten sosiaalipäivystys, lastensuojelu, Joutsenon vastaanottokeskus (ihmiskauppa), kidutettujen kuntoutuskeskus, Monika-naiset (naisiin kohdistuva väkivalta), Pro-tukipiste (seksialalla työskentelevät) ja rikosuhripäivystys. Kunnan tulee järjestää myös kiireelliset sosiaalipalvelut niitä tarvitseville. Näihin ei voi saada valtion korvausta.

Alaikäisten oikeus terveystalvetuihin on laajempi kuin täysi-ikäisten henkilöiden oikeus. Erityistä huomiota lapsen tilannetta selvitettäessä on kiinnitettävä lapsen etuun, kehitykseen ja terveyteen. Koululaisille järjestetään kouluterveydenhuollon palvelut. Terveystalvetuillon ammattihenkilö saattaa olla velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen tai sosiaalihuoltolaissa tarkoitettun ns. huoli-ilmoituksen.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan **kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan:**

- äkillisen sairastumisen, vamman, pitkäaikaissairauden vaikeutumisen tai toimintakyvyn alenemisen edellyttämää välitöntä arviota ja hoitoa. Näissä tapauksissa hoidon aloittamista ei voida pitkittää ilman, että sairaus pahenee tai vamma vaikeutuu.
- kiireellistä suun terveydenhuoltoa, mielenterveyshoitoa, päihdehoitoa ja psykososiaalista tukea.

Lainsäädäntö

Suomessa oikeus saada julkisen terveydenhuollon palveluja perustuu pääsääntöisesti kotikuntaan. Terveydenhuoltolain (2010/1326) mukaan kunnan on järjestettävä alueensa asukkaiden palvelut. Suomessa pysyvästi asuvalla henkilöllä on kansalaisuudestaan riippumatta oikeus terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon kunnan kulloinkin käytettävissä olevien terveydenhuollon voimavarojen rajoissa.

Kaikilla Suomessa oleskelevilla henkilöillä on aina oikeus saada tarvitsemansa kiireellinen sairaanhoito julkisessa terveydenhuollossa (Erikoissairaanhoitolaki 1062/1989 3 §, Terveydenhuoltolaki 1326/2010 50 §). Kela korvaa kustannukset, joita ei saada perittyä potilaalta. Oikeus saada muita kuin kiireellisiä julkisia terveysterveyspalveluja riippuu siitä, onko henkilöllä kotikunta Suomessa, onko hänellä hoitoon oikeuttava todistus / kortti, vakuutus tai annetaanko hoito valtioiden välisen sosiaaliturvasopimuksen perusteella. Tällöin korvaus hoidosta peritään tämän sitoumuksen / sopimuksen mukaan.

Huomioon on otettava myös EU:n säännökset. Yhdistelmälapadirektiivin mukaan, kun työntekijä vakuutetaan työskentelymaassa, hän ja hänen perheenjäsenensä tulevat myös julkisen terveydenhuollon piiriin (Kansanterveyslaki 14 §).

Kunnalla on mahdollisuus tarjota laajempia palveluja kuin mitä lainsäädäntö tai sopimukset edellyttävät. Näiden palvelujen kustannuksiin ei saada korvausta valtiolta.

Valtio ja paperittomien terveydenhuollon palvelut

Edellisellä vaalikaudella eduskuntaan tuotiin päätettäväksi hallituksen esitys 343/2014 laiksi kunnan velvollisuudesta järjestää eräitä terveydenhuollon palveluja eräille ulkomaalaisille ja laiksi rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta. Lain tarkoituksena oli turvata paremmin oikeus välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin terveysterveyspalveluihin henkilöille, joilla ei ole oikeutta muihin julkisen terveydenhuollon palveluihin kuin kiireelliseen hoitoon. Näitä terveysterveyspalveluja olisivat olleet esimerkiksi raskauden ja synnytyksen hoitoon liittyvät palvelut sekä alaikäisille järjestettävät terveydenhuollon palvelut saman laajuusina kuin Suomessa kotikunnan omaaville alaikäisille. Valtio olisi korvannut kunnalle palveluista aiheutuneet kustannukset, mikäli niitä ei olisi saatu perittyä palvelun käyttäjältä.

Lakiesitys raukesi eduskunnassa eikä tällä hetkellä ole voimassa olevaa lakia paperittomien terveydenhuollon järjestämisestä. Nykyinen hallitus ei ole sisällyttänyt asiaa hallitusohjelmaansa.

Nykyisen hallituksen maahanmuuton ministerityöryhmä on julkaissut 16.12.2016 päivätyn toimenpidesuunnitelman laittoman maassa oleskelun ehkäisyyn ja hallintaan, jossa ohjeistusta välttämättömistä sosiaali- ja terveysterveyspalveluista on täydennetty. Ohjeistuksessa on tietoa kiireellisen hoidon sisällöstä terveydenhuoltolain 50 § mukaisesti, vastaanottopalvelujen päättymisestä, kustannusten korvaamisesta sekä kiireettömän hoidon antamisesta maassa laittomasti oleskeleville. Laiton oleskelu on myös määritelty. Laittomasti maassa oleskelevalla tarkoitetaan kielteisen turvapaikkapäätöksen saanutta henkilöä, jota ei pystytä palauttamaan, eikä hän poistu maasta itsenäisesti, katoaa, tai poistetaan vastaanottojärjestelmän piiristä. Työryhmän mukaan tässä yhteydessä yleisesti käytettyä termiä "paperiton" tulee välttää.

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut kunnille suositukset laittomasti maassa oleskelevien kiireelliseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon 31.1.2017

http://stm.fi/documents/1271139/3899844/Kuntainfo_2-2017_verkkoon.pdf/2a98f528-8e34-42c9-91ca-070a3c0d5e40

Laittomasti maassa olevilla tarkoitetaan henkilöitä, joilla ei ole ulkomaalaislain mukaan oikeutta oleskella Suomessa. Suositukseen on kirjattu kaikkien oikeus saada kiireellistä hoitoa ja, että yleensä kiireellisen hoidon tarpeen arviointi tapahtuu terveydenhuollon päivystysyksikössä.

Terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi potilaan kiireellisen hoidon tarpeen. Kyse on lääketieteellisestä arviosta, joka perustuu potilaan terveydentilaan ja kansallisiin hoitokäytäntöihin. Mikäli laittomasti maassa olevalle henkilölle annetaan kiireetöntä hoitoa julkisessa terveydenhuollossa, potilaalta peritään hoidon täydet kustannukset.

Paperittomien määrä

THL:n mukaan Suomessa oleskelevien paperittomien tai paperittomien kaltaisessa asemassa olevien henkilöiden kokonaismäärää on erittäin vaikea arvioida, johtuen ilmiön monisyisestä luonteesta. Suomessa tavataan vuosittain 1 700-6 900 luvatta maassa oleskelevaa, jonka perusteella ei voi päätellä paperittomien henkilöiden määrää. Erityisesti pääkaupunkiseudulla arvioidaan paperittomien henkilöiden lukumäärän tulevaisuudessa kasvavan, mikä lisää todennäköisesti palvelujen käyttöä ja niistä aiheutuvia kustannuksia.

Maahanmuuton ministerityöryhmän toimenpidesuunnitelman (16.12.2016) mukaan vuonna 2015 Suomeen saapui 32 476 turvapaikanhakijaa. Vuonna 2016 (12.12. mennessä) Suomeen oli tullut 5 476 turvapaikanhakijaa pääasiassa Irakista, Afganistanista, Somaliasta ja Syyriasta.

Maahanmuuttovirasto on tehnyt vuosien 2015 – 2016 kuluessa 34 073 turvapaikkapäätöstä, joista kielteisiä 14 551 (43 %). Vastaanottojärjestelmässä on 20 450 henkilöä, joista 11 365 on kielteisen päätöksen saanut. Näistä muutoksenhaun alaisia on 9 451. Maasta poistuneita on 9 224. Vastaanottojärjestelmästä on kadonnut 3 824 turvapaikanhakijaa, joista yli puolet vuoden 2016 aikana. Vastaanoton piiristä poistuneista kadonneiden osuus oli 12/2016 noin 19 %.

Tammikuussa 2017 Vantaalle oli sijoittunut n. 1200 turvapaikanhakijaa. Oleskelulupia oli myönnetty n. 80 ja kielteisiä päätöksiä oli n. 220. Oleskelulupapäätöstä odotti n. 250 turvapaikanhakijaa. Kielteisten turvapaikkapäätösten määrien arvioidaan kevään aikana lisääntyvän runsaasti.

Vantaalla ei ole ollut mahdollista saada terveyspalveluja käyttäneiden paperittomien, eikä em. toimenpideohjelmassa mainitun määritelmän mukaista laittomasti maassa oleskelevien määriä tai ns. paperittomien määriä potilaskertomusjärjestelmästä, koska hoito on annettu hoito-oikeuden perusteella. Asioidessaan esim. terveysasemalla potilaan tulee esittää passi tai henkilöllisyystodistus, jonka perusteella hänet rekisteröidään potilastietojärjestelmään. Jos virallista dokumenttia ei ole, rekisteröinti tehdään potilaan ilmoittamalla suullisilla henkilötiedoilla.

Kustannukset

Valtio korvaa kunnalle kiireellisestä hoidosta aiheutuneet kulut, jos hoitoa saaneella henkilöllä ei ole Suomessa kotikuntaa ja jos kuluja ei ole saatu perittyä henkilöltä itseltään (laki rajat ylittävistä terveydenhuollosta 1201/2013 20 §).

Valtion korvauksen voi saada myös sellaisista palveluista, jotka ovat asiakasmaksulainsäädännön mukaan palvelujen käyttäjälle maksuttomia, esimerkiksi alle 18-vuotiaan henkilön käynti terveyskeskuslääkärin vastaanotolla. Korvauksen piiriin kuuluvat myös kustannukset, jotka ovat aiheutuneet muun terveydenhuollon ammattihenkilön kuin lääkärin tai hammaslääkärin luo tehdystä käynneistä sekä mm. tulkkauskustannukset.

Kela ei korvaa kustannuksia, jos kunta on omalla päätöksellään päättänyt jättää perimättä potilaalta kokonaiskustannukset hoidosta.

Jos kunta itse päättäisi antaa kiireellisen hoidon palvelut paperittomille samoin asiakasmaksuin kuin kuntalaisille, kaikkien ulkomaalaisten hoidosta aiheutuvat kustannukset tulevat asiakasmaksun yllittävältä osin kokonaisuudessaan kunnan vastuulle. 2016 Kelalta perittiin tällaisia ulkomaalaisten hoitokustannuksia n. 70 000 euron arvosta, sisältäen myös täysi-ikäiset henkilöt.

Vantaa haki alle 18-vuotiaiden osalta valtiolta valtionkorvauksia erikoissairaanhoidon osalta keskimäärin 4500 euroa / korvauksiin oikeutettu, tunnistettu henkilö. Tämän perusteella 100 paperittomasta henkilöstä syntyisi Vantaalle erikoissairaanhoidon kustannuksia noin 450.000 euroa. Alle 18-vuotiaiden ja raskaana olevien rutiinikäyntien kustannukset äitiys- ja lastenneuvolassa ovat keskimäärin 2000 euroa / vuosi. Sadasta henkilöstä syntyisi 200.000 euron menot. Lisäksi mikäli henkilöt käyttäisivät terveysaseman vastaanottopalveluja, kustannuksia syntyisi esim. kolmesta lääkärin vastaanottoajasta vuodessa, sisältäen tulkkauskustannuksen sadan henkilön osalta 50.000 euroa. Edellä mainittujen perusteella sadan henkilön terveydenhoitomenot vuositason olisivat yhteensä noin 700.000 euroa.

Raskaana olevien osalta on huomioitava lisäksi synnytykseen liittyvät kustannukset. Ongelmattoman alatiesynnytyksen hinta on noin 2 100 euroa (HYKS). Mikäli synnytys vaikeutuu (esimerkkinä keisarinleikkaus, jossa ilmenee ongelmia), synnyttäminen maksaa vähintään 5000 euroa. Lisäkustannuksia voi aiheutua äidin tai lapsen vuodeosastohoidosta, tehovalvonnasta tai tehohoidosta.

Ennaltaehkäisevät palvelut

Valtuustoaloitteessa esitetään, että ennaltaehkäiseviä palveluita suunniteltaessa ja järjestettäessä suunnitellaan myös paperittomien henkilöiden tarvitsemia ennaltaehkäiseviä palveluita ja taataan, että yllä esitettyihin palveluihin on helppo löytää ja päästä. Kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa on ennaltaehkäisevä osuus, joka turvaa paperittomille tiedon saantia.

Varsinaiset ennaltaehkäisevät palvelut ovat terveydenhoitoa eli terveyden edistämiseen, ylläpitämiseen ja hoitoon sekä sairauden ehkäisemiseen tähtäävää hoitotoimintaa. Ennaltaehkäiseviä palveluja ovat mm. terveysneuvonta, äitiys- ja lastenneuvolapalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, erilaiset seulonnat kuten mammografia- ja papa-seulonnat, terveyteen liittyvät kyselyt ja kartoitukset, suun terveydenhuollon tarkastukset, rokotukset ja infektioiden torjunta, ja ne on suunnattu laajoille väestö- ja ikäryhmille. Ennaltaehkäisevien palvelujen luonne on tavallisesti pitkäjänteistä ja suunnitelmallista toimintaa terveyden edistämiseksi ja sairauksien ehkäisemiseksi, mikä edellyttää asiakkaan sitoutumista, henkilön tunnistettavuutta ja palvelusta riippuen useita tapaamiskertoja.

Terveydenhuoltolain 16 § ja 17 § mukaan kunnan on järjestettävä **koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut** kunnan alueella toimivien koulujen ja oppilaitosten oppilaille ja opiskelijoille. Tähän sisältyy myös suun terveydenhuollon palvelut ja opiskeluterveydenhuoltoon

sairaanhoido. Perusopetuslain mukaan kaikilla kunnassa asuvilla lapsilla on oikeus perusopetukseen ja Vantaa on toistaiseksi noudattanut käytäntöä, että kaikki Vantaalla asuvat lapset otetaan kouluun, myös paperittomat. Valtioneuvoston viestintäyksikön 16.12.2017 julkaiseman tiedotteen mukaan perusopetuslaki ei edellytä, että lapsen asuminen kunnassa olisi pysyvää tai että kunnan tulisi olla kotikuntalain mukaan määräytyvä lapsen kotikunta. Myös YK:n lasten oikeuksien sopimuksen mukaiset velvoitteet sitovat Suomea. Laittomasti maassa olevien perheiden lasten hakeutumisesta kouluun ei kuitenkaan ole viitteitä eikä sitä pidetä todennäköisenä.

Neuvolassa asetuksen mukaisiin terveystarkastuksiin kuuluu neuvolassa viisi lääkärintarkastusta ja kymmenen terveydenhoitajan tarkastusta, mikäli lapsen kehityksessä ei todeta erityistä poikkeavaa. Peruskouluikäisten terveydenhuoltoon kuuluu vähintään joka vuosi terveydenhoitajan tarkastus sekä lääkärin tarkastus yhteensä kolme kertaa. Raskaana oleville kuuluu vähimmillään kaksi lääkärintarkastusta, kaksi ultraäänitutkimusta ja seitsemän terveydenhoitajan tarkastusta. Lisäksi synnytyksen jälkeen on sekä yksi terveydenhoitajan että yksi lääkärin tarkastus. Mikäli em. tarkastuksissa todetaan poikkeavaa, lisää tämä käyntien määrää ja mahdollisesti vaatii lähetteen erikoissairaanhoidon.

Tartuntataudeista seulotaan äitiysneuvolassa odottavan äidin mahdolliset tartuntataudit ennen lapsen syntymää. Näitä tartuntatauteja ovat kuppa, HIV ja hepatiitti B sekä keuhkotuberkuloosi. Jotta seulontatulokset kyetään yhdistämään äitiin ja syntyvään lapseen, täytyy äidillä olla pysyvä henkilötunnus. Lisäksi esim. HIV, hepatiitit C ja B ovat erittäin kalliisti hoidettavia tartuntatauteja, jotka vaativat potilaan sitoutumista ja myös tunnistettavuutta.

Lasten kattavaan **rokotussuojaan** sisältyy ainakin 12 rokotusta 10:llä eri rokotteella. Paperittomien rokottamiseen ei voi käyttää kansallisen rokotusohjelman rokotteita valtion kustantamana. Tartuntatautien ja rokottamisen kohdalla on yksilönäkökulman lisäksi huomioitava yhteisönäkökulma. Seulomattomat ja rokottamattomat henkilöt muodostavat tartuntariskin koko yhteisölle, kun aktiivista tautia levittävä tulee esimerkiksi koululuokkaan, tai rokottamattomien määrä laskee yhteisön laumaimmunitetin alle kriittisen rajan.

Mikäli **seulontoja** tarjotaan paperittomille henkilöille, tulee kunnan myös sitoutua niissä mahdollisesti löytyvien sairauksien hoitamiseen, esim. erikoissairaanhoidossa tehtäviin leikkaushoitoihin. Samoin tulee sitoutua antamaan **suun terveydenhoitoa, päihdehoitoa tai mielenterveyspalveluja**, mikäli ennaltaehkäisevissä palveluissa todetaan niiden tarve.

Raskauden aikaisen seurannan ja seulonnan hyöty on se, että ne tuovat ajoissa esiin sellaiset tekijät, jotka voidaan kevyemmin ja edullisemmin hoitaa raskauden aikana. Siten voidaan välttää raskauskomplikaatioita ja sikiön sairastumista. Raskauskomplikaatiot, sikiön voinnin akuutit huononemiset ja vastasyntyneen ongelmat vaativat aina kiireellistä hoitoa, mutta pidemmälle edennyt tila on vaikeahoitaisempi ja kustannukset huomattavasti suuremmat. Sama periaate pätee lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen seurantaan ja ongelmien varhaiseen toteamiseen.

Pääkaupunkiseudun muut kunnat

Helsingissä paperittomille henkilöille tarjotaan kiireellinen hoito kuten helsinkiläisille. Alle 18-vuotiaille lapsille sekä raskaana oleville tarjotaan kaikki terveydenhuollon palvelut kuten helsinkiläisille. Tämä koskee myös erikoissairaanhoidon palveluita. Palvelut tarjotaan siitä toimipisteestä, johon paperiton henkilö hakeutuu tai hänet ohjataan. Terveysasemilla ja neuvoloissa ei peritä paperittomilta henkilöiltä mitään maksuja. Päivystyksen asiakasmaksu ja kiireellisen hammashoidon asiakasmaksut peritään kuten helsinkiläiseltä.

Espoossa on valtuuston päätös siitä, että alle 18-vuotiaille ja raskaana oleville paperittomille annetaan hoito kuten kuntalaisille sisältäen erikoissairaanhoidon.

Selvityksen valmistelijat:

Arja Hanna, lakimies, p. 09 8392 2506

Jarmo Kantonen, terveyspalvelujen johtaja, p. 09 8392 6195

Ritva Paavonheimo, erityisasiantuntija, p. 09 8392 4389

Pirjo Pennanen, ylilääkäri, p. 09 8392 3706

Hanna Romu, talouspäälikkö, p. 09 8392 1038

Arja Ruponen, palvelupäälikkö, p. 09 08392 7774

KUNTAINFO

Helsinki 31.1.2017

2/2017

Kunnille suositukset laittomasti maassa oleskelevien kiireelliseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon

Ministeriö pyrkii tällä suosituksella ohjaamaan laittomasti maassa oleskelevat ensisijaisesti kuntiin, joissa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt tapauskohtaisesti arvioivat kokonaisuutena mitä välttämätöntä tukea ja huolenpitoa sekä palvelua henkilö tarvitsee. Apua tulisi ensisijaisesti antaa palveluna tai maksusitoumuksena. Kuntien on aina selvitettävä henkilön oleskeluoikeus Maahanmuuton tilannekeskuksesta sekä ohjattava laittomasti maassa oleskeleva vapaaehtoisen paluun järjestelmään.

Laittomasti maassa oleskelevilla tarkoitetaan tässä yhteydessä henkilöitä, joilla ei ole ulkomaalaislain mukaan oikeutta oleskella Suomessa. Turvapaikanhakijan oleskelu Suomessa muuttuu laittomaksi siinä vaiheessa, kun turvapaikkahakemukseen tehty kielteinen ratkaisu on saanut lainvoiman tai on tehty täytäntöönpanokelpoinen päätös maasta poistamiseksi. Henkilöt eivät ole enää vastaanottopalvelujen piirissä.

Vastaanottopalveluiden päättyminen

Vastaanottopalvelujen kestosta säädetään vastaanottolain 14 a §:ssä. Palvelujen kesto vaihtelee tapauksittain. Oikeus vastaanottopalveluihin päättyy ilman huoltajia olevia lapsia lukuun ottamatta, jos ulkomaalainen voisi avustettuna palata kotimaahansa käyttäen hyväksi vapaaehtoisen paluun järjestelmää. Pääsäännön mukaan ulkomaalaiselle, joka ei palaa vapaaehtoisesti, annetaan vastaanottopalveluja enintään 30 päivää sen jälkeen, kun päätös maasta poistamisesta on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi ja poliisi on ilmoittanut vastaanottokeskukselle, että täytäntöönpano viranomais-toimin ei ole mahdollista.

Tietoja vastaanottopalvelujen päättymisestä saa Maahanmuuttoviraston vastaanottoyksikön tilannekeskuksesta. Tilannekeskus päivystää ma-pe klo 8-18 ja viikonloppuisin sekä pyhäpäivinä klo 12-18. Sähköposti on tilannekeskus@migri.fi ja puhelin 0295 433 044.

Alla käsitellään viranomaisten vastuunjakoja koskien kiireellisiä palveluja niiden kansainvälistä suojelua hakeneiden osalta, joilta vastaanottopalvelut ovat päättyneet.

Terveydenhuolto

Oikeus saada kiireellistä hoitoa

Terveydenhuoltolain 50 §:n mukaan julkisen terveydenhuollon on aina annettava kiireellistä hoitoa kaikille sitä tarvitseville riippumatta siitä, onko henkilö kunnan asukas tai onko hänellä oikeus muulla perusteella terveyspalveluihin.

Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan:

- äkillisen sairastumisen, vamman, pitkäaikaissairauden vaikeutumisen tai toimintakyvyn alenemisen edellyttämää välitöntä arviota ja hoitoa. Näissä tapauksissa hoidon aloittamista ei voida pitkittää ilman, että sairaus pahenee tai vamma vaikeutuu.
- kiireellistä suun terveydenhuoltoa, mielenterveyshoitoa, päihdehoitoa ja psykososiaalista tukea.

Yleensä kiireellisen hoidon tarpeen arviointi tapahtuu terveydenhuollon päivystyksyksikössä. Terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi potilaan kiireellisen hoidon tarpeen. Kyse on lääketieteellisestä arviosta, joka perustuu potilaan terveydentilaan ja kansallisiin hoitokäytäntöihin.

Henkilön, jolla ei ole oleskelulupaa ja kuntapaikkaa Suomessa, on maksettava kiireellisen hoidon kustannukset itse täysimääräisinä.

Kunnalla on mahdollisuus omalla päätöksellään myöntää laittomasti maassa oleville tätä ohjetta laajempia palveluita.

Kiireettömän hoidon antaminen

Osalla laittomasti maassa oleskelevilla henkilöillä, joiden vastaanottopalvelut ovat päättyneet, on tarve myös kiireettömään hoitoon. Kunnalla ei ole velvollisuutta järjestää julkisen terveydenhuollon palveluja henkilölle, jolla ei ole Suomessa kotikuntaa ellei häneen sovelleta EU-lainsäädäntöä tai kansainvälistä sosiaaliturvasopimusta.

Jos laittomasti maassa olevalle henkilölle annetaan kiireetöntä hoitoa julkisessa terveydenhuollossa, potilas maksaa itse hoidon täydet kustannukset.

Sosiaalihuolto

Mikäli laittomasti maassa oleskeleva henkilö ei enää saa vastaanottopalveluita ja hän tarvitsee välttämätöntä kiireellistä apua, hänet tulisi ensisijaisesti ohjata kuntaan sosiaalihuollosta vastaavalle viranomaiselle, jotta tuen tarve arvioitaisiin. Kunnat selvittävät tukea hakevan oleskeluoikeuden Maahanmuuttoviraston tilannekeskuksesta. Kuntien tulisi huolehtia mahdollisuuksien mukaan siitä,

että mahdollisesti annettavaan hätämajoituspalveluun sisältyisi myös ruoka ja mahdollisesti muukin akuutti apu.

Lainsäädäntö

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 12 §:ssä säädetään jokaisen kunnassa oleskelevan henkilön oikeudesta kiireelliseen sosiaalihuoltoon. Säännöksen mukaan jokaisella kunnassa oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kiireellisessä tapauksessa hänen yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Muussa kuin kiireellisessä tapauksessa riittävät sosiaalihuollon palvelut järjestetään henkilölle, jolla on kotikunta Suomessa. Sosiaalihuoltolain mukaista kiireellistä sosiaalipalvelua haetaan oleskelukunnasta.

Sosiaalipäivystyksestä säädetään sosiaalihuoltolain 29 §:ssä. Sosiaalipäivystyksellä tarkoitetaan välttämättömien ja kiireellisten sosiaalipalvelujen ja muiden tukitoimien järjestämistä siten, että henkilön tarvitsema välitön turva ja huolenpito voidaan antaa erilaisissa sosiaalisissa hätä- ja kriisitilanteissa vuorokauden ajasta riippumatta. Päivystys on toteutettava siten, että palveluun voi saada yhteyden ympäri vuorokauden.

Tilapäisen asumisen ja muun kiireellisen sosiaalihuollon järjestäminen

Sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaan tilapäistä asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua. Tilapäisen asumisen järjestäminen liittyy erilaisiin kriisitilanteisiin ja tavoitteena on löytää henkilön tilanteeseen tarkoituksenmukainen ratkaisu. Tilanteessa tulee arvioida myös muu sosiaalihuollon kiireellisen avun tarve. Arvion henkilön tarvitsemista kiireellisistä palveluista tekee aina sosiaalihuollon ammattihenkilö.

Kyseeseen voi tulla esimerkiksi niin sanottuna hätämajoituksena yösijan järjestäminen myös ilman oleskeluoikeutta maassa olevalle henkilölle. Välttämättömään huolenpitoon liittyvään kiireelliseen sosiaalihuoltoon voi kuulua myös ruoasta, vaatteista ja välttämättömistä lääkkeistä huolehtiminen. Kiireellistenkin sosiaalipalvelujen antamisesta on annettava asiakkaalle valituskelpoinen päätös ja oikaisuvaatimusohjeet.

Laittomasti maassa oleskelevilla lapsilla on oikeus lastensuojelulain mukaisiin palveluihin. Ohje turvapaikanhakijoiden oikeudesta lastensuojelun palveluihin on annettu 15.4.2016

http://stm.fi/documents/1271139/2044491/Kuntainfo_2_2016.pdf/98d97a41-10e6-40d0-a5f9-9eb6bcb53d70

Kunnan ja Kelan välinen työnjako

Ensisijaisesti laittomasti maassa oleskelevien kiireelliseen avun tarpeeseen vastataan kunnissa. Mikäli henkilö hakeutuu omatoimisesti Kelaan, Kela tarkistaa henkilön oleskeluoikeuden ulkomaalais-

rekisteristä ja ratkaisee, onko henkilöllä oikeutta toimeentulotukeen. Kiireellisen sosiaalihuollon tarpeessa olevat asiakkaat Kela ohjaa kuntaan, jossa tehdään kokonaisarvio henkilön avun tarpeesta. Hätmajoituksen yhteydessä tarjottava ruoka ja muu aineellinen apu ovat ensisijaisia tukimuotoja. Kela ohjaa laittomasti maassa oleskelevat vapaaehtoisen paluun järjestelmään.

Kunnan oikeus kustannusten korvaukseen

Kansaneläkelaitos korvaa kunnalle tai kuntayhtymälle aiheutuneet kustannukset kiireellisestä sairaanhoidosta, joka on annettu henkilölle, jolla ei ole kotikuntaa Suomessa ja jonka hoidosta aiheutuneita kustannuksia ei ole saatu perittyä asiakkaalta. Korvaus perustuu rajat ylittävstä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 20 §:ään.

Kansaneläkelaitoksen korvauksen saaminen edellyttää, että kunta tai kuntayhtymä on yrittänyt periä sairaanhoidon kustannuksia asiakkaalta tai muualta (esim. vakuutusyhtiö). Kansaneläkelaitokselta korvausta hakiessaan kunnan tai kuntayhtymän on osoitettava, että sairaanhoidon kustannuksia on yritetty periä potilaalta itseltään tai muulta taholta esimerkiksi maksumuistutuksella. Käytännössä valtion korvausta voidaan hakea, jos tuloksetta on pyritty selvittämään henkilön henkilöllisyyttä tai osoitetta perinnän toteuttamiseksi.

Kunnat ja kuntayhtymät hakevat korvausta paperisella lomakkeella Y31. Kelan nettisivulla (kela.fi) on julkiselle terveydenhuollolle tarkoitettu ohje valtion korvauksesta ja sen saamisen edellytyksistä.

Valtio korvaa vain kiireellisen sairaanhoidon. Jos kunta on päättänyt laajemmasta palveluvalikoidista, se vastaa siitä aiheutuvista kustannuksista kokonaan itse.

Kunnalla on myös mahdollisuus päättää luopua laittomasti maassa oleskeleville henkilöille annettavan kiireellisen sairaanhoidon todellisten kustannusten perimisestä, mutta siinä tapauksessa kunnalla ei ole oikeutta valtion korvaukseen.

Tällä hetkellä valtio ei erikseen korvaa kunnille laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden sosiaalipalveluja, vaan ne sisältyvät kunnan peruspalvelujen järjestämiseen maksettavaan valtionosuuteen. Vuonna 2017 tullaan säätämään asetuksella kuntien kustannusten korvaamisesta kiireellisistä sosiaalipalveluista.

Ohjaus palautusjärjestelmän piiriin

Kunnan viranomaiset ohjaavat laittomasti maassa oleskelevat maahanmuuttoviranomaisten puoleen. Vapaaehtoisen paluun järjestelmässä kansainvälistä suojelua hakeneelle ulkomaalaiselle voidaan korvata kohtuulliset muuttokustannukset ja maksaa avustusta, jos hän poistuu maasta vapaaehtoisesti.

Lisätietoa vapaaehtoisesta paluusta ja sen hakemisesta:

http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/paluu_kotimaahan

http://www.migri.fi/download/60989_vapaaehtoinen_paluu_esite_fi.pdf?f1931d60a1d1d388

Lisätietoja:

Sosiaalineuvos Viveca Arrhenius, p. 02951 63286

Sosiaalineuvos Marjo Malja, p. 02951 63581 (sosiaalipalvelut, lastensuojelu)

Neuvotteleva virkamies Sanna Pekkarinen, p. 02951 63434 (toimeentulotuki)

Erityisasiantuntija Anne Arvonon, p. 02951 63285 (terveyspalvelut)

Valtuustoaloite terveydenhuollon järjestämisestä paperittomille henkilöille*

Suomessa oleskelevien paperittomien tai paperittomien kaltaisessa asemassa olevien henkilöiden kokonaismäärän arvioidaan olevan noin 2000-3000. Vuonna 2015 tulleista turvapaikanhakijoista suuri osa ei saa oleskelulupaa, ja kun he eivät voi palata kotimaahansa, paperittomien ihmisten määrä on todennäköisesti lisääntymässä maassamme.

Paperittomat ihmiset ovat Suomessa oikeutettuja vain kiireelliseen hoitoon. Hoito tapahtuu omalla kustannuksella todellisten kustannusten mukaan ja esimerkiksi päivystyskäynnistä tai synnytyksestä voi seurata tuhansien eurojen lasku. Näin ollen ihmiset saattavat jäädä ilman oikea-aikaista hoitoa.

Oikeus terveyteen on tunnustettu useissa YK:ssa laadituissa ihmisoikeussopimuksissa, joihin Suomi on liittynyt**. Perustuslain 22 pykälässä on asetettu julkiselle vallalle velvollisuus turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Paperittomien henkilöiden terveydenhoidon järjestämisen olisi oltava linjassa näiden velvoitteiden sekä terveydenhuollon henkilöstön ammattietiikan kanssa. Nyt näin ei ole.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2014 julkaiseman selvityksen mukaan paperittomien henkilöiden oikeudet terveyspalveluihin tulisi turvata nykyistä laajempina. Selvityksessä esitetään kolme vaihtoehtoa terveyspalvelujen järjestämisestä paperittomille: hoito saman laajuisena kuin niille, joilla on kotikunta Suomessa, hoito saman laajuisena kuin turvapaikanhakijoille tai vain kiireellinen hoito kaikille ja alaikäisten lasten, raskaana olevien ja synnyttäneiden äitien hoito kuten kotikuntalaisille.

Syyskuussa 2015 FRA (European Union Agency for Fundamental Rights) julkaisi tutkimuksen, jonka mukaan oikea-aikaisen hoidon järjestäminen paperittomille henkilöille säästää selvästi näiden henkilöiden terveydenhoitoon käytettäviä varoja. Kiireellinen terveydenhoito, johon Suomi nytkin sitoutuu, on kallista. Paperittomien kunnollinen terveydenhoito ehkäisee ongelmia ja sairauksien pahenemista ja vähentää terveydenhuollon tarvetta ja kuluja.

Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että Vantaa järjestää:

- paperittomien henkilöiden kiireellisen hoidon kuten vantaalaisille, samoin asiakasmaksuin
- alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille kaikki terveydenhuollon palvelut ml. erikoissairaanhoidon
- raskaana oleville hoidon kuten vantaalaisille.

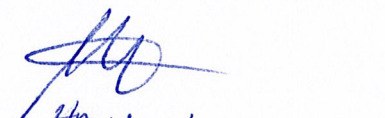
Lisäksi esitämme, että ennaltaehkäiseviä palveluita suunniteltaessa ja järjestettäessä suunnitellaan myös paperittomien henkilöiden tarvitsemia ennaltaehkäiseviä palveluita ja taataan, että yllä esitettyihin palveluihin on helppo löytää ja päästä.

Vantaalla 12. joulukuuta 2016

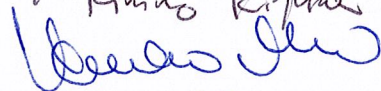

Timo Juurikkala

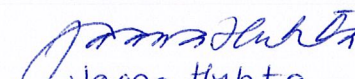

Anssi Ruusu

Anniina Koskilainen

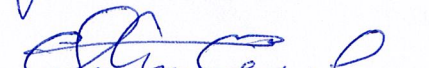

Sini Alén

Eero Mästarvi

Kimmo Kipura

Vaula Norrene

Jaana Huhta

JUSSI SARAMO

Antero Eerola

Miikka Sillanpää

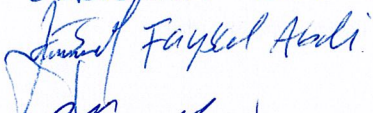
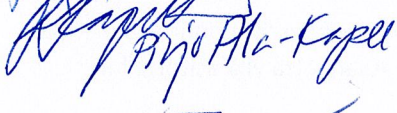
*Paperittomalla henkilöllä tarkoitetaan:

- maassa ilman oleskelulupaa oleskelevaa, muualta kuin EU- tai Eta-valtiosta tai Sveitsistä kotoisin olevaa henkilöä, jolla ei ole vakuutusturvaa sairauden tai sairaanhoidon varalle
- Suomeen muualta kuin EU- tai Eta-valtiosta tai Sveitsistä tullutta henkilöä, jonka oleskeluluvan tai viisumin edellytyksenä on ollut yksityinen sairausvakuutus, mutta vakuutusturva on päättynyt tai se ei ole kattava (esim. tietyt opiskelijat, joilla on määräaikaiseen maassa oloon oikeuttava oleskelulupa)
- EU-kansalaista, jolla ei ole vakuutusturvaa sairauden tai sairaanhoidon varalle (esim. tietyt Itä-Euroopan väestöryhmät, joilla ei ole vakuutusturvaa kotimaassaan).

**Keskeisimmät sopimukset ovat taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus (SopS 6/1976, TSS-sopimus), lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 60/1991) ja kaikkinaisen naisten syrjinnän kieltävä yleissopimus (SopS 68/1986).

RANBIR SODHI

TIINA PÄÄVINEN

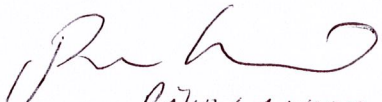
C. Kari
CHRISTINA KASSILA

Faysal Aidi

Anja Ala-Kopel

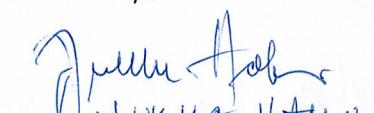
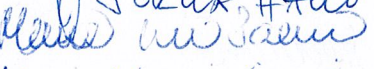

Ulla Remmikkö

Sari Laakso

Pirko Letto

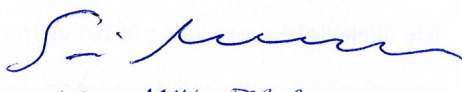

SUSANNA BRUUN

Päivi Laitero

Marjaana Haataja

Marjaana Haataja
Marja Niemi-Saari

Sanna Sana

Sanna Sana

SARI MÄKELÄ

Carla Orlando

11 § Yhteinen hyvinvointi -raportti

VD/2198/02.01.02.00/2017
AT/HL/HY-L/NJ

Yhteinen hyvinvointi -raportti on hyvinvointiraportointityöryhmän yhdessä eri toimialojen edustajien kanssa laatima katsaus hyvinvoinnin ja toimintaympäristön kehityksestä Vantaalla vuosina 2013-6. Raportin kokoamisesta vastaa Hyvinvointiryhmä (HYRY), jonka puheenjohtajana on toiminut apulaiskaupunginjohtaja Jukka T. Salminen.

Yhteinen hyvinvointi -raportti on terveydenhuoltolain (1326/2010, 12 §) mukainen valtuustokausittain laadittava laajempi *hyvinvointikertomus*. Asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia on raportissa tarkasteltu väestöryhmittäin (lapset ja nuoret, työikäiset ja ikäihmiset). Raportti ja sen terveyttä ja hyvinvointia koskevat indikaattorit luovat tietopohjaa kaupungin strategiselle suunnittelulle, jolla määritellään paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet ja niitä tukevat toimenpiteet.

Yhteinen hyvinvointi -raportin perusteella vantaalaisten terveyskäyttäytymisessä on tapahtunut positiivista kehitystä, mm. alkoholin liikakäyttö ja tupakointi ovat vähentyneet aikuisväestössä. Liikunnan vähäisyys on kuitenkin kasvava ongelma kaikissa ikäryhmissä. Perusasteen koulutuksen jälkeisessä koulutuksessa terveyskäyttäytymisen erot ovat myös eri oppilaitoksissa opiskelevien välillä varsin suuria.

Ikäihmisten voimakkaasti kasvava määrä saattaa tuottaa haasteita hyvinvointityölle tulevaisuudessa. Kasvavan maahanmuuttajaväestön hyvinvointiin liittyy myös ongelmia. Erityisesti ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorten hyvinvointiin on syytä kiinnittää myös jatkossa huomiota. Työttömyyden kehityksessä tapahtuneesta myönteisestä käänteestä huolimatta työllisyyden edistämiseksi on edelleen tarvetta pitkäkestoisen taantuman tuottaman suurten rakennetyöttömien määrän takia. Myös nuorten toisen asteen koulutusurien luomiseen ja työmarkkinaintegraation on syytä kiinnittää huomiota.

Yhteinen hyvinvointi -raportin ehdotukset kaupunkitasoisen hyvinvointityön painopistealueiksi ovat terveelliset elämäntavat, sosiaaliset suhteet ja kotoutuminen sekä työllisyyden edistäminen.

Kaupunginhallitus 6.3.2017 § 11

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan apulaiskaupunginjohtaja vs.:n esitys:

Päätetään

- a) hyväksyä liitteen mukainen Yhteinen hyvinvointi -raportti,
- b) oikeuttaa sosiaali- ja terveystoimen toimialaa tekemään Yhteinen hyvinvointi -raporttiin teknisluontoisia korjauksia, ja
- c) lähettää Yhteinen hyvinvointi -raportti kaupunginvaltuustolle tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liitteet:

- Yhteinen hyvinvointi -raportti, esitys ja raportti

Täytäntöönpano: kaupunginkanslia; ote valtuustoon

Muutoksenhakuohje: 1. oikaisuvaatimus

Lisätiedot:

Tutkimuspäällikkö Henrik Lönnqvist, puh. 050 318 1852, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

YHTEINEN HYVINVOINTI

Hyvinvoinnin ja toimintaympäristön
kehitys Vantaalla vuosina 2013–16

ALKUSANAT

Yhteinen hyvinvointi -raportti luo monipuolisen katsauksen Vantaan kaupungin kehitykseen valtuustokauden 2013–17 aikana. Raportti jakautuu temaattisesti seitsemään lukuun. Näiden lisäksi johdantoluvussa (luku 1) kootaan yhteen teema-alueiden keskeiset havainnot. Raportin teema-alueet ovat väestö (luku 2), hyvinvointi (luku 3), asuminen ja rakentaminen (luku 4), talous (luku 5), kaupunkirakenne ja ympäristö (luku 6), kulttuuri ja vapaa-aika (luku 7) sekä demokratia ja osallisuus (luku 8).

Terveystietolaki (12 §) velvoittaa kunnan seuraamaan asukkaistensa terveyttä ja hyvinvointia väestöryhmittäin. Tämä raportti on samalla terveystietolain mukainen valtuustokausittain laadittava laaja hyvinvointikertomus. Raportin luvussa 3 esitetään temaattisesti ryhmiteltynä keskeiset havainnot hyvinvoinnin kehityksestä. Tarkastelut on tehty erikseen lapsille ja nuorille, työikäisille ja ikäihmisille. Hyvinvointiin läheisesti kytkeytyviä näkökulmia on myös kaikissa muissakin luvuissa. Vantaan hyvinvointityössä seurattavat indikaattorit ovat liitteessä 1. Nämä indikaattorit ovat perustana kun terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä määritellään. Tämän raportti nostoehdotuksineen on taustamateriaalina seuraavan strategiakauden valmistelussa. Hyvinvointityön integroiminen sitovien tavoitteiden määrittelyyn on kuvattu liitteessä 2.

Raportin aineistolähteinä on käytetty laajaa joukkoa tilastotietokantoja sekä erilaisia tutkimuksia ja selvityksiä. Hyvinvointiraportoinnin osalta Terveystietolain ja hyvinvoinnin laitokset tietokannat ovat olleet keskeisiä. Muita keskeisiä tietolähteitä ovat olleet Tilastokeskuksen, KELA:n, TEM:n, Kuntaliiton ja ARA:n tietovarannot sekä Helsingin seudun aluesarjat ja Helsingin seudun suunnat -tietokannat. Kaupungin omia tietovarantoja on myös pyritty hyödyntämään mahdollisimman laajasti. Tilastoaineistojen kohdalla on pyritty saamaan myös vuotta 2016 koskevia tietoja mukaan. Aina tämä ei ole mahdollista tilastotietojen päivitysaikataulujen takia. Tarkastelut tehdään useissa teemoissa valtuustokautta pidemmältä ajanjaksolta. Tämä on perusteltua, koska monet ilmiöt ovat luonteeltaan sellaisia, ettei muutaman vuoden tietojen perusteella ole mielekästä tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä ilmiön kehityksestä.

Vantaan kaupungin hyvinvointityöryhmä, puheenjohtajanaan apulaiskaupunginjohtaja Jukka T. Salminen, on ohjannut työtä. Raportin laatimiseen ovat osallistuneet Vantaan kaupungin hyvinvointiraportointiryhmä (Heini Koskensalo-Kleemola, Hannu Kyttälä, Jenni Mäcklin, Tia Ristimäki, Christa Salovaara, Pia Tasanko, Meija Tuominen), taloussuunnittelun tietopalveluyksikkö (Harri Sinkko, Elina Parviainen) sekä taloussuunnittelu- ja strategiayksikkö (Matti Ruusula), maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala (Tina Kristiansson, Joni Heikkola, Sakari Jäppinen, Tomi Henriksson, Armi Vähä-Piikkiö), työllisyyspalvelut (Anne Karjalainen), kuntalaispalvelut (Katja Syvärinen), kulttuuripalvelut (Leena Rusanen), kirjastopalvelut (Mikko Vainio), liikuntapalvelut (Maija Kasvinen) ja nuorisopalvelut (Riikka Åstrand). Keskeinen vastuu aineistojen kokoamisesta on ollut taloussuunnittelun tietopalveluyksikössä korkeakouluharjoittelijana toimineella Joni Rantakarilla.

Kiitokset kaikille!

Vantaalla 22.2.2017

Henrik Lönngqvist
tutkimuspäällikkö

SISÄLLYSLUETTELO

Alkusanat	1
1. Raportin keskeiset havainnot.....	4
2. Väestö.....	8
3. Hyvinvointi	28
3.1 Lapset ja nuoret	28
3.2 Työikäiset.....	36
3.3 Ikäihmiset.....	41
4. Asuminen ja rakentaminen	44
4.1 Asuntotuotanto.....	44
4.2 Asuntojen hinnat ja vuokrat sekä asumistukien käyttö.....	47
4.3 Asumisolojen kehitys ja asunnottomuus.....	51
4.4 Asuinalueiden tila ja kehitys.....	53
5. Talous.....	54
5.1 Aluetalous ja suhdannekehitys.....	54
5.2 Toimialat ja työpaikat Vantaalla	58
5.3 Yritykset ja yrittäjyys.....	62
5.4 Kuntatalous	62
5.5 Palvelukustannukset.....	68
5.6 Tyytyväisyys kaupungin palveluihin.....	71
5.7 Sote- ja maakuntauudistus.....	71
6. Kaupunkirakenne ja ympäristö	73
6.1 Kaupunkirakenteen kehitys.....	73
6.2 Liikenne ja saavutettavuus	79
6.3 Energiankulutus ja kasvihuonekaasupäästöt	82
6.4 Ympäristön tila	84
6.5 Kaupunkiluonto ja kulttuurimaisemat	86

7. Kulttuuri ja vapaa-aika	89
7.1 Kulttuuri.....	89
7.2 Kaupunginkirjasto	91
7.3 Liikunta	92
7.4 Nuorisotyö.....	94
 8. Demokratia ja osallisuus	 96
8.1 Vaalit ja äänestyskäyttäytyminen	96
8.2 Osallisuus	97
8.3 Kaupunkilaisten näkemykset vaikutusmahdollisuuksistaan ja kaupungin tiedotuksesta.....	99

Lähteet

Liitteet

1. RAPORTIN KESKEISET HAVAINNOT

VÄESTÖ

Vantaan väestömäärä jatkaa nopeaa kasvuaan. Vieraskielisen (ulkomaalaistaustaisen) väestön osuus väestönkasvusta on hallitseva. Viime vuodet ovat osoittaneet, että muuttoliikkeen rakenteessa tapahtuu ajoittain nopeitakin muutoksia joiden ennakointi on hankalaa.

Muuttoliikkeen rakenne ja sen kehitys vaativat jatkuvaa seuranta. Asuntotuotannon voimakkaan kasvun mahdollistama nopea väestönkasvu luo mittavia investointipaineita myös palveluihin. Muuttoliikkeen taloudellisia vaikutuksia mm. veropohjaan on syytä arvioida säännöllisesti. Kaupungin talouden ohjaamisen tueksi tehtävän ennakointi- ja skenaariotyön merkitys korostuu.

Väestön ikäänty, erityisesti yli 75-vuotiaiden määrä kasvaa lähivuosina voimakkaasti. Tästä muodostuu haaste palvelujärjestelmälle.

Koulutustason kasvu taittuu lähivuosina. Vantaan koulutustaso on suurten kaupunkien alin. Korkeasti koulutettujen kasvaneesta työttömyydestä huolimatta koulutus on edelleen hyvä investointi. Korkea koulutustaso suojaa paremmin työttömyydeltä. Koulutusta tulee suunnata työmarkkinoiden tarpeiden mukaisesti.

Kulutusmahdollisuuksissa on huomattavia eroja eri perhetyyppien välillä. Yksihuoltajatalouksien ja yksinäisten eläkeläisten tilanne on tässä suhteessa heikoin. Pienituloisuus yhdistyneenä korkeisiin asumiskustannuksiin näkyy asumistukimenojen kasvuna. Tulotasoon nähden kallis asuminen luo myös painetta toimeentulotukimenoihin.

HYVINVOINTI

Vantaan Hyvinvointiryhmän ehdotukset kaupunkitasoisen hyvinvointityön painopisteiksi ovat 1) terveelliset elämäntavat, 2) sosiaaliset suhteet ja kotoutuminen sekä 3) työllisyys.

Terveellisten elämäntapojen edistämiseksi on selkeä tarve. Lapset ja nuoret liikkuvat aikaisempaa enemmän, mutta liikuntasuosituksiin nähden kuitenkin liian vähän. Peruskoulussa ja ammatillisissa oppilaitoksissa noin puolet ei syö koululounasta. Lasten ja nuorten ylipainoisuus on yleistynyt.

Pojilla on tyttöjä useimmin terveyden kannalta haitallisia elintapoja. Laajemmin tarkasteltuna havaitaan, että ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien liikunta- ja ruokatottumukset ovat muita heikompia. Samalla havaitaan, että perhetausta, kuten alhainen tulotaso tai äidin alhainen koulutus, on yhteydessä terveyttä heikentäviin terveystottumuksiin. Sosioekonominen tausta näkyy niin aikuisten kuin heidän lastensakin terveyskäyttäytymisessä.

Lasten ja nuorten tyytyväisyys sosiaalisiin suhteisiin on parantunut. Samaten lasten ja nuorten tyytyväisyys vuorovaikutukseen ja osallistumismahdollisuuksiin koulussa ja oppilaitoksissa on lisääntynyt. **Pojat kuitenkin kokevat tyttöjä useammin, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää.**

Myös maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten kotoutumisessa on haasteita. Maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret, erityisesti ensimmäisen polven maahanmuuttajat, ovat koulukiusattuna selvästi muuta väestöä useammin. Maahanmuuttajataustaisilla, erityisesti ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajapojilla, on myös muita useammin terveyden ja hyvinvoinnin puutteita ja terveyttä heikentäviä tottumuksia. He kokevat muita useammin terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi.

Työllisyyden tukemiselle on edelleen tarvetta. Vaikka työttömyys on kääntynyt laskuun, useita vuosia kestänyt työttömyyden kasvu näkyy toimeentulotukea ja Kelan työttömyysturvaa saaneiden määrän kasvuna. Rakennetyöttömien määrä on noussut varsin suureksi eikä rakennetyöttömyyden kova ydin välttämättä katoa, vaikka talouden tila ja työllisyys yleisesti kohenevatkin. Myös nuorisotyöttömyys on kasvanut ja toimet nuorten kouluttautumisen ja työmarkkinaintegraation tukemisen suhteen ovat erittäin tärkeitä.

ASUMINEN JA RAKENTAMINEN

Asuntorakentamisen vilkastumisen ohella valmistuvien asuntojen talotyypeissä ja kookaumassa on tapahtunut erittäin suuria muutoksia. Kerrostalorakentamisen kasvu sekä pien- ja rivitalotuotannon väheneminen yhdistyvät selvästi laskeneeseen valmistuvien asuntojen keskikokoon.

Vuokra-asuminen eri muodoissaan yleistyy. Merkittävä osa omistusasunnoistakin päätyy sijoitusasuntoina vuokra-asunnoiksi. Asumisväljyyden kasvu taittuu.

Asuinalueiden kehitykseen liittyy huolenaiheita. Sosioekonomiset erot ja huono-osaisuuden kasautuminen joillekin alueille ovat selkeästi havaittavissa. Nopeatkin muutokset alueiden väestörakenteissa ovat suuren muuttovilkkauden alueilla mahdollisia. Muuttovilkkaudessa on Vantaalla suuria alueellisia eroja. Rauhattomuuskokemukset ovat kaikkein yleisimpiä 1960- ja 70-luvuilla rakennetuissa lähiöissä.

Asunnottomuus on edelleen merkittävä ongelma Helsingin seudulla ja myös Vantaalla. Valtaosa asunnottomista on yksinäisiä miehiä. Maahanmuuttajien asunnottomuus on merkittävä ja kasvava ongelma. Myös nuorten asunnottomuus on kasvanut selvästi.

TALOUS

Vantaan työpaikkakehitys on ollut viime vuosina suotuisaa. Työpaikkojen määrä on kasvanut talouden taantumasta huolimatta. Toimialoista rakennussektorin liikevaihto on kasvanut voimakkaasti mutta muilla päätoimialoilla (kauppa, palvelut, teollisuus) liikevaihto on viimeisen viiden vuoden aikana pysynyt ennallaan tai jopa hieman laskenut.

Vantaa työpaikkaprofiili on varsin erilainen naapurikaupunkeihin verrattuna. Tietointensiivisten alojen työpaikkoja on Vantaalla suhteellisesti ottaen vähän vaikka Vantaalla toimita monia näiden alojen kärkiyrityksiä.

Kaupungin talouden tiukka linja on pitänyt. Velkaantumiskehityksessä on havaittavissa käänne kun suuret liikenneinfrastruktuuria koskevat hankkeet on saatu toteutettua. Alhainen korkotaso tukee kaupungin taloutta. Voimakkaan väestönkasvun jatkuessa investointien rahoitus voi kuitenkin olla haasteellista.

Aktiivisen maapolitiikan rooli kasvu rahoittamisessa on tärkeä. Viime vuosina noin kaksi kolmasosaa asunnoista on valmistunut kaupungin luovuttamille tonteille. Maanmyynnistä, maankäyttösopimusten mukaisista korvauksista ja maanvuokrista kertyy kaupungille mittavat tulot vuosittain.

Useimmissa keskeisissä palveluissa Vantaan palvelukustannukset ovat vertailukaupunkeihin nähden suhteellisen alaiset. Tyytyväisyys kaupungin palveluihin on yleisesti ottaen kehittynyt myönteiseen suuntaan.

Sote- ja maakuntaudistus on askel tuntemattomaan. Vaikutus kuntien toimialaan ja rahoituspohjaan on suuri. Maakuntien ja kuntien uudet roolit ovat vasta muotoutumassa. Kasvun rahoittaminen ja velkataakan hoitaminen puolta pienemmällä tulovirralla voi olla haasteellista.

KAUPUNKIRAKENNE JA YMPÄRISTÖ

Asuinrakentaminen keskittyy keskustojen alueille ja niiden läheisyyteen. Keskustoissa vanhaa rakennuskantaa on purettu pois uuden tehokkaamman rakentamisen tieltä. Myös työpaikkamäärien kasvu on suurinta hyvän joukkoliikenteen palvelutason alueilla. Erityisesti toimistoalan työpaikat keskittyvät suurempiin työpaikkaklustereihin.

Työpaikat ovat lisääntyneet eniten Aviapoliksen alueella. Vantaalla on kaavoitettuja työpaikka-alueita, mm. pääradan varressa, joille ei juuri ole tullut uutta työpaikkarakentamista viime vuosina. Onko näillä alueilla edellytyksiä kehittyä merkittäviksi työpaikka-alueiksi? Tikkurilan kehitys työpaikka-alueena odottaa ratkaisua, tällä hetkellä asuminen syrjäyttää työpaikkoja.

Kaupan rakenteessa on edelleen havaittavissa kehitystä kohti suurempia yksiköitä. Alueellisesti tarkasteltuna palveluverkossa on edelleen epätasapainoa.

Liikennemelulle altistuvia on suhteellisen paljon, liki neljännes kaupungin asukkaista. Liikenteen pakokaasujen aiheuttamat ilmalaatuongelmat ovat liikenteen kasvusta huolimatta vähentyneet. Katupöly ja puun pienpoltosta aiheutuvat ilman epäpuhtaudet ovat kuitenkin ajoittain ongelma.

Vantaalla on hyvin kattava viherverkosto, vaikka alueellista vaihtelua viheralueiden määrässä onkin huomattavasti. **Metsäalueiden pirstoutuminen muodostaa kuitenkin ongelman** monien lajien selviytymiselle. Keskusta-alueiden tiivistäminen luo tarpeen kaupunkipuistojen kehittämiselle.

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä on päästy selvästi eteenpäin. Matkaa ilmastotavoitteiden täyttymiseen kuitenkin vielä riittää.

KULTTUURI JA VAPAA-AIKA

Vaikka merkittävä osa sosiaalisesta kanssakäymistä siirtyy verkkoon, ei fyysisen tilan merkitys ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa katoa. **Kulttuuritarjonnassa sisältö on itsessään merkittävä vetovoimatekijä, mutta keskeistä on myös tarjota tiloja fyysiselle kohtaamiselle** - museot, konserttitalit, opistot ja kirjastot ovat vuorovaikutuksen ja toisten kohtaamisen paikkoja.

Kulttuuripalvelut ovat merkittäviä hyvinvoinnin lähteitä. Kulttuurin tehtävänä on tuoda toivoa ja uskoa ihmisille. Kulttuuri tarjoaa pakopaikan ja hengähdys hetken vaikeassa tilanteessa ja toimii arjen vastapainona. Yhteiskunnallisen muutoksen ja taloudellisen epävarmuuden aikana kulttuurilla on merkittävä rooli tulevaisuudenuskon luomisessa.

Tieto- ja viestintätekniikan kehitys on johtanut siihen, että **instituutioiden sisällä oleva asiantuntijuus tulee yhä useammin haastetuksi instituutioiden ulkopuolisen asiantuntijuuden toimesta,** myös kulttuurin alalla. Jotta instituutiot voivat säilyttää uskottavuutensa, tulee niiden ulkopuolelta tuleva tieto ottaa osaksi instituutioiden toimintaa.

Liikunnan terveysvaikutukset ovat laajasti tunnustettuja. Nuorten osalta on havaittavissa huolestuttava trendi, liikuntaharrastusten selkeä väheneminen jo yläasteiässä. **Urheiluseurojen tarjoaman kattavan kilpaurheilutoiminnan lisäksi kaivataan eri lajien kokeilemiseen ja monipuolisen harrastamisen mahdollistavia matalan kynnyksen harraste- liikuntavaihtoehtoja.**

Nuorten koulutukseen ja työmarkkinoille pääsyyn liittyvät vaikeudet sekä maahanmuuttajaväestön nopea kasvu näkyvät myös nuorisotyön arjessa. **Muuttuvat olosuhteet ja kehittyvien teknologioiden luomat mahdollisuudet muokkaavat nuorisotyön sisältöjä nopeasti.**

DEMOKRATIA JA OSALLISUUS

Vantaalla on huomattavan alhainen äänestysprosentti kuntavaaleissa ja vaaleissa yleensäkin. Äänestysaktiivisuudessa Vantaalla on myös väestörakenteen sosioekonomisia eroja heijastelevia alueellisia eroja.

Ajassa on paljon haasteita ja ilmiöitä, kuten esimerkiksi **sosiaalisen median roolin kasvu**, jotka luovat paineita myös päätöksentekojärjestelmälle.

Kaupungin osallisuustyössä on tunnistettu **tarve kehittää uusia digitaalisen ajan, ja myös nuoria puhuttelevia, osallistumismuotoja**.

Kaupunginosissa on paljon paikallistason toimintaa, joka rakentaa alueellista identiteettiä ja yhteishenkeä.

2. VÄESTÖ

Asukkaiden ja työpaikkojen keskittyminen kaupunkiseuduille jatkuu Suomessa voimakkaana. Valtakunnallisesti pienemmät ja syrjäisemmät kunnat menettävät väestöään. Vastavasti muutamissa kasvukeskuksissa väestömäärät kasvavat, niin kotimaisen kuin ulkomaisenkin muuttovoiton sekä nuoren väestörakenteen ansiosta, nopeasti. Vuodesta 2000 vuoteen 2016 mennessä Uudenmaan maakunnan väkiluku kasvoi noin 260 000 hengellä¹. Uudenmaan maakunnan väestömäärä on jo yli 1,6 miljoonaa ja kasvu jatkuu voimakkaana. Maakunnan sisällä väestökehityksessä on kuitenkin yllättävän suuria eroja². Aiemman väestörakennetta kaupunkiseudulle hajauttavan kehityssuunnan sijaan kehitys kulkee tällä hetkellä kohti tiivistyvää kaupunkirakennetta. Uudenmaan väestönkasvu on viime vuosina keskittynyt vahvasti pääkaupunkiseudulle.

Väestö myös ikääntyy nopeasti. Tämän seurauksena väestöllinen huoltosuhde heikenee Suomessa lähivuosikymmeninä huomattavasti³. Työikäisen väestön muuttoliike kasvukeskuksiin korostaa ikääntymisen vaikutuksia väestörakenteeseen muuttotappioalueilla. Muuttovoitosta huolimatta myös kasvukeskusten väestö ikääntyy. Väestönkasvu Suomessa pohjautuu suurelta osin maahanmuuttoon. Ilman maahanmuuttoa väestömäärä laskisi tuntuvasti lähivuosikymmeninä. Tilastokeskuksen väestökehitystä koskevien ennakkotietojen perusteella syntyvyys Suomessa alitti kuolleisuuden vuonna 2016⁴. Syntyneiden lasten määrä on Suomessa historiallisen alhaisella tasolla⁵. Alle 15-vuotiaiden määrän ennustetaan laskevan tasaisesti seuraavina vuosikymmeninä⁶.

2.1 VÄESTÖNKASVU JA VÄESTÖRAKENNE

Osana Helsingin seudun kasvua myös Vantaan kasvaa nopeasti (kuvio 2.1). Vantaan väestömäärä kasvoi vuosina 2013–16 noin 13 900 hengellä. Kasvu oli keskimäärin lähes 3 500 henkeä vuodessa. Erot vuosien välillä olivat kuitenkin suuria. Erityisen suurta väestönkasvu oli vuonna 2016 jolloin Vantaan väestömäärä kasvoi ennakkotietojen perusteella noin 4 600 hengellä mikä vastaa 2,2 prosentin vuosikasvua⁷. Näin nopea väestönkasvu ei ole täysin uusi ilmiö Vantaalla. Esimerkiksi vuosina 1970–74 Vantaan väestö kasvoi liki 41 000 hengellä. Suhteellisen nopean kasvun kausi, jolloin väestönkasvu oli pääosin 1,5 prosenttia vuodessa tai enemmän, jatkui lähes katkeamattomana aina vuoteen 1988 asti. Myös 1990-luvulla ko-

¹ Statfin-tietokanta, Tilastokeskus. Vuosien 2000–2016 väestönkasvu perustuu 31.12.1999 ja 31.12.2016 väestömäärien vertailuun.

² Viimeisten viiden vuoden aikana Helsingin ja Porvoon seutujen väestö on kasvanut mutta muualla Uudellamaalla väestömäärä on laskenut (Loviisan ja Raaseporin seudut) tai kasvu on taittunut (Lohjan seutu).

³ Väestöllinen huoltosuhde: alle 15-vuotiaiden ja yli 64-vuotiaiden määrä suhteessa 15–64-vuotiaiden määrään.

⁴ Väestön ennakkotilasto, joulukuu 2016. Tilastokeskus 2017.

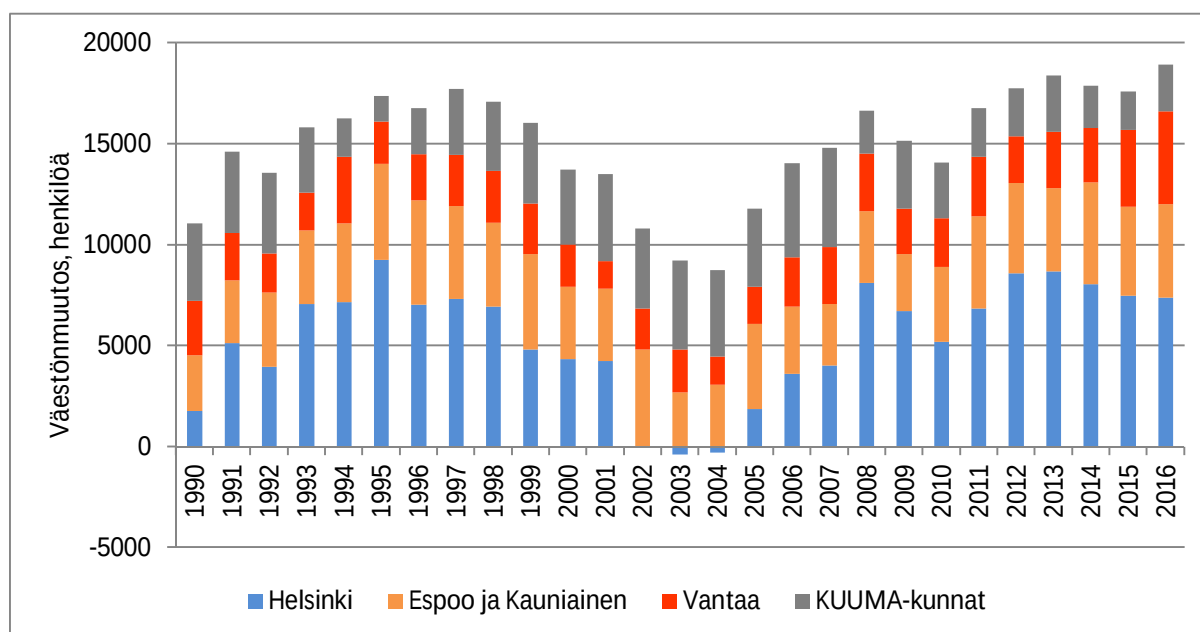
⁵ Syntyneet 2015. Tilastokeskus 2016. Syntyneiden määrä on vähentynyt yhtäjaksoisesti vuodesta 2010. Vuonna 2015 syntyvyys ei yltänyt yhdessäkään maakunnassa väestön uusiutumistason yläpuolella. Kokonaishedelmällisyys luku Suomessa oli 1,65 vuonna 2015. Syntyneiden lasten määrä on edellisen kerran ollut nykytasoa alemmalla tasolla 1860-luvulla.

⁶ Väestöennuste 2015–65. Tilastokeskus 2015.

⁷ Uudenmaan kunnista ainoastaan Sipoo 2,6 prosentin väestönkasvullaan ylitti Vantaan kasvunopeuden vuonna 2016. Väestön ennakkotilasto, joulukuu 2016. Tilastokeskus 2017.

ettiin muutamia verrattain nopean kasvun vuosia. Yli 4 000 hengen vuotuisen väestönkasvuun on ennen vuotta 2016 edellisen kerran ylletty vuonna 1977.

Kuvio 2.1: Väestönmuutos alueittain Helsingin seudulla vuosina 1990–2015

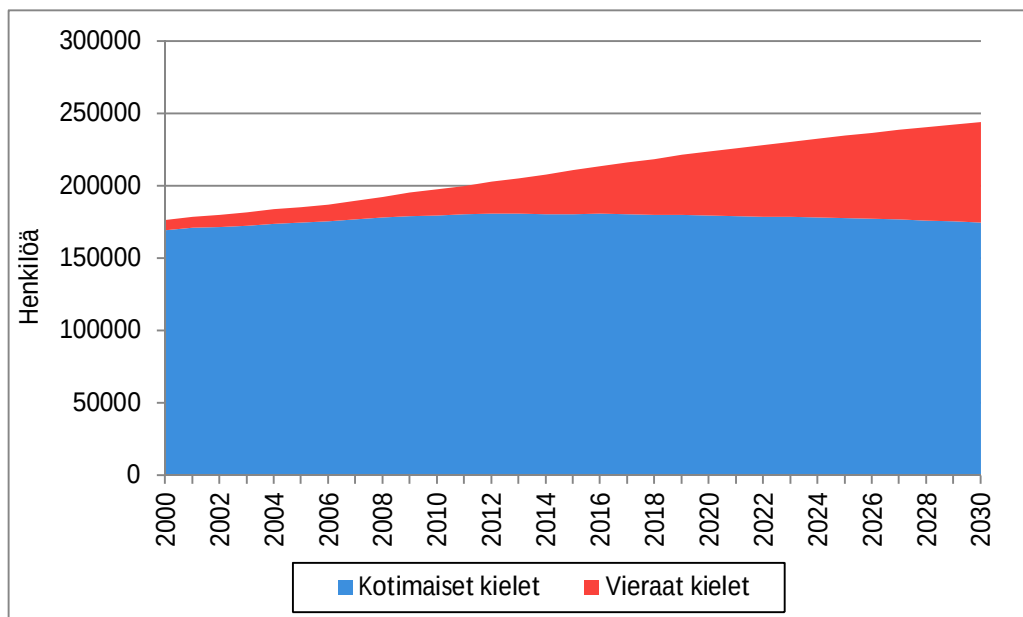

Lähde: Tilastokeskus

Vuodenvaihteessa 2016/17 Vantaalla oli ennakkotietojen perusteella noin 219 200 asukasta⁸. Vantaa on täten väestömäärältään Suomen neljänneksi suurin kaupunki, edellään ainoastaan Tampere, Espoo ja Helsinki. Vuonna 2016 laaditun Vantaan väestöennusteen mukaan Vantaan väestömäärän kasvu jatkuu voimakkaana lähivuosina ja vuosikymmeninä (kuvio 2.2). Vuonna 2030 Vantaan väestömäärän ennustetaan olevan lähes 258 000 henkeä ja vuonna 2040 lähes 278 000 henkeä. On mahdollista, että vuoteen 2030 mennessä Suomen kolme suurinta kaupunkia sijaitsevat kaikki pääkaupunkiseudulla. Tampereen kaupungin väestösuunnitteen mukaan Tampereen väkiluku vuonna 2030 olisi varsin lähellä Vantaan väestöennusteen ennustamaa Vantaan väkilukua vuonna 2030.

⁸ Väestön ennakkotilasto, joulukuu 2016. Tilastokeskus 2017.

Kuvio 2.2: Vantaan väestökehitys vuosina 2000–15 ja ennuste vuosille 2016–30

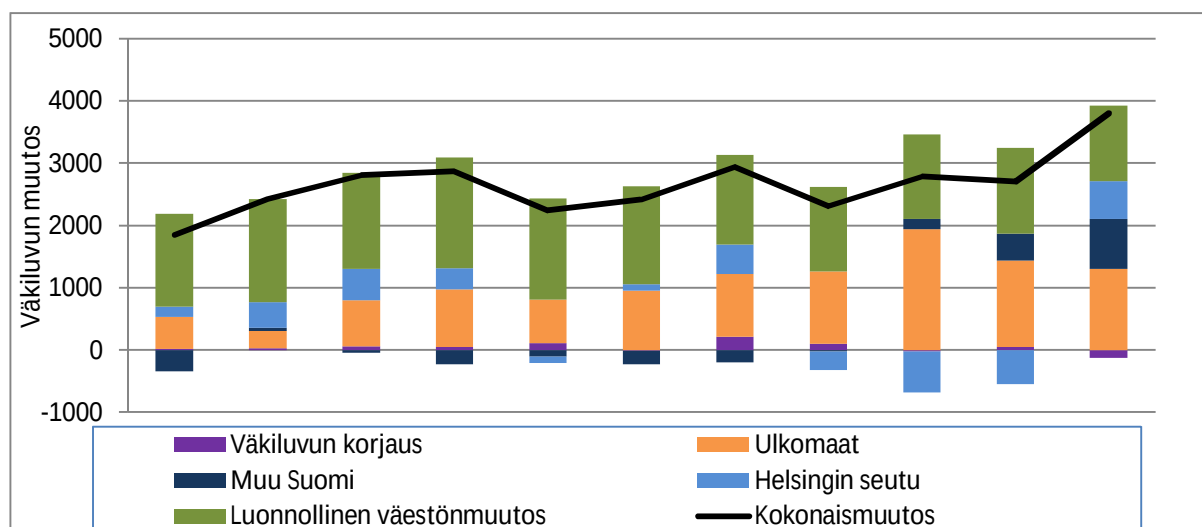

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat

Vantaan väestönkasvun takana on useita tekijöitä. Vaikka hedelmällisyys on laskenut Vantaalla muun maan tapaan voimakkaasti vuoden 2009 jälkeen, luonnollinen väestönmuutos eli syntyneiden enemmisyys kuolleisiin nähden oli silti selkeästi positiivinen, runsaat 1 100 henkeä, vuonna 2016. Ulkomailta suuntautuva muuttoliike on kasvattanut merkitystään Vantaan väestönkasvun osatekijänä. Vuonna 2013 ulkomaisen muuttoliikkeen nettovaikutus väestömäärän kasvun osatekijänä oli poikkeuksellisen suuri, lähes 1 950 henkeä. Vuonna 2016 Vantaan väestö kasvoi ulkomaisen muuttoliikkeen vaikutuksesta yli 1 400 hengellä.

Helsingin seudun sisäisen muuttoliikkeen sekä muun Suomen ja Vantaan välisen muuttoliikkeen vaikutus Vantaan väestönkehitykseen on vaihdellut huomattavasti (kuvio 2.3) Vuosina 2012–14 Vantaa kärsi seudun sisäisessä muuttoliikkeessä selvää tappiota. Lähinnä tämä muuttotappio syntyi Vantaan ja KUUMA-kuntien välisestä muuttoliikkeestä. Vuosina 2015–15 kaikki väestökehityksen osatekijät olivat kuitenkin nettovaikutukseltaan positiivisia eli väkilukua kasvattavia.

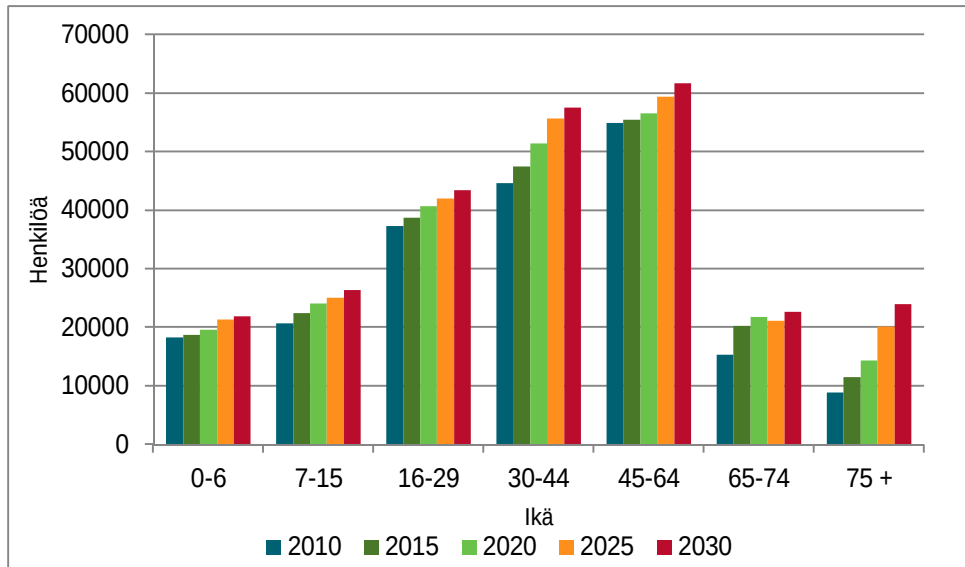
Kuvio 2.3: Väkiluvun muutos ja sen osatekijät Vantaalla vuosina 2001–15

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat

Kasvavana kaupunkina Vantaalla kaikkien ikäryhmien koko jatkaa lähivuosina kasvuaan (kuvio 2.4). Väestön yleisestä ikääntymisestä huolimatta 65–74-vuotiaiden ikäryhmän kasvaa vuoteen 2030 mennessä (vuoteen 2016 verrattuna) on vain runsaat 2 500 henkeä mikä vastaa runsaan 12 prosentin kasvua. Sen sijaan yli 75-vuotiaiden ryhmä kasvaa ennusteen mukaan yli kaksinkertaiseksi vuoteen 2030 mennessä. Tämä tarkoittaa lähes 12 500 hengen lisäystä mikä vastaa 108 prosentin kasvua nykytilanteeseen verrattuna⁹.

Kuvio 2.4 Väestön ikärakenne Vantaalla vuosina 2010, 2015, 2020, 2025 ja 2030

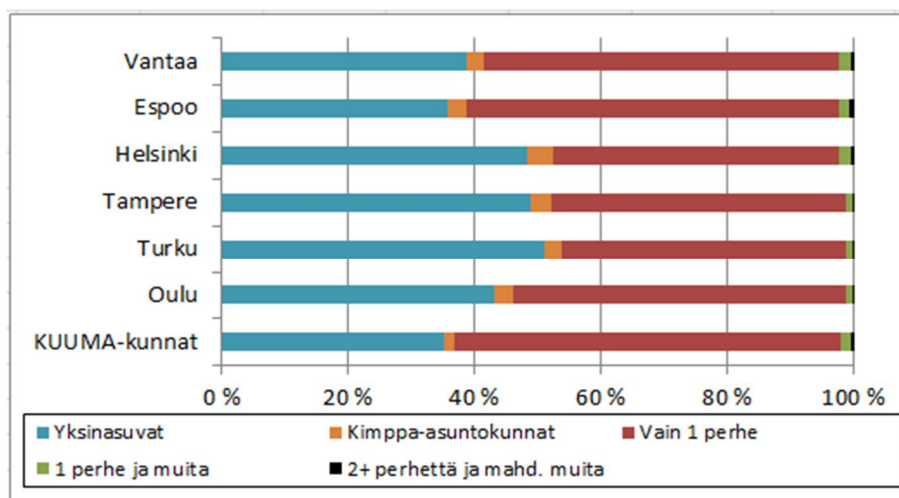
Lähde: Vantaan kaupunki

Väestölliset huoltosuhteet, alle 15-vuotiaiden ja yli 64-vuotiaiden lukumäärä suhteessa työikäisten eli 16–64-vuotiaiden määrään, ovat kaikissa suurissa kaupungeissa varsin lähellä toisiaan. Vantaalla suhdeluku oli vuosituhaten vaihteessa vertailujoukon alimpia mutta nousi kuitenkin vuoteen 2015 mennessä, suhteessa muihin suuriin kaupunkeihin, kaikkein eniten. Vuoteen 2030 mennessä väestöllisen huoltosuhteen ennustetaan nousevan Vantaalla vuoden 2010 tasolta, 0,42 huollettavaa työikäistä kohden, tasolle 0,56 huollettavaa työikäistä kohden. Ilman maahanmuuttoa huoltosuhde nousisi vielä tätäkin korkeammaksi.

Asuntokuntarakenteessa on kohtuullisen suuria eroja suurten kaupunkien välillä (kuvio 2.5). Yksin asuvien osuus on Helsingissä, Tampereella ja Turussa noin puolet kaikista asuntokunnista. Vantaalla, Espoossa ja Oulussa yksin asuvien osuus vaihtelee 40 prosentin molemmin puolin ja perheasuntokuntien osuudet ovat vastaavasti näissä kaupungissa suurten kaupunkien korkeimmat (54–62 %). Perheistä, lapsiperheiden osuus on suurista kaupungeista korkein Espoossa, lähes 58 prosenttia, ja alin Turussa, 44 prosenttia. Tampereella ja Helsingissä ollaan varsin lähellä Turun tasoa (kuvio 2.5). Vantaalla 55 prosenttia perheistä on lapsiperheitä. Yksihuoltajaperheiden osuus perheistä on korkein Helsingissä ja Vantaalla (15–16 %). Vantaalla yksihuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä on noin 28 prosenttia. Yksihuoltajaperheistä, niin Vantaalla kuin muissakin suurissa kaupungeissa ja KUUMA-kunnissa, valtaosassa huoltajana on äiti.

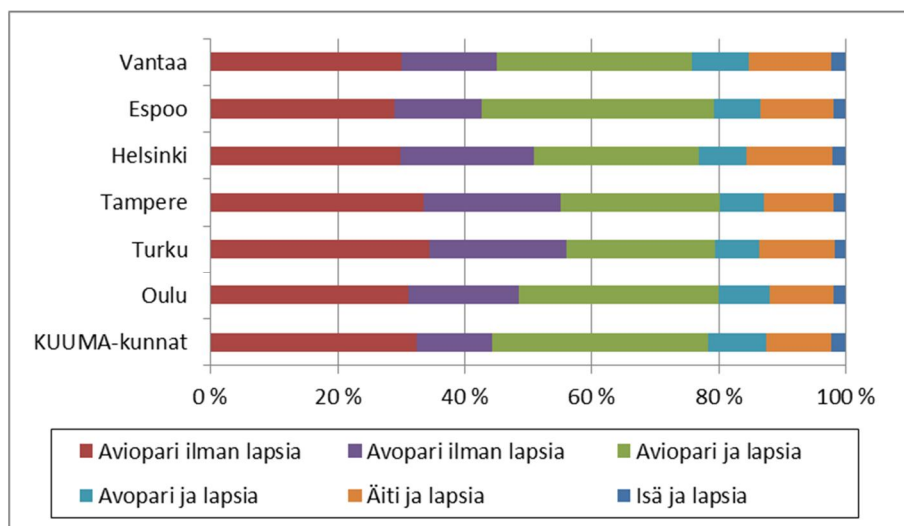
⁹ Vantaan väestöennuste 2016.

Kuvio 2.5: Asuntokuntarakenne suurissa kaupungeissa ja KUUMA-kunnissa vuonna 2015

Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 2.6. Perhetyypit suurissa kaupungeissa ja KUUMA-kunnissa vuonna 2015

Lähde: Tilastokeskus

Vieraskielisen väestön osuus on kasvanut Vantaalla tällä vuosituhannella varsin voimakkaasti (kuvio 2.7). Vuosituhannen alun neljän prosentin väestöosuudesta on noustu vuoteen 2015 mennessä jo yli 15 prosentin tasolle. Vantaa ohitti aiemmin kärkisijaa pitäneen Helsingin vuonna 2012. Suurista kaupungeista Turussa sekä erityisesti Tampereella ja Oulussa vieraskielisen väestön osuus jää selvästi pääkaupunkiseudun suuria kaupunkeja alemmalle tasolle.

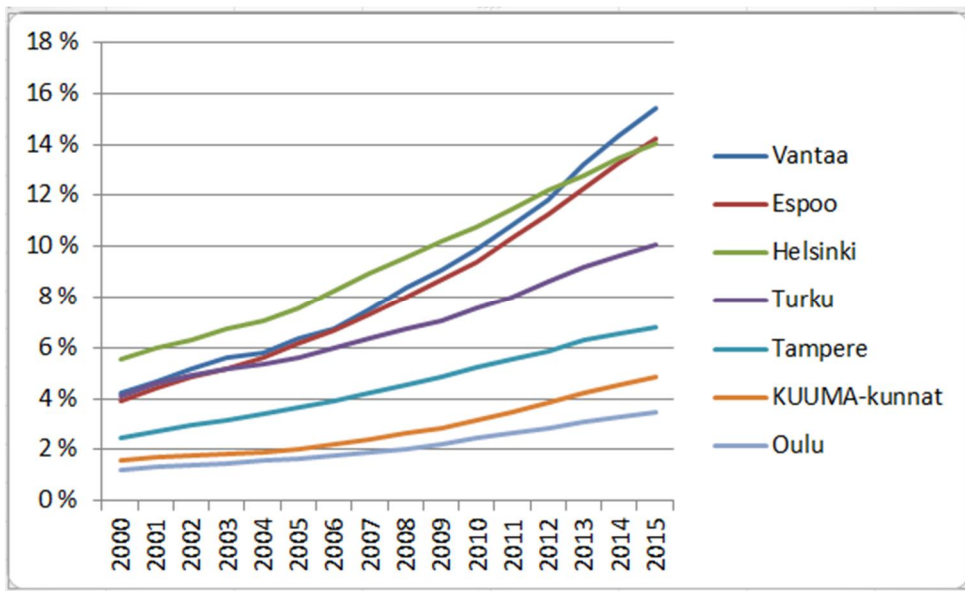
Kantaväestön määrä laski Vantaalla vuosina 2012–14, mutta kääntyi uudelleen kasvuun vuonna 2015. Vantaan väestöennusteen perusteella väestönkasvun oletetaan kuitenkin lähivuosina muodostuvan valtaosin vieraskielisen väestön kasvusta. Helsingin seudulle laaditun erillisen vieraskielisen väestön ennusteen mukaan vuonna 2030 vieraskielisen väestön ennustetaan muodostavan yli 28 prosenttia Vantaan väestöstä (kuvio 2.2). Nuorimassa ikäryhmässä, eli alle seitsemänvuotiaissa, vieraskielisen väestön osuuden ennustetaan Vantaalla nousevan yli kolmasosaan väestöstä (kuvio 2.8). Helsingissä vieraskielisten osuuden ennustetaan nousevan yli 23 prosenttiin ja Espoossa vastaavasti yli 26 prosenttiin. KUUMA-kunnissa vieraskielisen väestön osuus on huomattavasti pääkaupunkiseudun suurten kaupunkien tason alapuolella, alle viisi prosenttia vuonna 2015. Vieraskielisen väestön

osuuden ennustetaan nousevan KUUMA-kunnissa vuoteen 2030 mennessä lähes kahdeksaan prosenttiin. Kauniaisissa vieraskielisen väestön osuuden ennustetaan nousevan alle kuudesta prosentista vuonna 2015 yli kahdeksaan prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.¹⁰

Vieraskielisen väestön määrä Vantaalla kasvaa niin ulkomaisen kuin kotimaisenkin muuttoliikkeen kautta. Vuonna 2015 Vantaan kotimaasta saamasta muuttovoitosta, runsaasta 1400 hengestä, 69 prosenttia muodostui vieraskielisestä väestöstä. Ulkomaan muuttovoitto koostui kokonaan vieraskielisestä väestöstä.

Turvapaikanhakijoiden määrä kääntyi syksyllä 2015 Euroopassa voimakkaaseen kasvuun. Vuoden aikana Suomeen tuli lähes 32 500 turvapaikanhakijaa. Heistä valtaosa oli irakilaisia ja afganistanilaisia. Vuonna 2016 turvapaikanhakijoiden määrä kuitenkin väheni likimain vuoden 2014 tasolle. Turvapaikanhakijoiden vastaanottamiseksi myös Vantaalle avattiin vastaanottokeskuksia. Turvapaikanhakijoiden määrän vähennyttyä näitä keskuksia on jo suljettu.

Kuvio 2.7: Vieraskielisen väestön osuus väestöstä suurimmissa kaupungeissa ja KUUMA-kunnissa vuosina 2000–15

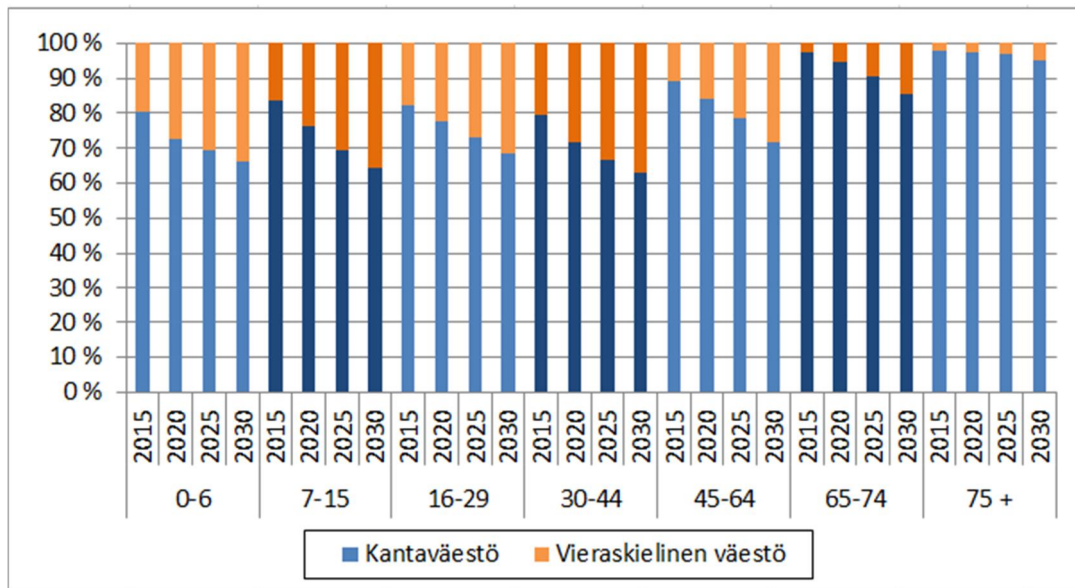

Lähde: Tilastokeskus

Vieraskielisen väestön kasvulla on merkittävä vaikutus työikäisen väestön määrän kehitykseen Vantaalla. Tämä käy ilmi, kun tarkastellaan väestökehitystä ikäryhmittäin lähivuosina ja vuosikymmeninä (kuvio 2.8). Kantaväestön ikääntymisen seurauksena työikäinen väestö vähenisi Vantaalla selvästi ilman maahanmuuttoa. Väestöennusteen mukaan esimerkiksi 30–44-vuotiaiden määrä laskisi Vantaalla yli 4 300 hengellä vuoteen 2030 mennessä ilman vieraskielisen väestön kasvua. Maahanmuuton seurauksena tämän ikäryhmän ennustetaan kuitenkin Vantaalla kasvavan lähes 5 300 hengellä vuoteen 2030 mennessä. Myös 45–64-vuotiaiden ryhmässä tilanne on samankaltainen.

¹⁰ Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2015 - 2030. Helsingin kaupungin tietokeskus, 2016.

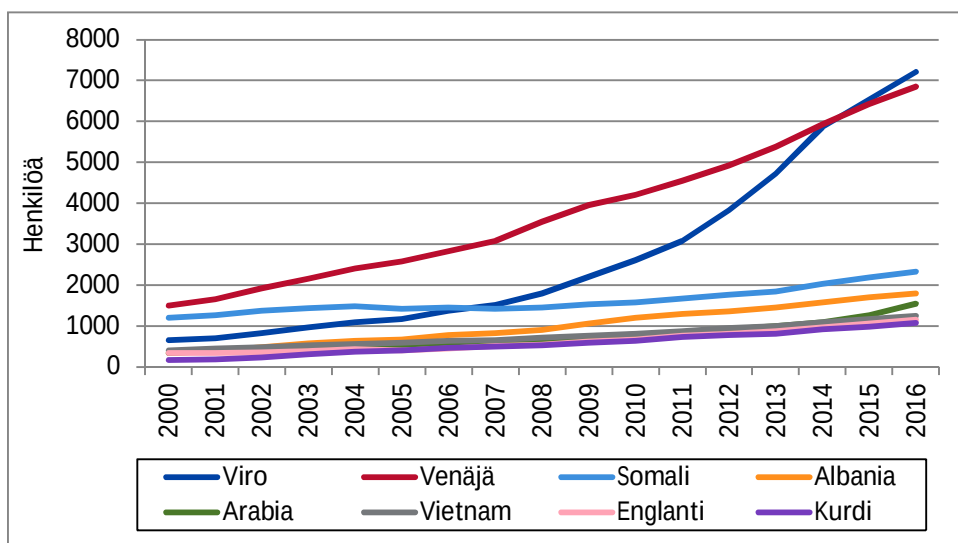
Kuvio 2.8: Kantaväestön ja vieraskielisten määrät vuosina 2015, 2025 ja 2030 ikäryhmittäin

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat

Vieraskielisestä väestöstä yli 40 prosenttia on viron- tai venäjänkielisiä (kuvio 2.9). Vuodesta 2015 alkaen vironkieliset ovat olleet suurin vieraskielisten ryhmä Vantaalla. Virokielisten määrän kasvu on kuitenkin hidastunut. Muita suuria vieraskielisten ryhmiä ovat somalin-, albanian-, arabian-, vietnamin-, englannin- ja kurdinkieliset. Verrattuna viron- ja venäjänkielisten määrän kasvuun, muissa kieliryhmissä kasvu on ollut huomattavasti hitaampaa. Kaikkiaan vantaalaiset puhuvat äidinkielenään, kotimaiset kielet mukaan lukien, yhteensä 117 eri kieltä. Kielten kirjo näkyy myös Vantaan kouluissa. Perusopetusta annetaan Vantaalla suomen, ruotsin ja englannin kielellä, minkä lisäksi äidinkielen opetusta annetaan 47 vieraassa kielessä.

Kuvio 2.9: Suurimmat kieliryhmät Vantaalla vuosina 2000–16 (pl. suomi ja ruotsi)

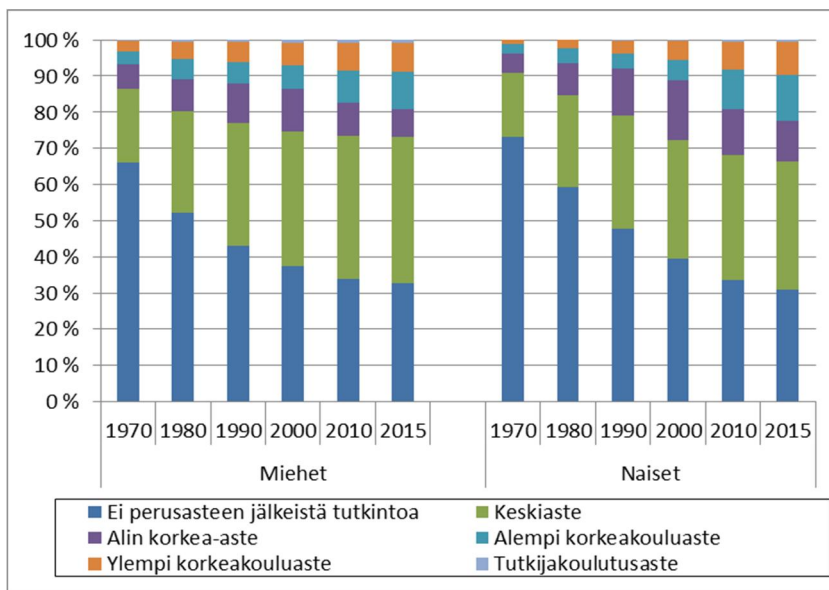

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat

2.2 KOULUTUS JA TYÖSSÄKÄYNTI

Yleisen koulutustason nousun myötä nuoremmat ikäluokat ovat perinteisesti olleet korkeammin koulutettuja vanhempiin ikäluokkiin nähden. Koulutustason kasvu on kuitenkin hidastunut selvästi 1990-luvulta alkaen ja taittuu nykyisellä koulutustarjonnalla vuoteen 2030 mennessä¹¹. Tämä kehitys on havaittavissa myös Vantaalla (kuvio 2.10). Samalla on havaittavissa, että naisten koulutustaso on noussut miehiä nopeammin ja se on jo ohittanut miesten koulutustason. Naisten koulutustaso on kaikissa ikäluokissa, yli 65-vuotiaita lukuun ottamatta, miehiä korkeampi.

Kuvio 2.10: Koulutusasteet Vantaalla vuosina 1970, 1980, 1990, 2000, 2010 ja 2015, sukupuolet erikseen

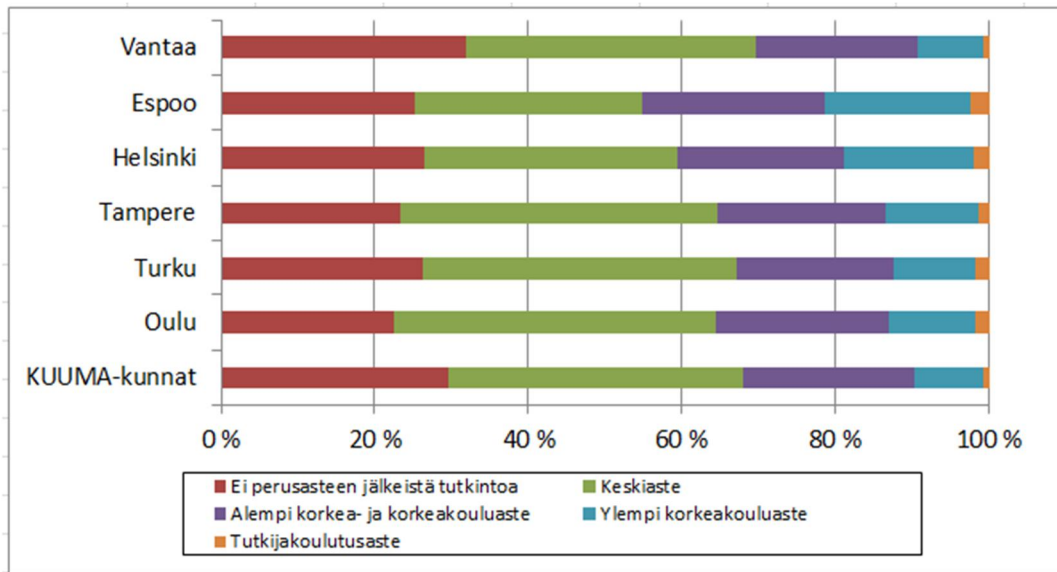

Lähde: Tilastokeskus

Vantaalaisten koulutustaso on suurista kaupungeista alin (kuvio 2.11). Tämä näkyy esimerkiksi vain peruskoulun suorittaneiden (ja niiden, joiden koulutustaso on tuntematon) osuuden korkeutena, 32 prosenttia. Osuus on selvästi korkeampi kuin mitä se on esimerkiksi Helsingissä (27 %) ja Espoossa (25 %). Myös ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus on Vantaalla suhteellisen alhainen, vajaat yhdeksän prosenttia. Tämä on noin puolet Helsingin ja noin 40 prosenttia Espoon vastaavasta osuudesta.

¹¹ Kalenius 2014

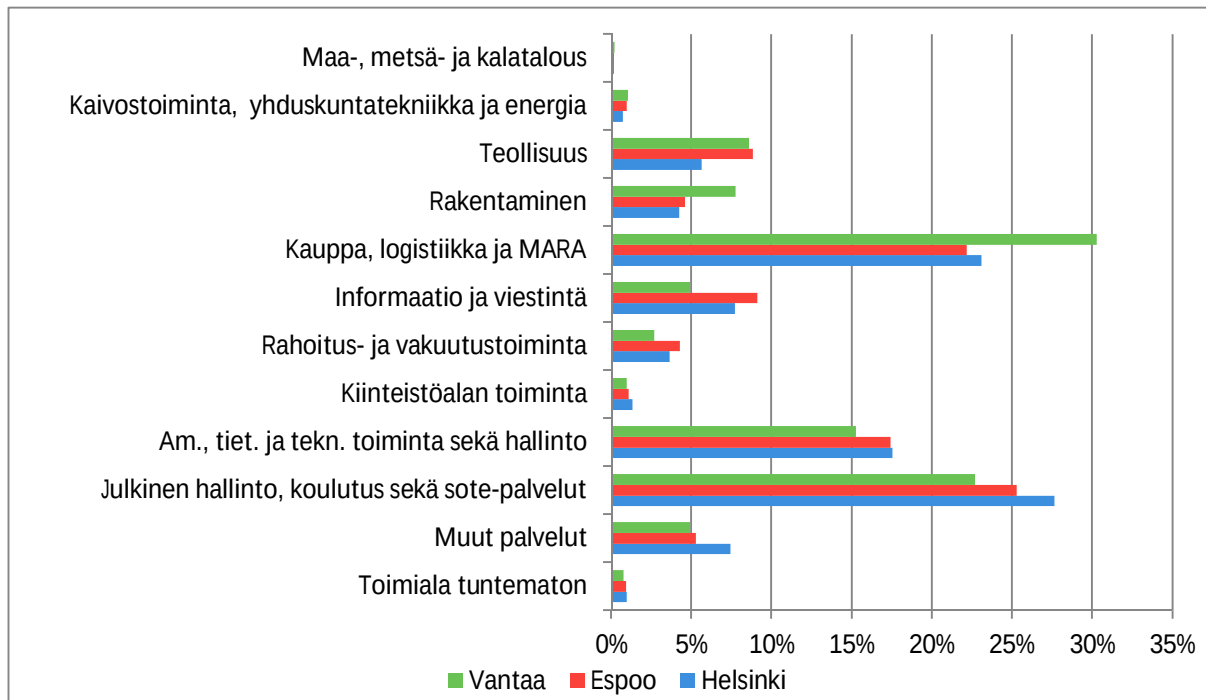
Kuvio 2.11: Väestön koulutustaso suurimmissa kaupungeissa ja Helsingin seudulla vuonna 2015

Lähde: Tilastokeskus

Pääkaupunkiseudun suurten kaupunkien vertailussa vantaalaisten työllistymisessä eri toimialoille on havaittavissa tiettyjä erityispiirteitä (kuvio 2.12). Tukku- ja vähittäiskaupan, kuljetuksen ja varastoinnin sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnan alalle sijoittuu yli 30 prosenttia vantaalaisesta työvoimasta. Espoossa ja Helsingissä näille aloille sijoittuu selvästi pienempi osuus, noin 22–23 prosenttia, työvoimasta. Rakennusala työllistää vantaalaisia espoolaisia ja helsinkiläisiä useammin. Julkiseen hallintoon vantaalaiset työllistyvät selvästi espoolaisia ja erityisesti helsinkiläisiä harvemmin. Myös informaatio- ja viestintäalalle vantaalaiset työllistyvät naapurikaupunkiansa asukkaita harvemmin. Teollisuuteen vantaalaiset ja espoolaiset työllistyvät taas selvästi helsinkiläisiä useammin.

Kuvio 2.12: Työllinen työvoima toimialoittain vuonna 2013 Vantaalla, Espoossa ja Helsingissä

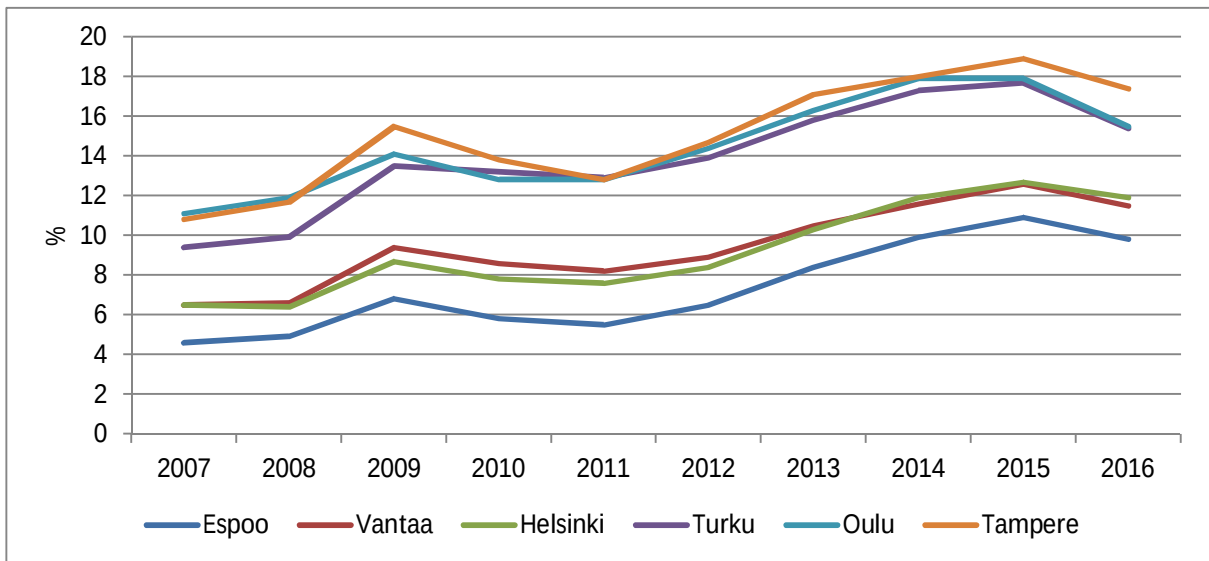

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat

Työmarkkinoiden viime vuosien kehitystä leimaa vuonna 2008 kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden kautta Suomeenkin välittyneen taantuman aiheuttama työttömyyden kasvu. Vuosituhannen alkupuolella valinnut suotuisa työllisyyskehitys päättyi ja työttömyys kääntyi selvään nousuun vuonna 2009 (kuvio 2.13). Työttömien määrä kasvoi Vantaalla 45 prosenttia vuonna 2009.

Kansantalouden kasvu vuosina 2010–11, näkyi työttömyyden vähenemisenä. Eurokriisin, Venäjän kauppaan liittyvien ongelmien seurauksena sekä perinteisten toimialojen markkinoiden muutosten vuoksi kansantalous ajautui kuitenkin uuteen ja pitkäkestoiseen taantumaa vuodesta 2012 alkaen. Työttömyys kasvoi vuosina 2012–15 voimakkaasti. Työttömyysaste nousi Vantaalla ja Helsingissä 13 prosentin tuntumaan. Espoossa työttömyys on jo pitkään ollut kaikista suurista kaupungeista alimmalla tasolla, myös vuosien 2012–15 taantumaa seuranneesta työttömyyden kasvusta huolimatta. Muissa suurista kaupungeista työttömyys nousi jopa 18 prosentin tuntumaan ja ylikin. Vuonna 2016 työttömyysaste kääntyi loivaan laskuun ja syksyllä 2016 työttömyysaste oli Vantaalla 11,5 prosenttia.

Kuvio 2.13: Työttömyysaste suurimmissa kaupungeissa vuosina 2006–2016

Lähde: TEM

Miesten työttömyysaste on (2016) Vantaalla yli kaksi prosenttiyksikköä naisten työttömyysastetta korkeampi. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla työttömyysaste on matalampi verrattuna keskiasteen tai perusasteen tutkinnon suorittaneisiin. Yhteys koulutustason ja työttömyyden välillä on miehillä selvästi naisia vahvempi. Esimerkiksi vain peruskoulun suorittaneiden vantaalaismiesten työttömyysaste on kaksinkertainen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneisiin vantaalaismiehiin verrattuna (11,4 % vs. 5,7 %).

Laatikko 2.14 Rakennetyöttömyyden määritelmä

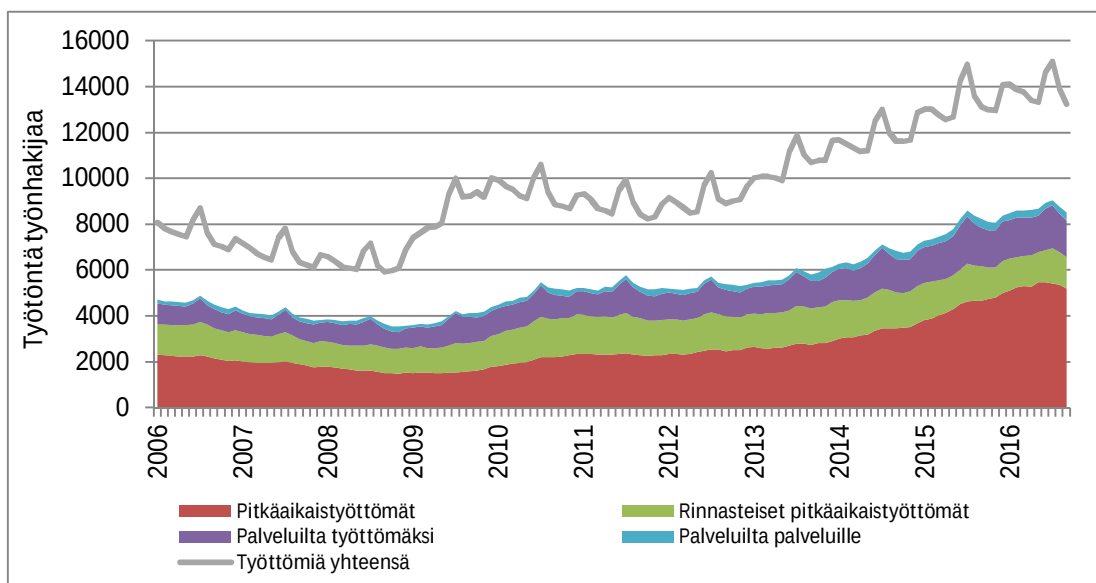
Rakennetyöttömiä ovat pitkäaikaistyöttömät, rinnasteisesti pitkäaikaistyöttömät, palveluilta työttömäksi jääneet ja palveluilta palveluille siirtyneet.

- Pitkäaikaistyöttömät sisältää vähintään vuoden yhdenjaksoisesti työttömänä työnhakijana olleet.
- Rinnasteiset pitkäaikaistyöttömät sisältää viimeisen 16 kuukauden aikana yhteensä vä kuulu yhdenjaksoisesti työttömänä olleet pitkäaikaistyöttömät.
- Palveluilta työttömäksi jääneisiin lasketaan viimeisen 12 kuukauden aikana työllistämässä, työharjoittelussa/työelämävalmennuksessa, kokeiluissa, työvoimakoulutuksessa, valmennuksissa, vuorotteluvapaasijaisena, omaehtoisessa opiskelussa tai kuntouttavassa työtoiminnassa olleet, joiden sijoitus on päättynyt 3 kuukautta ennen laskentapäivää ja jotka ovat kuukauden laskentapäivänä työttöminä työnhakijoina. Henkilöt eivät sisälly pitkäaikaistyöttömien tai rinnasteisten pitkäaikaistyöttömien muuttujiin.
- Palveluilta palveluille sijoittuneisiin lasketaan työllistämässä, työharjoittelussa/työelämävalmennuksessa, kokeiluissa, työvoimakoulutuksessa, valmennuksissa, vuorotteluvapaasijaisena, omaehtoisessa opiskelussa tai kuntouttavassa työtoiminnassa laskentapäivänä olevat, jotka ovat olleet viimeisen 16 kuukauden aikana em. palveluissa, joka on kuitenkin päättynyt 3 kuukautta ennen laskentapäivänä voimassa olevan palvelun alkua. Lisäksi henkilön on täytynyt olla viimeisen 16 kuukauden aikana yhteensä vähintään 12 kuukautta työttömänä työnhakijana tai em. aktiivipalveluissa.

Lähde : TEM

Rakennetyöttömien (laatikko 2.14) osuus kaikista työttömistä on Vantaalla yli 50 prosenttia (kuvio 2.15). Rakennetyöttömien määrä kasvoi erityisesti vuonna 2010 ja uudelleen vuosina 2013–16 siten, että syksyllä 2016 heidän määränsä oli Vantaalla noin 8 000 henkeä. Syksyllä 2016 myös pitkäaikaistyöttömien määrässä tapahtui vähenemistä.

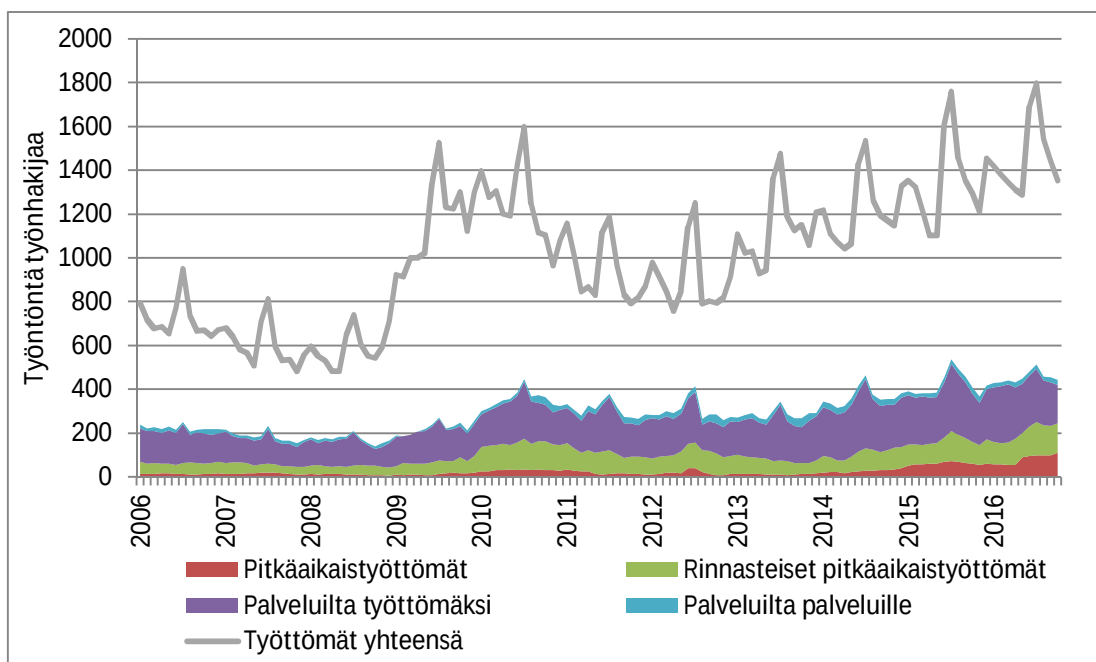
Kuvio 2.15: Työttömyyden rakenne Vantaalla vuosina 2006–16

Lähde: TEM

Myös nuorisotyöttömyys on kasvanut selvästi (kuvio 2.16). Alle 25-vuotiaita työttömiä oli vuoden 2016 lopulla Vantaalla noin 1 400 henkeä. Rakennetyöttömyyttä esiintyy myös nuorilla vaikkakin rakennetyöttömien osuus on nuorilla pienempi kuin koko työvoimalla. Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden kohdistamisen näkökulmasta nuoret ovat tärkeät kohde-ryhmä koska nuorena koetulla työttömyydellä on todettu olevan merkittäviä haitallisia vaikutuksia myöhempään työuraan¹².

Kuvio 2.16: Nuorisotyöttömyyden rakenne Vantaalla vuosina 2006–16

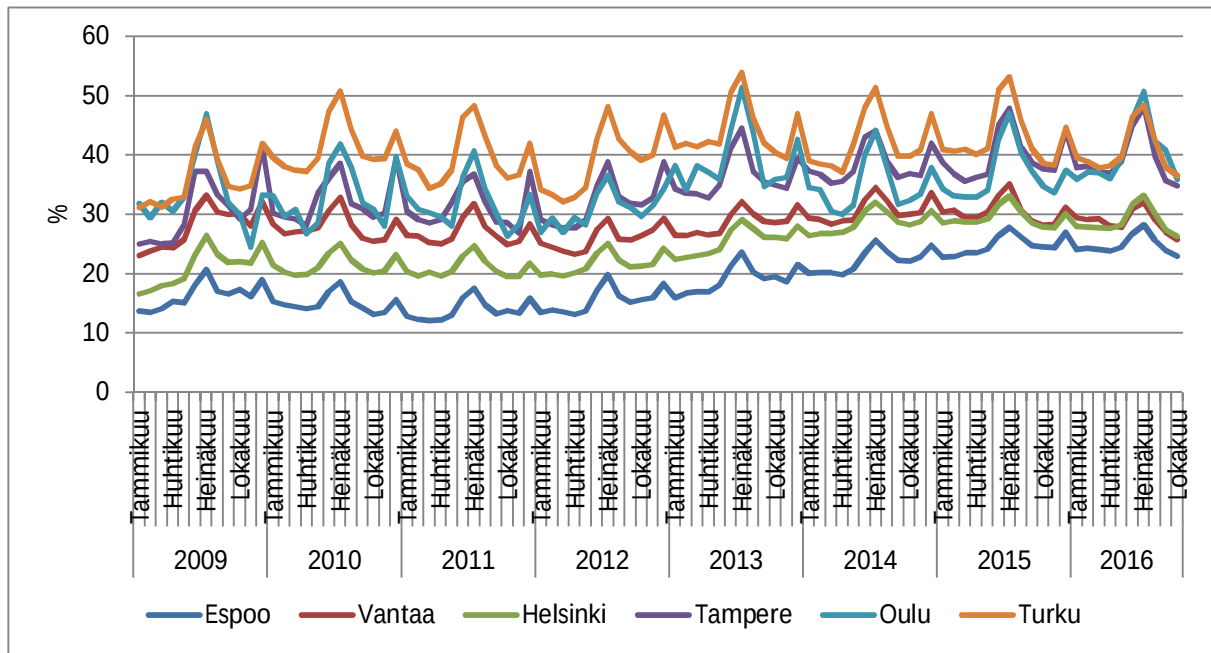

Lähde: TEM

¹² Hämäläinen & Tuomala 2013.

Vieraskielisen väestön työttömyys on kaikissa suurissa kaupungeissa selvästi korkeampi kuin kantaväestöllä (kuvio 2.17). Kansallisten tutkimusten perusteella tiedetään, että maahanmuuttajien työllisyyteen vaikuttavat merkittävästi monet eri tekijät, mm. maahantulostatus, koulutus ja maassaoloaika. Miesten ja nuorempia ikäluokkia edustavien työmarkkinaintegraatio onnistuu naisia ja vanhempia työkäisiä ryhmiä paremmin. Suurista kaupungeista Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla vieraskielisten työttömyysaste oli alimmalla tasolla suurten kaupunkien joukossa, vaikkakin silti kaksinkertainen koko väestön työttömyysasteeseen nähden. Ulkomaan kansalaisten osuus työttömistä oli vuoden 2016 lopulla korkein Vantaalla (22,5 %) ja Espoossa (22 %).

Kuvio 2.17: Vieraskielisen väestön työttömyysaste vuosina 2009–16

Lähde: TEM

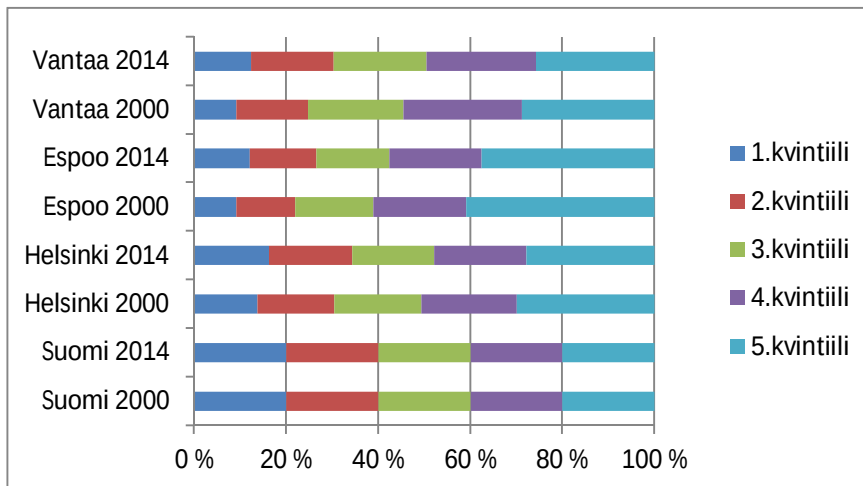
Työttömyysasteen ohella talouden kehitystä seurataan usein työllisyysasteella. Työllisyysaste kertoo, kuinka suuri osuus työkäisestä väestöstä on työllisiä ja on siten keskeinen tunnusluku mm. julkisen talouden rahoitus pohjan kestävyyttä arvioitaessa.¹³ Valtakunnallinen työllisyysaste oli Suomessa loppuvuodesta 2016 runsaan 69 prosentin tasolla, vielä suhteellisen etäällä pohjoismaisesta viiteryhmästämmme (Ruotsi, Norja, Tanska) joissa työllisyysaste on 73–75 prosentin tasolla (OECD). Työllisyysaste on, talouden suhdannevaihteista huolimatta, ollut koko 2000-luvun korkein Uudellamaalla ja alin Kainuussa ja Lapissa, vaikka vuodesta 2014 konvergenssia alueiden työllisyysasteissa onkin tapahtunut. Pääkaupunkiseudun suurissa kaupungeissa työllisyysaste on viime vuosina vaihdellut 71–76 prosentin välillä. Vantaalla työllisyysaste oli 2016 kesällä 73 prosenttia, lievästi Espoon ja Helsingin alapuolella mutta selvästi noususuunnassa.

¹³ Työllisyysaste: työllisten osuus 15–64-vuotiaista.

2.3 TULOT JA TOIMEENTULO

Valtakunnallisen ylimmän tuloviidenneksen tuloihin yltää noin 27 prosenttia vantaalaista tulonsaajista. Helsingiläisistä tulonsaajista tähän ryhmään kuuluu 28 prosenttia ja espoolaisista tulonsaajista peräti 38 prosenttia (kuvio 2.18). Valtakunnallisen alimman tuloviidenneksen tuloihin jäävien osuudet ovat puolestaan Vantaalla ja Espoossa lähellä toisiaan (noin 12 prosenttia) mutta Helsingissä hieman näitä korkeampi (16 prosenttia). Erot pääkaupunkiseudun kaupunkien ja koko Suomen välillä ovat hieman kaventuneet vuodesta 2010 vuoteen 2014 mennessä.

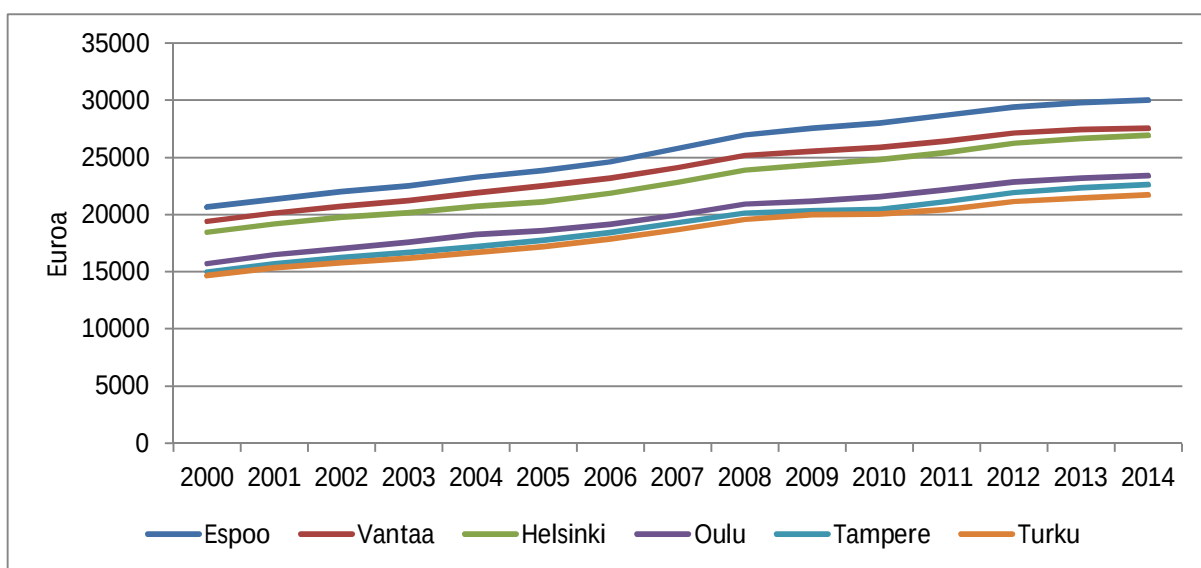
Kuvio 2.18: Tulonsaajien sijoittuminen eri tuloviidenneksiin (valtakunnalliset tulorajat) Vantaalla, Espoossa ja Helsingissä vuonna 2014

Lähde: Tilastokeskus

Suurten kaupunkien vertailussa Vantaan mediaanitulot ovat hieman Helsingin mediaanituloja korkeammat, kuitenkin noin 10 prosenttia Espoon mediaanituloja alemmat (kuvio 2.19). Muiden suurten kaupunkien mediaanitulot jäävät selvästi pääkaupunkiseudun tasoa alemmaksi. Keskimääräiset tulot ovat kuitenkin Helsingissä Vantaata korkeammat. Tämä kertoo siitä, että tulojakauman yläpäässä olevat tulonsaajat ovat Helsingissä Vantaata suurituloisempia.

Kuvio 2.19: Tulonsaajien mediaanitulot suurimmissa kaupungeissa vuosina 2000–14

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat

Vantaalaisten tulot painottuvat ansiotuloihin, joiden osuus oli vuonna 2014 yli 96 prosenttia ja pääomatulojen vastaavasti vajaa neljä prosenttia vantaalaisten yksityishenkilöiden tuloista. Espoossa ja Helsingissä pääomatulojen osuus on noin kaksinkertainen Vantaaseen verrattuna. Vantaalaisista tulonsaajista noin joka neljäs sai pääomatuloja. Espoossa ja Helsingissä pääomatuloja sai lähes kolmannes tulosaaajista.

Kotitalouden kulutusmahdollisuuksiin vaikuttaa olennaisesti, saatujen tulojen ja tulonsiirtojen ja maksettujen verojen ohella, kotitalouden rakenne. Seuraavassa esitettävä kotitaloustyyppikohtainen käytettävissä olevia tuloja koskeva tarkastelu perustuu niin sanottuun kulutusyksikkökohtaiseen¹⁴ vertailuun. Menetelmän avulla pyritään ottamaan huomioon kulutuksessa esiintyvät mittakaavaedut.

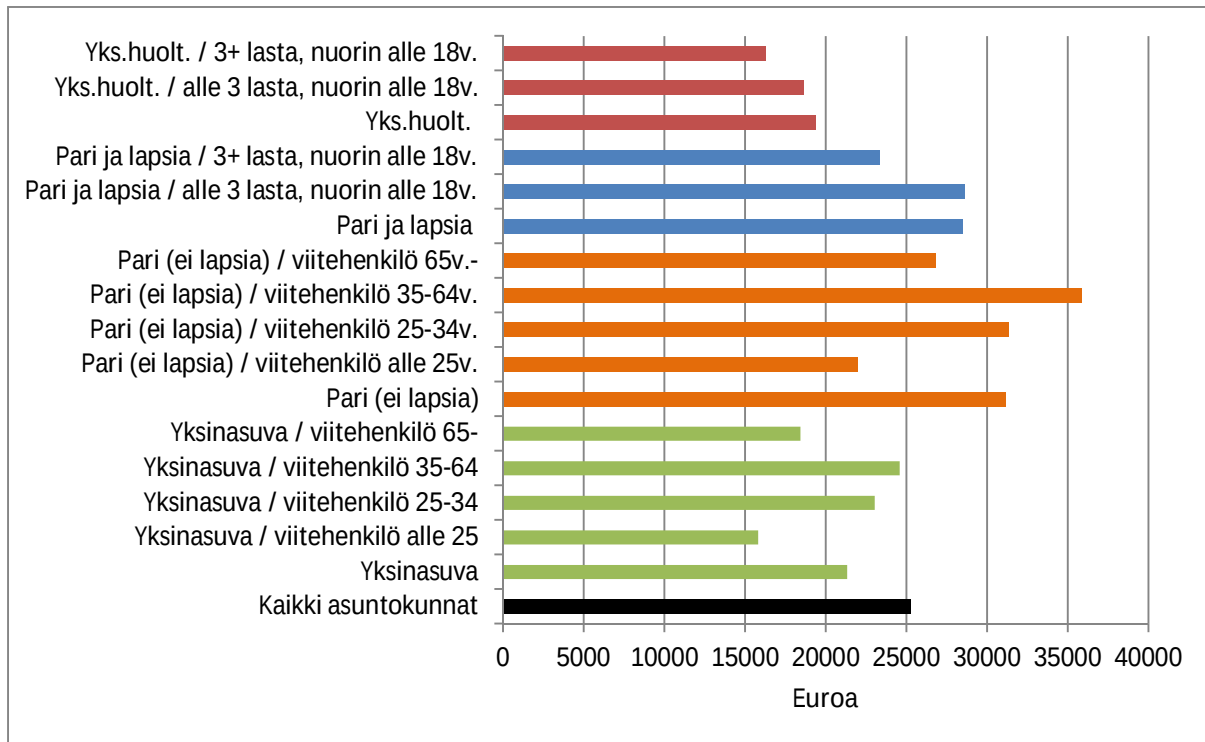
Kulutusyksikköihin perustuvan tarkastelun perusteella sekä yksihuoltajaperheillä että yksinasuvista nuorimmilla (alle 25-vuotiaat) ja vanhimmilla (yli 65-vuotiaat) ovat kaikkien pienimmät käytettävissä olevat tulot (kuvio 2.20). Nuorten osalta tilanne voi olla esimerkiksi opiskelun takia vain tilapäinen. Yksinhuoltajatalouksien ja eläkeikäisten yksiasuvien osalta tilanne on todennäköisesti pysyvämpi. Lapsettoman 35–64 -vuotiaan parin kohdalla kulutusyksikkökohtaiset käytettävissä olevat tulot ovat yli kaksinkertaiset yli kaksilapsiseen yksihuoltajaperheeseen nähden. Pääkaupunkiseudun suurten kaupunkien vertailussa yksinhuoltajaperheiden ja yksiasuvien osalta erot kulutusyksikköä kohden käytettävissä olevissa tuloissa ovat suhteellisen pieniä. Erityisesti lapsiperheissä, joissa on kaksi huoltajaa, eroja kaupunkien välillä kuitenkin löytyy. Espoolaisten perheissä kulutusyksikköä kohden käytettävissä olevat tulot ovat selvästi Vantaata ja Helsinkiä korkeammalla tasolla. Ero on lasten iästä ja lukumäärästä riippuen 10–20 prosenttia Vantaaseen ja Helsinkiin verrattuna

¹⁴ Asuntokunnan muodostaman kulutusyksikön suuruus ilmoitetaan asuntokunnan jäsenten painoarvojen summana. Kunkin jäsenen arvo kulutusyksikkönä määräytyy seuraavasti:

- ensimmäinen aikuinen (18 v. täyttänyt) = 1,0
- jokainen seuraava 18 vuotta täyttänyt = 0,7
- jokainen alle 18-vuotias = 0,5.

Mikäli asuntokunnassa on vain alle 18-vuotiaita, näistä ensimmäisen painoarvo on 1,0 ja seuraavien 0,5.

Kuvio 2.20: Kulutusyksikköä kohden käytettävissä olevat tulot Vantaalla perhetyypeittäin ja viitehenkilön/lasten ikäryhmän mukaan tarkasteluna vuonna 2014

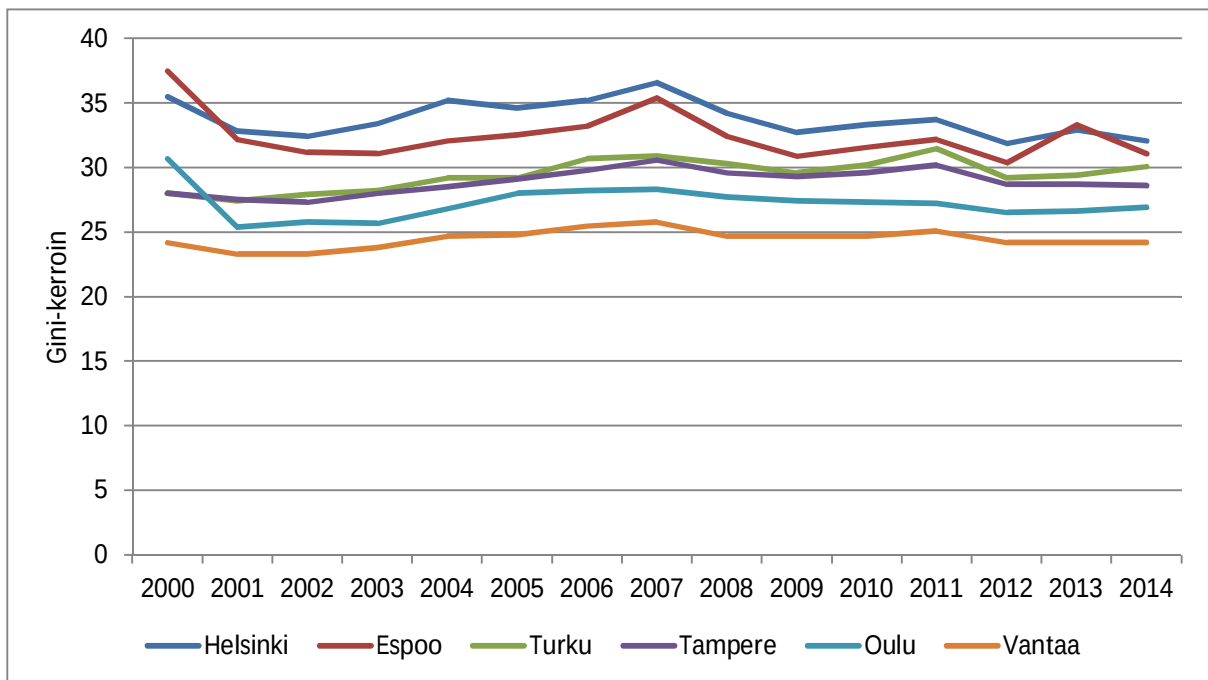

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat

Suurten kaupunkien vertailussa havaintaan (kuvio 2.21), että Vantaalla on selvästi tasaisin tulonjako ns. Gini-kertoimella¹⁵ mitattuna. Mediaanituloissa varsin lähellä Vantaata olevassa Helsingissä (kuvio 2.19), tulonjako on suurten kaupunkien joukossa epätasaisin.

¹⁵ Gini-kerroin kuvaa suhteellisia tuloeroja. Mitä suuremman arvon Gini-kerroin saa, sitä epätasaisemmin tulot ovat jakautuneet: 1= Suurituloisin tulonsaaja saa kaikki tulot; 0 = Kaikkien tulonsaajien tulot ovat yhtä suuret. Gini-kerroin ei muutu, jos kaikkien tulonsaajien tulot muuttuvat prosenteissa saman verran

Kuvio 2.21: Tulonjako Gini-kertoimella mitattuna suurimmissa kaupungeissa vuosina 2000–14

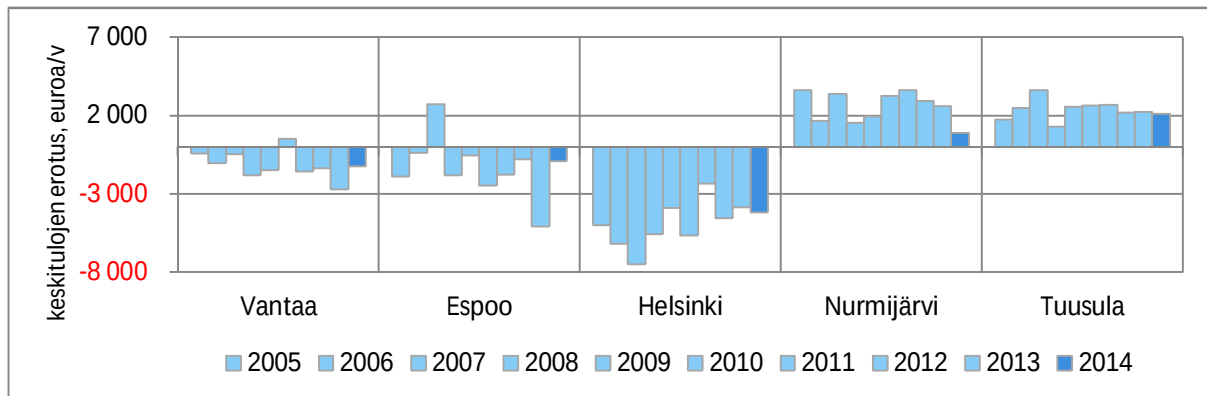
Lähde: THL

Vantaalaisista pienituloisia¹⁶ oli vuonna 2014 noin yhdeksän prosenttia ja vantaalaisista lapsista oli pienituloisissa perheissä asuvia 11 prosenttia. Helsingissä pienituloisten osuus oli selvästi korkeampi, noin 12 prosenttia, ja Espoossa lähellä Vantaan tasoa, vajaat yhdeksän prosenttia. Pienituloisissa perheissä asuvien lasten osalta Vantaan ja Helsingin ero oli pienempi (11 % ja 12 %), Espoon erottuessa edellisistä alemmalla pienituloisissa perheissä asuvien lasten osuudella (8,5 %). Toimeentulotukea saaneiden osuuksien kohdalla Vantaa ja Helsinki ovat varsin samankaltaisia. Vantaalaisista lähes 11 prosenttia oli saanut vuoden 2014 aikana toimeentulotukea. Vastaava osuus Helsingissä oli runsaat 10 prosenttia ja Espoossa alle kahdeksan prosenttia. Koko maassa toimeentulotukea sai runsaat seitsemän prosenttia. Lapsiperheistä toimeentulotukea sai Vantaalla vajaat 14 prosenttia, Helsingissä yli 14 prosenttia ja Espoossa yli yhdeksän prosenttia.

Muuttoliikkeellä on ollut viime vuosina yhä suurempi osuus Vantaan väestönkasvusta. Suurin muuttovoitto on kertynyt työikäisistä, 18–35-vuotiaista. Viimeksi kuluneen kymmenen vuoden aikana ainoastaan vuonna 2010 Vantaalle muuttaneiden työllisten keskimääräiset valtionveronalaiset vuositulot olivat muuttovuonna suuremmat kuin kaupungista poismuuttaneilla (kuvio 2.22). Espoossa näin on käynyt myös kerran, Helsingissä ei kertaakaan. Vantaan naapurikunnista Tuusulassa ja Nurmijärvellä tilanne on ollut täysin päinvastainen: työllisten tulomuuttajien keskitulot ovat poikkeuksetta olleet muuttovuonna suuremmat kuin lähtömuuttajien.

¹⁶ Pienituloisia ovat henkilöt, joiden kotitalouden käytettävissä olevat rahatulo kulutusyksikköä kohti (ns. ekvivalentti rahatulo) ovat pienemmät kuin 60 prosenttia kaikkien kotitalouksien ekvivalenttien käytettävissä olevien rahatulojen mediaanitulosta.

Kuvio 2.22: Työllisten tulo- ja lähtömuuttajien keskimääräisten valtion veronalaisten vuositulojen erotus vuosina 2005–2014 Vantaalla, Espoossa, Helsingissä, Nurmijärvellä ja Tuusulassa

Lähde: Tilastokeskus

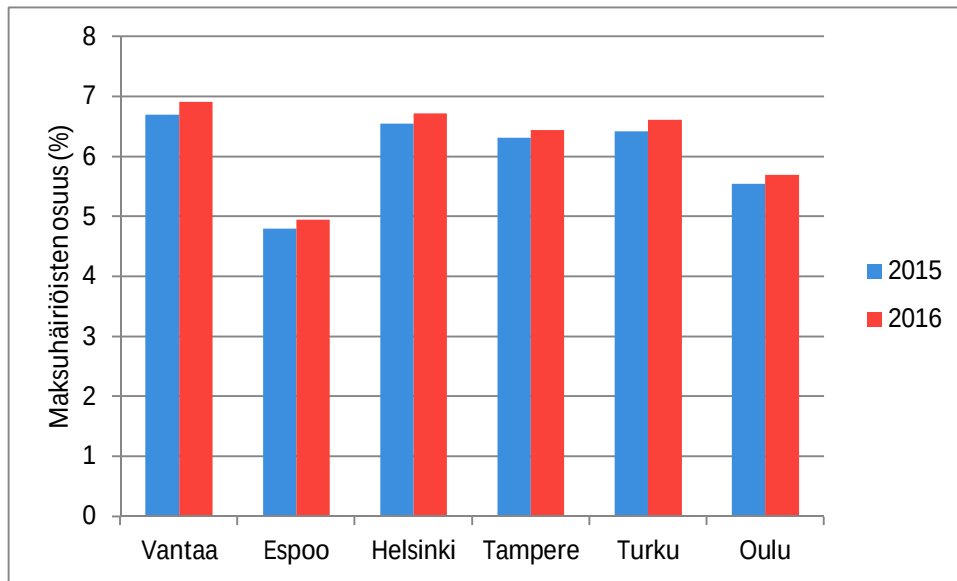
Koska Vantaalle tulijoita on ollut vuosittain lähtijöitä enemmän, on muuttoliikkeen seurauksena syntynyt tulokertymä¹⁷ kuitenkin ollut vuodesta 2005 lähtien positiivinen. Vuonna 2014 sen suuruus oli noin 16 miljoonaa euroa. Pidemmällä aikavälillä muuttajien, lähtijöiden ja tulijoiden, tulokehitys voi muuttaa asetelmaa. Esimerkiksi työuraa vasta aloittavien kaupunkiin muuttavien tulot ovat todennäköisesti poismuuttavia, mahdollisesti työuralla jo pidemmälle ehtineitä, pienemmät. Pidemmällä aikavälillä tulotaso työuralla etenemisen myötä todennäköisesti nousee. Tällöin pelkästään tulijoiden ja lähtijöiden tulotasojen vertailu ei välttämättä kerro koko totuutta muuttoliikkeen vaikutuksista esimerkiksi kaupungin veropohjaan.

Vantaalaisista asutokunnista oli vuonna 2015 velkaa 55 prosentilla. Asuntovelallisia näistä kotitalouksista oli lähes kaksi kolmasosaa. Asuntovelat muodostivat selvästi suurimman velkalajin vantaalaisten veloista, asuntovelkojen osuus kaikista veloista oli lähes 82 prosenttia keskimääräisen asuntovelan ollessa noin 114 000 euroa. Helsingissä keskimääräinen asuntovelka asuntovelallista asutokuntaa kohden oli noin 129 000 euroa ja Espoossa runsaat 141 000 euroa.

Kunnallisen velkaneuvonnan uusien asiakkaiden määrässä ei Vantaalla ole tapahtunut vuosina 2011–15 merkittäviä muutoksia. Uusien asiakkaiden määrä on pysytellyt 150 tasolla koko tarkastelujakson. Maksuhäiriömerkintöjen yleisyydessä ei suurten kaupunkien välillä ole merkittäviä eroja (kuvio 2.23) joskin Espoo erottuu hieman joukosta alemmalla maksuhäiriöisten osuudella. KUUMA-kunnissa maksuhäiriöisiä on suhteellisesti ottaen vähemmän. Kaupunkien sisällä, myös Vantaalla, alueiden välillä on suuria eroja maksuhäiriömerkintöjen yleisyydessä. Postinumeropohjaisessa tarkastelussa maksuhäiriömerkintöjä omaavien osuus on alimmillaan 2–3 prosentin tasolla ja korkeimmillaan runsaan 10 prosentin tasolla. Vuodesta 2015 maksuhäiriömerkinnät ovat hieman kasvaneet kaikissa suurissa kaupungeissa.

¹⁷ Tulokertymä: Vantaalle muuttaneiden muuttovuoden yhteenlasketut tulot vähennettynä Vantaalta poismuuttaneiden muuttovuoden yhteenlasketuilla tuloilla.

Kuvio 2.23: Maksuhäiriömerkintöjen yleisyys väestössä suurimmissa kaupungeissa vuosina 2015 – 16

Lähde: Bisnode

Valtakunnallisesti yksityishenkilöiden velkajärjestelyhakemusten määrissä käräjäoikeuksille on ollut lievää kasvua vuosina 2011–15. Vantaan, Espoon ja Helsingin käräjäoikeuksien loppuun käsittelemien velkajärjestelyhakemusten määrät eivät silti ole suuresti vaihdelleet vuosina 2011–15. Vantaan käräjäoikeuden, jonka toimialue kattaa Itä- ja Keski-Uudenmaan ulosottoviraston toimialueen (15 kuntaa), loppuun käsittelemien velkajärjestelyhakemusten määrä oli alimmillaan 132 tapausta, vuonna 2012, ja ylimmillään 145 tapausta, vuonna 2011.

3. HYVINVOINTI

Hyvinvointityön tavoitteena on laaja-alainen kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen. Jotta rajalliset resurssit osattaisiin kohdistaa oikein, on kyettävä tunnistamaan väestöryhmien välillä olevia hyvinvointi- ja terveysvajeita ja -eroja sekä koottava tietoa näihin vaikuttavista olosuhdetekijöistä ja kuntalaisten elintavoista. Kattava tietopohja ja ymmärrys väestötason ilmiöistä tarjoavat hyvät lähtökohdat käytännön hyvinvointityölle, vaikka tuen tarve ja keinot arvioidaan aina yksilön tarpeiden mukaan. Hyvinvointityön tietopohjaa luotaessa on tärkeää huomioida sukupuolten, ikäryhmien, sosioekonomisten tekijöiden ja kulttuuritaustan mahdolliset vaikutukset hyvinvointia edistäviin tai sitä haittaaviin tekijöihin. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten ryhmien tarkastelu on perustelua, sillä maahanmuuttotaustaan liittyvien tekijöiden voidaan tutkimustiedon perusteella olettaa olevan yhteydessä terveyden ja hyvinvoinnin eri osa-alueisiin.

3.1 LAPSET JA NUORET

Taustaa

Vantaalla lapsia on noin joka kolmannessa asuntokunnassa. Vuoden 2016 alussa alle kouluikäisiä (alle 7-vuotiaita) lapsia oli 18 730 ja kouluikäisiä (7–15-vuotiaita) noin 22 400. Päivähoitoikäisistä (10 kk–6 v.) noin kolme neljäsosaa hoidetaan kunnallisesti järjestetyssä päivähoitossa.¹⁸ Osuus on samaa suuruusluokkaa kaikissa suurissa kaupungeissa.

Nuoria (16–29-vuotiaita) oli Vantaalla vuoden 2016 alussa 31 080 ja näistä alaikäisiä, eli 16–17-vuotiaita, oli 4 670. Tutkintotavoitteista opiskelua jatkaa peruskoulun päättymisvuonna suurten kaupunkien nuorista tyypillisesti lähes 90 prosenttia ikäluokasta.¹⁹ Runsaasta 2 000 peruskoulun päättäneestä vantaalaisnuoresta jatkoi vuonna 2014 lukio-opintoihin 55 prosenttia ja ammatilliseen koulutuksen 42 prosenttia. Suurten kaupunkien joukossa lukioon jatkavien osuus oli Vantaalla pienin ja ammattikouluun jatkavien osuus vastaavasti suurin.

Vuonna 2013 ylioppilaaksi kirjoittaneista lähes 1 200 vantaalaisesta 570 oli vuonna 2014 jatko-opinnoissa. Näistä noin 37 prosenttia opiskeli yliopistossa, runsaat 39 prosenttia ammattikorkeakoulussa ja vajaat 19 prosenttia ammatillisessa oppilaitoksessa.²⁰

Terveys

Yhä useampi vantaalainen peruskoululainen ja lukiolainen kokee terveydentilansa hyväksi. Tilanne on kehittynyt myönteiseen suuntaan viimeisen viiden vuoden ajan.²¹ Ammattikoulu- ja laisten osalta kehitys on kuitenkin kulkenut eri suuntaan, sillä kokemus omasta terveydentilasta on aiempaa huonompi. Suurten kaupunkien vertailussa (kuvio 3.1) pääkaupunkiseudun suurten kaupunkien 8. ja 9. luokkalaisten tilanne on parempi muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna. Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden osalta vain Espoossa keskimukaisesti ja huonoksi terveytensä kokevien osuus on Vantaata pienempi. Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden osalta Vantaa on kuitenkin Helsinkiä ja Espoota edellä. Suurten kaupunkien vertailussa Vantaa sijoittuu ammattikoululaisten osalta joukon keskivaiheille.

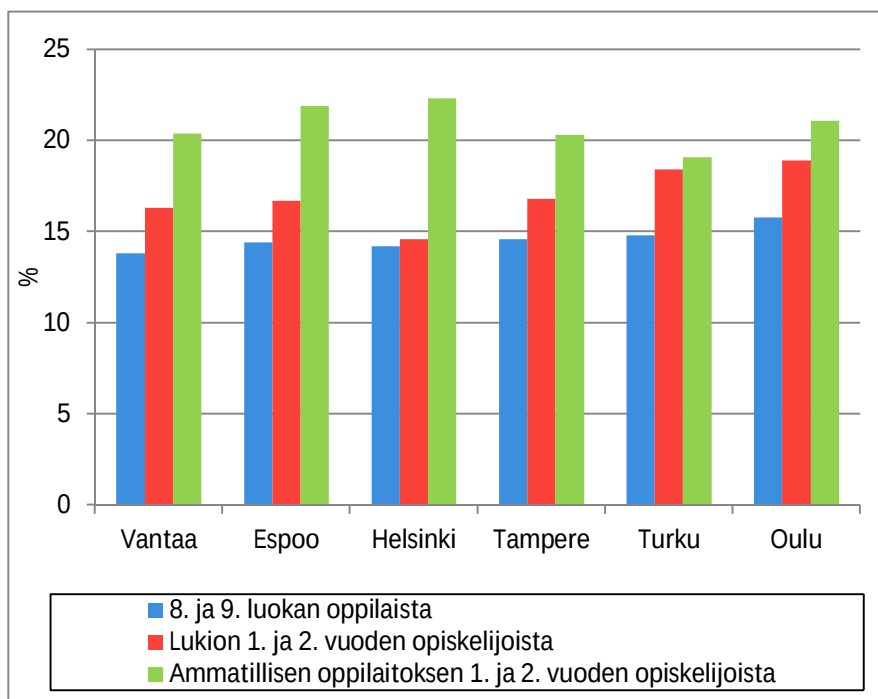
¹⁸ Ml. kunnan ostama päivähoito ja yksityisen hoidon tuki.

¹⁹ Karvonen & Svartsjö 2016.

²⁰ Tilastokeskus, sijoittumispalvelu.

²¹ Kouluterveyskysely 2013.

Kuvio 3.1: Koettu terveys suurimmissa kaupungeissa oppilaitostyypeittäin, keskimukaisesti tai huonoksi terveytensä kokevien osuus vuonna 2013.

Lähde: THL

Sukupuolten välillä on eroja koetussa terveydessä. Vantaalaiset tytöt kokevat terveytensä poikia huonommaksi, ja näin on erityisesti ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien tyttöjen kohdalla. Kasvavan maahanmuuttajaväestön terveystietojen seurantaan on myös syytä kiinnittää huomiota. Valtakunnallisten aineistojen perusteella maahanmuuttajataustaiset ja monikulttuuristen perheiden peruskouluikäiset nuoret, erityisesti ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajapojat, kokevat muita useammin terveydentilansa keskimukaisesti tai huonoksi. Tyypillisiä hyvinvoinnin puutteita ovat mm. väsymys, ahdistuneisuus ja koulu-uupumus.²²

Eri tutkimusten mukaan noin 20–25 prosenttia nuorista kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä.²³ Lapsi- ja nuorisopsykiatrian avohoitokäynnit ovat lisääntyneet Vantaalla säännönmukaisesti usean vuoden ajan. Myös mielenterveyden häiriöiden perusteella maksettujen sairauspäivärahojen määrä valtakunnallisesti on kasvanut merkittävästi vuosituhannen alusta. Tutkimusnäyttöä nuorten mielenterveysongelmien lisääntymisestä ei kuitenkaan ole.

Terveystottumukset

Yleistä valtakunnallista trendiä noudatellen myös vantaalaisnuorten päivittäinen tupakointi ja humalahakuinen juominen ovat vähentyneet kaikissa ikäryhmissä. Tupakointi ja humalahakuinen juominen on kuitenkin muita yleisempää ammatillisissa oppilaitoksissa. Sen sijaan päivittäinen nuuskan käyttö on lisääntynyt runsaasti kaikissa ikäryhmissä. Vastaavasti peruskoululaisten ja lukiolaisten huumeokeiluissa ei ole tapahtunut suurta muutosta, mutta ammattioppilaitosten opiskelijoiden huumeokeilut ovat lisääntyneet.

Valtakunnallisen aineiston perusteella ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajanuorilla, erityisesti pojilla, on muita useammin terveyttä heikentäviä tottumuksia, kuten päivittäinen tupakointi, humalahakuinen juominen ja laittomien huumeiden kokeilu.²⁴ Myös per-

²² Maahanmuuttajataustaisten 8. ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi, Kouluterveyskysely 2013

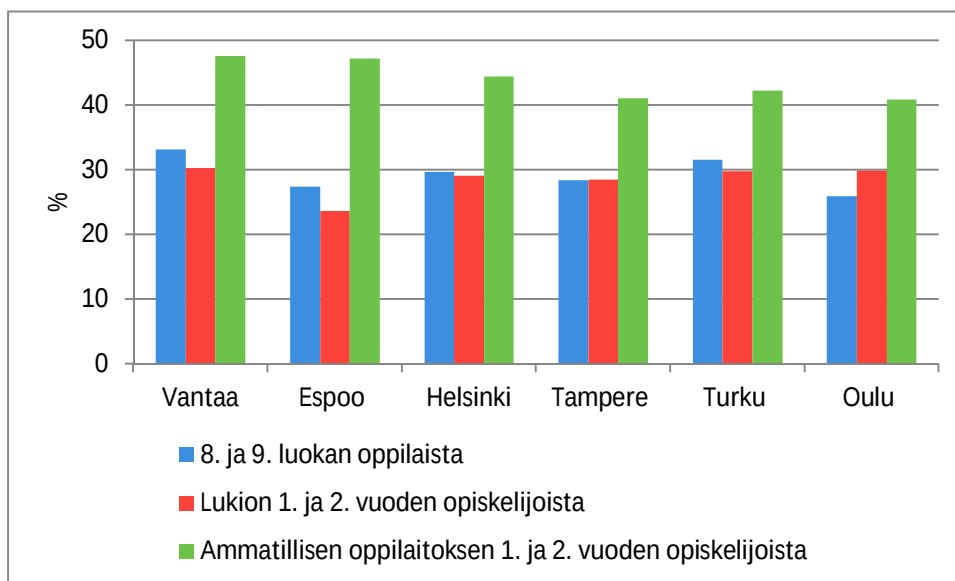
²³ THL 2013.

²⁴ Maahanmuuttajataustaisten 8. ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi, Kouluterveyskysely 2013

hetaustalla (alempi sosioekonominen asema) on vaikutus terveyttä heikentävien terveystottumuksien esiintymiseen.²⁵

Liikunnan merkitys terveyden ylläpitäjänä on keskeinen. Liikunnalla on osoitettu olevan positiivisia vaikutuksia niin fyysiseen kuin psyykkiseenkin terveyteen. Kouluikäisille suositellaan 1–2 tunnin päivittäistä liikuntaa ja pitkien istumisjaksojen välttämistä. THL:n toteuttaman kouluterveyskyselyn mukaan vantaalaisten peruskoulujen 8. ja 9. luokkalaisten vapaa-ajalla harrastetun liikunnan määrä on lisääntynyt. Vantaalaisoppilaat liikkuvat silti harvemmin muiden suurten kaupunkien 8. ja 9. luokkalaisiin verrattuna (kuvio 3.2).

Kuvio 3.2: Hengästyttävän liikunnan harjoittaminen vapaa-ajalla, korkeintaan yksi tunti viikossa, oppilaitostyypeittäin suurimmissa kaupungeissa vuonna 2013

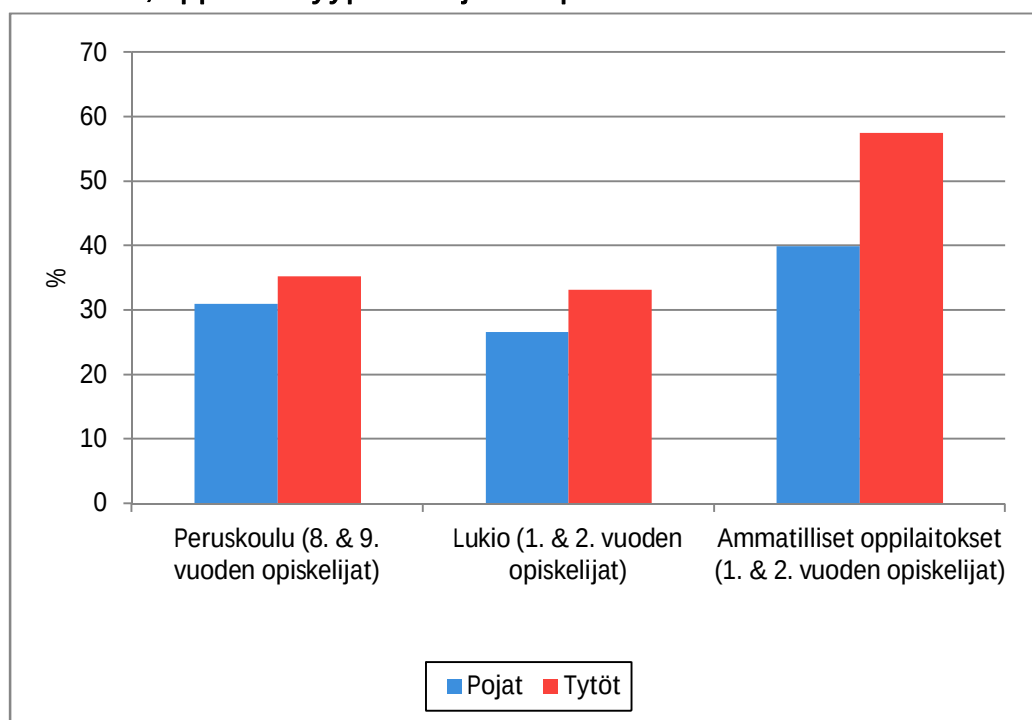
Lähde: THL

Tytöt liikkuvat poikia vähemmän. Ero liikuntatottumuksissa sukupuolten välillä kasvaa tässä suhteessa siirryttäessä toiselle koulutusasteelle. Vantaalaisten lukiolaisten liikunnan määrä on vertailukaupunkien keskitasoa. Suurin sukupuolten välinen ero oppilaitosten opiskelijoiden liikunnan harrastamisessa on ammattikoulun tyttöjen ja poikien välillä: ammattikoulussa opiskelevissa tytöissä on lähes viidennes enemmän vähän liikkuvia kuin ammattikoulussa opiskelevissa pojissa (kuvio 3.3).²⁶

²⁵ THL raportti 5/2016

²⁶ THL: Kouluterveyskysely 2013, Vantaa

Kuvio 3.3: Hengästyttävän liikunnan harjoittaminen vapaa-ajalla, korkeintaan yksi tunti viikossa, oppilaitostyypeittäin ja sukupuolittain Vantaalla vuonna 2013

Lähde: THL

Kansallisen peruskoululaisten liikuntatottumuksia kartoittavan tutkimuksen tulosten perusteella viides-, seitsemäs- ja yhdeksäsluokkalaisista liikkuu päivittäisten liikuntasuosittelusten mukaisesti, eli vähintään tunnin päivässä, vain viidesosa.²⁷ Tämä siitäkin huolimatta, että seuratoimintaan osallistuu 43 prosenttia 11–15-vuotiaista lapsista ja nuorista. Erityisen huolestuttavaa on havainto siitä, että fyysinen aktiivisuus vähenee murrosiässä merkittävästi. Vain 10 prosenttia yhdeksäsluokkalaisista ylittää liikuntasuosituksen mukaiseen fyysisen aktiviteetin määrään. Nuorten arjesta on tullut aiempaa passiivisempaa.²⁸

Uusmaalaisia lapsia koskevan tutkimuksen²⁹ perusteella vanhempien sosiaalisella tuella ja koulutustasolla on positiivinen yhteys lasten liikuntatottumuksiin. Tätä positiivista yhteyttä voidaan selittää sillä, että korkean koulutustason hankkineilla on myös useammin myönteiset asenteet liikunnan harrastamista ja terveellisiä elintapoja kohtaan. Nämä asenteet välittyvät myös lasten asenteisiin ja terveyskäyttäytymiseen. Tämä asetelma on havaittavissa myös Vantaalla. Erityisesti äidin korkea koulutustaso vaikuttaa olevan yhteydessä lasten aktiivisempaan liikunnan harrastamiseen. Yhteys näkyy kaikilla koulutusasteilla. Sen lisäksi erityisesti tyttöjen kohdalla äidin koulutuksella on yhteys heidän liikunnan harrastamiseen.

Kouluissa tarjottavalla maksuttomalla lounaalla on Suomessa pitkät perinteet. Koulu-ruokailun ravitsemuksellisten ja kasvatuksellisten tavoitteiden näkökulmasta on huolestuttavaa, että sekä peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista että ammattikoulun oppilaista noin puolet ei syö päivittäin koululounasta (kuvio 3.4). Lukiossa koululounasta ei syö päivittäin noin kolmannes opiskelijoista. Koululounaan syömättä jättäminen on yleistynyt erityisesti ammattikoulussa opiskelevilla. Suurimpien kaupunkien vertailussa Vantaan 8. ja 9. luokkalaisista ja ammattikoulun oppilaista selkeästi suurempi osa jättää koululounaan päivittäin

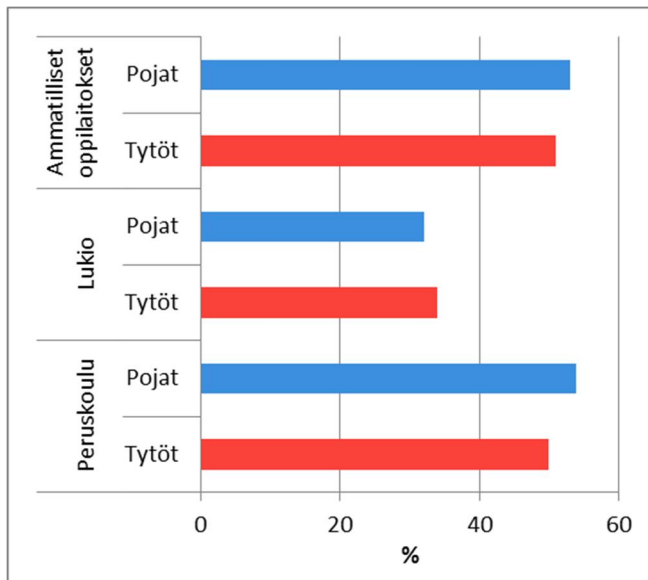
²⁷ *Ns. LIITU-tutkimus, Kokko & Hämylä toim. 2015.*

²⁸ *Kokko & Hämylä, toim. 2015*

²⁹ *Määttä ym. 2014.*

syömättä muiden kaupunkien oppilaihin verrattuna.³⁰ Pääkaupunkiseudun oppilaitoksissa koululounasta syödään keskimäärin harvemmin kuin muualla Suomessa. Ammattikoulussa ja peruskoulussa opiskelevat jättävät Vantaalla myös muuta pääkaupunkiseutua useammin koululounaan syömättä.

Kuvio 3.4: Niiden oppilaiden osuus, jotka eivät syö päivittäin koululounasta

Lähde: THL

Nuoruusiän ylipainoisuus lisää todennäköisyyttä siihen, että henkilö on myös aikuisena ylipainoinen. Säännönmukaisen liikunnan vähäisyys ja huonot ravitsemustottumukset puolestaan lisäävät todennäköisyyttä ylipainoisuuteen. Ylipainoisuus on yleistynyt Vantaalla niin peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten, kuin myös ammattikoulun ja lukion 1. ja 2. vuoden oppilaiden keskuudessa. Ammattikoulun 1. ja 2. vuoden opiskelijoissa ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla on Vantaalla muuta pääkaupunkiseutua useammin ylipainoa. Pojilla on tyttöjä yleisemmin terveyden kannalta haitallisia elintapoja, ja vaikka pojat harrastavat useammin liikuntaa kuin tytöt, heillä on myös tyttöjä useammin ylipainoa.³¹

Elinolot ja sosiaaliset suhteet

Lasten ja nuorten tyytyväisyys sosiaalisiin suhteisiin on parantunut. Yhä useampi kokee, että hänellä on vähintään yksi läheinen ystävä. Myös suhteet omiin vanhempiin koetaan aikaisempaa toimivammiksi. Yhä harvempi kokee puutteita vanhemmuudessa, kuten esimerkiksi keskusteluvaikeuksia omien vanhempiensa kanssa.³²

Myös vuorovaikutus ja osallisuus kouluissa ja oppilaitoksissa on kehittynyt parempaan suuntaan Vantaalla. Kehitys on ollut myönteistä kaikilla asteilla ja kuusikkokaupunkien vertailussa Vantaan tilanne on hyvä. Myönteisestä kehityksestä huolimatta myös kehittämistarpeita on. Peruskoululaisista 41 prosenttia, lukiolaisista 27 prosenttia ja Vantaan ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista 43 prosenttia kokee, että ei tiedä, miten voisi vaikuttaa oman oppilaitoksen asioihin.³³

Koulukiusaamisessa kehitys Vantaalla on ollut myönteistä, lukuun ottamatta ammatitioppilaitoksia, joissa kiusaaminen on yleistynyt (kuvio 3.5). Kouluterveyskyselyn vastaus-

³⁰ Kouluterveyskysely 2013.

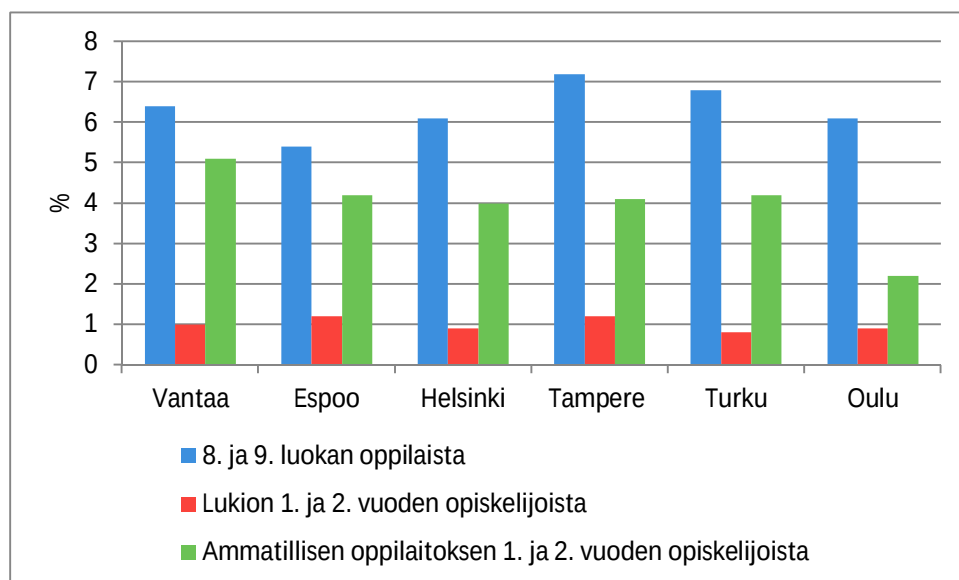
³¹ Kouluterveyskysely 2013

³² Kouluterveyskysely 2013

³³ Kouluterveyskysely 2013

ten mukaan kiusaaminen on harvinaista erityisesti lukiossa. Merkille pantavaa on kuitenkin kiusaamisen lisääntyminen Vantaan ammatillisissa oppilaitoksissa, joissa koulukiusaaminen on kuusi kertaa yleisempää kuin lukioissa. Koulukiusaamisen suhteen Vantaan luvuissa ei ole kovin merkittäviä eroja muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna. Oulussa tosin ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat kokevat merkittävästi vähemmän kiusaamista muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna.

Kuvio 3.5: Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, eri oppilaitoksissa suurimmissa kaupungeissa.

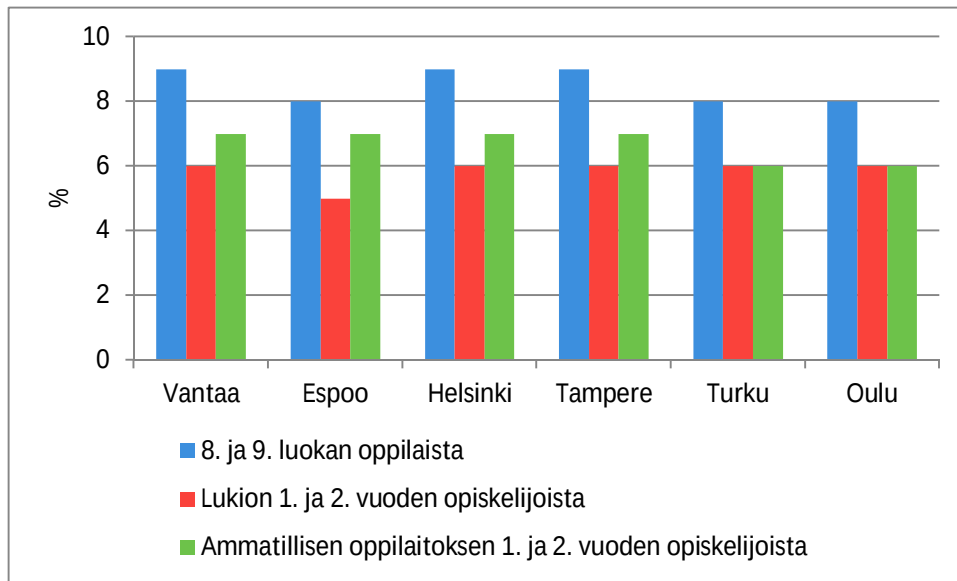
Lähde: THL

Koulukiusaamista yleisempää on kuitenkin seksuaalisen väkivallan kokeminen. Seksuaalista väkivaltaa kokeneita ovat ne, jotka ovat joskus tai toistuvasti kokeneet vastentahtoista intiimiä koskettelua, seksiin painostamista tai pakottamista, tai maksun tarjoamista seksistä. Peruskoululaisista 16 prosenttia, lukiolaisista 15 prosenttia ja ammattioppilaitosten opiskelijoista 24 prosenttia on kokenut seksuaalista väkivaltaa. Tytöt ovat kokeneet seksuaalista väkivaltaa poikia useammin. Luvut ovat varsin samansuuntaisia kaikissa suurissa kaupungeissa.³⁴

Läheistä ystävää vailla olevien osuudet ovat kaikissa suurissa kaupungeissa myös lähellä toisiaan (kuvio 3.6). Peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista 8–9 prosenttia ilmoitti, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää. Jatko-opintoihin edettäessä sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla että ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla tilanne paranee

³⁴ Kouluterveyskysely 2013.

Kuvio 3.6: Niiden oppilaiden osuus, jotka ilmoittivat, "ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää", oppilaitostyypeittäin suurimmissa kaupungeissa vuonna 2013

Lähde: THL

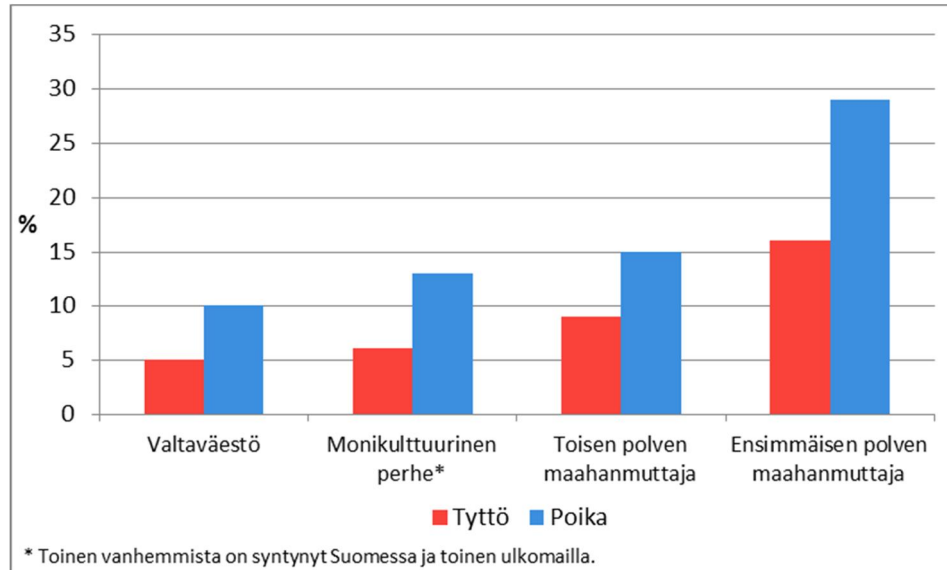
Perheen sosioekonominen tausta on yhteydessä lasten ja nuorten sosiaalisiin suhteisiin. Vanhempien korkea koulutustaso, erityisesti äidin koulutustaso, näkyy siten, että vanhemmuuden puutteita koetaan olevan vähemmän. Myös läheisten ystävien puuttumista raportoidaan harvemmin korkeamman sosioekonomisen perhetaustan omaavilla lapsilla ja nuorilla.³⁵

Merkillepantavaa sosiaalisessa hyvinvoinnissa on suuri ero valtaväestön ja maahanmuuttajataustaisen väestön jälkikasvun elämäntilanteissa. Valtakunnallisen aineiston perusteella ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorilla ystävien puute (ei yhtään läheistä ystävää) on jopa kolme yleisempää kantaväestöön verrattuna (kuvio 3.7). Vastaavasti maahanmuuttajanuorilla on muita enemmän keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa. Kantaväestöön verrattuna ilmoittavat useammin, että he eivät koe tulevansa kuulluksi koulussa ja että he joutuvat koulukiusatuksi (kuvio 3.8) tai ovat kokeneet seksuaalista väkivaltaa. Ero kantaväestöön on suurimmillaan ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorilla ja kapenee toisen polven maahanmuuttajanuoriin tultaessa. Sekä ystävien puutteen että koulukiusaamisen yleisyyden suhteen pojat ovat tyttöjä heikommassa asemassa maahanmuuttajanuorten keskuudessa.³⁶

³⁵ THL, erillisajo.

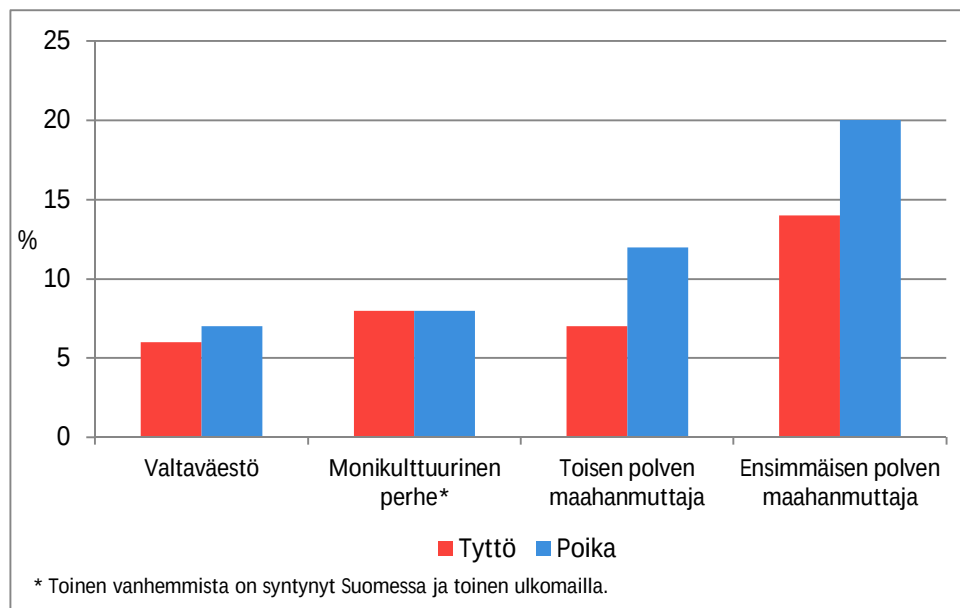
³⁶ Maahanmuuttajataustaisten 8. ja 9. luokkalaisten hyvinvointi. Kouluterveyskysely 2013.

Kuvio 3.7: Niiden osuus 8. ja 9. luokkalaisista, jotka ilmoittivat ettei heillä ole yhtään ystävää, kantaväestö ja maahanmuuttajat, valtakunnallinen aineisto (2013).

Lähde: THL

Kuvio 3.8: Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, kantaväestö ja maahanmuuttajat, valtakunnallinen aineisto, 8. ja 9. luokkalaiset (2013)

Lähde: THL

3.2 TYÖIKÄISET

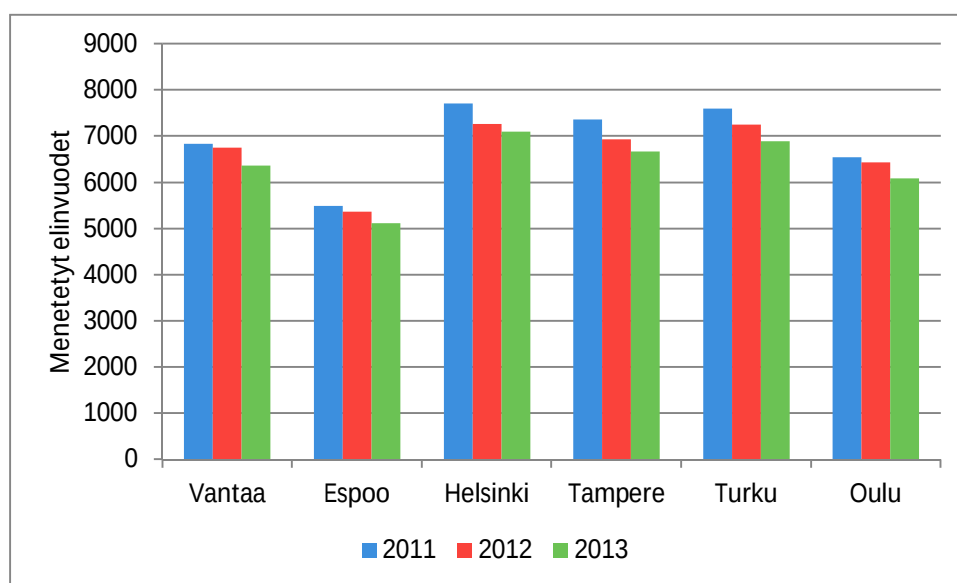
Taustaa

Vantaalla työikäisiä, tässä tarkastelussa 20–64-vuotiaita on, yli 132 000 henkeä. Noin kolme neljäsosaa heistä on työllisiä. Työllisyysaste on Vantaalla selvästi maan keskiarvon yläpuolella ja varsin lähellä Espoon ja Helsingin työllisyysasteita. 30 vuotta täyttäneistä mutta alle 64-vuotiaista työvoiman ulkopuolella oli Vantaalla vuonna 2015 13 870 henkeä, mikä on lähes 14 prosenttia työikäisistä. Näistä opiskelijoita ja koululaisia oli 13 prosenttia, eläkeläisiä 55 prosenttia ja muita työvoiman ulkopuolella olevia 32 prosenttia.

Fyysinen ja psyykkinen terveys

Kuntien välisiä terveyseroja mitataan usein niin sanotuilla sairastavuusindekseillä. Kelan ikävakioitu sairastavuusindeksi (2015) lasketaan kolmen muuttujan (kuolleisuus, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuus työikäisistä sekä erityiskorvattaviin lääkkeisiin, rajoitetusti peruskorvattaviin lääkkeisiin tai ruokavaliokorvauksiin oikeutettujen henkilöiden osuus väestöstä) avulla. Kelan sairastavuusindeksillä mitattuna Vantaan väestö on selvästi terveempää kuin väestö Suomessa keskimäärin (Vantaan indeksiarvo 88, Suomi 100) ja myös terveempää, Espoota lukuun ottamatta, muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna. THL:n tuottaman, seitsemään eri kansansairauteen perustuvan, ikävakioitun sairastavuusindeksin (2012–14) perusteella vantaalaiset ovat espoolaisten ja helsinkiläisten jälkeen terveimpiä suurten kaupunkien asukkaista. Vantaalla on myös vähemmän menetettyjä elinvuosia kuin vertailukunnissa, lukuun ottamatta Espoota ja Oulua (kuvio 3.9).³⁷ Menetettyjen elinvuosien määrä Vantaalla on muiden vertailukuntien tapaan ollut laskusuunnassa vuosina 2011–13.

Kuvio 3.9: Menetetyt elinvuodet 0–80-vuotiailla 100 000 asukasta kohden vuosina 2011–13

Lähde: KELA

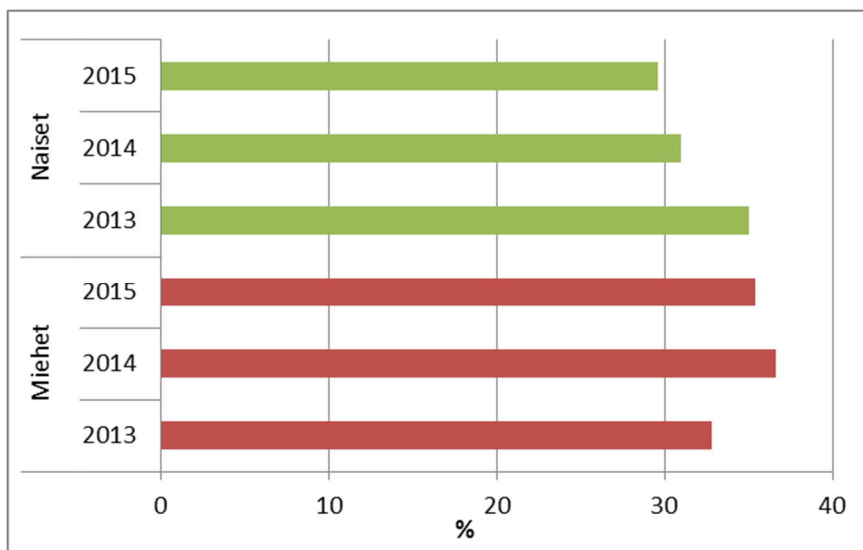
Työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä on Vantaalla kuutoskaupunkien alhaisimpia yhdessä Espoon ja Helsingin kanssa. Vantaalla ja Helsingissä työkyvyttömyyseläkettä vuonna 2015 sai 25–64-vuotiaista vajaat viisi prosenttia ja Espoossa vajaat neljä prosenttia. Oulus-

³⁷ PYLL (Potential Years of Life Lost) -indeksillä lasketaan ikäryhmittäinen kuolemistodennäköisyys, joka kerrotaan menetettyjen elinvuosien määrällä. Näistä lasketaan painotettu summa käyttäen painoina alle 80-vuotiaiden ikärakennetta koko maassa ja lopuksi kerrotaan saatu luku 100 000:lla.

sa työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuus oli kuutoskaupunkien korkein, lähes kahdeksan prosenttia 25–64-vuotiaista. Mielenterveysperusteista sairaspäivärahaa saaneiden määrä on Vantaalla ollut jo pitkään laskussa ja on kuutoskaupunkien alimpia yhdessä Espoon ja Helsingin kanssa.

Kokemuksellinen tieto omasta terveydentilasta ennakoii hyvin mm. toimintakykyä ja terveyspalveluiden käyttöä. Vantaalaisista terveytensä keskitasoisiksi tai huonommaksi kokee 32 prosenttia (kuvio 3.10). Miehillä terveytensä keskitasoisiksi tai huonommaksi kokevien osuus (36 %) on naisia korkeampi (30 %). Naisilla kokemus omasta terveydestä on heikentynyt viime vuosina ja miehillä tilanne on lievästi parantunut. Turussa (34 %) ja Tampereella (35 %) terveytensä keskitasoisiksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus on Vantaata suurempi. Suurista kaupungeista vähiten terveytensä keskitasoisiksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus on alin Espoossa (28 %).

Kuvio 3.10: Terveytensä keskitasoisiksi tai huonommaksi kokevat vantaalaiset vuosina 2013–15, sukupuolet erikseen

Lähde:THL

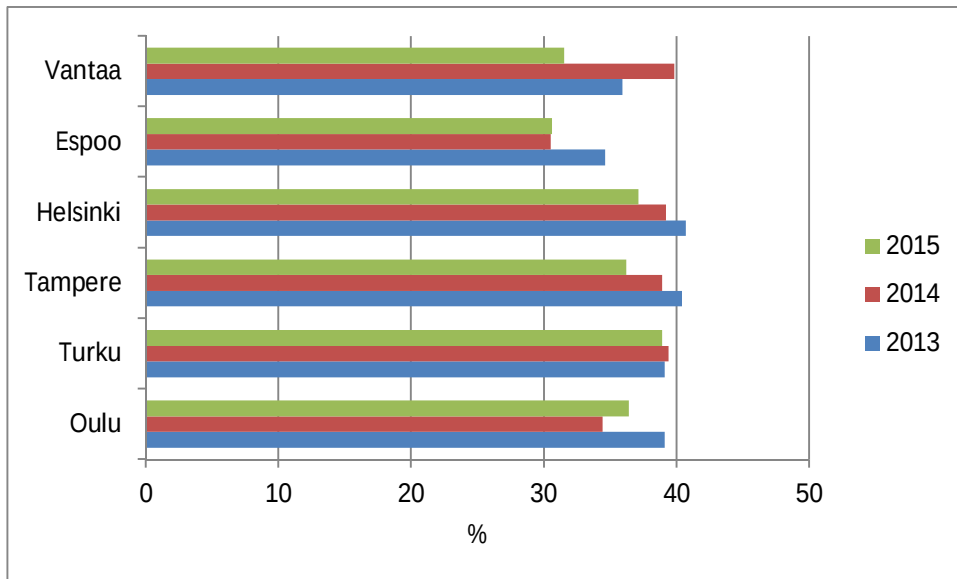
Vantaalaisten onnellisuus on hieman vähentynyt. Vuonna 2015 itsensä onnelliseksi koki 50 prosenttia vantaalaisista. Vielä vuonna 2014 vantaalaiset olivat kuusikkokunnista onnellisimpia, mutta vuonna 2015 Oulu johtaa onnellisuustilastoa.

Työnsä henkisesti vähintään melko raskaaksi kokevien osuus oli Vantaalla (2015) suurten kaupunkien alin, 43 prosenttia. Esimerkiksi Espoossa ja Oulussa vastaa osuus oli lähes 50 prosenttia. Myös psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus oli Vantaalla suurten kaupunkien alhaisin, joskaan erot kaupunkien välillä eivät tässäkään kohden ole kovin suuria. Unettomuus on Suomessa suhteellisen yleinen, mutta useimmilla kuitenkin tilapäinen elämänlaatua heikentävä ongelma. Vuonna 2015 suomalaisista unettomuutta 39 prosenttia, vantaalaisista 40 prosenttia. Sukupuolten väliset erot ovat varsin pieniä.

Elintavat

Aikuisten vantaalaisten terveyskäyttäytyminen on parantunut viime vuosina. Yhtenä esimerkkinä tästä on alkoholin liikakäytön vähentyminen työikäisten joukossa (kuvio 3.11).³⁸ Suurista kaupungeista tilanne on Vantaata parempi vain Espoossa. Alkoholin liikakäytön vähentymisellä on positiivisia vaikutuksia sekä terveyteen että sosiaalisiin suhteisiin. Alkoholin aiheuttamien terveysongelmien määrän tiedetään olevan suorassa suhteessa alkoholin kokonaiskulutukseen. Vantaalaisista työikäisistä käyttää liikaa alkoholia vielä kuitenkin melkein joka kolmas (32 %).

Kuvio 3.11: Alkoholia liikaa käyttävien osuus (%) 20–64-vuotiaista suurimmissa kaupungeissa vuosina 2013–15

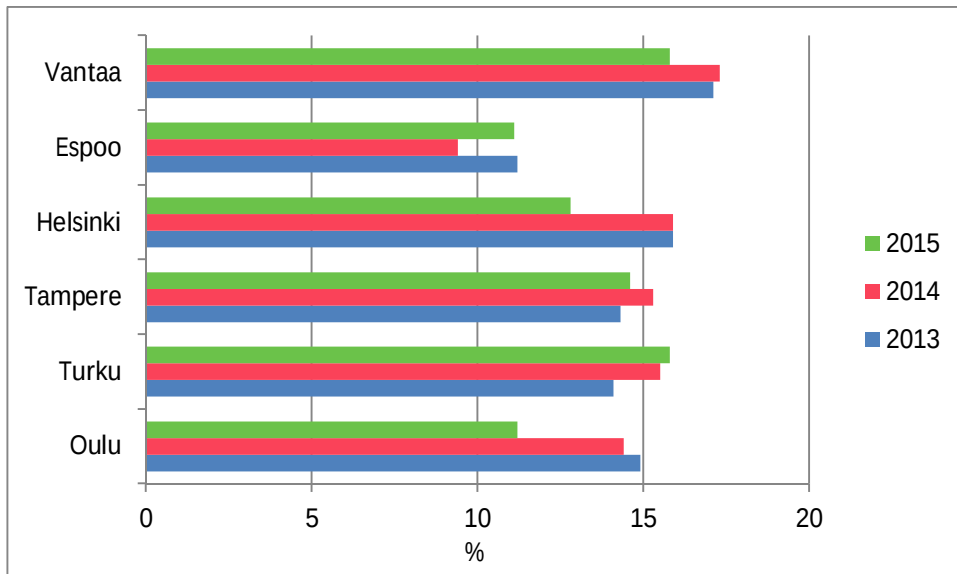

Lähde: THL

Myös työikäisten vantaalaisten päivittäinen tupakointi on vähentynyt (kuvio 3.12). Suurimpien kaupunkien joukossa Vantaalla on kuitenkin, yhdessä Turun kanssa, eniten päivittäin tupakoivia. Miesten ja naisten tupakoinnissa on suuria eroja (kuvio 3.13). Vantaalaisista miehistä tupakoi päivittäin runsaat 17 prosenttia ja naisista 11 prosenttia. Naisten tupakointi on Vantaalla muiden suurten kaupunkien keskitasoa. Vantaalaismiehet tupakoivat vertailukaupunkeja enemmän, ja lähes kaksi kertaa enemmän espoolaismiehiin nähden.

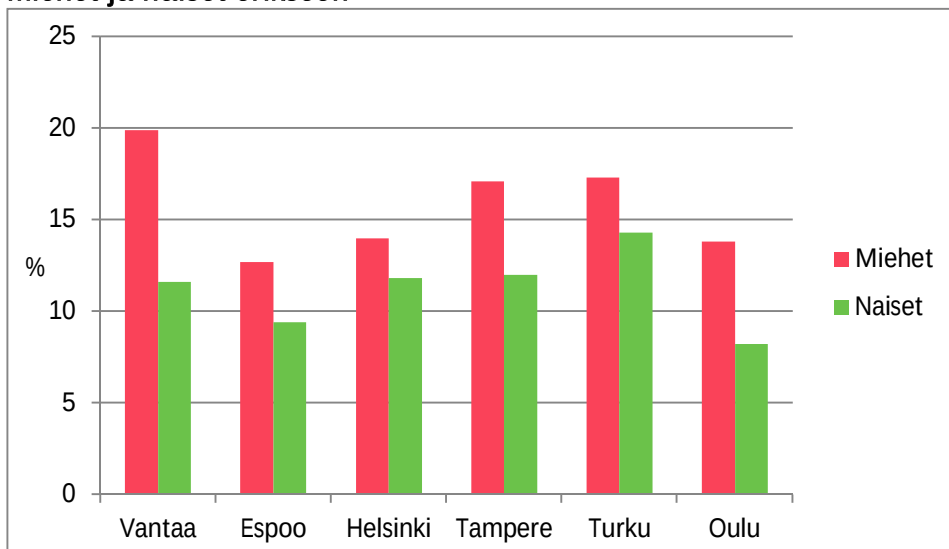
³⁸ AUDIT-C -indikaattori perustuu kolmeen alkoholin käyttöä koskevaan kysymykseen, jotka pisteytetään. Tietyn pisterajan ylittävät luokitellaan todennäköisiksi liikakäyttäjiksi. Miehillä ja naisilla on eri rajat.

Kuvio 3.12: Päivittäin tupakoivien osuus (%), 20–64-vuotiaista suurissa kaupungeissa vuosina 2013–15

Lähde: THL

Kuvio 3.13: Päivittäin tupakoivien osuus (%) 20–64 -vuotiaista suurissa kaupungeissa, miehet ja naiset erikseen

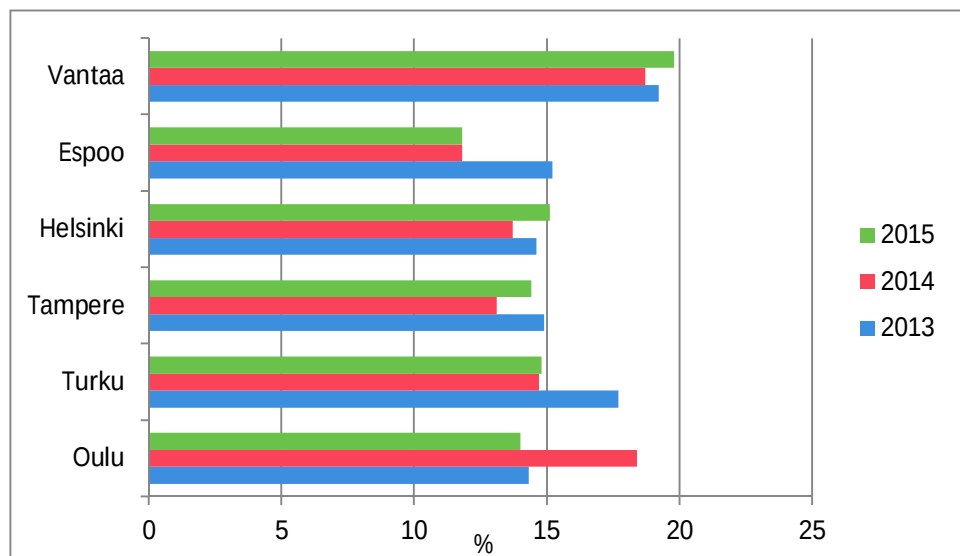

Lähde: THL

Alkoholin käytön ja tupakoinnin vähentymisestä huolimatta työikäisten vantaalaisten terveydentilaan liittyy haasteita. Noin joka viides vantaalainen ei harrasta lainkaan liikuntaa vapaa-ajalla (kuvio 3.14). Vantaalla liikuntaa harrastamattomien osuus (20 %) on kuusikko-kuntien korkein ja kasvanut parin viime vuoden aikana. Läheisesti liikkumattomuuteen liittyvä terveysongelma on ylipaino. Joka viidennellä vantaalaisella työikäisellä on merkittävää ylipainoa (BMI-arvo yli 30). Ylipaino onkin Vantaalla selkeästi muita suuria kaupunkeja suurempi ongelma. Ylipaino lisää huomattavasti riskiä sairastua muun muassa sydän- ja verisuonitauteihin, tyypin 2 diabetekseen sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksiin. Merkittävä lihavuus aiheuttaa liikkumisrajoitteita. Tämä voi osaltaan johtaa kierteeseen, jossa terveyden

kannalta myönteisiä vaikutuksia tuottavasta liikunnasta tulee hankalaa ja liikunnan harrastaminen vähenee entisestään.

Kuvio 3.14: Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus (%) 20–64-vuotiaista suurissa kaupungeissa vuosina 2013–15.

Lähde: THL

Maailman terveysjärjestö WHO:n³⁹ tekemässä kansainvälisessä tutkimuksessa havaittiin, että suomalaislapsilla ja erityisesti suomalaisilla pojilla on hampaiden hoidossa merkittäviä puutteita. Ongelmat eivät kosketa kuitenkaan ainoastaan lapsia. Työikäisistä vantaalaisista niiden osuus, jotka pesevät hampaansa vähintään kahdesti päivässä, on laskenut vuosina 2013–15. Kahdesti päivässä hampaansa pesevien osuus oli vuonna 2015 noin 67 prosenttia. Sukupuolten välillä erot ovat suuria, sillä miehistä runsaat puolet (54 %) harjaa hampaansa kahdesti päivässä kun taas naisilla vastaava osuus oli lähes 80 prosenttia. Kyse ei ole pelkästään aikuisten omasta terveydestä vaan myös terveyskäyttämisen malleista jotka välittyvät lapsille.

Sosiaalinen hyvinvointi

Turvattomuuden kokemus on yhteydessä huonoon psyykkiseen terveyteen aiheuttamalla stressiä tai ahdistuneisuutta. Turvattomuuskokemukset voivat rajoittaa osallisuutta yhteisöön, sillä turvattomaksi koetulla alueella liikkumista vältellään. Vantaalla asuinalueensa turvallisuuteen tyytyväisten osuus, sinällään korkea 88 prosenttia, on suurimpien kaupunkien vertailussa toiseksi alin Helsingin jälkeen. Tyytyväisyys omaan asuinalueen turvallisuuteen on kuitenkin ollut Vantaalla kasvusuunnassa. Erot miesten ja naisten tyytyväisyydessä oman asuinalueensa turvallisuuteen ovat Vantaalla pieniä.

Sosiaalisella aktiivisuudella on monenlaisia hyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet esimerkiksi järjestötoimintaan osallistumisella olevan positiivisia vaikutuksia niin fyysiseen kuin psyykkiseenkin terveyteen. Sosiaalinen aktiivisuus vähentää mm. ennen aikaisen kuoleman riskiä. Järjestötoimintaan osallistuneiden osuus on Vantaalla (25 %) kasvusuunnassa, mutta edelleen alin suurten kaupunkien joukossa.⁴⁰

³⁹ WHO 2016.

⁴⁰ THL

Tulojen riittämättömyys on ongelma monelle vantaalaiselle. Yli viidesosa (21 %) vantaalaisista on joutunut tinkimään ruuasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä rahanpuutteen vuoksi vuonna 2015. Vaikka naisilla osuus on laskenut vuodesta 2014 (26 %), on naisten osuus (23 %) edelleen korkeampi kuin miesten (20 %).

3.3 IKÄIHMISET

Taustaa

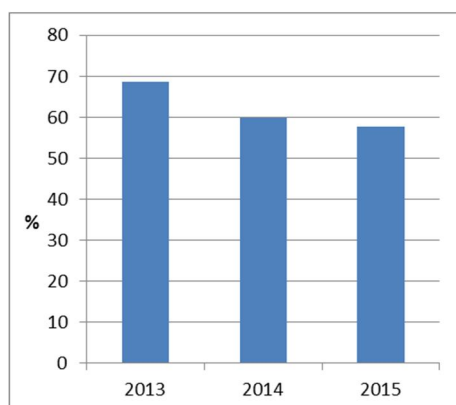
Vaikka Vantaa on kansallisessa vertailussa ikärakenteeltaan nopeasti kasvava ja väestöltään nuori kunta, myös Vantaan väestörakenteessa näkyy jo nyt väestön ikääntyminen. Suurten kaupunkien joukossa Vantaa ikääntyy kaikkein nopeimmin. Erityisesti yli 75-vuotiaiden määrän ennustetaan kasvavan vuoteen 2020 mennessä nopeasti, keskimäärin 600 hengellä vuodessa. Heidän määränsä ennustetaan yli kaksinkertaistuvan vuoden 2016 lähes 11 600 hengestä yli 24 000 henkeen vuonna 2030. Ikäihmisten joukossa naisten osuus kasvaa voimakkaasti vanhempiin ikäryhmiin mentäessä. 85 vuotta täyttäneistä vantaalaisista, joita vuonna 2016 oli lähes 2 500 henkeä, miehiä oli vajaat 30 prosenttia. Vantaalaisista 75 vuotta täyttäneistä asui (2015) kotonaan 92 prosenttia ja säännöllisen kotihoidon piirissä oli yhdeksän prosenttia.⁴¹

Fyysinen ja psyykkinen terveys

Ikääntymisen myötä ihmisten toimintakyky heikkenee. Toimintakykyyn voi kuitenkin vaikuttaa monella tavalla. Aktiivinen elämäntapa, positiivinen asenne, terveelliset elintavat ja vilkas sosiaalinen elämä pitävät yllä hyvää toimintakykyä. Toisaalta toimikyvyn heikentymisen yhdistyminen heikkoon taloudelliseen tilanteeseen, yksin ja varsinkin syrjässä asumiin, elämäntilanteeseen nähden sopimattoman asuntoon ja omien tukiverkostojen puuttumiseen voi tehdä ikääntyneen asemasta varsin haavoittuvan.⁴²

Kokemuksellinen tieto ikäihmisten hyvinvoinnin kehittymisestä kertoo positiivisesta kehityksestä. Vantaalaisista yli 75-vuotiaista terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokee lähes 58 prosenttia (kuvio 3.15). Kokemukset omasta terveydentilastaan ovat parantuneet viime vuosina.

Kuvio 3.15: Yli 75-vuotiaista terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus Vantaalla (%).

Lähde: THL

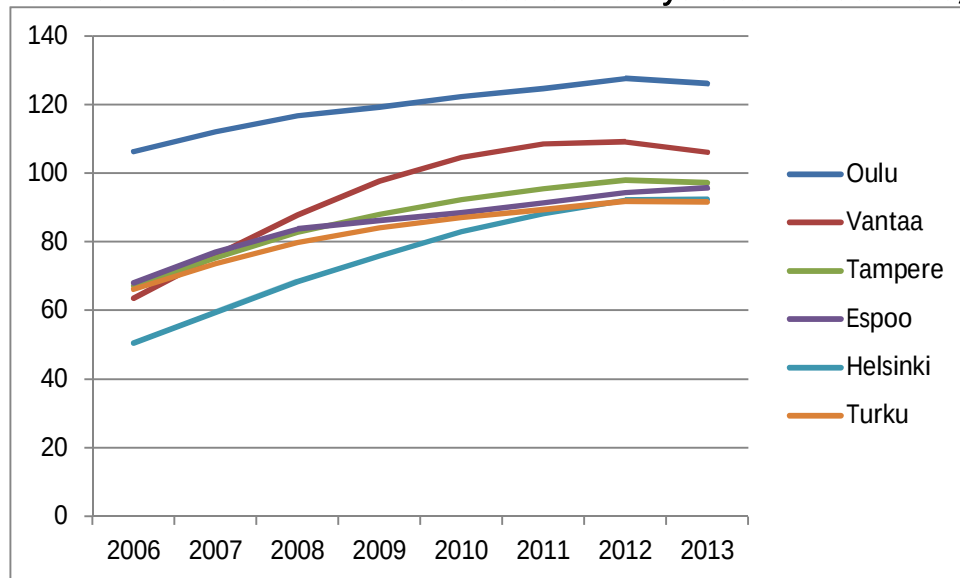
Eläkeikäisen väestön terveystähtäytymistä ja terveyttä kartoittava valtakunnallisen tutkimuksen perusteella eläkeikäisten terveystähtäytyminen on ravitsemustottumusten osalta kehittynyt hyvään suuntaan. Toisaalta alkoholin käyttö on eläkeikäisillä lisääntynyt molemmilla sukupuolilla viimeisten vuosikymmenten aikana ja raittiiden osuus samalla vähentynyt. Liikunnan harrastaminen on erityisesti miehillä vähentynyt. Toimintakyvyn suhteen tilanne on kuitenkin kehittynyt myönteiseen suuntaan.⁴³

⁴² Helakorpi & Helldan 2014.

⁴³ Helakorpi & Helldan 2014.

Väestön ikääntyminen tulee kasvattamaan dementiaa sairastavien määrää Vantaalla merkittävästi. Vantaalla ikävakioitu dementiaindeksi, joka ilmaisee Alzheimer-tautiin myönnettyjen reseptilääkkeiden määrän suhteutettuna 65 vuotta täyttäneeseen väestöön (ja edelleen koko maan tasoon), on suurista kaupungeista Oulun jälkeen korkein (kuvio 3.16). Sairastavuuden alueellisten erojen takana voivat olla useat eri tekijät. Sosioekonomisten tekijöiden voidaan ajatella vaikuttavan terveyseroihin ainakin tulojen ja varallisuuden (terveyspalveluiden käyttö), terveyskäyttäytymisen ja elintapojen (terveelliset elämäntavat) sekä työuran aikaisten työolosuhteiden välityksellä.

Kuvio 3.16: Ikävakioitun dementiaindeksin kehitys vuosina 2006-2013, suuret kaupungit

Lähde: THL

Ennusteen mukaan vantaalaisia dementiaa sairastavia henkilöitä on vuonna 2020 noin 800, vuonna 2030 noin 1 700 ja vuonna 2040 noin 4 300 enemmän kuin vuonna 2014.⁴⁴ Yhteensä keskivaikeaa tai vaikeaa dementiaa sairastavia vantaalaisia on ennusteen mukaan vuonna 2040 lähes 7 000 henkilöä. Tämä kehitys tuottaa huomattavia paineita terveydenhoitojärjestelmälle, sillä dementia on suurin iäkkäiden ihmisten hoidontarpeen aiheuttaja.

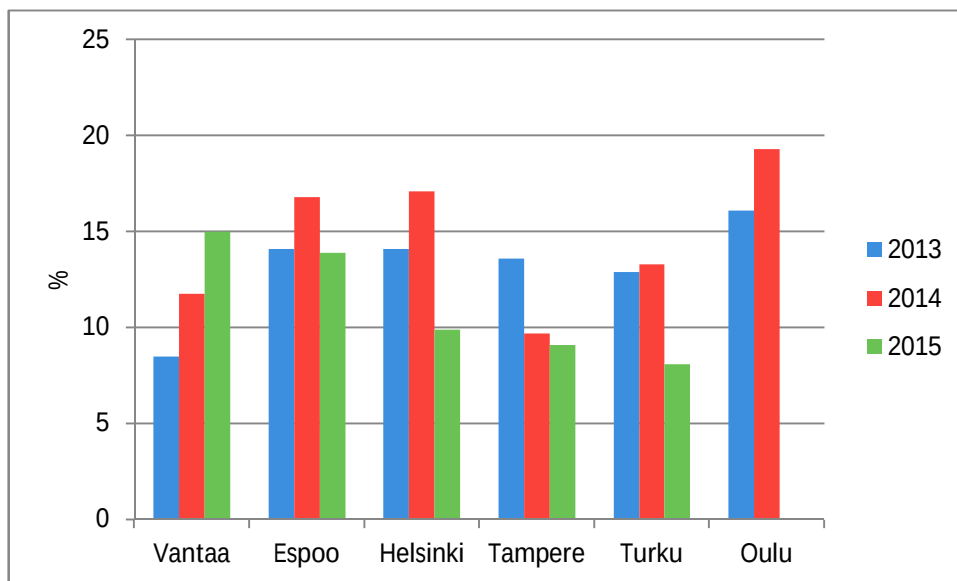
Sosiaalinen hyvinvointi

Sosiaalisen hyvinvointiin vaikuttaa monet tekijät ja ystävyysuhteilla on usein tärkeä merkitys. Ikäihmisillä ystävyysuhteiden ylläpitämistä ja sosiaalista elämää voivat rajoittaa toimintakyvyn heikkeneminen ja erilaiset sairaudet. Yksinäisyydessä ei kuitenkaan ole ainoastaan kyse toimintakykyrajoitteisten yksin kotonaan asuvien ikäihmisten kokemuksista. Tuoreen tutkimuksen mukaan asuminen palvelutalossa voi, odotuksien vastaisesti, olla kokemuksellisesti yksinäistä.⁴⁵ Väestön ikääntyminen muodostaakin merkittävän haasteen sosiaaliselle hyvinvoinnille. Ikäihmisten kokema yksinäisyys on kasvanut Vantaalla. Noin 15 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä vantaalaisista kokee yksinäisyyttä (kuvio 3.17). Osuus on suurten kaupunkien korkein.

⁴⁴ Vantaan ikääntyvän väestön hyvinvointisuunnitelma 2016-2017.

⁴⁵ Pirhonen & Pietilä 2016.

Kuvio 3.17: Yksinäisyyttä kokevat 75-vuotta täyttäneet, suurimpien kaupunkien vertailu

Lähde: THL

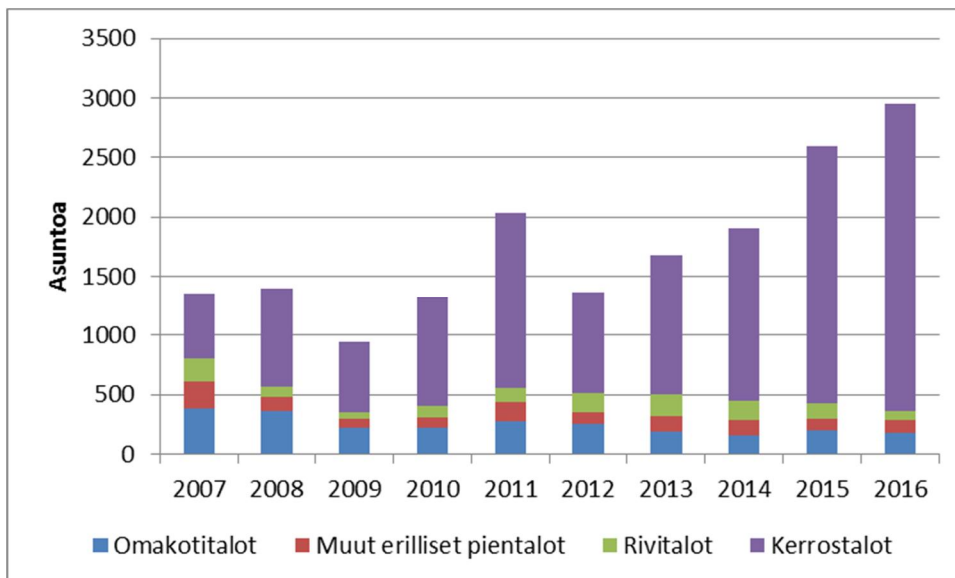
4. ASUMINEN JA RAKENTAMINEN

Vantaan nopea kasvu viime vuosikymmeninä ei olisi ollut mahdollista ilman mittavaa asuntorakentamista. Noin 90 prosenttia Vantaan asuntokannasta on rakennettu viimeisen 50 vuoden aikana. 1970-luvulla, Vantaan kasvaessa ajoittain jopa 10 prosentin vuosivauhtia, valmistui lähes 29 000 asuntoa. Vantaan kasvaa jälleen nopeasti. Vuosituhannen vaihteen jälkeen kaupunkiin on rakennettu jo noin 30 000 asuntoa, mikä vastaa yli 28 prosenttia kaupungin asuntokannasta. Lähivuosina asuntotuotannon taso pysynee myös varsin korkeana. Asuntotuotannon rakenne on viime vuosina muuttunut. Kasvu keskittyy aiempaa selvemmin keskustoihin ja niiden lähiympäristöön. Asuntotuotannossa kerrostalotuotanto on ollut viime vuodet varsin hallitsevassa roolissa. Samalla valmistuvien asuntojen keskikoko on laskenut huomattavasti.

4.1 ASUNTOTUOTANTO

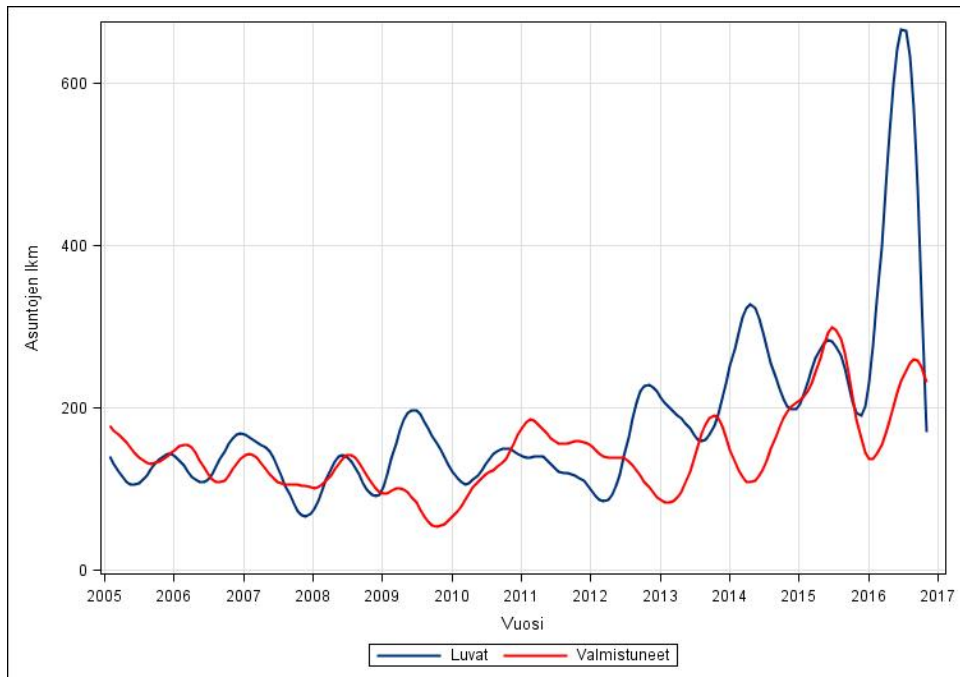
Asuntotuotannon määrä Vantaalla on vaihdellut suuresti viimeisen kymmenen vuoden aikana (kuvio 4.1). Esimerkiksi vuonna 2009 Vantaalle valmistui alle 1 000 asuntoa kun taas vuonna 2015 asuntoja valmistui yli 2 600 ja vuonna 2016 lähes 3 000. Vuodesta 2012 asuntotuotanto onkin kasvanut yhtäjaksoisesti vuoteen 2016 asti. Asuntotuotannon odotetaan myös lähivuosina pysyvän korkealla tasolla. Tätä ennakoi poikkeuksellisen suuri myönnettyjen rakennuslupien määrä vuonna 2016 (kuvio 4.2). Rakennuslupa myönnettiin yli 5 500 asunnolle. Myös jo olemassa oleva ja lähivuosille ennakoitavissa oleva kaavavaranto mahdollistaa varsin mittavan asuntorakentamisen.

Kuvio 4.1 Asuntotuotanto Vantaalla vuosina 2005–15 talotyypeittäin

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat

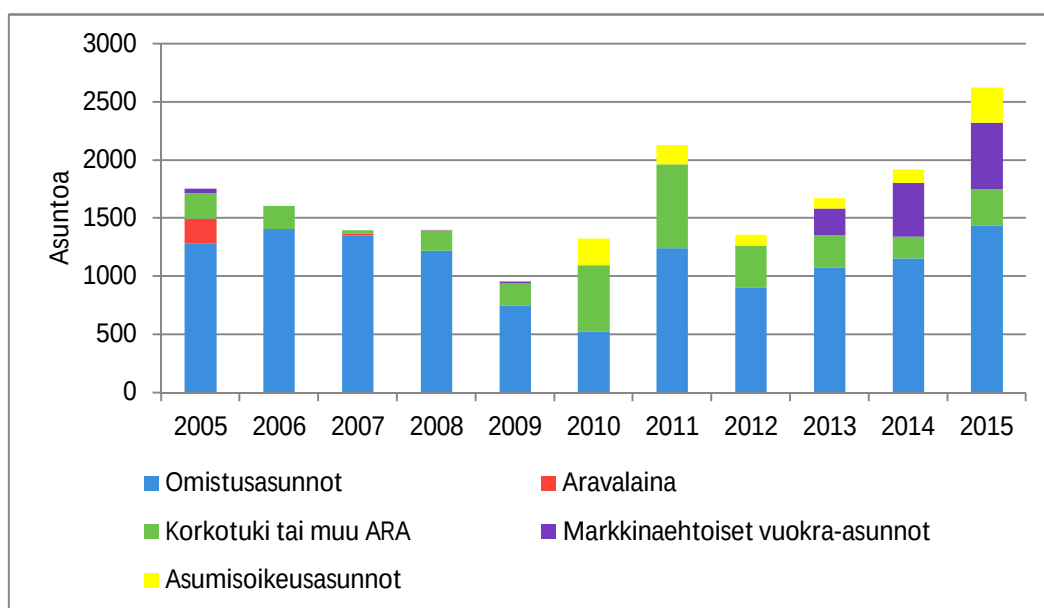
Kuvio 4.2: Myönnettyt rakennusluvat ja valmistuneet asunnot kuukausittain vuosina 2005–16

Lähde: Vantaan kaupunki

Asuntotuotannon talotyyppijakaumassa on tapahtunut merkittäviä muutoksia viimeisen kymmenen vuoden aikana (kuvio 4.1). Asuntotuotannon kasvu vuoden 2009 jälkeen on lähes kokonaan seurausta kerrostaloasuntotuotannon lisääntymisestä. Vuonna 2016 valmistuneista asunnoista 88 prosenttia oli kerrostaloasuntoja. Vuosina 2008–9 pientaloasuntotuotanto putosi huomattavasti eikä se ole enää noussut takaisin aiemmalle tasolle. Valmistuneiden omakotitalojen ja rivitaloasuntojen määrä on ollut vuosina 2014–15 vain noin puolet siitä, mitä se oli vuosina 2005–7.

Kuvio 4.3: Asuntotuotanto Vantaalla vuosina 2005–15 hallintasuhteen mukaan

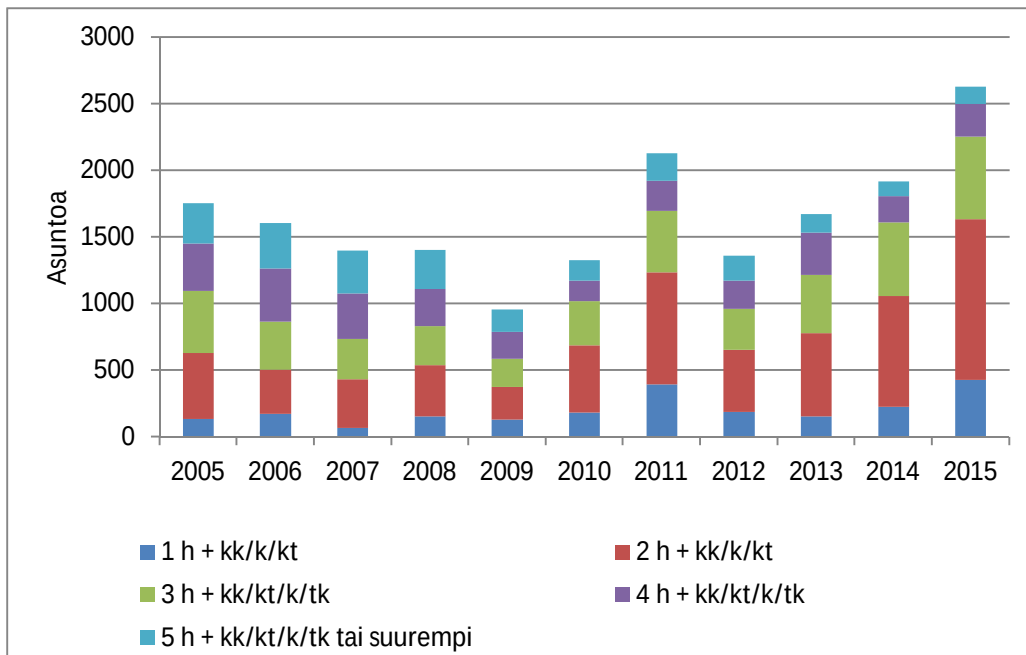
Lähde: Helsingin seudun aluesarjat

Vuoden 2012 jälkeen asuntotuotannossa omistusasuntojen, markkinaehtoisten vuokra-asuntojen ja vuonna 2015 myös asumisoikeusasuntojen määrät ovat kasvaneet tuntuvasti (kuvio 4.3). Sen sijaan kerkotukivuokra-asuntojen määrä asuntotuotannosta on jopa hie-
man laskenut. Omistusasuntojen osuus vuonna 2015 valmistuneista asunnoista oli noin 55 prosenttia. Näistä asunnoista osa kuitenkin ostetaan sijoitusasunnoiksi ja päättyy siten vuokramarkkinoille.

Asuntotuotannossa tyypillisin huoneistotyyppi on kaksio. Niiden osuus valmistuvista asunnoista on lähes puolet (kuvio 4.4). Huomionarvoista on myös se, että perheasuntojen, joiksi tässä lasketaan kolmiot ja sitä suuremmat asunnot, osuus valmistuvista asunnoista on laskenut erityisesti vuoden 2008 jälkeen selvästi. Vuonna 2015 tämä osuus oli vajaat 40 prosenttia ja vuonna 2016 34 prosenttia valmistuneista asunnoista. Vuosina 2005–2007 noin kaksi kolmasosaa valmistuneista asunnoista oli perheasuntoja. Tämä muutos on lähinnä seurausta yksiöiden ja erityisesti kaksioiden määrän kasvusta. Painotus perheasunnois-
sakin on aiempaa enemmän kerrostaloasunnoissa ja huoneistotyypeistä kolmio on kasvat-
tanut osuuttaan suurempien huoneistotyyppien kustannuksella.

Talotyyppipainotuksen muutoksen myötä myös valmistuvien asuntojen keskikoko on Vantaalla laskenut merkittävästi. Vuosina 2000–9 valmistuneiden asuntojen keskikoko vaihteli vuosittain 80–90 neliömetrin välillä. Vuonna 2015 valmistuneiden asuntojen keskikoko oli noin 61 neliömetriä ja vuonna 2016 noin 57 neliömetriä.⁴⁶ Valmistuneiden kerrostaloasunto-
jen keskikoko oli vuonna 2016 50 neliömetriä. Valmistuvien rivitaloasuntojen keskikoko on myös tapahtunut selkeä keskipinta-alan lasku.

Kuvio 4.4 Asuntotuotanto Vantaalla huoneistotyypeittäin vuosina 2005–15

Lähde: Helsingin seudun aluesarjat

Asuntotuotannon kerrostalopainotus muuttaa asuntokannan rakennetta. Tämä muutos tapahtuu kuitenkin suhteellisen hitaasti. Esimerkiksi vuoden 2015 varsin suuri asuntotuotannon määrä, yli 2600 asuntoa, kasvatti Vantaan asuntokantaa noin 2,5 prosentilla. Talotyyppijakauman näkökulmasta Vantaan ja Espoon asuntokannat ovat melko samankaltaisia. Kerrostaloasuntojen osuus on Vantaalla noin 63 prosenttia asuntokannasta kun

⁴⁶ Vuonna 2016 valmistuneiden kerrostaloasuntojen keskipinta-ala oli 50 neliömetriä ja rivitaloasuntojen 65 neliömetriä.

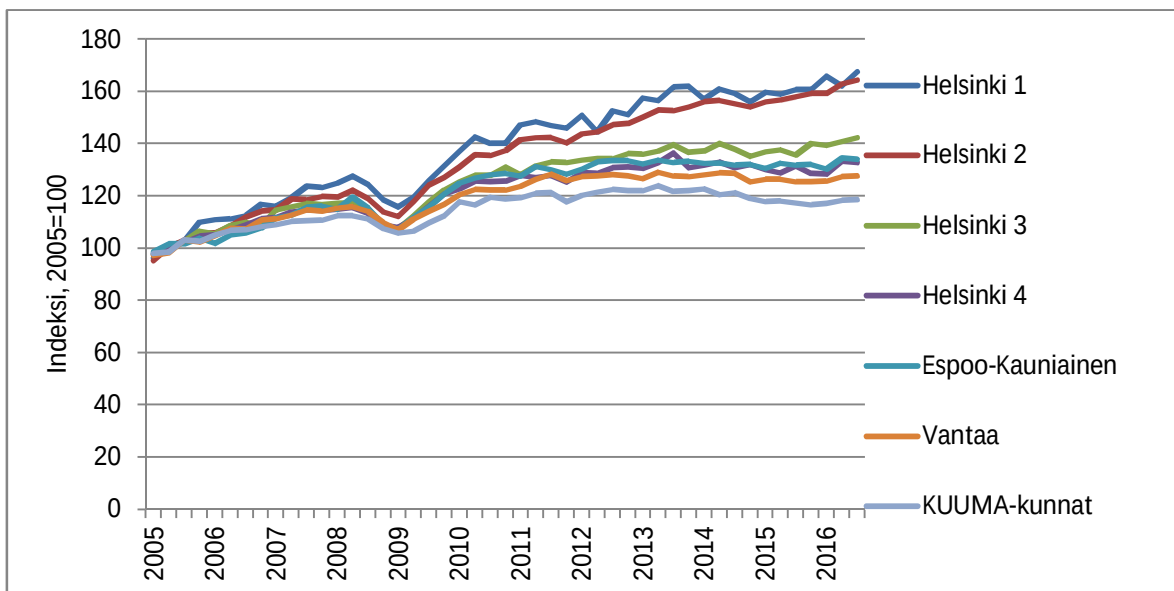
Espoossa se on noin 59 prosenttia. KUUMA-kunnissa puolestaan pientaloasuntojen rooli on keskeisempi ja kerrostaloasuntoja on vain noin 36 prosenttia asuntokannasta. Ainoa merkittävä muutos asuntojen hallintamuotojakaumassa Vantaalla viimeisen kymmenen vuoden aikana on ollut aravalaina- ja korkotukiasuntojen osuuksissa. aravalaina- ja korkotukilaina-asuntojen osuus on pienentynyt noin 23 prosentin osuudesta vuonna 2005 alle 18 prosenttiin vuonna 2015. Samalla markkinaehtoisten vuokra-asuntojen osuus on kasvanut noin 12 prosentista yli 19 prosenttiin.

4.2 ASUNTOJEN HINNAT JA VUOKRAT SEKÄ ASUMISTUKIEN KÄYTTÖ

Asuntojen hintakehityksessä alueelliset erot ovat voimistuneet viimeisen kymmenen vuoden aikana. Pääkaupunkiseudun ja muun maan välinen hintaero on kasvanut erityisesti vuoden 2008 jälkeen. Asuntojen alueelliset hintaerot heijastelevatkin talouden alueellisia kehityseroja. Työmarkkinoiden toimivuuden ja työmarkkinaliikkuvuuden näkökulmasta asuntojen suuret hintaerot, samalla kun ne synnyttävät kannustimia kasvavalle asuntojen uudistustannolle korkean asuntokysynnän alueille, luovat kitkaa joka hidastaa työvoiman liikkuvuutta.

Myös Helsingin seudun sisällä asuntohintakehityksessä on tapahtunut selvää alueellista erkaantumista. Merkittävin jakolinja kulkee Helsingin sisällä jossa kantakaupungin ja sen lähialueiden hintakehitys on erkaantunut koko muun Helsingin seudun hintakehityksestä. Vantaalla asuntohinnat ovat vuoden 2011 jälkeen nousseet varsin vähän, neljä prosenttia vuodesta 2011 syksyyn 2016 mennessä. Espoossa asuntojen hinnat ovat samalla ajanjaksolla nousseet viisi prosenttia ja KUUMA-kunnissa jopa hieman laskeneet.

Kuvio 4.5 Vanhojen asuntojen hintakehitys vuosina 2005–16 Vantaalla, Espoossa ja Kauniaisissa, Helsingissä ja KUUMA-kunnissa (Indeksi, 2005=100)

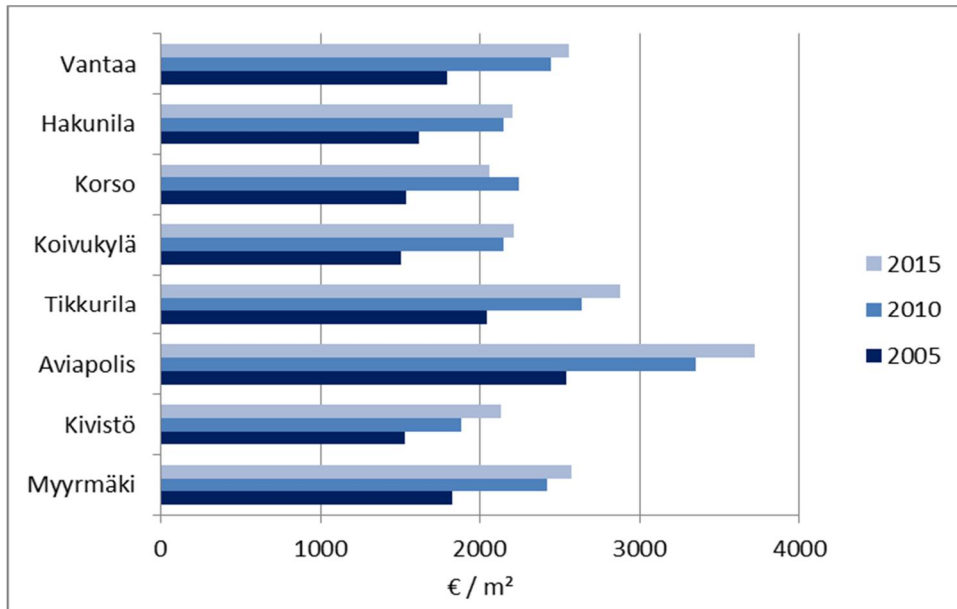

Lähde: Tilastokeskus

Syksyllä 2016 vanhojen kerrostaloasuntojen keskimääräinen neliöhinta Vantaalla oli 2 400 euroa. Espoossa neliöhinta oli 3 250 euroa. Helsingissä neliöhinta vaihteli kalleimman alueen (kantakaupungin) 6 530 eurosta (alue 1) lähiövyöhykkeen 2 650 euroon (alue 4) neliömetriä kohden. Vantaalla asuntojen hinnat myös vaihtelevat suuralueittain melko paljon (kuvio 4.6). Aviapoliksen, jossa asuntokanta on uusinta, hintataso on Vantaan korkein, lä-

hes 3 700 euroa neliömetriltä.⁴⁷ Myös hinnannousu vuodesta 2010 vuoteen 2015 on ollut suurinta Aviapoliksessa. Hakunilan ja Koivukylän alueella hinnan nousu on vain vähäistä ja Korson alueella hinnat ovat jopa laskeneet. Näillä alueilla asuntokanta on myös vanhemmää.

Kuvio 4.6 Kerrostaloasuntojen neliöhinnat (euroa) suuralueittain Vantaalla vuosina 2005, 2010 ja 2015

Lähde: Tilastokeskus

Omakotikiinteistössä korkeimmat keskihinnat Helsingin seudulla ja koko maassa maksetaan Kauniaisissa, Espoossa ja Helsingissä.⁴⁸ Vantaan hintataso asettuu yhdessä Kirkkonummen ja Sipoon kanssa edellä mainittujen kolmen kunnan ja kehyskuntien hintatasojen välimaastoon. Vuonna 2015 asemakaava-alueella ollut omakotikiinteistö vaihtoi Vantaalla omistajaa 318 000 euron keskihinnalla. Espoossa keskihinta oli 470 000 euroa, Helsingissä 405 000 euroa, Kirkkonummella 377 000 euroa ja Sipoossa 320 000 euroa. Kauniaisissa keskihinta oli 820 000 euroa. Muissa kehyskunnissa keskihinta vaihteli noin 220 000 eurosta (Hyvinkää) 280 000 euroon (Kerava).

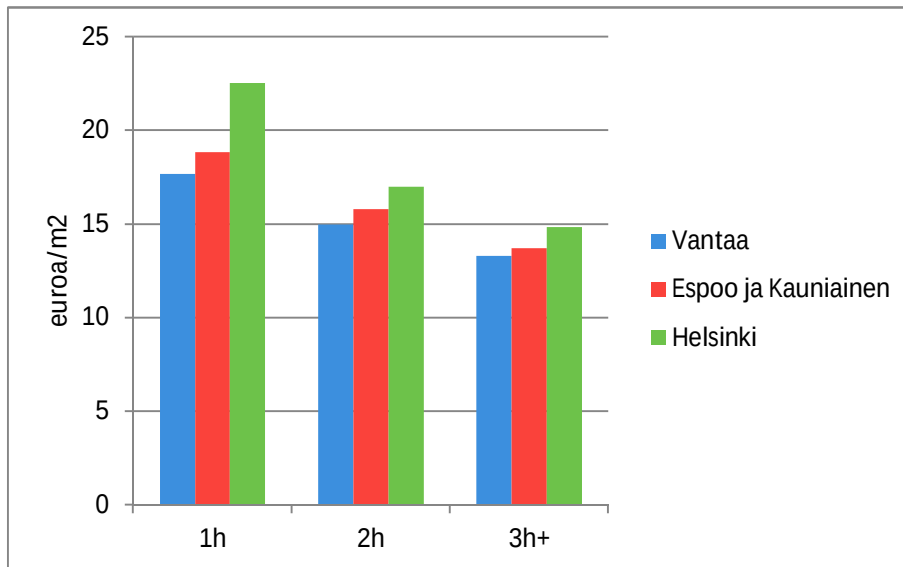
Asuntojen vuokrat ovat nousseet vuodesta 2010 valtakunnallisesti yli 20 prosenttia. Vantaalla vuokrat ovat nousseet samassa ajassa lähes 30 prosenttia. Vapaa- ja vuokrasuhteiden asuntojen keskimääräinen vuokra oli 2015 Vantaalla noin 15 euroa neliömetriä kohden (kuvio 4.7). Espoon ja Vantaan vuokratasot olivat varsin lähellä toisiaan. Merkittävin ero vuokrissa Helsingin ja Vantaan välillä on yksiöiden vuokrissa, noin viisi euroa neliömetriltä. Muissa huoneistotyyppissä erot ovat pienempiä. ARA-vuokra-asunnoissa vuokrataso oli vuonna 2015 Vantaalla pääkaupunkiseudun korkein niin kaksioissa kuin kolmioissa ja sitä suuremmissa asunnoissa (kuvio 4.8). Pääkaupunkiseudun alimmat ARA-vuokrat olivat Helsingissä.

⁴⁷ Kerrostaloasunnot noin 3 700 euroa neliömetristä ja pientaloasunnot noin 3600 neliömetriltä.

⁴⁸ Maanmittauslaitos, tilastotietoa kiinteistökaupoista.

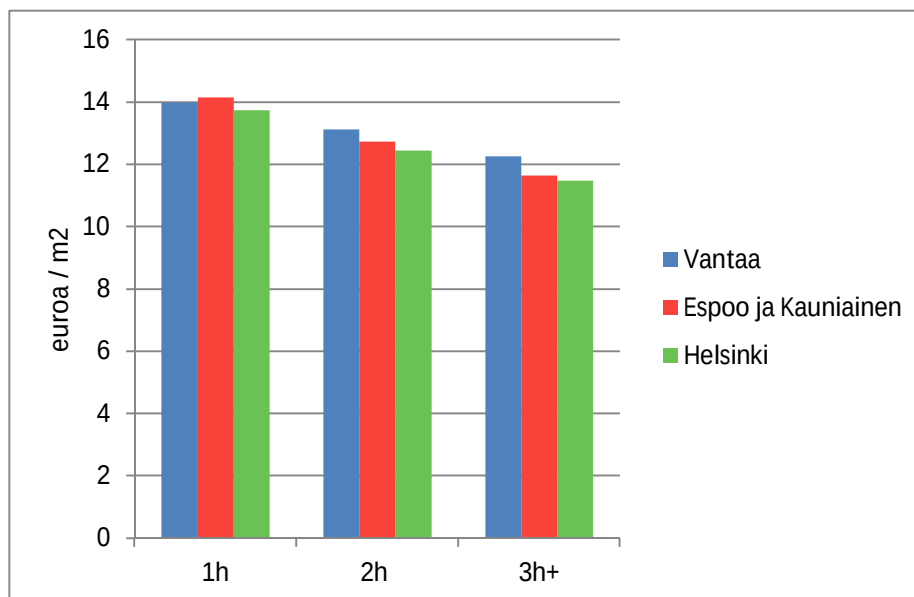
https://khr.maanmittauslaitos.fi/tilastopalvelu/rest/API/kiinteistokauppojen-tilastopalvelu.html?lang=fi#t23g2_x_2016_x_Maakunta (vierailtu 20.2.2017)

Kuvio 4.7: Vaparaohoitteisten vuokra-asuntojen neliövuokrat vuonna 2015 huoneluvun mukaan, Helsinki, Espoo-Kauniainen ja Vantaa,

Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 4.8: ARA-vuokra-asuntojen neliövuokrat vuonna 2015 huoneluvun mukaan, Helsinki, Espoo-Kauniainen ja Vantaa,

Lähde: Tilastokeskus

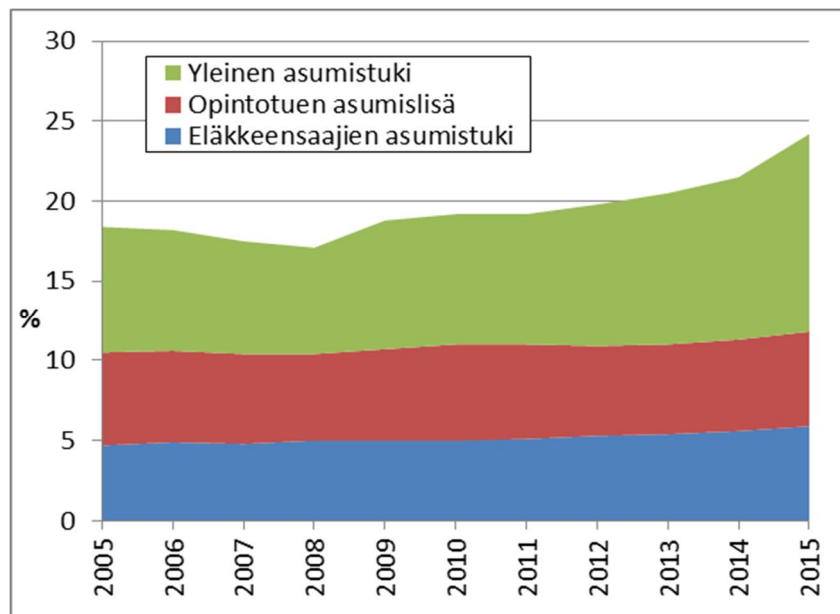
ARA-vuokra-asuntoja on Vantaalla lähes 18 000. Vantaan kaupungin omistama VAV Asunnot Oy omistaa noin 10 000 asuntoa.⁴⁹ Joka kymmenes vantaalainen asuu VAV Asunnot Oy:n omistamassa asunnossa. Tämän lisäksi ARA-vuokra-asuntoja Vantaalla omistavat myös muut julkisyhteisöt ja yleishyödylliset toimijat.

ARA-asuntoa haki Vantaalla vuonna 2015 lähes 10 700 taloutta joista kiireellinen asunnontarve oli noin 30 prosentilla. Yksinäisiä henkilöitä asunnonhakijoista on lähemmäs 60 prosenttia. Asunto luovutettiin vuoden 2015 aikana runsaalle 3 000 taloudelle. Vuosittainen asukasvaihtuvuus oli 12,5 prosenttia vuonna 2015.

Vantaalaisista asuntokunnista noin joka neljäs sai jotain Kelan maksamaa asumistukea (yleinen asumistuki, opintotuen asumislisä, eläkkeensaajan asumistuki) vuonna 2015 (kuvio 4.9). Opintotuen asumislisän ja eläkkeensaajien asumistuen saajien osuus on pysynyt samalla tasolla tai kasvanut maltillisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Sen sijaan yleisen asumistuen saajien määrä kasvanut voimakkaasti vuoden 2008 jälkeen. Tuolloin alle seitsemän prosenttia vantaalaisasuntokunnista sai yleistä asumistukea. Vuonna 2016 osuus oli jo yli 13 prosenttia eli noin 13 700 asuntokuntaa. Valtaosa, noin 90 prosenttia, yleistä asumistukea saavista talouksista asuu vuokra-asunnossa. ARA-vuokra-asunnossa asuvia näistä oli runsaat 7 000 taloutta ja yksityisissä vuokra-asunnoissa asuvia noin 5 000 taloutta. Keskimääräinen maksettu (yleinen) asumistuki oli Vantaalla helmikuussa 2016 ARA-vuokra-asunnoissa asuvilla noin 440 euroa kuukaudessa ja yksityisissä vuokra-asunnoissa asuvilla noin 410 euroa kuukaudessa. Asumistuki kattaa keskimäärin noin puolet tukea saavan kotitalouden asumismenoista.⁵⁰

Yleisen asumistuen saajien määrän ja asumistukimenojen kasvu Vantaalla heijastelee yleistä valtakunnallista kehitystä. Pelkästään vuodesta 2014 vuoteen 2015 asumistukimenot kasvoivat valtakunnallisesti lähes 24 prosenttia. Vuoden 2015 aikana tapahtunutta asumistukimenojen kasvua selittää merkittäväällä tavalla asumistukijärjestelmässä tehty työtulojen suojaosuutta koskeva muutos. Tämä syksyllä 2015 voimaan tullut uudistus lisäsi asumistuen määrää ansiotuloja saavissa kotitalouksissa.

Kuvio 4.9 Asumistukien saajien osuudet (%) asuntokunnista Vantaalla vuosina 2005-15

Lähde: THL

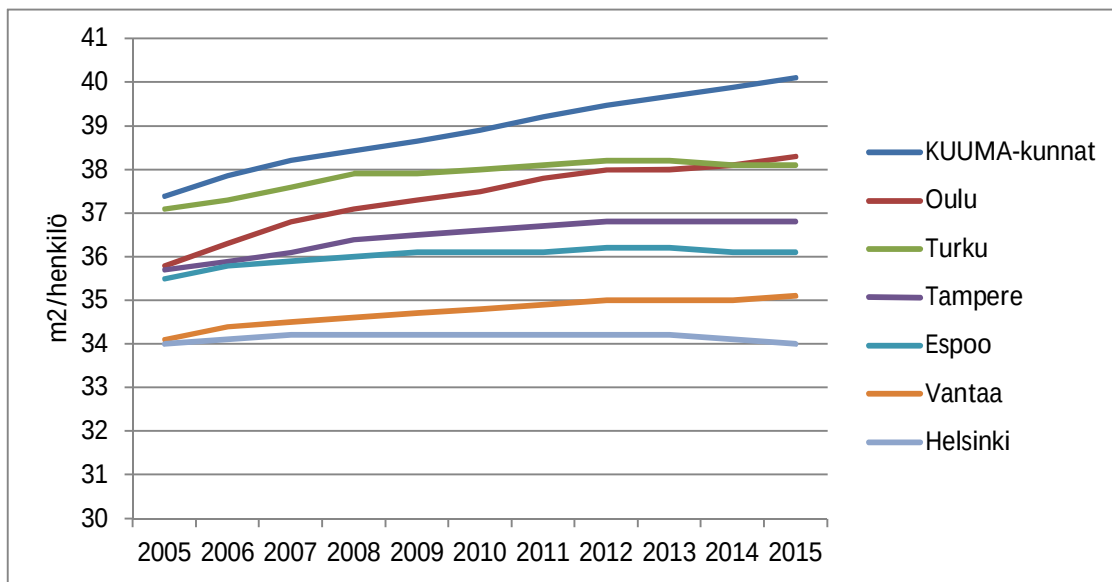
⁴⁹ Muita merkittäviä omistajia ovat mm. M2-Kodit, Y-Säätiö, Sato ja VVO. Vuosina 2016-26 aravalainarajoituksista vapautuvia vuokra-asuntoja on Vantaalla lähes 4800.

⁵⁰ Kelasto-tietokanta.

4.3 ASUMISOLOJEN KEHITYS JA ASUNNOTTOMUUS

Asumisväljyys, asukasta kohden käytettävissä olevalla asuinpinta-alalla mitattuna, kasvoi usean vuosikymmenen ajan, niin Vantaalla ja muissa suurissa kaupungeissa kuin myös muualla maassa. 1990-luvun lopulla väljyyskasvu hetkellisesti taittui mutta jatkui kuitenkin uudelleen vuosituhaten vaihteesta alkaen. Muutaman vuoden kasvun jälkeen asumisväljyyden kasvu alkoi hidastua vuonna 2005. Suurissa kaupungeissa väljyyskasvu on vuoteen 2015 mennessä likimain pysähtynyt (kuvio 4.10). Vantaalla asumisväljyys saavutti tason 35 neliömetriä per henkilö vuonna 2012 ja eikä ole siitä kasvanut. Pääkaupunkiseudun suurten kaupunkien asukkaista asumisväljyys on suurinta espoolaisilla, joilla on keskimäärin noin neliömetri enemmän asuintilaa vantaalaisiin nähden ja kaksi neliömetriä enemmän helsinkiläisiin nähden. KUUMA-kunnissa asutaan Helsingin seudulla väljimmin – asumisväljyys on 40 neliömetriä henkeä kohden.

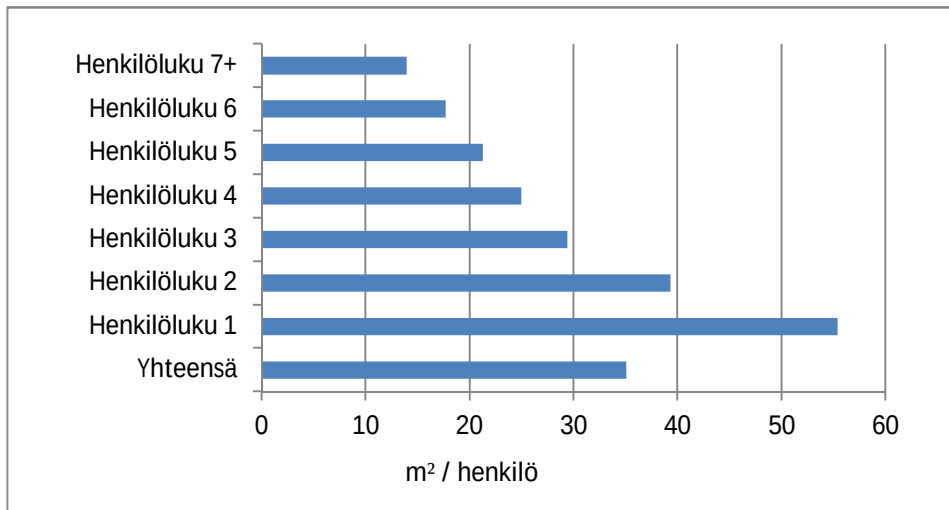
Kuvio 4.10 Asumisväljyyden kehitys vuosina 2005–2015, suuret kaupungit ja KUUMA-kunnat.

Lähde:Tilastokeskus

Asumisväljyys kasvaa asutokunnan kotitalouden henkilöluvun pienenemisen myötä (kuvio 4.11). Yksin asuvilla vantaalaisilla asumisväljyys on noin 55 neliömetriä henkeä kohden kun se esimerkiksi nelihenkisessä taloudessa on 25 neliömetriä henkeä kohden. Tyypillisesti asumisväljyys on omistusasunnoissa asuvilla vuokralla asuvia korkeampi. Keskiarvojen taakse mahtuu toki varsin erilaisia asumisolosuhteita. Ahtaasti asuvia asutokuntia, siis sellaisia joissa henkilöluku ylittää huoneluvun (kun keittiötä ei lasketa huoneeksi), oli Vantaalla vuonna 2015 noin 10 000 ja niihin kuului lähes 42 000 henkeä.

Kuvio 4.11 Asumisväljyys henkilöluvun mukaan Vantaalla vuonna 2015

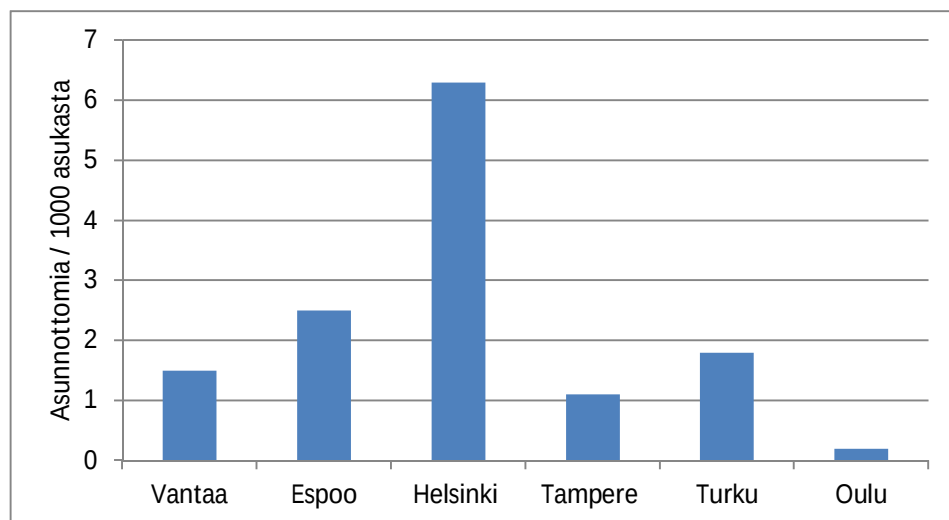
Lähde: Helsingin seudun aluesarjat

Asunnottomuus on kaupunki-ilmiö joka kytkeytyy asuntomarkkinoiden toimivuuteen – asuntotarjonnan riittävyyteen ja monipuolisuuteen. Asunnottomuuden kovassa ytimessä on kyse myös muista tekijöistä jotka liittyvät mm. yksilön elämänhallintaan ja siinä esiintyviin puutteisiin. ARA:n valtakunnallisten tilastojen perusteella asunnottomista, runsaat 7400 henkilöstä (2016), suurin osa asuu tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona. Ulkona, tilapäismailoituksessa tai laitoksissa asuvia on asunnottomista alle 10 prosenttia. Asunnottomuus on ollut viime vuodet laskusuunnassa.

Valtaosa asunnottomista on yksinäisiä henkilöitä, useimmiten miehiä. Asunnottomia perheitä on joitakin satoja, näistä noin puolet on maahanmuuttajaperheitä. Vuonna 2015 tapahtunut turvapaikanhakijoiden määrän kasvu ei ainakaan vielä ole merkittävästi kasvattanut asunnottomuutta. Osin tätä saattaa selittää maahanmuuttajien asuminen tuttavien ja sukulaisten luona, toisaalta myös yksityisen vuokra-asuntotarjonnan lisääntyminen.

Suurten kaupunkien joukossa vaikein asunnottomuusongelma on pääkaupunkiseudulla ja erityisesti Helsingissä (kuvio 4.12). Vuonna 2016 Vantaalla oli runsaat 300 asunnottomia joista lähes 90 prosenttia oli yksinäisiä, useimmat heistä miehiä. Pitkäaikaisasunnottomia näistä oli vajaat 40. Asunnottomia perheitä Vantaalla oli alle 20.

Kuvio 4.12 Asunnottomuus suurissa kaupungeissa vuonna 2016

Lähde: ARA

4.4 ASUINALUEIDEN TILA JA KEHITYS

Pääkaupunkiseudun suurten kaupunkien vertailussa Vantaa näyttäytyy tasaisen tulonjaon kaupunkina (edellä luku 1.3)⁵¹. Tulotasojen vertailtaessa Vantaalla ei ole, Helsingin ja Espoon tapaan, yksittäisiä poikkeuksellisen korkean tulotason alueita. Muita sosioekonomisia ulottuvuuksia tarkasteltaessa varsin suuria eroja asuinalueiden välillä on kuitenkin myös Vantaalla havaittavissa. Esimerkiksi ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuudet vaihtelevat kaupunginosittain kolmen ja 19 prosentin välillä, ja vastaavasti pelkän peruskoulun (tai koulutus tuntematon) suorittaneiden osuudet vaihtelevat 16 ja 45 prosentin välillä. Työttömyyden suhteen joidenkin kaupunginosien tilanne vastaa neljän prosentin työttömyysasteellaan täystyöllisyyden tasoa kun pahimmillaan työttömyys on joissain kaupunginosissa 19 prosentin tasolla. Myös vieraskielinen väestö keskittyy vahvasti joihinkin kaupunginosiin. Suurimmillaan heidän osuutensa on 35 prosenttia kaupunginosan väestöstä ja alimmillaan runsaat kaksi prosenttia.

Sosioekonomisten tekijöiden kehityksessä merkille pantavaa on huono-osaisuuden eriytyvien ulottuvuuksien keskittyminen samanaikaisesti samoille alueille. Pääkaupunkiseutua koskevassa tarkasteluissa⁵² on saatu selviä merkkejä tällaisesta kehityksestä. Vuosituhannen vaihteen jälkeen huono-osaisuuden alueellinen keskittyminen pääkaupunkiseudun tietyille, myös Vantaalla sijaitseville, asuinalueille on voimistunut. Tällaiselle kehitykselle edellytyksiä luovat asuntokannan rakenteen painottuminen sosiaalisiin vuokra-asuntoihin, asuinalueen ikääntyminen ja uudisrakentamisen vähyys. Suuri väestön vaihtuvuus alueella, mitä voidaan mitata alueelta poismuuttavien osuudella, myös mahdollistaa nopeinkin väestörakenteen muutoksen. Alueiden välillä Vantaalla on huomattavia eroja poismuuttovilkkaudessa.

Huono-osaisuuden esiintyminen alueella myös usein liittyy alueen rauhattomuuteen. Helsingin seudulta tehdyn tutkimuksen perusteella rauhattomuutta esiintyy eniten 1960- ja 70-luvuilla rakennetuissa lähiöissä.⁵³ Ero muihin seudulla oleviin kaupunkimaisen tiiviisti rakennettuihin alueisiin ei sinällään ole suuri. Sen sijaan pientaloalueilla rauhattomuutta esiintyy olennaisesti vähemmän.⁵⁴

⁵¹ Katso myös Sinkko 2015 ja Riihelä 2002.

⁵² Vilkkama et al. 2014

⁵³ Kemppainen ja Saarsalmi 2015. Artikkelin aineistoina on vuonna 2012 toteutettu kysely johon vastasi yhteensä 9254 henkilöä. Rauhattomuutta kuvaava mittari perustuu vastauksiin jotka koskevat sitä, missä määrin vastaajat ovat kokeneet asuinalueellaan julkista juopottelua, ilkeäkäyttoa, häiriköintiä ja uhkaavaa käyttäytymistä, naapurien aiheuttamia häiriöitä tai huumeiden käyttöä ja kauppaa.

⁵⁴ Poliisin katuturvallisuusindeksillä mitattuna Vantaa sijoittuu suurten kaupunkien joukossa keskitasolle, Helsingin edelle (yhdessä Tampereen ja Turun kanssa), Espoon ja Oulun pitäessä kärkisijoja. Kaupunkipalvelututkimuksessa (2016) vantaalaiset katsoivat oman asuinalueen turvallisuuden kehittyneen myönteiseen suuntaan. Alueiden väliset erot kaupungin sisällä olivat kuitenkin selviä. Pientaloalueet koettiin turvallisimpina ja tiiviisti rakennetut, usein raideliikenteen asemien ympäristöön sijoittuvat alueet, turvattomimpina. Nämä tulokset ovat varsin samankaltaisia esimerkiksi Helsingin toteuttamien turvallisuustutkimusten tulosten kanssa.

5. TALOUS

Talouden rakennemuutos kohti palveluvaltaisista aloja on ollut varsin nopeaa. Samalla elinkeinotoiminnan maantieteellinen painopiste on siirtynyt kohti kaupunkeja. Perinteisten teollisuusalojenkin tuotantoon kytkeytyy aiempaa enemmän palveluita. Tämän kehityksen myötä työpaikkamäärä Helsingin seudulla on kasvanut vuodesta 1980 vuoteen 2015 mennessä puolitoistakertaiseksi mutta muualla Suomessa pysynyt ennallaan. Nopeinta kasvu on ollut aineettomien palveluiden tuottamisessa ja niiden välittämiseen liittyvissä palveluissa.⁵⁵

Talouden rakennemuutos ja väestön ikääntyminen tuottavat julkistaloudelle mittavia haasteita. Kasvukeskuksissa haasteena ovat kasvun vaatimat investoinnit ja väestöä menettävillä alueilla tulopohjan rapautuminen. Kuntien välisessä verotulotasaussjärjestelmässä nettomaksajia (kuntia) on suhteellisen vähän. Kuntien tehtäväkenttä on perinteisesti ollut Suomessa varsin laaja.⁵⁶ Valmistella oleva sote- ja maakuntauudistus tulee muuttamaan kuntien tehtäväkenttää ja toiminnan rahoitus pohjaa merkittävästi.

5.1 ALUETALOUS JA SUHDANNEKEHITYS

Kaupungistuminen keskittää väestöä ja taloudellista toimeliaisuutta aiempaa harvalukuisemmalle joukolle kaupunkialueilta. Suomen kymmenen suurinta seutukuntaan tuottaa maan bruttokansantuotteesta jo yli kaksi kolmasosaa. Yksinään Helsingin seudulla tuotetaan yli kolmasosa maamme bruttokansantuotteesta. Tämä on selvästi alueen väestöosuutta suurempi osuus. Asukasta kohden laskettu bruttokansantuote, yli 50 000 euroa, onkin Helsingin seudulla yli kolmanneksen maan keskiarvoa korkeampi (kuvio 5.1). Yritystoiminnassa Uudenmaan osuus koko maan yritysten toimipaikoista oli vuonna 2015 28 prosenttia mutta osuus yritysten henkilöstöstä oli 37 prosenttia ja yritysten liikevaihdosta peräti 47 prosenttia.

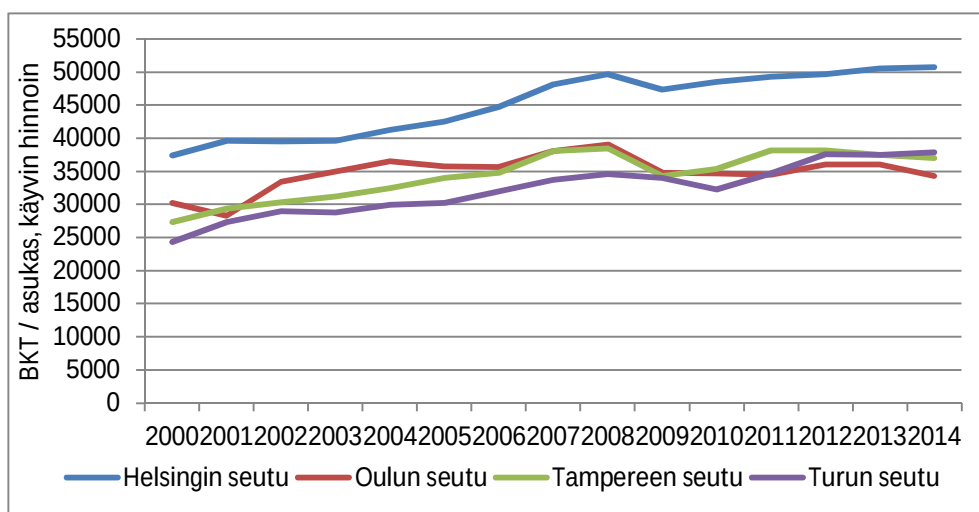
Kaupunkiseudut ovat myös kansainväliselle kaupalle, niin vienti- kuin tuontitoiminnalle, tärkeitä alueita. Teollisuustuotannon vaikeuksien keskellä palveluviennin rooli, tavaraviennin rinnalla ja se osana, on kasvanut. Suomen palveluviennistä Helsingin seudun osuus on yli puolet ja seudullisesti palveluviennin arvo lähestyy tavaraviennin arvoa⁵⁷.

⁵⁵ Helsingin seudun yrityskatsaus 2014. HSY (2016).

⁵⁶ Kuntien tehtävien kartoitus. Raportti 2012. Kunnat 2/2013. Valtioneuvoston kanslia.

⁵⁷ Helsingin seudun toimialakatsaus 2/2016, Helsingin seudun kauppakamari.

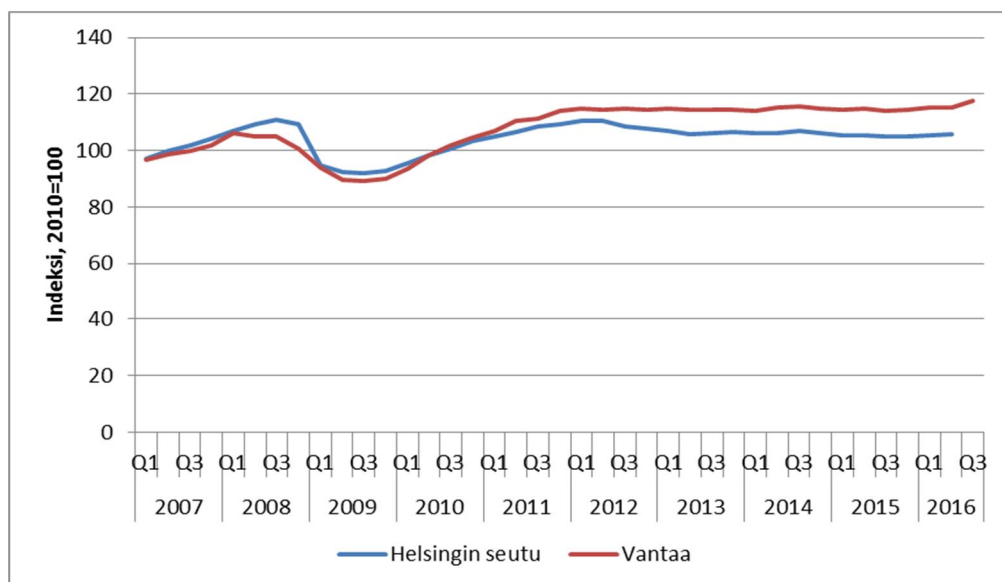
Kuvio 5.1 Bruttokansantuote henkeä kohden käyvin hinnoin vuosina 2000–2014, suurimmat kaupunkiseudut

Lähde: Tilastokeskus

Vuosituhaten alun minitaantumän jälkeinen aika aina vuoteen 2008 oli vahvaa talouskasvun aikaa. Kansainvälisen rahoituskriisin myötä myös Suomessa koettiin voimakas makrotaloudellinen shokki vuonna 2009. Helsingin seudulla kokonaistuotanto väheni kuusi prosenttia, muualla maassa vielä enemmän. Yritysten liikevaihdossa pudotus oli suurempi (kuvio 5.2). Julkisen sektorin toiminnassa ei samankaltaista pudotusta tapahtunut. Talouden elpyminen, yritysten liikevaihdon kasvu, oli 2010–11 Vantaalla selvästi koko Helsingin seutua nopeampaa. Vuodesta 2012 alkaen kehitys on kokonaisuudessaan ollut varsin heikkoa; taantuma on osoittautunut poikkeuksellisen pitkäkestoiseksi. Vantaalla yritysten liikevaihto on pysytellyt vuoden 2012 tasolla kun samanaikaisesti Helsingin seudulla yritysten liikevaihto kokonaisuudessaan on laskenut noin viisi prosenttia.

Kuvio 5.2 Liikevaihdon trendi Vantaalla ja Helsingin seudulla vuosina 2007–2016

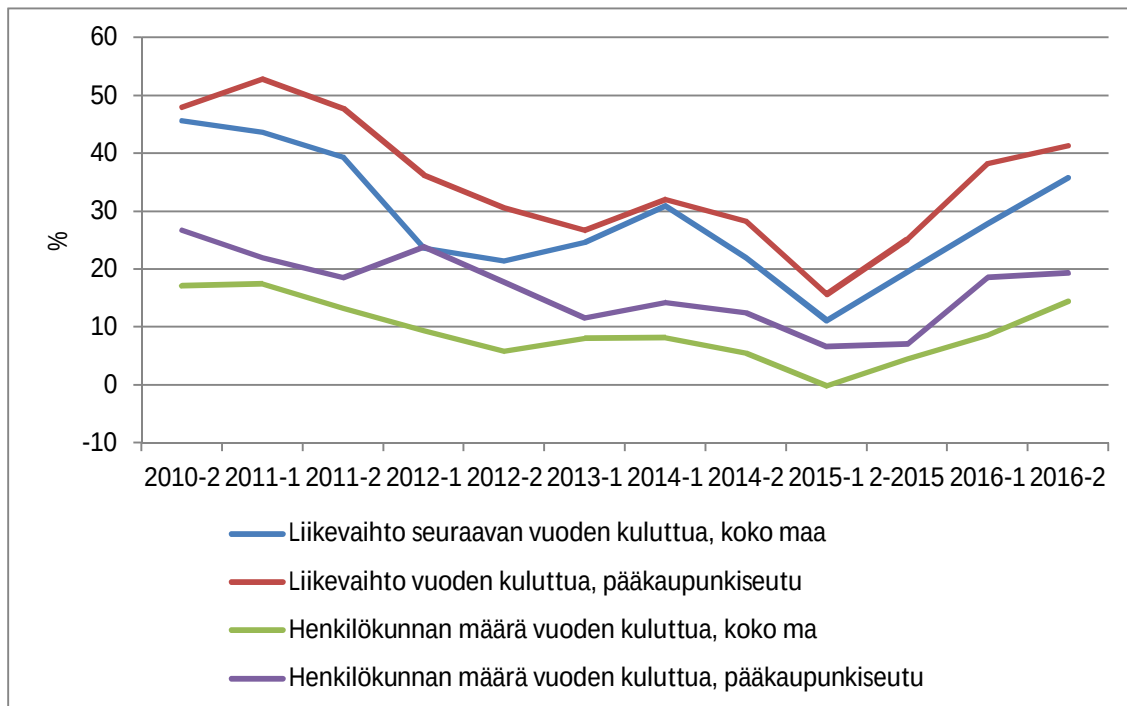

Lähde: Tilastokeskus

Talouskehitystä ennakoivan PK-suhdanneindikaattorin antama kuva talouskehityksestä oli varsin heikko ja edelleen heikkenevä aina vuoden 2014 lopulle asti (kuvio 5.3). Keväästä

2015 alkaen odotukset ovat kuitenkin kehittyneet myönteiseen suuntaan sekä yritysten liikevaihdon että henkilökunnan määrän kehityksen suhteen. Pääkaupunkiseudun ja koko maan yritysten suhdanneodotukset ovat kehittyneet varsin samansuuntaisesti. Myös työllisyyskehityksessä on vuoden 2015 lopulta alkaen havaittavissa käänne parempaan suuntaan. Taantuman jälkeinen kasvu kuitenkin oli edelleen suhteellisen heikkoa jos verrataan nykytilannetta esimerkiksi 1990-luvun alun laman jälkeisiin vuosiin. Kotimarkkinoilla erityisesti rakentamisen ja investointien kasvu sekä myös kotitalouksien kulutus, ovat taloutta kantavia tekijöitä. Vantaalla tämä näkyy mm. asuntorakentamisen korkeana volyyminä ja Helsinki-Vantaan-lentokentän mittavina laajennusinvestointeina. Matalan inflaation ja kilpailukykyopimukseen liittyvien veronalennusten takia kuluttajien ostovoima kehittyy kohtuullisesti. Vientiteollisuudella on edelleen vaikeuksia vaikka yksittäisten yritysten ja toimialojen osalta myös nousujohteista kehitystä on havaittavissa.

Kuvio 5.3 Pk-yritysbarometri, suhdanneindikaattori⁵⁸

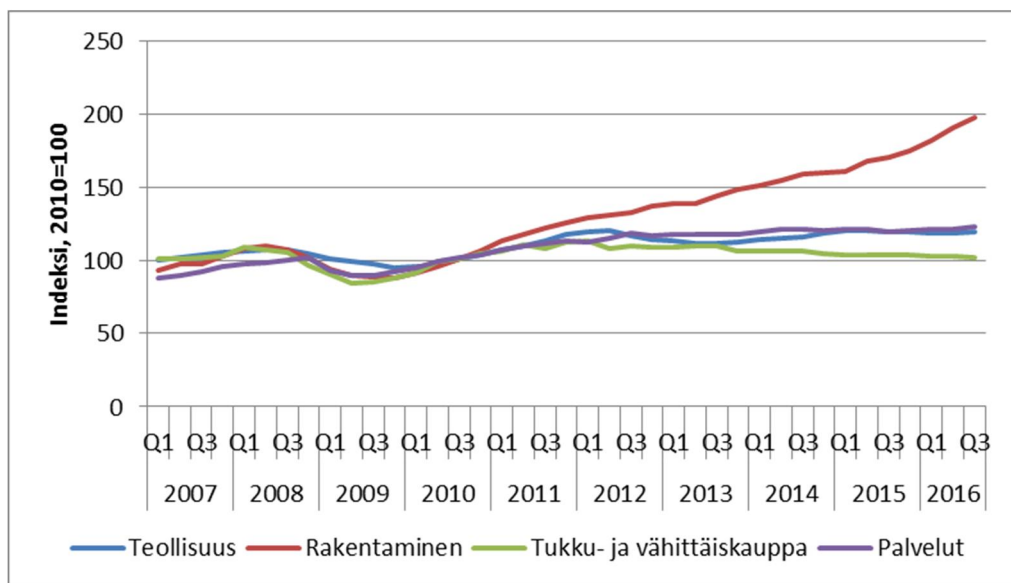

Lähde: TEM

Vantaalla harjoitettavan yritystoiminnan liikevaihdon kehityksessä on merkittäviä toimialakohtaisia eroja (kuvio 5.4). Talouden taantuma vuonna 2009 ja jälleen vuodesta 2012 alkaen näkyvät erityisen selvästi teollisuuden, kaupan ja palveluiden toimialoilla. Kaupan toimialalla liikevaihdon kehitys on ollut laskevaa vuodesta 2012 alkaen, teollisuudessa ja palveluissa on pysytty suunnilleen vuoden 2012 tasolla. Rakentamisala sen sijaan on kasvanut vuoden 2009 aallonpohjan jälkeen vahvasti. Vantaalaisten rakennusalan yritysten liikevaihto on karkeasti ottaen kaksinkertaistunut vuoden 2009 jälkeen.

⁵⁸ Pk-yritysbarometrin suhdanneindikaattori perustuu yritysten odotuksiin mm. liikevaihdon ja henkilökunnan määrän kehityksestä. Suhdanneindikaattori lasketaan erotuksena niiden yritysten osuudesta, jotka odottavat liikevaihdon (henkilökunnan määrän) olevan vuoden kuluttua suurempi nykyhetkeen verrattuna ja niiden yritysten osuudesta, jotka odottavat liikevaihdon (henkilökunnan määrän) olevan vuoden kuluttua pienempi nykyhetkeen verrattuna. Tieto kerätään kaksi kertaa vuodessa.

Kuvio 5.4 Liikevaihdon kehitys keskeisimmillä toimialoilla⁵⁹ Vantaalla vuosina 2007–2016

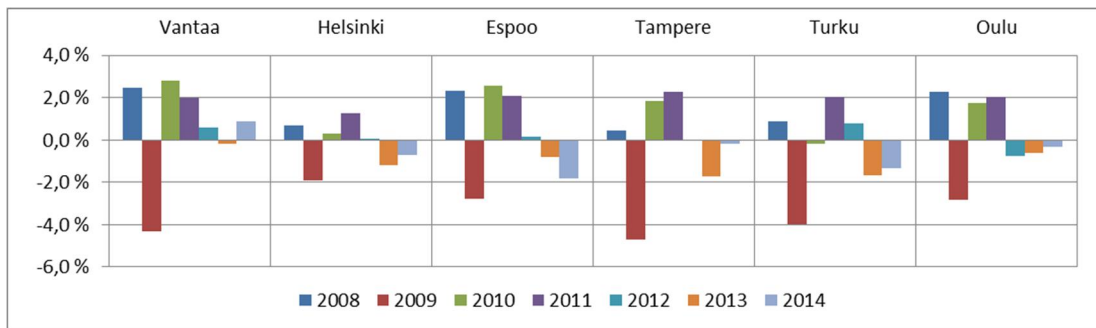
Lähde: Tilastokeskus

⁵⁹ Käytetty toimialajako perustuu TOL2008-luokitukseen seuraavasti: teollisuus (kaivostoiminta ja louhinta, sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta sekä vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto ja muu ympäristön puhtaanapito), rakentaminen (rakentaminen), kauppa (tukku- ja vähittäiskauppa sekä moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus), palvelut (kuljetus ja varastointi, majoitus- ja ravitsemistoiminta, informaatio ja viestintä, kiinteistöalan toiminta, ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta, hallinto- ja tukipalvelutoiminta, taiteet, viihde ja virkistys sekä muu palvelutoiminta).

5.2 TOIMIALAT JA TYÖPAIKAT VANTAALLA

Talouden taantuma vuonna 2009 johti liki 30 000 työpaikan menetykseen Helsingin seudulla. Vantaalla työpaikkoja menetettiin yhteensä 4 580. Taantuma vaikutti kuitenkin jäävän lyhytaikaiseksi. Talouden taantumaaan reagointiin valtion elvyttävällä finanssipolitiikalla vuosina 2010–11. Myös työttömyys kääntyi uudelleen laskuun. Työpaikkakehitys olikin varsin positiivista suurissa kaupungeissa (kuvio 5.5), erityisesti Vantaalla ja Espoossa. Vantaalla uusia työpaikkoja syntyi vuosina 2010–11 yhteensä 2040. Talouden suhdanteet kuitenkin heikkenivät uudelleen vuodesta 2012 alkaen. Vaikutukset välittyivät myös työpaikkamäärien kehitykseen – lähes kaikissa suurissa kaupungeissa työpaikat vähenivät vuodesta 2012 alkaen. Poikkeuksen teki kuitenkin Vantaa, jossa työpaikkamäärissä oli edelleen kasvua vuonna 2012 ja myös vuonna 2014. Suurten kaupunkien joukossa Vantaan työpaikkakehitys onkin viimeisen kymmenen vuoden aikana, talouden kohtaamista shokeista huolimatta, ollut myönteistä. Vuosina 2004–2014 Vantaan työpaikkamäärä kasvoi vajalla 11 400 työpaikalla, näistä vuoden 2009 jälkeen syntyi 6 200.

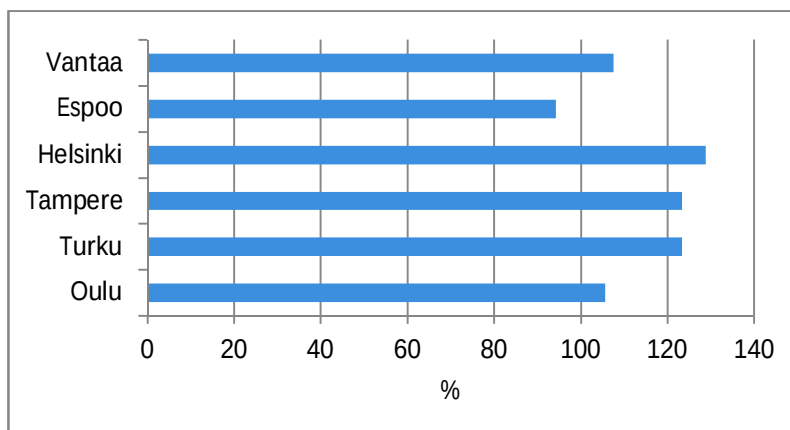
Kuvio 5.5 Työpaikkakehitys suurimmissa kaupungeissa vuosina 2008–2014

Lähde: Tilastokeskus

Helsingin seudun noin 727 000 työpaikasta vuonna 2014 valtaosa, yli 83 prosenttia, oli pääkaupunkiseudulla. Vantaalla Helsingin seudun työpaikoista oli lähes 15 prosenttia, yhteensä noin 107 000 työpaikkaa. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna työpaikkaomavaraisuus on laskenut Helsingissä ja kasvanut Vantaalla ja Espoossa. Vantaan työpaikkaomavaraisuus oli vuonna 2014 108 prosenttia (kuvio 5.6). Suurten kaupunkien joukossa ainoastaan Espoossa työpaikkaomavaraisuus jäi alle 100 prosentin. KUUMA-kunnissa työpaikkaomavaraisuus vaihtelee pääasiallisesti 60 ja 75 prosentin välillä.

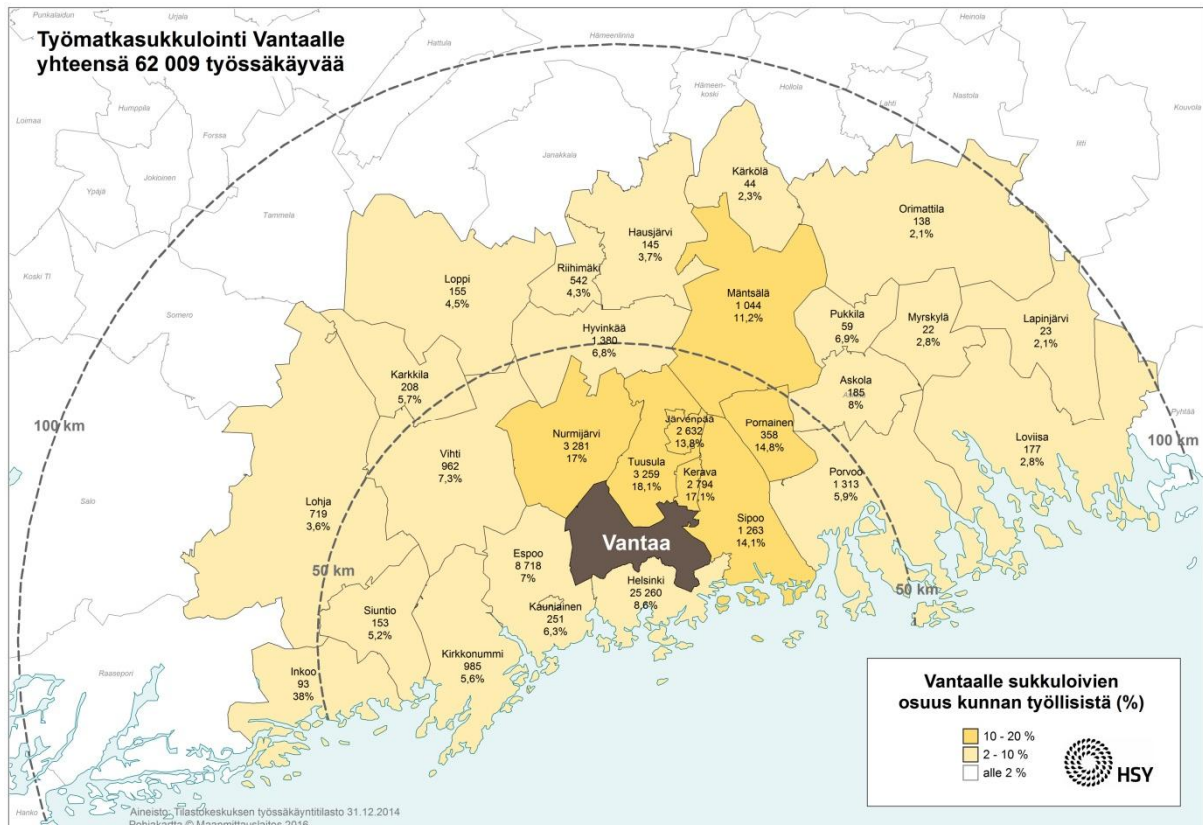
Kuvio 5.6 Työpaikkaomavaraisuus suurimmissa kaupungeissa vuonna 2014.

Lähde: Tilastokeskus

Vantaalaisista työllisistä noin 45 prosenttia käy töissä Vantaalla, noin 39 prosenttia Helsingissä sekä noin seitsemän prosenttia Espoossa ja noin viisi prosenttia KUUMA-kunnissa. Vastaavasti Vantaalla sijaitsevien työpaikkojen työntekijöistä noin 42 prosenttia on vantaalaisia, lähes 24 prosenttia helsinkiläisiä, runsaat kahdeksan prosenttia espoolaisia ja lähes 17 prosenttia KUUMA-kunnissa asuvia. Muiden Helsingin seudun kuntien asukkaista, Vantaa on varsin tärkeä työpaikka-alue Tuusulassa, Keravalla ja Nurmijärvellä asuville (kuvio 5.7). Näiden kuntien työllisistä 17–18 prosenttia työskentelee Vantaalla. Sipoon, Järvenpään, Mäntsälän ja Pornaisten työllisistä 11–15 prosenttia työskentelee Vantaalla.

Kuvio 5.7 Työmatkasukkulointi Vantaalle vuonna 2014

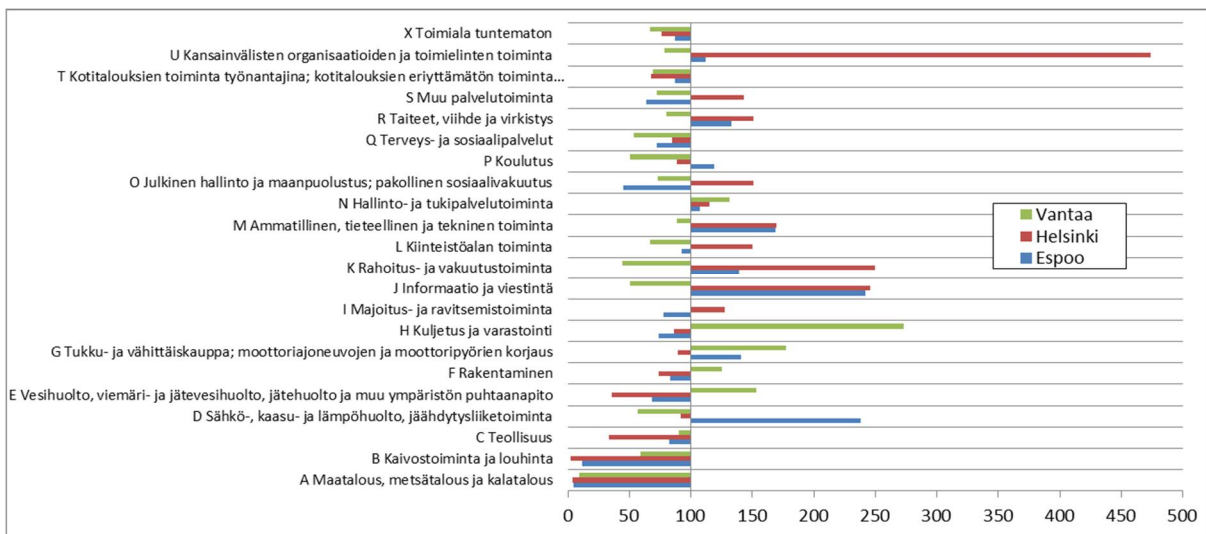
Lähde: HSY

Vantaan elinkeino- ja työpaikkarakenne on varsin palveluvaltainen. Kaikista työpaikoista Vantaalla yksityisen sektorin palvelualojen⁶⁰ työpaikkoja oli vuonna 2014 noin 61 prosenttia ja julkisen sektorin palvelualojen⁶¹ työpaikkoja runsaat 16 prosenttia työpaikoista. Verrattuna kansallisiin keskiarvoihin, Vantaan työpaikoissa on vahva painotus kuljetus- ja varastointialaan, tukku- ja vähittäiskauppaan, rakentamiseen sekä yhdyskuntainfrastruktuuriin ja ympäristöalaan (kuvio 5.8). Vastaavasti rahoitusalan, informaatio- ja viestintäalan, kiinteistöalan, koulutusalan sekä myös sosiaali- ja terveysalan työpaikkoja Vantaalla on suhteellisesti ottaen vähemmän. Nämä erot ovat monelta osin samansuuntaisia mutta vielä selvempiä jos Vantaata verrataan Helsinkiin ja Espooseen.

⁶⁰ Tukku- ja vähittäiskauppa, moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus; kuljetus ja varastointi; majoitus- ja ravitsemistoiminta; informaatio ja viestintä; rahoitus- ja vakuutustoiminta; kiinteistöalan toiminta; ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta; hallinto- ja tukipalvelutoiminta; taiteet, viihde ja virkistys sekä muu palvelutoiminta.

⁶¹ Julkinen hallinto ja maanpuolustus, pakollinen sosiaalivakuutus; koulutus sekä terveys- ja sosiaalipalvelut.

Kuvio 5.8 Toimialoitainen erikoistumisindeksi⁶², Vantaa, Espoo ja Helsinki, vuosi 2014.

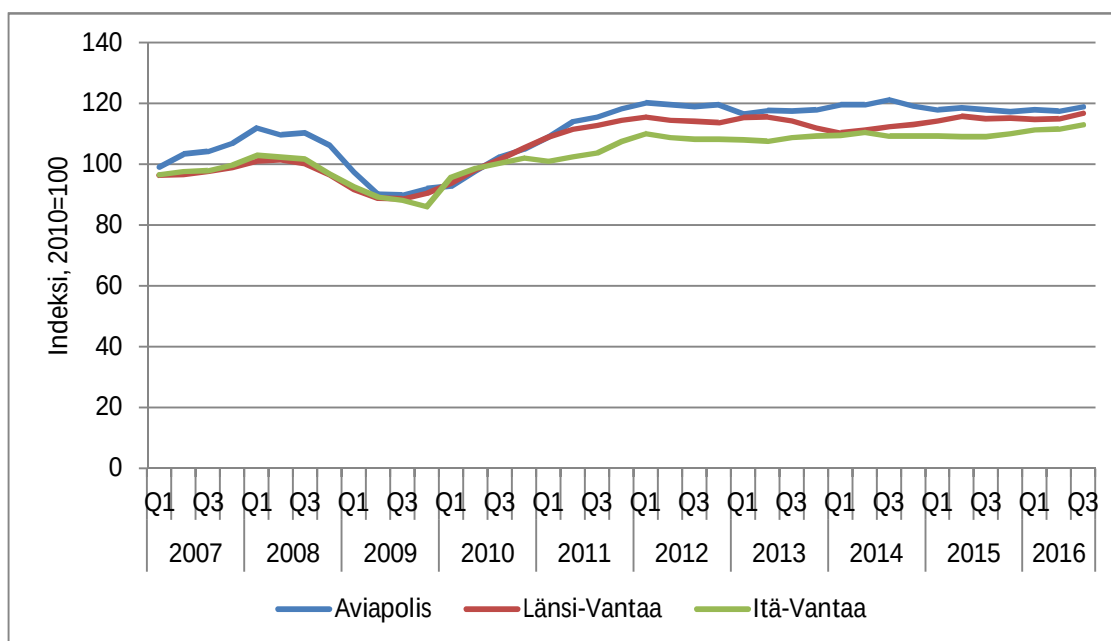
Lähde: Tilastokeskus

Suurinta työpaikkamäärien kasvu vuosina 2010–14 on ollut rakentamisalalla (lisäystä lähes lähes 1450 työpaikkaa), sosiaali- ja terveysalalla (lisäystä yli 900 työpaikkaa) ja hallinto- ja tukipalvelutoiminnoissa (lisäystä yli 800 työpaikkaa). Myös kuljetusalan työpaikat lisääntyivät lähes 350:lla – tämä ei kuitenkaan riittänyt kattamaan vuosina 2007–9 menetettyjä yli 800 työpaikkaa. Julkishallinnossa työpaikat vähenivät lähes 500:lla vuosina 2010–14. Teollisuuden työpaikkamäärä kasvoi hieman vuosina 2010–14. Huomionarvoista kuitenkin on, että noin 1 000 teollisuusalan työpaikkaa menetettiin vuosina 2007–9.

Yritystoiminnan liikevaihdon kehitystä Vantaalla tarkasteltaessa (kuvio 5.9) havaitaan selviä eroja alueiden välillä. Aviapoliksen alueella vuoden 2009 taantuma aiheutti suhteellisen suuremman pudotuksen yritysten liikevaihtoon verrattuna Itä- ja Länsi-Vantaan kehitykseen. Liikevaihdon kasvu Itä-Vantaalla oli vuosina 2010 ja 2011 selvästi Aviapolista ja Länsi-Vantaata hitaampaa. Selvimmin Itä-Vantaan kehitys erosi vuoden 2011 jälkeen Vantaan muista alueista kaupanalan liikevaihdon hitaan kasvu seurauksena. Vuoden 2009 jälkeen, vuosina 2010–14, on työpaikkamäärä Itä-Vantaan kaupunginosista Tikkurilassa, Hakunilassa ja Koivukylässä kasvanut yhteensä lähes 2000:lla työpaikalla.

⁶² *Indeksi kuvaa alueen eri toimialojen työpaikkamääriä suhteessa koko maan tasoon. Indeksi = $100 \cdot (e_{it}/e_i)/(e_t/e)$, jossa e_{it} on alueen i työpaikkojen määrä toimialalla t , e_i alueen työpaikat yhteensä, e_t koko maan työpaikkojen määrä toimialalla t ja e koko maan työpaikat yhteensä. Mitä suurempi luku, sitä vahvemmin toimiala on keskittynyt kyseiselle alueelle ja sitä erikoistuneempi alue on kyseisen toimialan suhteen (jos työpaikkaosuutta kuvaava indeksiarvo = 100, on ko. vastaa alan työpaikkamäärä alueella maan keskiarvoa, 0 = toimialalla ei ole alueella yhtään työpaikkaa).*

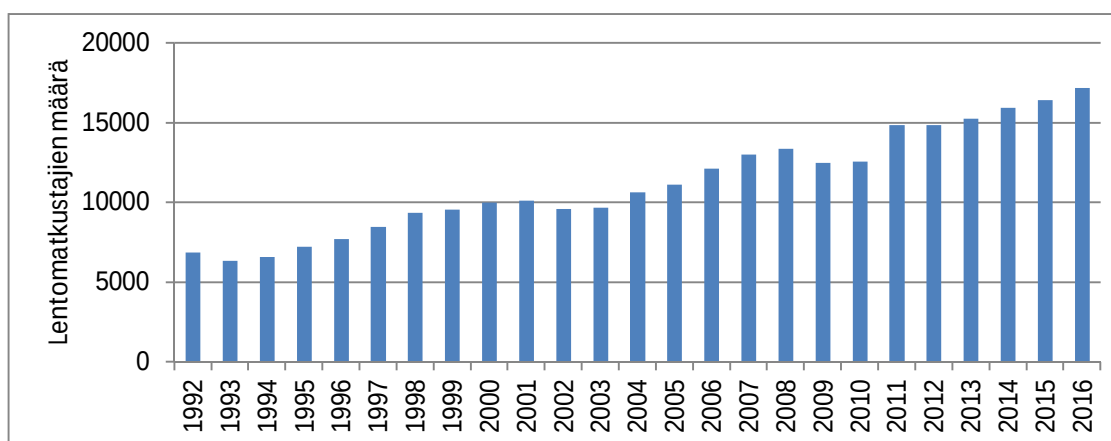
Kuvio 5.9: Yritystoiminnan liikevaihto Vantaan eri alueilla⁶³ vuosina 2007–16

Lähde: Tilastokeskus

Vantaan työpaikka-alueista vahvinta kasvu vuoden 2009 taantuman jälkeen on ollut Aviapoliksen alueella. Työpaikkojen määrä alueella on kasvanut vuosina 2010–14 lähes 2000:lla. Aviapoliksen alue sijoittuu Helsinki-Vantaan-lentoaseman läheisyyteen. Lentoliikenteen jatkuva kasvu (kuvio 5.10) on osaltaan tukenut alueen kehitystä. Aviapoliksen alueella toimii runsaasti lentoliikenteeseen välittömästi liittyvää tai siihen tukeutuvaa yritystoimintaa. Viime vuosien toimitilarakentamisesta Vantaalla huomattava osa onkin keskittynyt lentoaseman ympäristöön. Lentoliikenteen kasvun tukema myös matkailijoiden yöpymisten määrä vantaalaisissa hoteleissa on viimeisen kymmenen vuoden aikana noin kaksinkertaistunut.

Kuvio 5.10 Matkustajamäärien kehitys Helsinki-Vantaan – lentoasemalla neljännesvuosittain, vuodet 1992–2016.

Lähde: Helsingin seudun suunnat –tietokanta

⁶³ Länsi-Vanta = Myyrmäen ja Kivistön suuralueet, Aviapolis = Aviapoliksen suuralue ja Itä-Vantaa = Tikkurilan, Koivukylän, Korson ja Hakunilan suuralueet.

Länsi-Vantaalla teollisuuden liikevaihdon laskusta huolimatta yritystoiminnan liikevaihto on kehittynyt viime vuosina suotuisasti. Tätä selittää toisaalta kaupanalan liikevaihdon kehitys ja toisaalta rakennusalan voimakas kasvu. Alueen työpaikkamäärä kuitenkin laski lievästi vuosina 2010 - 14. Aviapoliksen ja Itä-Vantaan alueista poiketen Länsi-Vantaalla yritysten liikevaihto on vuodesta 2014 alkaen kuitenkin kasvanut. Alueen kasvupotentiaalia lisää edelleen Kehäradan avaamisen myötä parantunut saavutettavuus.

5.3 YRITYKSET JA YRITTÄJYYS

Uusia yrityksiä perustettiin Vantaalla vuonna 2015 lähes 1 100 ja lakkautettiin yli 900. Yritysten määrä onkin ollut viime vuosina kasvussa. Uusien yritysten osuus koko yrityskannasta oli vuonna 2015 Vantaalla lähes 10 prosenttia, suurten kaupunkien korkein. Uusista yrityksistä valtaosa on alle viisi henkilöä työllistäviä. Suurissa kaupungeissa, myös Vantaalla, yrittäjien osuus ammatissa toimivista henkilöistä on kaikissa noin seitsemän prosenttia. Miehiä on yrittäjistä naisia enemmän, Vantaalla noin kaksi kolmasosaa, mikä on hieman enemmän kuin muissa suurissa kaupungeissa. Valtaosa yrityksistä on Vantaalla, kuten muissakin kaupungeissa, henkilöstömäärällä mitattuna varsin pieniä. Vantaata kotipaikkanaan pitää kuitenkin yli 40 suuryritystä.⁶⁴ Näistä yli puolet on palvelualan yrityksiä, runsas neljäsosa teollisuusyrityksiä ja loput sekä kaupan että rakennusalan yrityksiä. Yritysten liikevaihto työntekijää kohden oli vuonna 2014 Vantaalla runsaat 380 000 euroa työntekijää kohden, seudun toiseksi suurin Espoon (543 000 euroa työntekijää kohden) jälkeen.

Vantaan suurin yritys vuonna 2015 oli lentoyhtiö Finnair OyJ yli 2,3 miljardin euron liikevaihdollaan. Muita vähintään miljardin euron liikevaihdon saavuttaneita vantaalaisyrityksiä olivat rahapeliyhtiö Veikkaus Oy (2,1 miljardia euroa), teknisen alan tukku-kauppaa harjoittava Onvest Oy (1,9 miljardia euroa), energiayhtiö Oy Teboil Ab (1,9 miljardia euroa)⁶⁵, elintarvikealalla toimiva Oy Karl Fazer Ab (1,6 miljardia euroa), lääkealan tukkuyritys Tamro OyJ (1,4 miljardia euroa) ja rakennusalan tuotteita valmistava Uponor OyJ (1,1 miljardia euroa). Muita yli 500 miljoonan liikevaihtoon vuonna 2015 yltäneitä vantaalaisyrityksiä olivat Cramo OyJ, Ramirent OyJ, Tikkurila OyJ, Pöyry OyJ, Oy Schenker East Ab ja ISS Palvelut Oy.

5.4 KUNTATALOUS

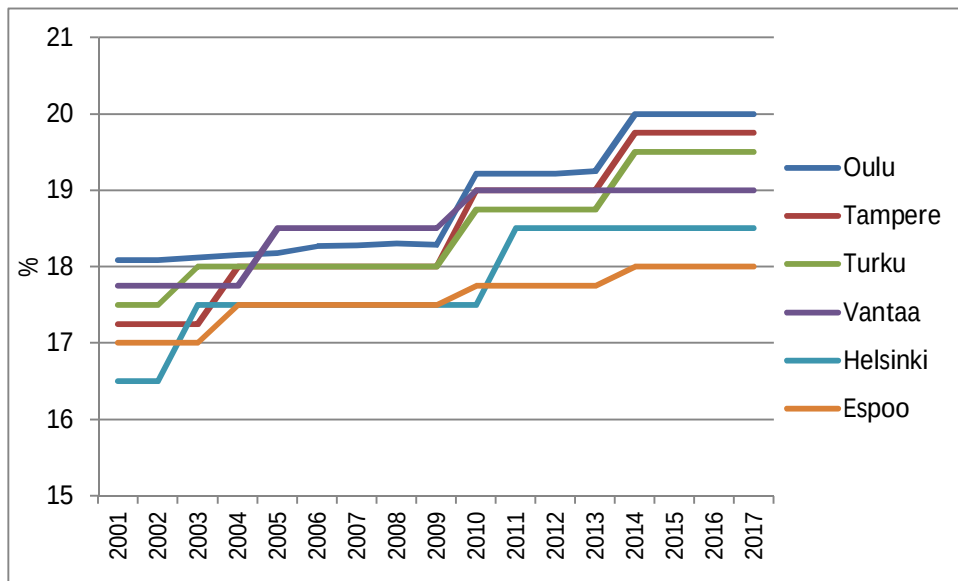
Yleisen taloustilanteen vaikutukset verotulokehitykseen, kuntien lisääntyneet tehtävät ja väestön ikääntymisen luomat menopaineet yhdessä kasvavien kuntien investointitarpeiden kanssa ovat pitäneet kuntatalouden tiukkana. Kuntien toimintamenojen kasvu sinällään on pysynyt kohtuullisena mutta kuntien ja kuntayhtymien lainakanta on kuitenkin kasvanut yhtäjaksoisesti koko 2000-luvun. Kunnat ja kuntayhtymät ovat ottaneet lainaa karkeasti saman verran kuin mitä toiminnan ja investointien rahavirta on ollut negatiivinen.

Kuntien keskimääräinen veroprosentti on noussut vuosituhannen vaihteen alle 18 prosentista lähemmäs 20 prosenttia. Nimellisten veroprosenttien korotuksista huolimatta efektiivinen veroaste on noussut, erilaisten verotuksessa tehtävien vähennysten takia, vain noin puoli prosenttia. Vantaan kunnallisveroprosentti on suurten kaupunkien keskikastia (kuvio 5.11) mutta pääkaupunkiseudun suurten kaupunkien korkein.

⁶⁴ Tilanne syksyllä 2016 (Tilastokeskus). Suuryritykseksi lasketaan yritys joka työllistää yli 250 henkeä sekä myös jotkut tätä pienemmät mutta liikevaihdoltaan merkittävät yritykset.

⁶⁵ Oy Teboil Ab:n kotipaikka on Helsinki mutta yrityksen pääkonttori toimii Vantaalla.

Kuvio 5.11 Kunnallisveroprosentti, suurimmat kaupungit, vuodet 2001–15

Lähde: Kuntaliitto

Suurista kaupungeista verotulot asukasta kohden olivat Espoossa suurimmat, lähes 5 170 euroa vuonna 2015 (kuvio 5.12). Vantaa oli tässä vertailussa suurten kaupunkien kolmas, verotuloja noin 4 350 euroa asukasta kohden. Espoon ohella Vantaan edelle meni Helsinki jossa verotuloja kertyi lähes 4 900 euroa asukasta kohden.

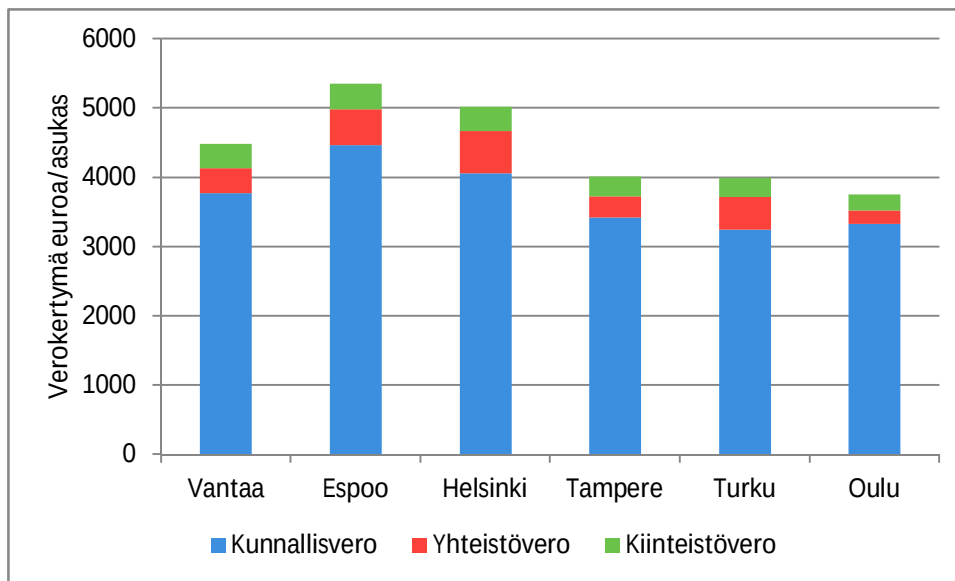
Verolajeittain tarkasteltuna kunnallisveron osuus kokonaisverokertymästä on hallitseva. Vuonna 2015 vantaalaiset maksoivat kunnallisveroa yhteensä noin 796 miljoonaa euroa mikä vastasi noin 85 prosenttia Vantaan verokertymästä. Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli noin 1,5 prosenttia. Yhteisöveron tuotto jaetaan valtion, kuntien ja seurakuntien kesken. Vuoden 2016 verotuksessa kunnan osuus yhteisöverotuotosta on 30,92 prosenttia. Kuntien osuus yhteisöveron tuotosta on vaihdellut melkoisen paljon. 1990-luvulla osuus oli 40 prosenttia ja ylikin, viimeisen kymmenen vuoden aikana kuntien osuus yhteisöveron tuotosta on vaihdellut välillä 22,03–36,87 prosenttia. Jos yhtiö toimii useamman kunnan alueella, yhteisövero jaetaan kuntien kesken henkilöstömäärien suhteessa.

Vuoden 2015 verotuksessa suurista kaupungeista eniten yhteisöverotuloa saivat Helsinki, Espoo ja Turku. Vantaan yhteisöverotuotot olivat vuonna 2015 noin 77 miljoonaa euroa. Tämä vastasi vajaata kahdeksan prosenttia Vantaan verotulokertymästä. Suurimpia yhteisöveron maksajia Vantaalla vuonna 2015 olivat Metsähallitus (8,9 milj.eur), Vaisala OyJ (6,6 milj.eur) , Tamro OyJ (5,9 milj.eur), Vantaan Energia Oy (5,8 milj.eur) ja Slo Oy (4,5 milj.eur).⁶⁶

Suurista kaupungeista eniten kiinteistöverotuloja keräävät Helsinki, Espoo ja Vantaa. Kiinteistöverokertymät ovat kasvaneet viimeisen kymmenen vuoden aikana tuntuvasti. Vantaalla tämä kasvu on ollut noin 33 miljoonaa euroa vuodesta 2005 vuoteen 2015. Kiinteistöverokertymä Vantaalla vuonna 2015 oli noin 75 miljoonaa euroa. Tämä vastasi noin 8 prosenttia Vantaan verokertymästä.

⁶⁶ Luvut viittaavat yhtiön tai liikelaitoksen maksamaan yhteisöveroon kokonaisuudessaan. Kuntien jakoosuudesta tietoja edellä.

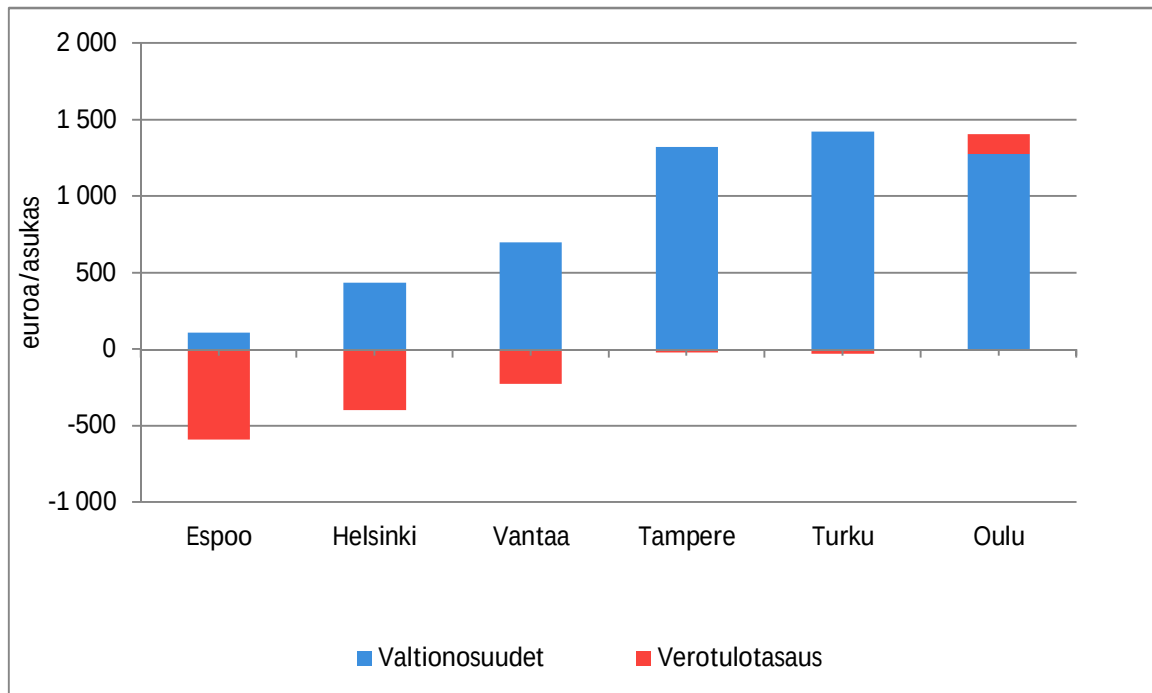
Kuvio 5.12 Verotulot asukasta kohden verolajeittain vuonna 2015, suuret kaupungit

Lähde: Tilastokeskus

Kuntien välisessä verotulotasausjärjestelmässä nettomaksajia ovat pääasiassa Helsingin ja Tampereen seudun kunnat, muut suuret ja keskisuuret kaupungit sekä pieni joukko pienempiä kuntia. Suurista kaupungeista suurimmat asukaskohtaiset maksuosuudet verotulotasauksessa olivat Espoossa (612 euroa per asukas), Helsingissä (407 euroa asukas) ja Vantaalla (234 euroa per asukas) (kuvio 5.13). Suurin asukaskohtainen maksuosuus verotulotasauksessa oli Kauniaisissa (1 263 euroa per asukas). Kunnille maksettavien valtionosuuksien kohdalla Vantaa asemoituu suurten kaupunkien joukossa keskivaiheille. Verrattuna Espooseen ja Helsinkiin Vantaa saa enemmän valtionosuuksia. Suhteessa muihin suuriin kaupunkeihin, pääkaupunkiseudun kaupunkien saamat valtionosuudet ovat kuitenkin olennaisesti pienempiä.

Kuvio 5.13 Valtionosuudet ja kuntien välinen verotulotasaus asukasta kohden vuonna 2016, suuret kaupungit⁶⁷

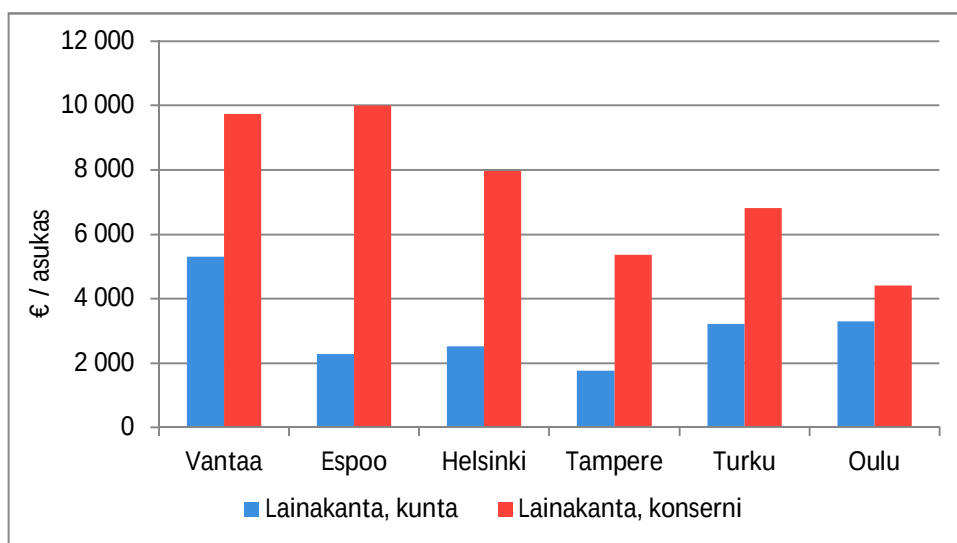
Lähde: Kuntaliitto

Asukasta kohden lasketuissa toimintakuluissa, runsaat 6 500 euroa asukasta kohden, Vantaa oli vuoden 2015 vertailussa suurten kaupunkien keskijoukkoa. Espoossa toimintakulut olivat Vantaata alemmat (alle 6 400 euroa asukasta kohden) mutta Helsingin toimintakulut olivat yli 300 asukasta kohden korkeammat Vantaaseen verrattuna. Toimikuluista pystyttiin toimintatuotoilla Vantaalla kattamaan runsaat 21 prosenttia. Toimintakate, siis verotuloilla, valtionosuuksilla ja velalla katettava osuus toimintamenoista, oli Vantaalla 2015 suurten kaupunkien pienimpiä, runsaat 4 700 euroa asukasta kohden. Vuosikate puolestaan oli Vantaalla Espoon jälkeen suurten kaupunkien suurin ja sillä pystyttiin kattamaan poistot 100 prosenttisesti.

Kasvavissa kunnissa vuosikatteen riittävyys poistoihin ei vielä kerro koko kuvaa talouden tasapainosta. Kasvun vaatimat investoinnit ovat usein poistoja suurempia. Investoinneista kyettiin vuonna 2015 Vantaalla tulo-rahoituksella rahoittamaan noin kaksi kolmasosaa. Vantaalla toiminnan ja investointien yhteenlaskettu rahavirta oli kuitenkin, mittavista investoinneista johtuen, vuonna 2015 noin 170 euroa asukasta kohden miinuksella. Viiden viimevuoden aikana toiminnan ja investointien rahavirta on kumulatiivisesti noin 1 470 euroa asukasta kohden miinuksella. Vantaalla on runsaasti velkaa (kuvio 5.14). Konsernitasolla tosin Espoolla on enemmän velkaa ja konsernitasolla tarkasteltuna myös Helsingin ja Vantaan ero velkaantuneisuudessa on huomattavasti pienempi kuin pelkästään kuntatasolla tarkasteltuna.

⁶⁷ Laskelma perustuu marraskuun 2016 ennakkoväestötietoon.

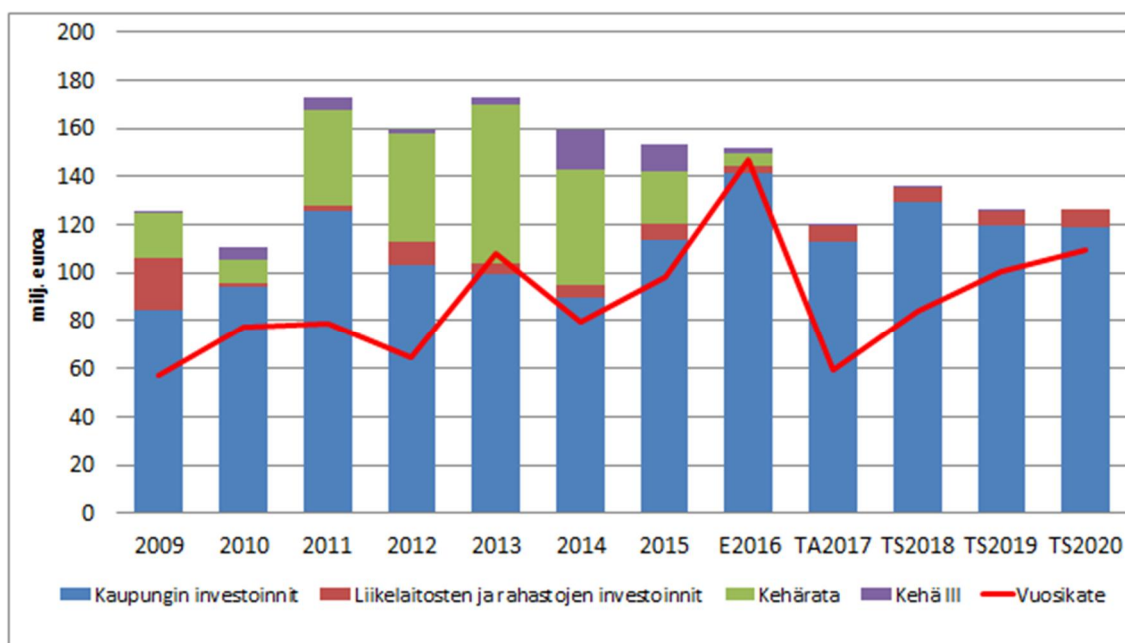
Kuvio 5.14 Kunnan ja kuntakonsernin velka asukasta kohden vuonna 2015

Lähde: Kuntaliitto

Vantaan lainakannassa on huomattava kasvu vuosina 2011–2014, yhteensä yli 300 miljoonaa euroa. Tämä velkaantumisen kasvu johtui pitkälti Kehäradan rakentamisesta sekä Kehä III:n perusparannuksista (josta Vantaa saa valtiolta takaisin vuonna 2017 noin 20 miljoonaa euroa) (kuvio 5.15). Lähivuosina investointitasojen ennakoitaan olevan olennaisesti alempia vuosiin 2011–15 verrattuna. Velan määrästä huolimatta korkokulut ovat ennätysellisen alhaalla alhaisen korkotason takia.

Kuvio 5.15 Investointien kehitys Vantaalla vuosina 2009–2020

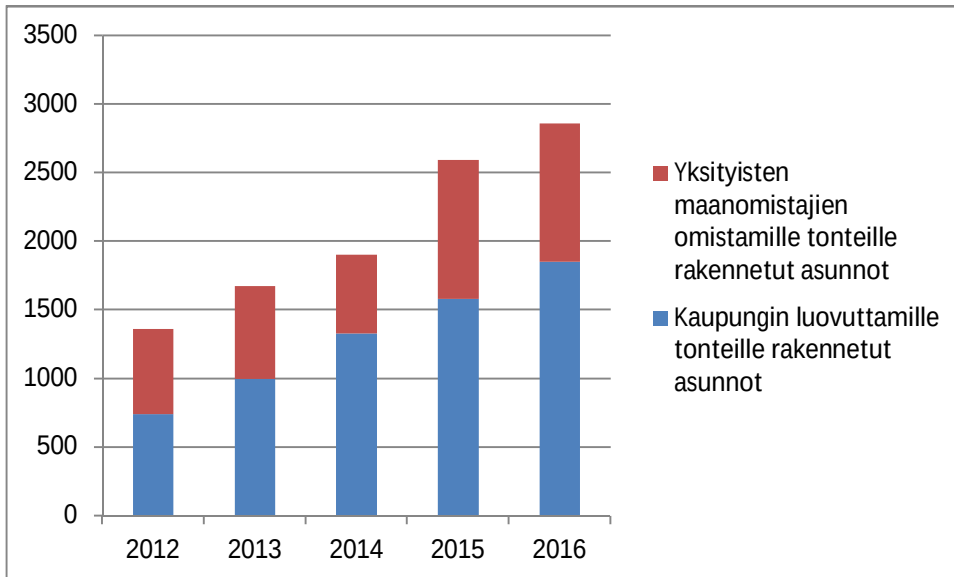

Lähde: Vantaan kaupunki

Maapolitiikalla on tärkeä rooli kasvavan kaupungin vaatimien investointien rahoituslähteenä. Vantaalla valmistuvista asunnoista on vuosina 2013–16 noin 60–70 prosenttia rakennettu kaupungin luovuttamille tonteille (kuvio 5.16). Maanmyynnistä kaupungille kertyneet tulot olivat vuonna 2016 yli 50 miljoonaa euroa. Yhteensä vuosina 2013–16 maanmyyntituloja kertyi yli 155 miljoonaa euroa. Maanmyynnin edellyttämien maa-alueiden hankintaan

käytetyt varat ovat valtuustokauden aikana pienentyneet. Vuonna 2013 maanhankintaan käytettiin runsaat 9,6 miljoonaa euroa, vuonna 2016 7,2 miljoonaa euroa. Vuosina 2013–16 maanhankintaan käytettiin runsaat 33,8 miljoonaa euroa.

Kuvio 5.16 Kaupungin luovuttamille tonteille valmistuneet asunnot ja yksityisten maanomistajien omistamille tonteille rakennetut asunnot vuosina 2012–15⁶⁸

Lähde: Vantaan kaupunki

Maanmyynnin ohella kaupunki saa tuloja yksityiselle maalle kaavoitettavasta rakennusoi-
keudesta maankäyttösopimusten kautta. Maankäyttösopimuksista kaupungille tulevat kor-
vaukset ovat kasvaneet viime vuosina voimakkaasti. Kun kaupunki sai näistä sopimuksista
runsaat kuusi miljoonaa euroa vuonna 2013, olivat maankäyttösopimusten perusteella kau-
pungille maksetut korvaukset vuonna 2016 jo 33,5 miljoonaa euroa. Yhteensä vuosina 2013–
16 maankäyttösopimuksiin liittyvistä korvauksista kertyi kaupungille tuloja noin 76 miljo-
onaa euroa. Tämän lisäksi kaupungille on vuosilta 2013–16 kertynyt lähes 18 miljoonaa euroa
tuloja jotka realisoituvat kun kaupunki toteuttaa sopimusten mukaiset infrastruktuuri-
investoinnit. Maanvuokrauksesta eri tarkoituksiin kaupungille kertyi vuosina 2013–2016 tulo-
ja yhteensä lähes 14,8 miljoonaa euroa. Vuosittain saatavien maanvuokratulojen määrä on
kasvanut tasaisesti vuosina 2013–16.

⁶⁸ Kaupungin luovuttamista tonteistakin tulee yksityisesti omistettuja. Maanmyyntituloja kertyy vain kaupungin luovuttamista tonteista.

5.5 PALVELUKUSTANNUKSET

Kuntien palvelukustannusten vertailu on muuttunut palvelutuotannon toteuttamistapojen moninaistumisen vuoksi vuosi vuodelta vaikeammaksi. Palveluiden sisällössä mahdollisesti olevat erot ja eri palveluiden sekä niihin liittyvien kustannusten rajaaminen myös vaikeuttavat vertailua. Yhteismitallisen kuvan kuntien palvelukustannuksista saamiseksi, suuret kaupungit ovat jo 1990-luvulta alkaen tuottaneet yhteistyöllä vertailutietoa palvelukustannusten kehittymisestä.⁶⁹ Vertailu pohjautuu palveluiden bruttokustannuksiin. Kuntien palvelutuotannon nettokustannuksista kattavan vertailun tekee puolestaan Kuntaliitto.⁷⁰ Eri palveluiden osalta tuotetaan lisäksi vertailuja mm. THL:n toimesta.

Sosiaali- ja terveystoimen asukasta kohden lasketut nettokustannukset ovat Vantaalla olleet viime vuosina systemaattisesti hieman Espoota korkeammat mutta Helsinkiä alemmat. Vuoden 2014 aineiston perusteella Vantaalla noin 2 770 euroa asukasta kohden kun Espoossa jäätiin noin 2 550 euroon ja Helsingissä päädyttiin noin 3 160 euroon. Terveystoimen menoja kokonaisuudessaan on tarkasteltu myös THL:n toimesta (2015). Vuoden 2014 aineiston perusteella Vantaan asukasta kohden lasketut menot olivat Espoon jälkeen suurten kaupunkien alimmat, ja koko maan mitassa verrattain alhaiset, 14 prosenttia keskiarvoa pienemmät. Väestörakenteeseen, sosioekonomisiin tekijöihin ja sairastavuuteen suhteutettuna Vantaan menot olivat kuusi prosenttia maan keskiarvon alapuolella.⁷¹

Lasten päivän hoidon nettokustannukset 0–6-vuotiasta väestöä kohden olivat Vantaalla vuonna 2014 noin 6 450 euroa. Kun vertailu suoritetaan bruttokustannusperiaatteella ja kustannukset suhteutetaan päivähoidossa olevien lasten lukumäärään, kunnallisesti tuotetun lasten päivähoitopalvelun kustannukset lasta kohden ovat Vantaalla suurten kaupunkien alimpia, vain hieman Tamperetta korkeammat ja selvästi Espoota ja Helsinkiä alemmat (kuvio 5.17).

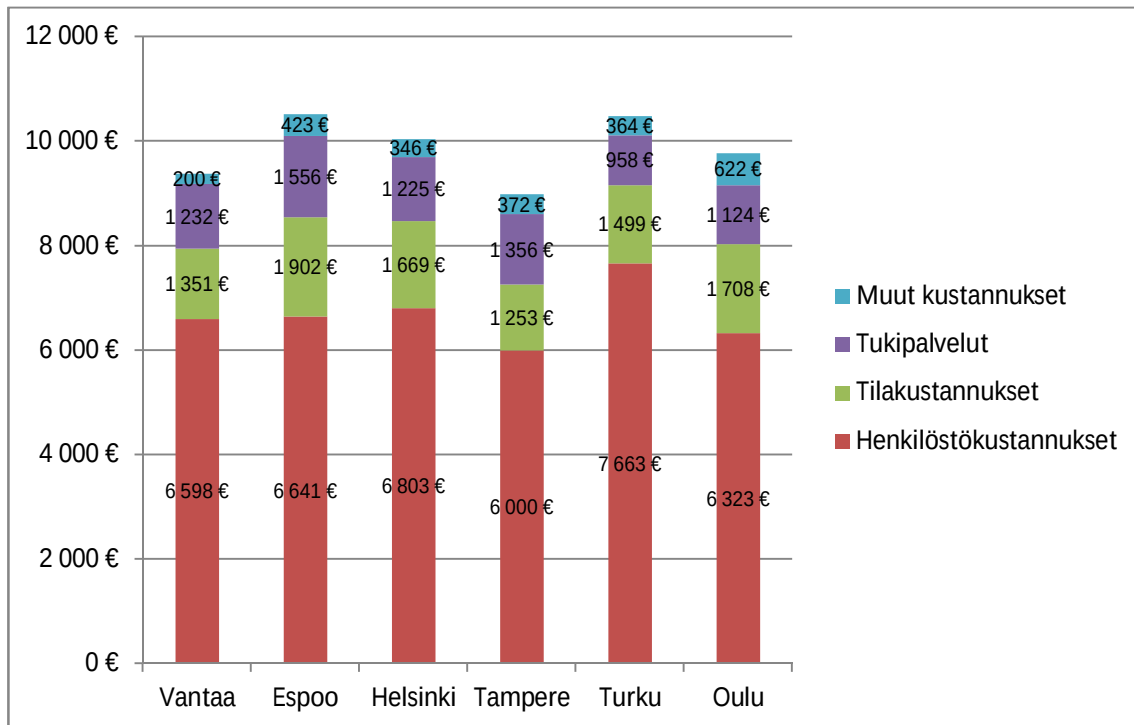
⁶⁹ Vertailun kohteina ovat lasten päivähoito, lastensuojelu, aikuissosiaalityö ja toimeentulontuen, päidenhuollon, vammaispalveluiden, kehitysvammahuollon sekä vanhuspalveluiden palvelukustannukset.

⁷⁰ Kustannuksia voidaan vertailla bruttokustannuksina, kaikki palvelun tuottamisesta syntyvät kustannukset, tai nettokustannuksina jolloin palvelun bruttokustannuksista vähennetään palvelun tuottamat tulot, esim. palvelun käytöstä perittävät maksut.

⁷¹ Sosiaali- ja terveydenhuollon tarvevakioidut menot sairaanhoitopiireittäin ja kunnittain 2014.

Miikka Vähänen, Mikko Kuronen, Unto Häkkinen, CHESS/Terveystoimen ja hyvinvoinnin laitos 4.2.2016

Kuvio 5.17 Kustannukset menolajeittain kunnallisen päiväkotihoidon laskennallisen lapsen⁷² vuosikustannuksista 2015

Lähde: Ahlgren-Leinvuo 2016

Bruttokustannusperiaatteella tarkasteltuna lastensuojelun avohuollossa kustannukset ovat 0–17-vuotiasta asukasta kohden laskettuna Vantaalla suurten kaupunkien keskitasoa. Vastaavasti sijaisperheisiin sijoitettujen lasten tuottamat kustannukset 0–17-vuotiasta asukasta kohden suurten kaupunkien keskiarvotasoa alemmat mutta selvässä nousussa vuosina 2011–15, toisin kuin esimerkiksi Espoossa ja Helsingissä, joissa kustannukset ovat vastaavalla ajanjaksolla jatkuvasti laskeneet.⁷³ Vammaispalveluissa Vantaan kustannusten nousu on ollut vuosina 2011–15 suurista kaupungeista hitainta ja menot, asiakasmäärän supistumisen myötä, jopa hieman vuonna 2015.

Työmarkkinatuen kuntaosuudet kasvoivat kaikissa suurissa kaupungeissa voimakkaasti vuonna 2015 ja olivat Vantaalla lähes 19 miljoonaa euroa. Kasvua vuodesta 2014 tuli 71 prosenttia. Yli puolet menoista kohdistui yli 1000 päivää työttöminä olleisiin. Suurista kaupungeista eniten työmarkkinatuen kuntaosuudet nousivat kuitenkin Espoossa, 93 prosenttia.

Toimeentulotukimenot olivat vuonna 2015 Vantaalla yhteensä liki 57 miljoonaa euroa. Tästä perustoimeentulotuen osuus oli 84 prosenttia. Toimeentulotukimenot asukasta kohden laskettuna olivat Vantaalla, yhdessä Helsingin kanssa, suurten kaupunkien korkeimmat. Vuonna 2015 asukasta kohden lasketut toimeentulotukimenot olivat Vantaalla runsaat 250 euroa (toimeentulotuen saajista tarkemmin luvussa 2). Espoossa ja Tampereella menot

⁷² Laskennallinen lapsi -määritelmällä tarkoitetaan kunnallisen päiväkotihoidon kustannusten vertailussa ja henkilöstön suhteuttamisessa käytettävää lasten määrää, jossa otetaan huomioon päivähoitoasetuksen määrittelemä eri-ikäisten ja eri ajan päiväkotihoidossa olevien lasten määrä yhtä hoito- ja kasvatustehtävissä työskentelevää työntekijää kohden. Laskennallinen lasten määrä saadaan muuttamalla päiväkotihoidossa olevat lapset päivähoitoasetuksen määrittelemien suhdelukujen avulla 3 vuotta täyttäneiksi kokopäivähoitossa oleviksi lapsiksi ja ottamalla erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevat lapset lisäksi erikseen huomioon.

⁷³ Kuuden suurimman kaupungin lasten päivähoitoon palvelut ja kustannukset vuonna 2015, Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 5/2016.

olivat noin 200 euroa asukasta kohden. Turussa ja Oulussa jäätiin alle puoleen Vantaan tasosta.⁷⁴

Opetus- ja kulttuuritoimen nettokustannukset asukasta kohden, noin 1 950 euroa, olivat Vantaalla vuonna 2014 samaa tasoa Helsingin ja valtakunnallisen keskiarvon kanssa, ja 20 prosenttia Espoon tasoa alemmat. Peruskoulun osalta oppilaskohtaiset nettomenot Vantaalla, olivat Vantaalla noin 7 600 euroa vuonna. Espoossa oppilaskohtaiset nettomenot olivat noin 25 prosenttia ja Helsingissä noin 37 prosenttia Vantaata korkeammat. Peruskoulun ja lukion bruttomenoja vertailevan selvityksen⁷⁵ mukaan peruskoulun oppilaskohtaiset käyttömenot⁷⁶ olivat Vantaalla suurten kaupunkien alimmat ja valtakunnallisesti vertailunakin suhteellisen alhaiset. Saman selvityksen mukaan Vantaalaisten lukioiden opiskelija-kohtaiset käyttömenot olivat vuonna vajaat 6 000 euroa opiskelijaa kohti.⁷⁷ Tämä oli selvästi muita suuria kaupunkeja vähemmän. Espoossa ja Helsingissä opiskelijakohtaiset käyttömenot olivat noin kolmanneksen Vantaata korkeammat.¹²

Kulttuuritoimen nettokustannukset asukasta kohden olivat Vantaalla vuonna 2014 Helsinkiin ja Espooseen verrattuna noin 50 prosenttia pienemmät ja myös selvästi valtakunnallisen tason alapuolella. Kirjastojen sekä liikunta- ja ulkoilupalveluiden osalta asetelma oli samankaltainen vaikkakin ero Helsinkiin ja Espooseen nähden oli hieman pienempi.

Yhdyskuntapalveluiden osalta Vantaan nettokustannukset asukasta kohden ovat samaa tasoa valtakunnallisen keskiarvon kanssa ja varsin lähellä Helsingin tasoa. Espoossa yhdyskuntapalveluiden kustannukset olivat selvästi Vantaata ja Helsinkiä korkeammat. Liikenneväyläkustannusten osalta Vantaa ja erityisesti Espoo ovat selvästi Helsingin ja valtakunnallisen keskiarvon yläpuolella.

⁷⁴ Kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityö vuonna 2015, Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 8/2015

⁷⁵ Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kustannuskehitys v. 2014, Karvonen Juha, Svartsjö Mikko, 2015 Suomen Kuntaliitto.

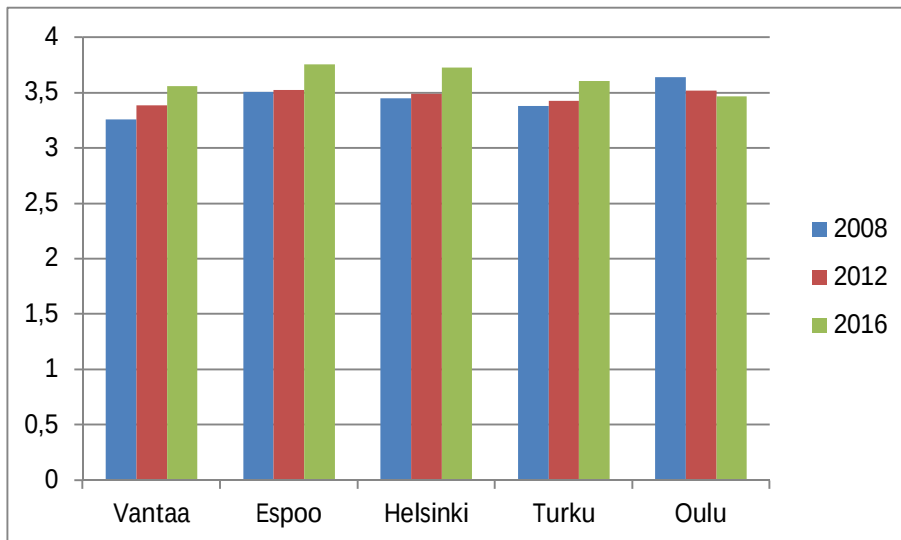
⁷⁶ Oppilaskohtaiset käyttömenot sisältäen poistot ja arvonalentumiset sekä sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset.

⁷⁷ Kuntaliiton nettokustannustarkastelussa Vantaan lukioissa oppilaskohtaiset olivat noin 5 650 euroa.

5.6 TYYTYVÄISYYS KAUPUNGIN PALVELUIHIN

Kansalaisten tyytyväisyyttä kotikunnan palveluihin on kartoitettu vuodesta 1983 alkaen neljän vuoden välein Kaupunki- ja kuntapalvelututkimuksella.⁷⁸ Tutkimukseen osallistuneiden kuntien joukko on hieman vaihdellut vuosien saatossa. Vantaan on joinakin vuosina osallistunut tutkimukseen ja myös toteuttanut vastaavan sisältöisiä omia tutkimuksiaan. Viimeisin Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus valmistui syksyllä 2016.

Kuvio 5.18 Tyytyväisyys kotikuntaan ja sen palveluihin, laaja asuinkuntaindeksi (54 palvelua), Kuntapalvelututkimus

Lähde: FCG, Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus 2016

Tutkimuksen tulosten pohjalta koostettu ns. laaja asuinkuntaindeksi⁷⁹ koostuu vastaajien arvioista koskien 54 kunnan palvelua tai tehtävää. Näistä painotetaan erikseen vielä terveyskeskusten, sairaaloiden ja hammashoidon palvelua sekä peruskoulun ja lasten päivähoitoa. Tulosten mukaan vantaalaisten tyytyväisyys kotikaupungin palveluihin on kokonaisuudessaan lisääntynyt vuodesta 2008 alkaen (kuvio 5.18). Tyytyväisyys on vertailukaupunkien tasolla joskin Espoota ja Helsinkiä hieman perässä. Yleisenä kehityssuuntana Vantaalla on ollut tyytyväisyyden kasvu kaupungin palveluihin.

5.7 SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUS

Kuntien tehtäväkenttä on Suomessa ollut perinteisesti varsin laaja. Vuoden 2019 alusta maakuntamallin mukaiset aluehallinto-organisaatiot ottavat hoidettavakseen monia kuntien tehtäväkenttään nykyisin kuuluvia tehtäviä. Valtakunnan tasolla kunnilta maakunnille siirtyvien tehtävien kokonaiskustannuksiksi on arvioitu 17,7 miljardia euroa vuodessa. Taloudellisesti merkittävin kunnilta pois siirtyvä tehtäväkokonaisuus ovat terveydenhuollon ja sosiaalitoimen tehtävät. Vantaan vuoden 2017 talousarviossa kaikkien kaupungilta Sote- ja maakuntauudistuksen myötä pois siirtyvien tehtävien rahallinen arvo on arviolta noin 690 miljoonaa euroa, 44 prosenttia kaupungin menoista. Aluehallinto-organisaatioiden toimin-

⁷⁸ Mukana tutkimuksessa oli 9 kuntaa. Lomake lähetettiin yhteensä 18 900 henkilölle. Vantaalla lomake lähti 4000 henkilölle ja vastausprosentti oli 26,6.

⁷⁹ Indeksia laskettaessa eri palveluita on painotettu seuraavasti: Sairaalapalvelut, painoarvo: 3; Terveyskeskuksen lääkäripalvelut 5; Hammaslääkäripalvelut 3; Peruskoulu 5; Lasten päivähoito 3 ja Kaikki muut 1.

nan rahoittamiseksi kunnilta lisäksi leikataan valtiolle uudistuksen alkuvaiheessa 12,3 prosenttiyksikön⁸⁰ osuus kunnallisverokertymistä ja sote-valtionosuuksien tulot. Lisäksi kunnat menettävät merkittävän määrän sosiaali- ja terveydenhuollon tuloja. Vantaalla näitä tuloja on budjetoitu vuodelle 2017 yhteensä 108 miljoonaa euroa. Sote- ja maakuntauudistuksen myötä kuntien toiminnan rahoitusrakenne muuttuu merkittävästi.⁸¹ Kunnallisverotulojen osuus pudonnee vajaasta 70 prosentista runsaaseen puoleen. Vastaavasti kiinteistöverotulojen, yhteisverotulojen ja valtionosuuksien suhteellinen merkitys puolestaan kasvaa.

Uudistuksen mittaluokka on suuri ja aikataulu erittäin haasteellinen. Uudistuksen tarkoituksena on toisaalta turvata palvelutaso valtakunnallisesti ja samalla hillitä sosiaali- ja terveysmenojen kasvua. Osana uudistusta on tarkoitus lisätä kansalaisten valinnanvapautta sosiaali- ja terveyspalveluissa. Tavoitteena on täten nopeuttaa palveluun pääsyä ja myös parantaa palvelujen laatua ja vaikuttavuutta. Hallituksen luonnostelemassa mallissa valinnanvapaus koskee erityisesti perustason palveluita ja soveltuvien osin myös erikoistason sosiaali- ja terveyspalveluita. Käyttäjä voisi uudistuksen jälkeen valita palvelutuottajan tarjolla olevista julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin palvelutarjoajien joukosta. Valinnanvapauden lisääminen ja yksityisten palvelutuottajien ottaminen laajasti mukaan tuottamaan sote-palveluita on kuitenkin kustannusten kasvun hillinnän näkökulmasta erittäin haasteellista. Palvelutuottajien kannustimet olisi kyettävä rakentamaan tavalla joka tukee kustannuskehityksen hallintaa.

⁸⁰ Viimeisimmissä laskelmissa on käytetty kunnilta leikattavana osuutena myös 12,5 prosenttiyksikköä.

⁸¹ Valtiovarainministeriön laskelmat 21.12.2016.

6. KAUPUNKIRAKENNE JA YMPÄRISTÖ

1950-luvulla alkanut voimakas kasvu on muokannut Vantaata ja sen eri alueita suuresti. Monin paikoin kaupunkia on rakennettu alueille, joilla on ollut vanhaa väistyvää rakennuskantaa suhteellisen vähän. Viime vuosina kaupunkikehityksessä on kuitenkin tapahtunut selvä käänne. Kasvu painottuu nyt Vantaalla jo olemassa oleville keskusta-alueille ja niiden lähiympäristöihin. Kaupunkirakenne eheytyy kun vanhoja alueita täydennysrakennetaan. Samalla keskusta-alueiden ilme, uuden rakennuskannan korvatessa vanhaa, muuttuu huomattavasti. Kaupunkia rakentuu uudelleen.

Helsingin seudun voimakkaimmin kasvava työpaikka-alue on viime vuosina ollut Aviapoliksen alue. Alueesta on kehittymässä kansainvälisestikin verrattuna ainutlaatuinen lentokenttäkaupunki jossa yhdistyvät asuminen, palvelut ja työpaikat. Työpaikkarakentamisessa, erityisesti toimistorakentamisessa, on myös tapahtunut merkittäviä muutoksia viime vuosina. Vanhat toimistorakennukset eivät taivu nykyvaatimusten mukaiseen tehokkaampaan tilankäyttöön. Uutta toimistotilaa rakennetaankin samalla kun vanhaa puretaan. Toimistotyöpaikat myös keskittyvät alueellisesti. Hyvän saavutettavuuden merkitys korostuu.

Vantaa on nyt ja myös tulevaisuudessa runsaiden viheralueiden kaupunki. Kolmen kunnan (Sipoo, Vantaa ja Helsinki) alueelle sijoittuvassa, vuonna 2011 perustetussa Sipoonkorven kansallispuistossa, vieraili vuonna 2016 yli 82 000 kävijää.⁸² Vantaalla on myös useita arvokkaita kulttuurimaisemia kartanoineen. Näiden alueiden arvo on tunnistettu ja yleiskaavassa otettu huomioon. Vaikka tiivistyvälle kasvulle sinällään onkin tilaa, haasteeksi voivat kuitenkin muodostua tiiviiden keskusta-alueiden tarvitsemat lähiviheralueet ja viheryhteyksien säilyttäminen kasvavassa kaupungissa.

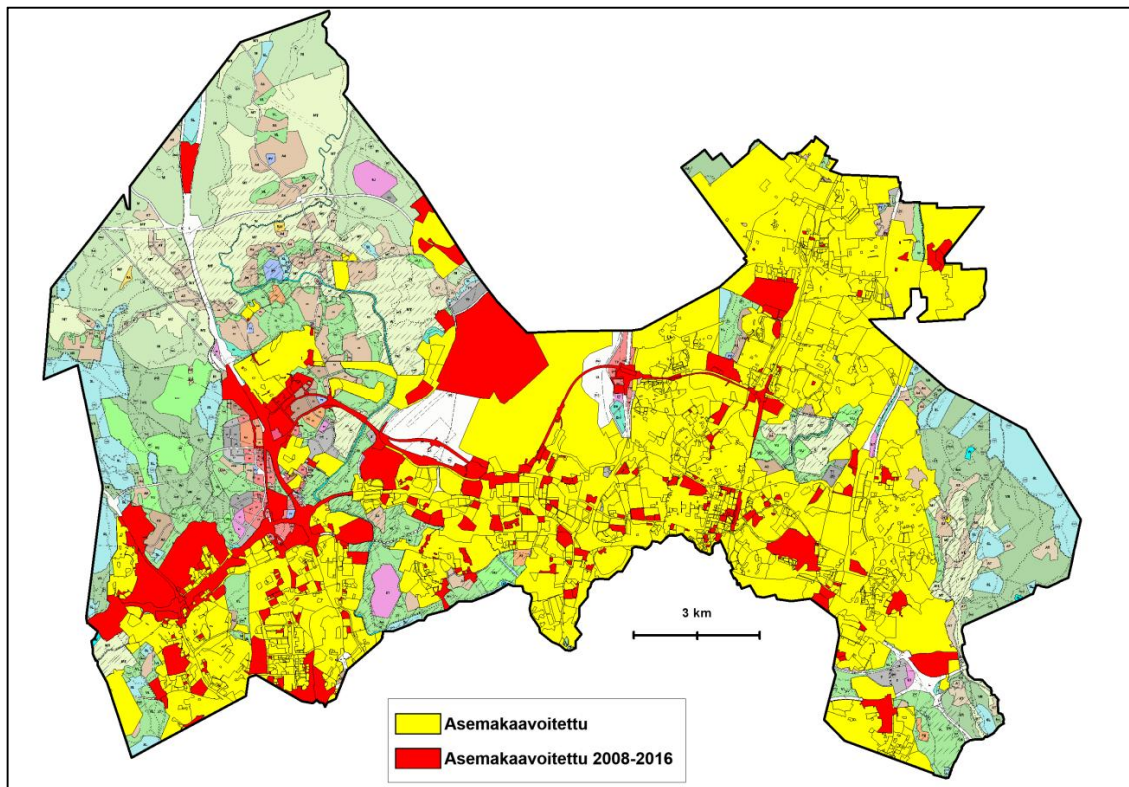
Asukaskohtaiset kasvihuonekaasupäästöt ovat Vantaalla laskeneet pitkällä aikavälillä selvästi, vuoteen 1990 verrattuna noin neljänneksen. Voimakkaasti kasvavan Vantaan kasvihuonekaasupäästöt kokonaisuudessaan ovat laskeneet vuodesta 1990 viisi prosenttia. Suurin osa Vantaan kasvihuonekaasupäästöistä syntyy rakennusten lämmittämisestä, liikenteestä ja sähkön kulutuksesta.

6.1 KAUPUNKIRAKENTEEEN KEHITYS

Vantaan kaupungin alueesta on asemakaavoitettu 128 km², mikä vastaa 53 prosenttia kaupungin pinta-alasta (kuvio 6.1). Vuodesta 2007 asemakaavoitetun alueen pinta-ala Vantaalla on kasvanut 7 km². Asemakaavoitetulla alueella asuu 95 prosenttia vantaalaisista. Vuosina 2008–16 Vantaalla on tuotettu vuosittain noin 166 000 k-m² uutta asuntorakentamisoikeutta ja noin 140 000 k-m² uutta työpaikkarakentamisoikeutta.

⁸² <http://www.metsa.fi/kansallispuistoittain> (vierailtu 2.2.2017)

Kuvio 6.1 Asemakaavoitetut alueet Vantaalla

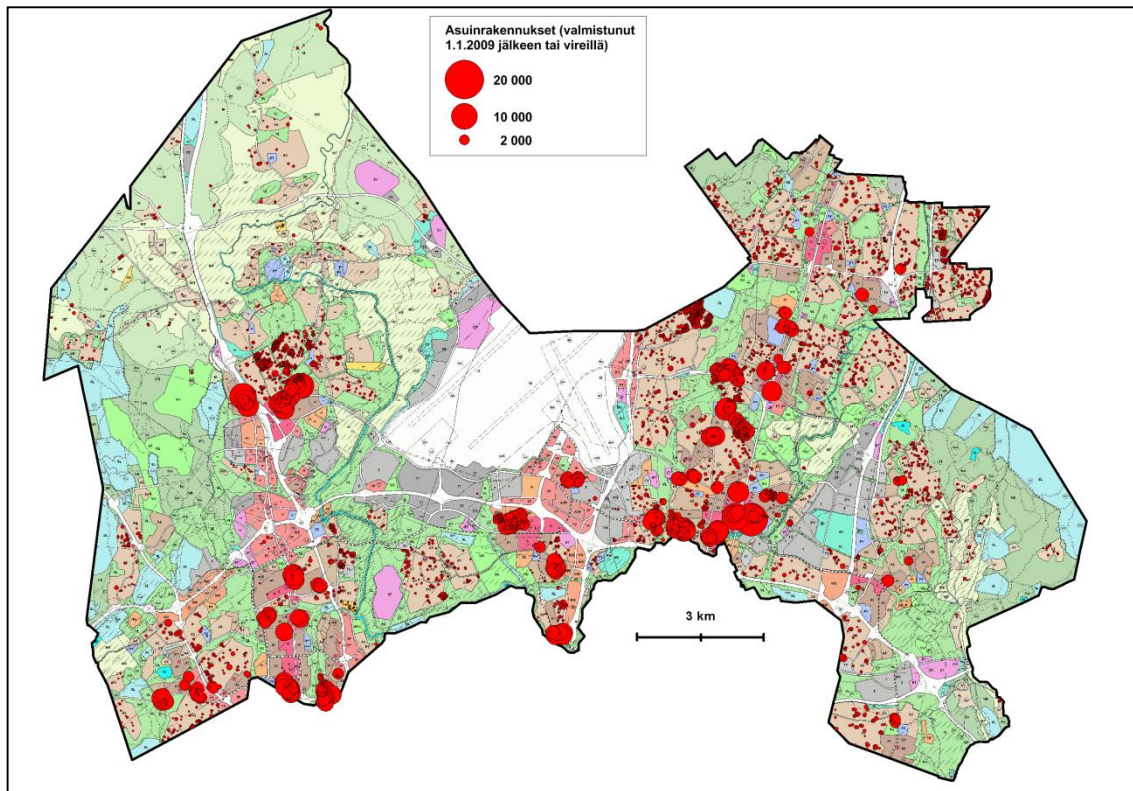

Lähde: Vantaan yleiskaavojen ajantasaisuuden arviointi, A1/2017

Viime vuosien asuntorakentaminen on painottunut keskustoihin ja keskustojen tuntumaan sekä yleensäkin kerrostaloalueille (kuvio 6.2). Yli 75 prosenttia viimeisen kahdeksan vuoden aikana kaavoitetusta asumisen nettokerrosalasta on syntynyt kahdeksalle keskusta-alueelle. Yleiskaavan täydennysalueiden kaavoitus ja rakentaminen on ollut selvästi suurempaa kuin yleiskaavan laajennusalueiden.

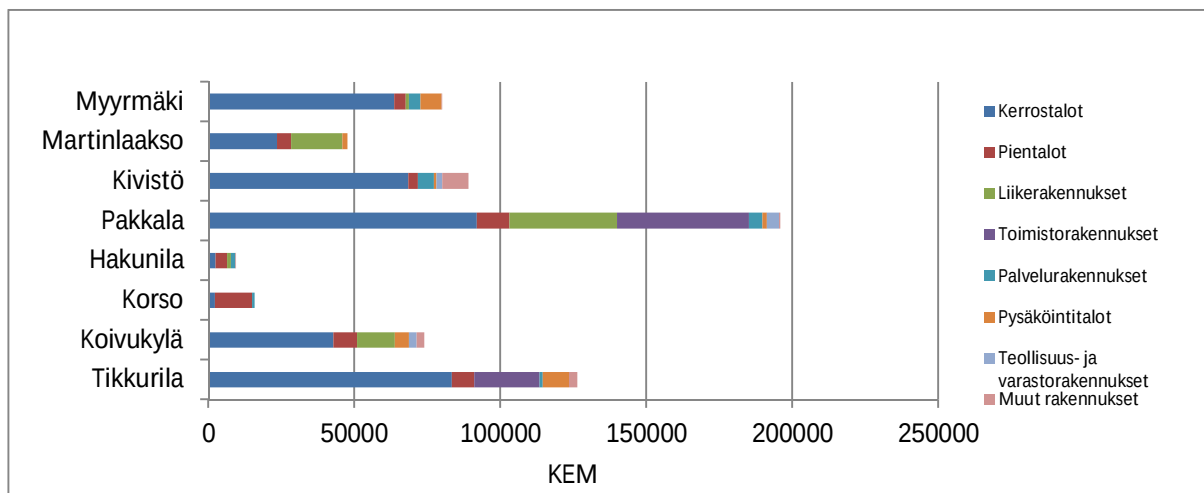
Asuntorakentaminen on kohdentunut melko tasapuolisesti eri alueille lukuun ottamatta Luoteis-Vantaata ja Hakunilaa, joilla rakentaminen on ollut vähäisempää (kuvio 6.3). Myös Kivistö jää jälkeen rakentamisen volyymissä suuremmille alueille, mutta tarkastelujakson viimeisinä vuosina Kivistö on rakentunut merkittävästi. Yksittäisistä sijainneista Tikkurilan ja Kivistön keskustat ovat rakentuneet nopeimmin. Pientalorakentaminen on ollut selvästi tasaisempaa ympäri Vantaata pientaloalueille. Suunnittelutarveratkaisuilla asemakaava-alueiden ulkopuolella on rakennettu varsin vähän. Asuntorakentamisen ennustetaan pysyvän korkealla tasolla seuraavien vuosien aikana. Uudisrakentamisen myötä Vantaa muuttuu entistä kerrostalovaltaisemmaksi. Seuraavan viiden vuoden aikana valmistunee vuosittain yli 2 600 asuntoa, joista yli 80 prosenttia on kerrostaloasuntoja. Rakentamisen painopiste pysyy Kehäradan vaikutusalueella, Kivistössä, Myyrmäessä ja Tikkurilassa.

Kuvio 6.2 Asuntorakentaminen Vantaalla vuosina 2009–16

Lähde: Vantaan yleiskaavojen ajantasaisuuden arviointi, A1/2017

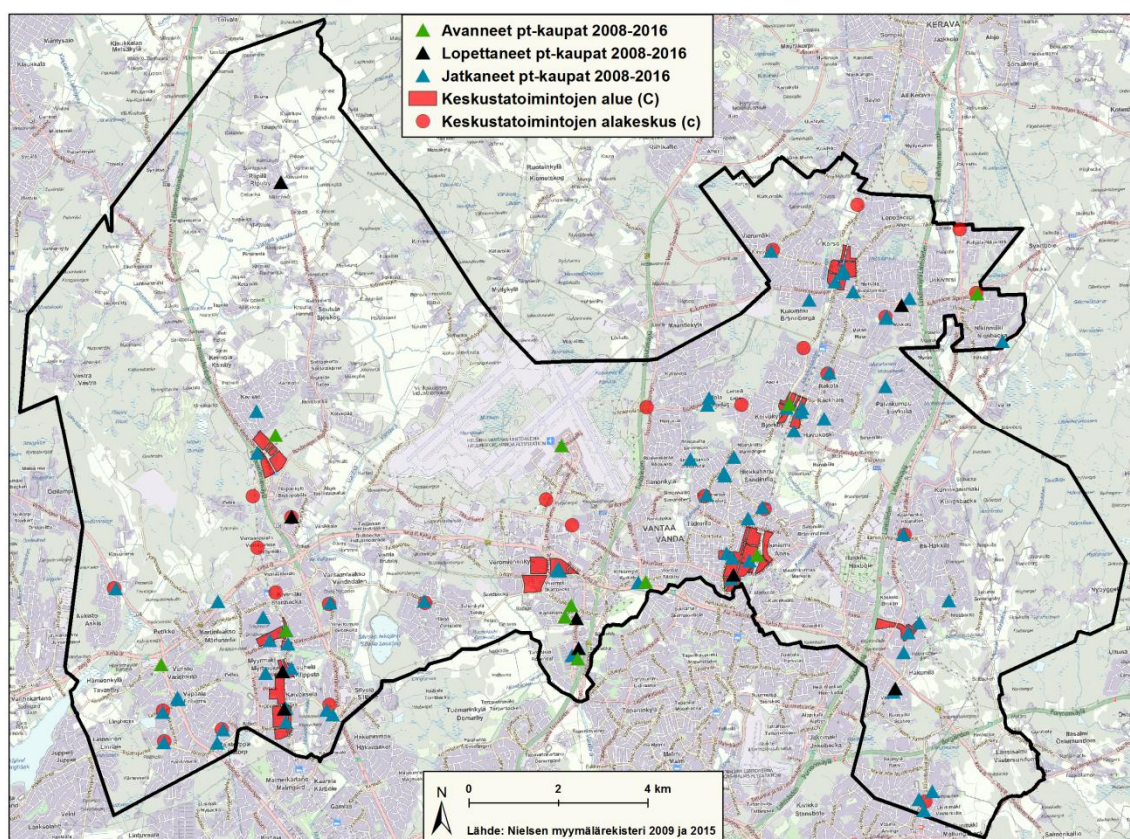
Kuvio 6.3 Rakennettu kerrosala käyttötarkoituksittain ja keskusta-alueittain vuosina 2009–16

Lähde: Vantaan yleiskaavojen ajantasaisuuden arviointi, A1/2017

Päivittäistavarakauppojen kokonaismäärä on kasvanut vuoden 2007 jälkeen vain kahdella, tosin uusiin sijainteihin on avattu 11 kauppaa. Uudet päivittäistavarakaupat ovat sijoittuneet melko hyvin yleiskaavan tavoitteiden mukaisesti painottuen keskustoihin ja asuinalueille. Syrjäisemmiltä ja pienemmän ostovoiman alueilta on joutunut lopettamaan muutama lähikauppa, mikä on heikentänyt päivittäistavarakaupan saavutettavuutta joillakin alueilla.

Kuvio 6.4 Päivittäistavarakauppojen sijoittuminen Vantaalla

Lähde: Vantaan yleiskaavojen ajantasaisuuden arviointi, A1/2017

Vantaan päivittäistavarakaupan rakenne on muuttunut isompia yksiköitä suosivaksi, mikä näkyy päivittäistavarakaupan keskimääräisen myyntipinta-alan kasvuna (taulukko 6.5). Vaikka kauppojen kokonaismäärä on kasvanut vain kahdella, on myyntipinta-alan kokonaismäärä kasvanut yli 10 000 myymäläneliömetrillä. Vantaan ostovoiman viimeaikainen kasvu olisi tukenut suurempaa määrää uusia päivittäistavarakauppoja, mistä kertoo myös keskimääräisen myyntitehokkuuden kasvu. Varsinkin lähikauppojen saaminen asuntoalueille on ollut haasteellista. Sen sijaan keskusta-alueille ja liikenteellisesti hyvillä sijainneilla on tarkasteluajanjaksolla rakennettu lukuisia uusia päivittäistavarakauppoja. Alakeskuksiin osoitettu suurempien päivittäistavarakauppojen rakentamismahdollisuus ei ole houkuttellut päivittäistavarakaupan toimijoita sijoittumaa kyseisiin sijainteihin.

Taulukko 6.5 Päivittäistavarakauppojen keskeiset tunnusluvut vuosina 2008 ja 2016

Päivittäistavarakaupat	2008	2016
Lukumäärä	75	77
Myyntipinta-ala yhteensä (m ²)	57 000	67 400
Keskimääräinen myyntipinta-ala (m ²)	760	880
Myynti yhteensä (milj. euroa)	542	665
Keskimääräinen myyntitehokkuus (eur. / m ²)	9 500	9 860
Myyntipinta-ala per asukas (m ²)	0,3	0,31

Lähde: Vantaan yleiskaavojen ajantasaisuuden arviointi, A1/2017

Vantaan suuralueiden välillä on ollut varsin suuria eroja ostovoiman siirtymissä. Korso-Koivukylän ja Hakunilan heikosta palvelutarjonnasta johtuen kyseisiltä alueilta ostovoimaa siirtyy muille suuralueille ja naapurikuntiin. Tarkasteluajanjaksolla, vuosina 2008–16, varsinkin Koivukylän suuralueen päivittäistavarakaupan tarjonta on kuitenkin parantunut merkittävästi ja samalla alueen kuluttajat ovat lisänneet asioimistaan omalla suuralueella. Sen sijaan Hakunilassa ja Korsossa tilanne ei ole muuttunut.

Myös Vantaan erikoiskaupan rakenne on muuttunut isompia yksiköitä ja kaupallisen palvelujen alueita suosivaksi. Varsinkin keskustan ulkopuoliselle Tammiston kaupallisten palvelujen alueelle, mutta myös Porttipuiston alueelle, on avattu lukuisia erikoiskaupan myymälöitä. Yleiskaavan tavoitteiden mukaan kaupallisten palveluiden alueille (ns. KM-alueet) ei ohjata kauppiaita, joissa asioidaan säännöllisesti, kuten merkittäviä päivittäistavarakauppoja tai pieniä erikoisliikkeitä, jotka soveltuvat keskustaympäristöön. Päivittäistavarakaupan osalta yleiskaavan tavoitteet ovat toteutuneet hyvin suurempien päivittäistavarakauppojen sijoittuessa mm. keskustoihin. Sen sijaan KM-alueille on rakennettu myös sellaisia erikoisliikkeitä, jotka olisivat voineet rakentua yleiskaavan tavoitteiden mukaan enemminkin keskustoihin. Erikoiskauppoja on toki rakennettu tarkasteluajanjaksoilla myös keskustoihin, mutta niiden rakentamisen painopiste on ollut keskustojen ulkopuolella. Kokonaisuudessaan Vantaan erikoiskaupan rakentaminen on ollut vähäistä suhteutettuna koko erikoiskaupan rakennuskantaan.

Merkittävin työpaikka-alue Vantaan suuralueista on Aviapolis jossa on lähes 36 000 työpaikkaa (2014) (taulukko 6.6). Aviapolis on kehittynyt viimeisen 10-vuoden aikana huomattavasti nopeammin kuin muut suuralueet. Tikkurilaan ja Myyrmäkeen sijoittuu myös merkittävästi (molempiin noin 23 000) työpaikkoja. Myyrmäen työpaikkamäärässä ei ole tapahtunut juuri muutoksia vuodesta 2003 toisin kuin Tikkurilassa. Pidemmän ajan muutos Tikkurilassa on positiivinen, mutta viime vuosina työpaikkamäärä on laskenut huomattavasti.

Taulukko 6.6 Työpaikkamäärien kehitys Vantaan eri suuralueilla vuosina 2003-14

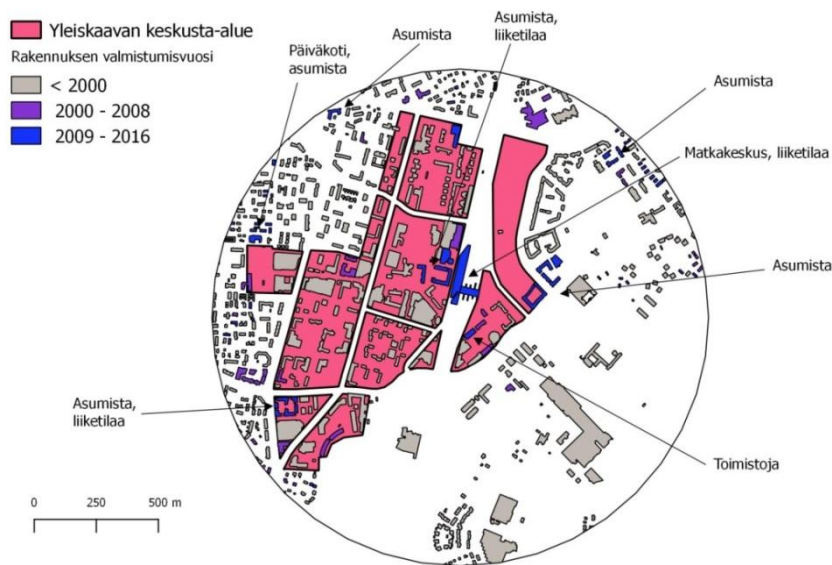
Alue	2004	2006	2008	2010	2012	2013	2014	muutos 13-14	muutos 04-14
Myyrmäki	23 916	22 625	23 996	22 627	22 429	22 497	22 329	-168	-1 587
Kivistö	2 534	2 497	2 840	2 907	2 747	2 823	2 780	-43	246
Aviapolis	27 091	30 269	34 733	33 605	35 423	35 761	35 597	-164	8 506
Tikkurila	21 260	21 022	22 131	22 061	23 566	22 627	23 159	532	1 899
Koivukylä	4 276	4 167	4 632	4 557	5 037	4 987	5 047	60	771
Korso	3 793	3 710	4 026	3 903	3 747	3 826	3 731	-95	-62
Hakunila	7 015	6 708	6 911	6 452	6 484	6 784	6 839	55	-176
Tuntematon	6 079	5 979	6 447	7 843	7 169	7 115	7 850	735	1 771
Länsi-Vantaa*	26 450	25 122	26 836	25 534	25 176	25 320	25 109	-211	-1 341
Keski-Vantaa*	48 351	51 291	56 864	55 666	58 989	58 388	58 756	368	10 405
Itä-Vantaa*	15 084	14 585	15 569	14 912	15 268	15 597	15 617	20	533
Vantaa	95 964	96 977	105 716	103 955	106 602	106 420	107 332	912	11 368

*Länsi-Vantaa = Myyrmäen ja Kivistön suuralueet, Keski-Vantaa = Aviapoliksen ja Tikkurilan suuralueet ja Itä-Vantaa = Koivukylän, Korson ja Hakunilan suuralueet.

Lähde: Vantaan kaupunki

Selkeästi havaittava trendi etenkin keskusta-alueilla on vanhan toimitilan purkaminen asuminen tieltä. Tikkurilassa työpaikkamäärän vähenemistä selittää todennäköisesti alueen keskustan kehittäminen entistä asuntovaltaisemmaksi (kuvio 6.7). Vanhojen toimisto- ja liiketilojen tilalle rakennetaan parhaillaan uusia asuinrakennuksia. Osa työpaikoista on joutunut siten siirtymään pois alueelta ennen kuin uudet toimitilat – esim. Dixi – valmistuvat alueelle. Tämä näkyy selvänä notkahduksena tilastoissa. Tilanne ei ole huolestuttava, jos keskustoja kehitetään asuinrakentamisen lisäksi myös liiketoiminnalle, jolloin niistä on mahdollista kehittyä toiminnallisesti ja sosiaalisesti monipuolisia kokonaisuuksia.

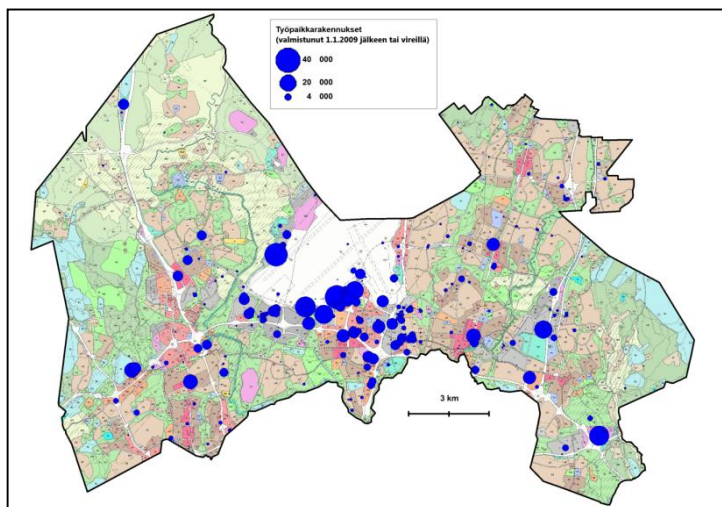
Kuvio 6.7 Rakentaminen Tikkurilan keskusta-alueella vuosina 2000–16

Lähde: Vantaan yleiskaavojen ajantasaisuuden arviointi, A1/2017

Suuralueista Hakunila, Koivukylä sekä etenkin Korso ja Kivistö ovat työpaikkojen kokonaismäärällä tarkasteltuna selvästi jäljessä muita suuralueita. Näiden alueiden työpaikkamäärässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Työpaikkarakentaminen on sijoittunut erityisesti lentokentän lähettävälle, mutta myös muihin sijainteihin valtavyöhykkeiden varrella sekä muutamaankin kehittyvään keskustaankin (kuviot 6.7 ja 6.8). Suuraluetarkastelusta on huomattavissa kuinka merkittävästi Aviapoliksen työpaikkarakentaminen hallitsee koko Vantaan työpaikkarakentamista. Luvut ovat hyvin linjassa edellä kuvattujen työpaikkakehityksen kanssa. Aviapoliksen alueesta on kasvanut viime vuosina Vantaan merkittävin työpaikka-alue, joka hyödyntää lentokentän läheisyyttä ja erinomaista saavutettavuutta.

Kuvio 6.8 Työpaikkarakentaminen Vantaalla vuosina 2009–16

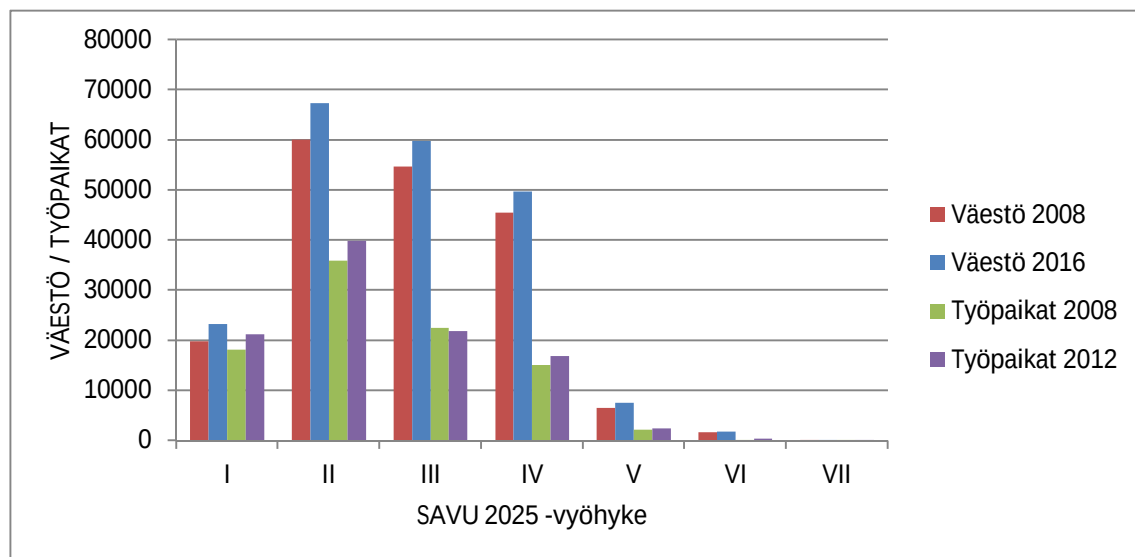
Lähde: Vantaan yleiskaavojen ajantasaisuuden arviointi, A1/2017

Vantaa ei ole pystynyt houkuttelemaan kaikille tavoiteltaville alueille uusia työpaikkoja ja työpaikkarakentamista. Usealle yleiskaavassa työpaikkatoiminnoille varatulle alueelle ei ole rakennettu juuri lainkaan uutta kerrosalaa viimeisen kahdeksan vuoden aikana. Varsinkin pääradan varren työpaikkakehittäminen Tikkurilasta pohjoiseen ei ole toteutunut toivotusti. Korson ja Koivukylän työpaikkarakentamisen määrä on ollut viime vuosina hyvin maltillista.

6.2 LIIKENNE JA SAAVUTETTAVUUS

Kaupungin väestönkasvusta noin 70–80 prosenttia kohdistuu alueille, joissa joukkoliikenteen palvelutaso on hyvä (kuvio 6.12). Työpaikkakasvu on kohdistunut etenkin parhaan joukkoliikennesaavutettavuuden omaaville alueille.

Kuvio 6.12 Väestön ja työpaikkojen sijoittuminen eri saavutettavuusvyöhykkeille (SAVU 2015 -vyöhykkeet)⁸³

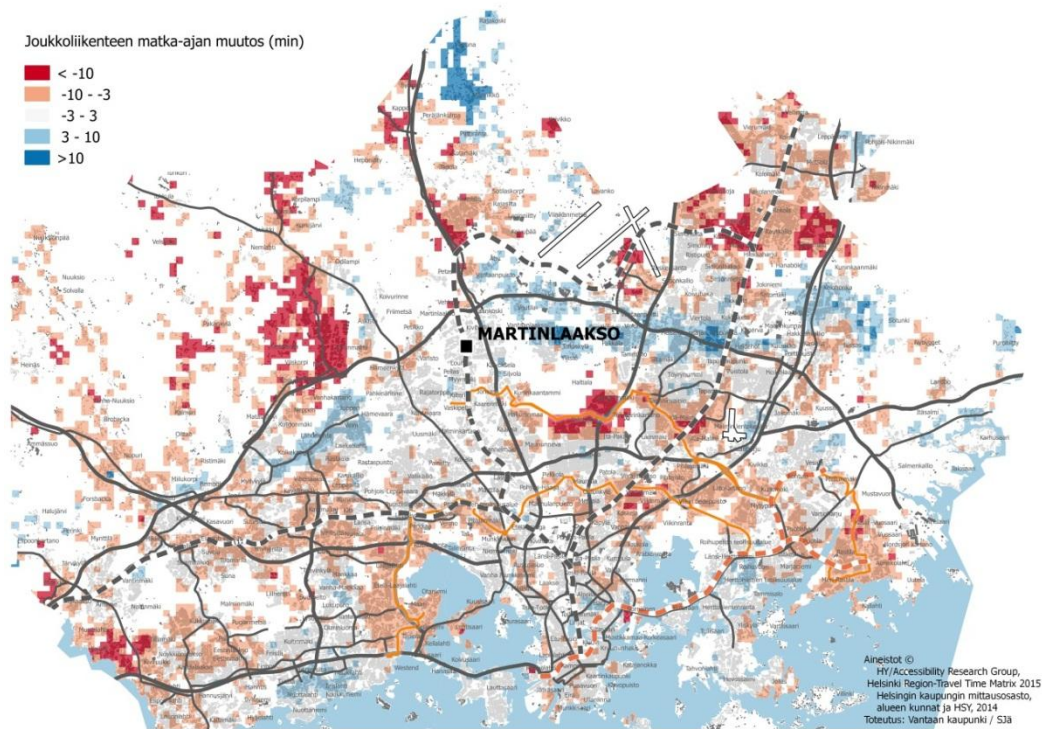
Lähde: Vantaan yleiskaavojen ajantasaisuuden arviointi, A1/2017

HSL-alueen liikennestrategiassa vahvan julkisen liikenteen runkoverkon kehittäminen sekä vaihtoyhteyksien ja niihin liittyvien terminaalien ja vaihtopaikkojen parantaminen ovat keskeisiä painopistevalintoja. Kehäradan avautumisen ja linjastouudistuksen vaikutukset saavutettavuuteen vaihtelevat alueittain (kuvio 6.13). Raideliikenteeseen kytkeytyvien keskusta-alueiden saavutettavuus on parantunut seudullisesti Kehäradan ja runkolinjojen kehittämisen myötä (kuvio 6.14). Myyrmäki, Martinlaakso ja Kivistö ovat uudistusten jälkeen selvästi paremmin saavutettavissa. Myös Koivukylän, Tikkurilan ja Pakkalan osalta saavutettavuus on parantunut mutta Hakunilan osalta selvästi heikentynyt. Kokonaisuudessaan uudistusten voidaan arvioida parantaneen keskustan kytkeytymistä seudun muihin keskuksiin. Silti koko kaupungin tasolla kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen kilpailukyky saavutettavuuden näkökulmasta ei edelleen ole lähelläkään henkilöautoliikenteen tasoa. Vantaalaisten tyytyväisyydessä joukkoliikenteen palvelutasoon on suhteellisen selkeitä alueellisia eroja.

⁸³ Hyvän joukkoliikenteen alueena on tarkastelussa pidetty kolmea ensimmäistä SAVU-vyöhykettä. Näillä vyöhykkeillä tarvittavat toiminnot on saavutettavissa vähintään kävelen, pyörällä tai melko tiheällä vaihdollisella joukkoliikennenyhteydellä. (HSL 2014). HSL (2014). Saavutettavuustarkastelut ja joukkoliikenteen matkasaavutettavuus, SAVU&MASA. HSL:n julkaisuja 3/2014.

Raideliikenteeseen tukeutuvilla alueilla tyytyväisyys on tyypillisesti muita alueita korkeampi. Tyytymättömyimpiä joukkoliikenteen palvelutasoon ollaan Ilolan–Leinelän alueella sekä toisaalta Päiväkummun–Nikimäen–Kuninkaanmäen alueella.⁸⁴

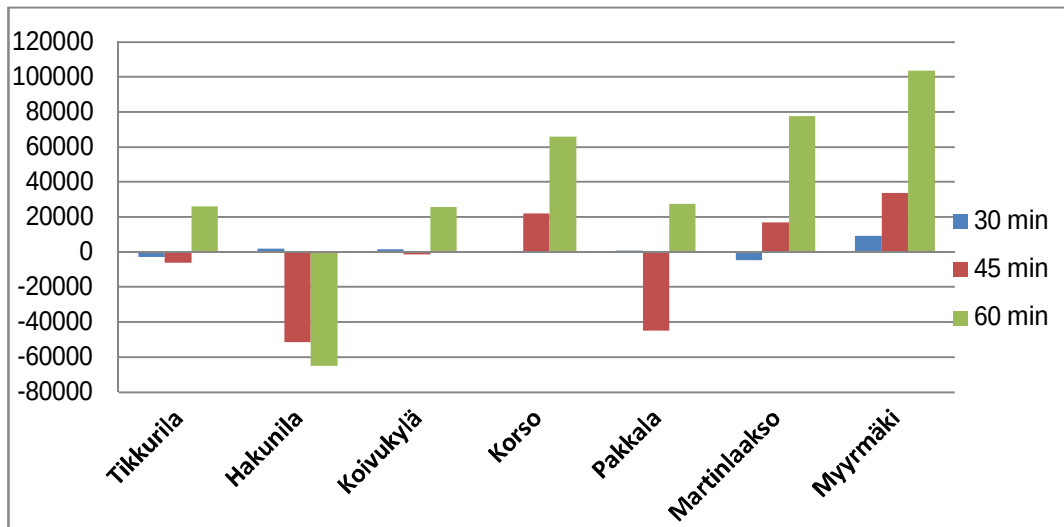
Kuvio 6.13 Joukkoliikenteen matka-ajan muutokset Martinlaaksoon 2013 – 2016. Punaisella on esitetty alueet, joilta matka-aika Martinlaaksoon on lyhentynyt, sinisellä puolestaan alueet, joilta matka-aika on pidentynyt.

Lähde: Vantaan yleiskaavojen ajantasaisuuden arviointi, A1/2017

⁸⁴ Kaupunkipalvelututkimus 2016. Aineiston vastaajamäärien alueittaisen vaihtelua vuoksi mm. pientalovaltaisia alueita (postinumeroalueita) on yhdistetty tässä tarkastelussa suuremmiksi aluekokoisuuksiksi.

Kuvio 6.14 Tavoitettavan väestömäärän muutos joukkoliikenteellä keskusta-alueittain, muutos vuodesta 2013 vuoteen 2016

Lähde: Vantaan yleiskaavojen ajantasaisuuden arviointi, A1/2017

Henkilöautojen määrä on kasvanut Vantaalla melko tasaisesti 1990-luvun alun jälkeen. Autotiheys⁸⁵ on Vantaalla pääkaupunkiseudun korkein, kuitenkin selvästi esimerkiksi Tuusulaa ja Nurmijärveä alempi.⁸⁶ Liikenteessä olevien autojen määrä sen sijaan on kasvanut huomattavasti hitaammin viime vuosina.⁸⁷ Samalla ajokortin omistavien osuus niin 18–29 -vuotiaiden kuin myös 30–44 -vuotiaiden ryhmässä on laskenut vuosina 2008–16.⁸⁸

⁸⁵ Autotiheys: henkilöautojen määrä 1000 asukasta kohden.

⁸⁶ Autonomistus Helsingin seudulla – katsaus menneeseen kehityksestä ja pohdintoja tulevista. HSL, raportteja 19/2016.

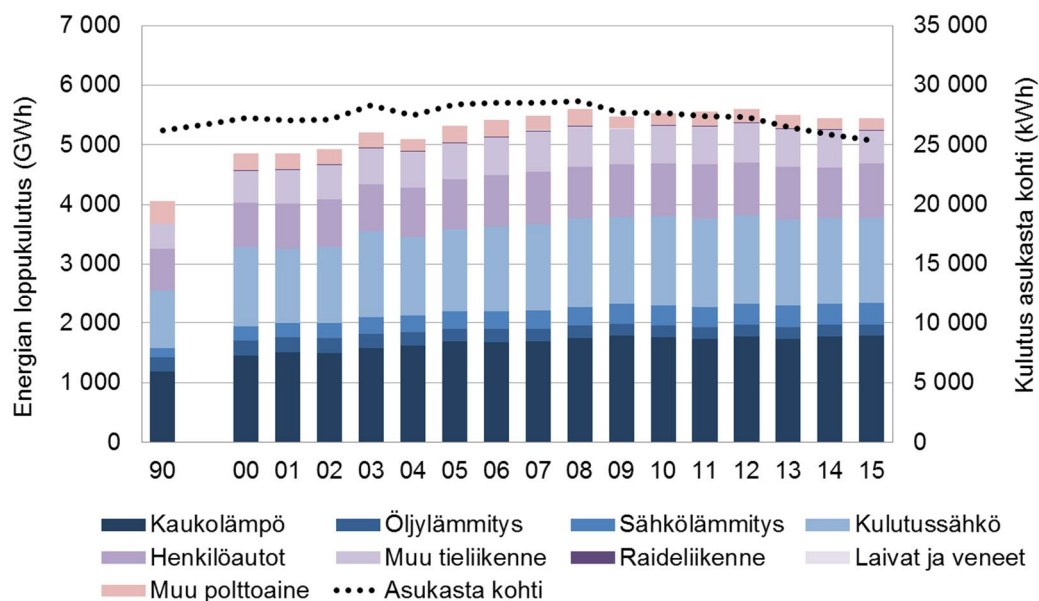
⁸⁷ Vantaan liikenne 2015. Vuodesta 2008 alkaen rekisteröidyn ajoneuvon voinut poistaa liikenteestä väliaikaisesti.

⁸⁸ Autonomistus Helsingin seudulla – katsaus menneeseen kehityksestä ja pohdintoja tulevista. HSL, raportteja 19/2016.

6.3 ENERGIAANKULUTUS JA KASVIHUONEKAASUPÄÄSTÖT

Energiankulutus Vantaalla on pysytellyt samalla tasolla viimeisen kymmenen vuoden aikana (kuvio 6.10). Koska kaupungin asukasluku on kuitenkin samanaikaisesti kasvanut merkittävästi, on henkeä kohden laskettu energiankulutus Vantaalla laskenut vuodesta 2008 alkaen yli 10 prosenttia asukasta kohden laskettuna.

Kuvio 6.10 Energian kulutus Vantaalla vuosina 1990, 2000–15

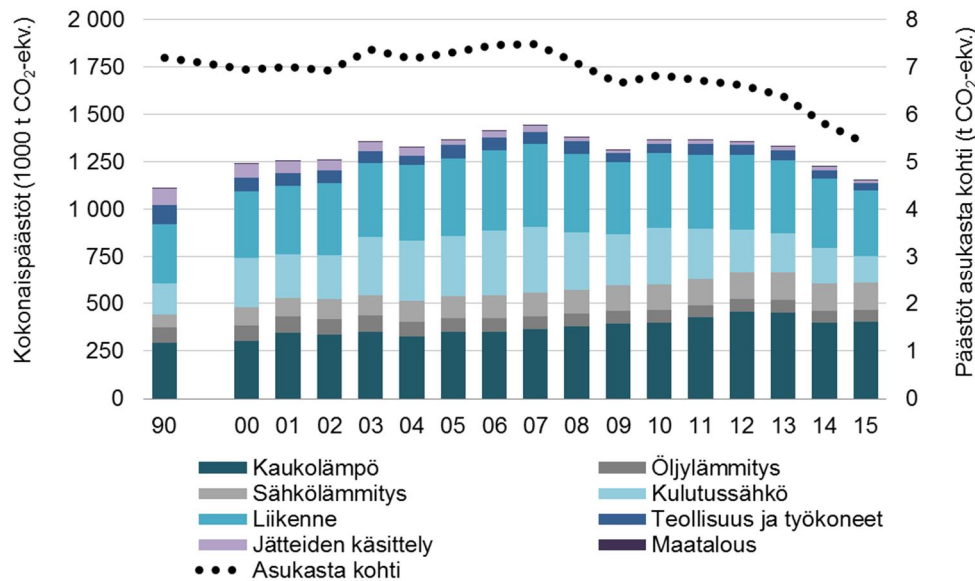

Lähde: HSY

Kokonaisenergiankulutuksesta suurin osa kuluu kaukolämpöön ja muuhun rakennusten lämmittämiseen, kulutussähköön ja liikennepolttoaineisiin. Vuonna 2015 kotitalouksien osuus kaukolämmön kulutuksesta oli yli puolet mutta sähkönkulutuksesta vain neljännes. Sähköstä suurin osa kuluu palvelusektorilla. Kokonaisenergiankulutuksen tavoin myös sähkönkulutus on viime vuosina laskenut. Kaukolämmön osuus kiinteistöjen lämmitystavoista on Vantaalla noin 72 prosenttia. Erillislämmitystyistä taloista suurin osa sähkölämmitteisiä ja myös öljyn osuus on edelleen merkittävä. Maalämpöön turvautuu noin 6 prosenttia erillislämmitteisistä kiinteistöistä. Uusiutuvan energian osuus koko kaupungin energiankulutuksesta oli vuonna 2015 noin 22 prosenttia.

Vantaan kasvihuonekaasupäästöt olivat HSY:n laskemien mukaan vuonna 2015 yhteensä 1155 tonnia CO₂-ekv. Asukasta kohti laskettuna päästöt olivat 5,4 tonnia. Kasvihuonekaasujen kokonaispäästö määrä on Vantaalla laskenut selvästi viime vuosina. Päästövähennystavoitteiden perusvuoteen 1990 verrattuna päästöt olivat Vantaalla viisi prosenttia suuremmat vuonna 2015. Asukasta kohden laskettuna päästöt ovat kuitenkin laskeneet 24 prosenttia samalla ajanjaksolla.

Kuvio 6.11 Kasvihuonekaasupäästöt Vantaalla vuosina 1990, 2000-15

Lähde: HSY

Yli puolet kasvihuonekaasupäästöistä Vantaalla syntyy rakennusten lämmittämisestä. Liikenteen osuus on vastaavasti noin kolmannes. Kulutussähkön tuottamisesta syntyvien kasvihuonekaasupäästöjen merkitys on viime vuosina vähentynyt kun Vantaalla ja koko Suomessa on käytetty entistä sähköä joka on entistä vähäpäästöisempää. Sähkön tuonti ja hyvä kotimainen vesitilanne ovat korvanneet hiililauhdesähköä. Vuonna 2015 kulutussähkön päästöt putosivatkin Vantaalla neljänneksen edellisvuodesta ja myös liikenteen, jätteiden käsittelyn, teollisuuden ja työkoneiden polttoaineenkäytön päästöt putosivat. Pidemmällä aikavälillä myös henkilö- ja pakettiautoliikenteen päästöt ovat vähentyneet. Vantaan energian jätevoimalan käyttöönotto syksyllä 2014 on vähentänyt kaukolämmön kasvihuonekaasupäästöjä. Samalla loppusijoitetun jätteen määrä pieneni noin 80 prosenttia mikä myös vähensi kaatopaikan hajapäästöjä.

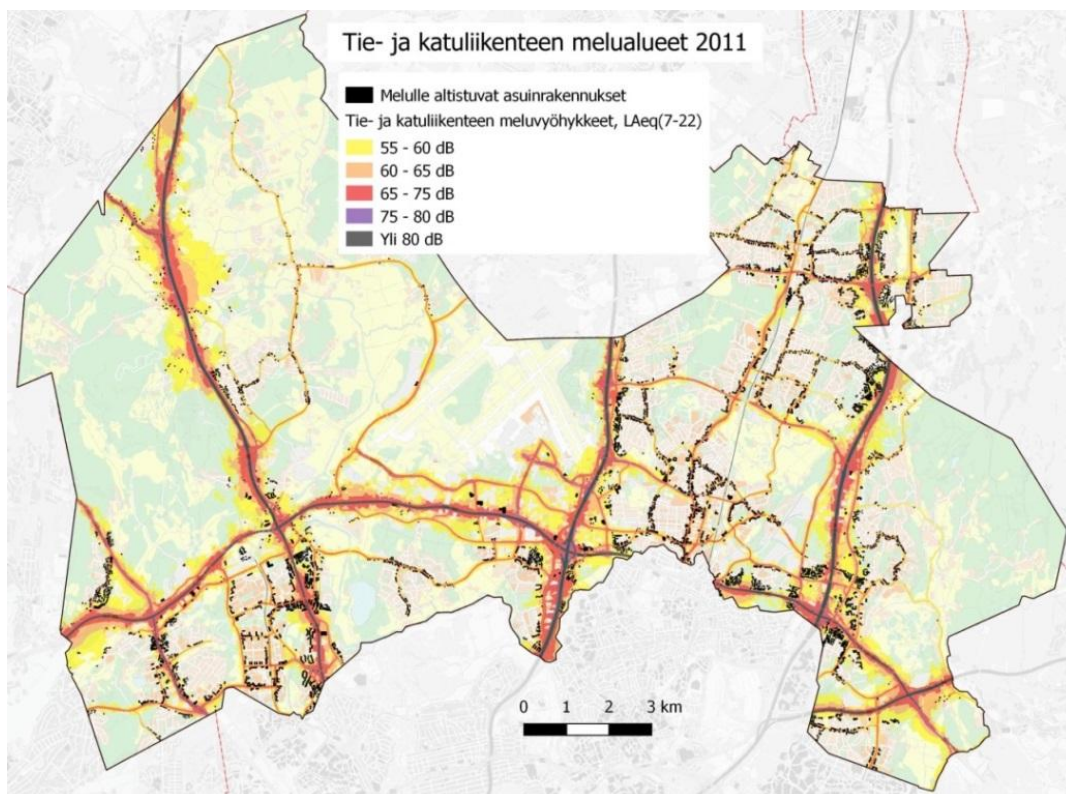
Vuonna 2008 hyväksytyn pääkaupunkiseudun ilmastostrategian jälkeen Vantaan kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet kokonaisuudessaan keskimäärin noin kolme prosenttia vuodessa. Kehityksen näin jatkuessa, päästöt olisivat vuonna 2020 noin 8 prosenttia ja vuonna 2030 noin 32 prosenttia pienemmät kuin vertailuvuonna 1990. Huomattavaa on, että vuosina 2014–15 päästövähennys on selvästi trendiuraa suurempi, noin seitsemän prosenttia vuodessa. Asukasta kohden laskettuna Vantaan kasvihuonekaasupäästöt ovat hieman muuta pääkaupunkiseutua korkeammat. Tämä johtuu muuta seutua selvästi suuremmista liikennemääristä erityisesti tavaraliikenteessä ja teollisuussektorin suuremmasta energiankäytöstä. Koko Suomen päästöt sen sijaan ovat asukasta kohden laskettuna liki kaksinkertaiset Vantaaseen verrattuna.

Lämmön, sähkön ja veden kulutus kaupungin omistamissa kiinteistöissä on laskenut viime vuosina vaikkakin vuosittaiset vaihtelut ovat joskus varsin suuria. Energiantehokkuutta Vantaan kaupungin omissa kiinteistöissä edistetään mm. niin sanotun ESCO- konseptin mukaisella toiminnalla jossa energiansäästötoimenpiteiden aiheuttamat lisäkustannukset maksetaan hankkeen tuottamalla energiakulusäästöillä. Vantaalla on investointivaiheeseen (2014–15) päästy yhden ESCO-hankkeen osalta ja toinen hanke on valmisteilla. Molemmissa hankkeissa investointi energiantehokkuuteen on luokkaa 1,5 miljoonaa euroa. Ensimmäisen, jo käynnistyneen hankkeen, takaisinmaksuaika on runsaat kuusi vuotta.

6.4 YMPÄRISTÖN TILA

Kaupunkialueella täysin meluttomia ympäristöjä on vaikea löytää. Liikenteen kasvu ja kaupunkirakenteen tiivistyminen lisäävät melulle altistumista. Pidempiaikaisella melualtistuksella on todettu olevan yhteys moniin vakaviin kansanterveydellisesti merkittäviin sairauksiin.⁸⁹ Noin 2,5 prosenttia Vantaan asukkaista asuu alle suositusarvoilla vilkkaista väylistä. Yli 55 desibelin melualueilla asui vuonna 2005 noin 39 000 vantaalaista ja vuonna 2011 noin 54 000 vantaalaista (kuvio 6.15). Raideliikenteen osalta vastaavat lukemat olivat 4 000 asukasta (2005) ja 6 700 asukasta (2011). Lentomelualueella Vantaalla asui vuonna 2012 noin 7 300 henkeä. Helsinki-Vantaan lentoaseman voimakkaasti kasvaneista matkustajamääristä huolimatta lentomelulle altistuvien määrä ei ole juurikaan kasvanut vuodesta 2002. Tätä selittää mm. lentokoneiden moottoritekniikan kehitys ja koneiden täyttöasteen nousu.

Kuvio 6.15 Tie- ja katuliikenteen mallinnetut melualueet Vantaalla ja melulle altistuvat asuinrakennukset vuonna 2011

Lähde: Vantaan yleiskaavojen ajantasaisuuden arviointi, A1/2017

⁸⁹ Haahla & Heinonen-Guzejev 2012

Kuvio 6.16 Lentomelualueet Vantaalla vuonna 2012

Kuva 46. Vantaan päivääjan lentomelualueet L_{Aeq} (klo 7 - 22) vuonna 2010. Finavia Oyj:n tekemän meluselvityksen tiedot siirretty Sito Oy:n liikennemelukartan päälle. (Lähde: Finavia)

49

Lähde: Finavia

Suurimmat ilman epäpuhtauksien päästölähteet ovat tieliikenne, energiantuotanto ja puun pienpoltto sekä pienhiukkasten osalta myös kaukokulkeuma. Ilmanlaatu Vantaalla on pääosin melko hyvä ja ilmansaasteiden pitoisuudet ovat pääsääntöisesti laskeneet viime vuosina. Ongelmallisia alueita on kuitenkin vilkasliikenteisten väylien varrella, tiiviissä keskustamaisissa ympäristöissä sekä pientaloalueilla, missä ilmanlaatu ajoittain heikkenee puun pienpolton seurauksena. Tieliikenteen pakokaasupäästöt ovat laskeneet tekniikan kehittymisen myötä, vaikka liikennemäärät ovat kasvaneet. Tieliikenne vaikuttaa kuitenkin edelleen merkittävästi ilmanlaatuun (pakokaasujen lisäksi) sen aiheuttaman katupölyn vuoksi. Alle suositusetaisyysdellä vilkkaista väylistä asuvien määrä on noin 2,5 prosenttia kaupungin asukkaista ja tämä osuus on kaupungin asukasmäärän kasvaessa pysynyt samalla tasolla.

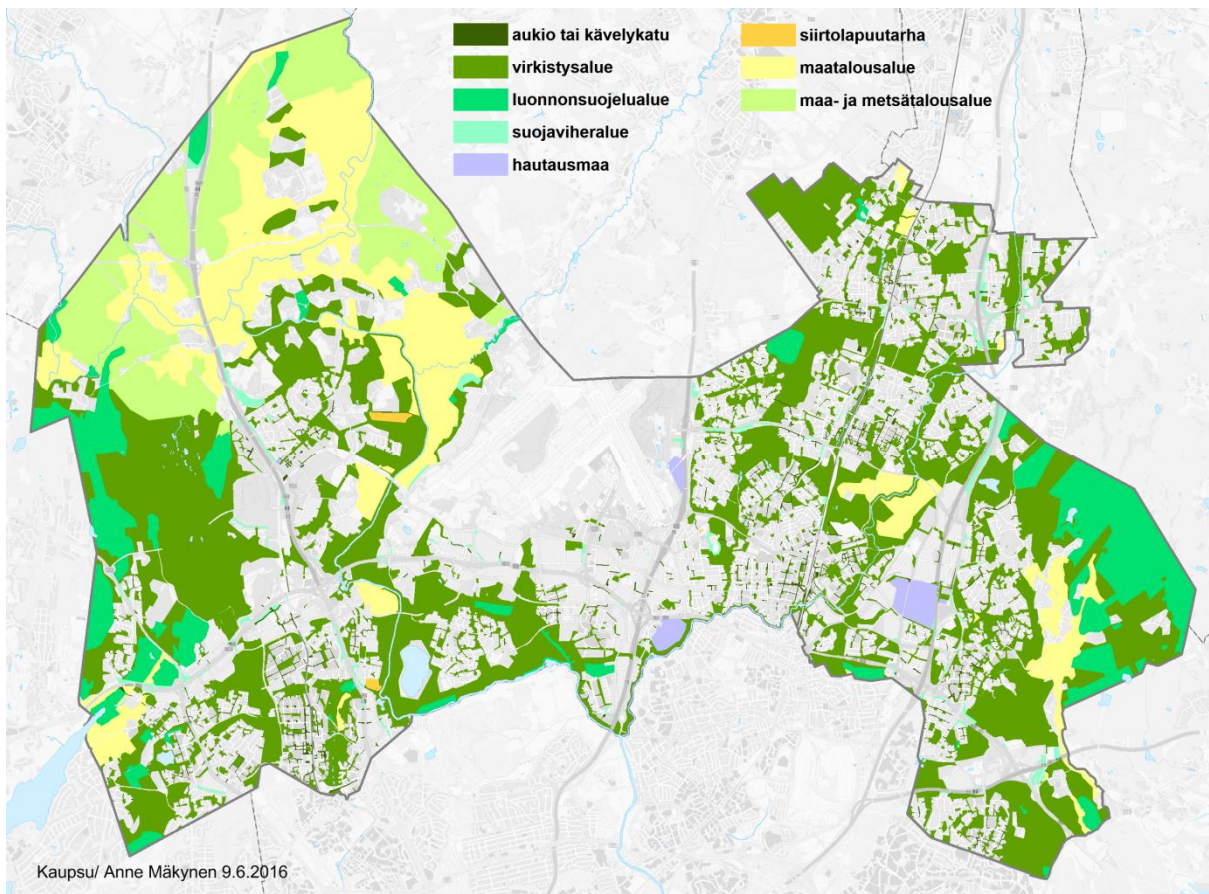
Vantaalla on useita kohteita, joissa maaperän on arvioitu olevan pilaantunutta. Pilaantuneita, pilaantuneiksi epäiltyjä tai jo kunnostettuja maita on yli 480 kohteessa. Kunnostettuja niistä on noin 200 ja niissä suurimmassa osassa maa on ollut öljyn pilaamaa. Toinen merkittävä kunnostuskohde on ollut lyijysulattamojen ilmapäästöjen pilaamat alueet. Kunnostukset tehdään yleensä rakentamisen yhteydessä.

6.5 KAUPUNKILUONTO JA KULTTUURIMAISEMAT

Kaupunkilaisten saamalla ”viheralistuksella” on selvä yhteys psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin ja terveyteen. Jo suhteellisen vähäisenkin luonnossa liikkuminen tuottaa positiivisia vaikutuksia ja nämä vaikutukset lisääntyivät, kun työ- tai opiskelumatkasta yli puolet kulki puistojen, taajamametsien tai muiden viheralueiden kautta.⁹⁰ Ulkoilua harrastaa 96 prosenttia suomalaisesta aikuisväestöstä, keskimäärin 2–3 kertaa viikossa ja ulkoilukertoja kertyy keskimäärin 170 vuodessa. Runsas kolmannes (37 %) kaikesta vapaa-ajan liikunnasta tapahtuu ulkona luonnossa joko kodin tai vapaa-ajan asunnon lähiympäristössä (esim. lähimetsät, puistot) tai muualla luontoympäristössä.⁹¹ Viheralueverkoston ylläpidolla asuinalueiden lomassa onkin merkittävä kansalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistävä rooli. Vuonna 2016 toteutetussa tutkimuksessa, jossa kartoitettiin kuntalaisten tyytyväisyyttä kaupungin palveluihin, todettiin vantaalaisten tyytyväisyyden kasvaneen vuodesta 2012 mm. luonnon suojeluun, vesistöjen laatuun, ympäristön siisteyteen ja luonto- ja retkeilyreitteihin.⁹²

Vantaan yleiskaavan ja asemakaavojen viheralueet muodostavat koko kaupungin kattavan verkoston (kuvio 6.17). Asemakaavoitettu virkistysalueverkosto kattaa Vantaan kaupunkimaiset kaupunginosat. Retkeily- ja ulkoilualueet sekä luonnonsuojelualueet kaupungin itä- ja länsilaidoilla muodostavat laajoja, yhtenäisiä kokonaisuuksia.

Kuvio 6.17 Vantaan metsät ja viheralueet

Lähde: Vantaan yleiskaavojen ajantasaisuuden arviointi, A1/2017

⁹⁰ Tyrväinen, Silvennoinen, Korpela & Ylen 2007

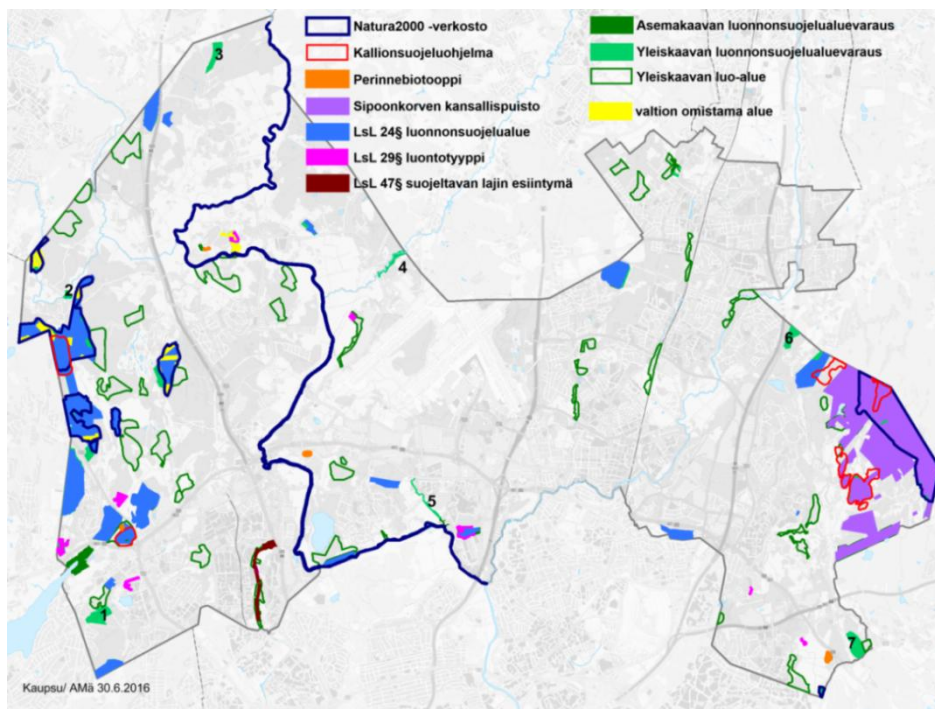
⁹¹ Sievänen & Neuvonen 2011

⁹² Kaupunkipalvelututkimus 2016.

Vantaan viheralueverkosto on hyvin kattava, mutta eri puolilla kaupunkia viheralueiden määrä vaihtelee paljonkin. Tämä on seurausta kaupunkirakenteen muodostumisen historiasta ja eri aikojen kaupunkisuunnitteluperiaatteista. Siellä, missä viheralueita on vähän, pyritään niiden esteettiseen ja toiminnalliseen laatuun panostamaan. Erityisesti keskusta-alueille, joita perustellusti on tavoitteena tiivistää ja tehostaa, tarvitaan vastapainoksi hyviä kaupunkipuistoja. Viheralueverkosto, toimivat ekologiset yhteydet, luonnonsuojelualueet ja toimivat ekologiset yhteydet osaltaan varmistavat luonnon monimuotoisuuden turvaamisen. Elinalueiden pirstoutuminen kuitenkin on merkittävä uhka monille lajeille. Vaikka Vantaankin pinta-alasta kolmannes on metsää, metsäalueiden pirstoutuminen on vaikeuttanut monien lajien selviytymistä. Vantaalla virkistysalueverkoston saavutettavuus on varsin hyvä: asemakaavoitetun virkistysverkoston 300 metrin saavutettavuusvyöhykkeellä asuu 97 prosenttia kaikista vantaalaisista ja 100 prosenttia semakaavoitetun alueen asukkaista.

Yleiskaavan luonnonsuojelualuevarauksista on toteutunut suurin osa. Luonnonsuojelualueita, rauhoitettuja luontotyyppejä ja erityisesti suojeltavien lajien esiintymispaikkoja on Vantaalla yhteensä lähes 1 400 hehtaaria (kuvio 6.18).⁹³ Vantaan kaupunki on rauhoittanut omistamiaan luonnonsuojelualuevarauksia yleiskaavan valmistumisen jälkeen 138 hehtaaria ja yhteensä kaupungin maata on rauhoitettu luonnonsuojelulaille yli 600 hehtaaria. Valtion omistamaa Sipoonkorven kansallispuistoa on Vantaan alueella 650 hehtaaria (kaikki valtion omistamat luonnonsuojelualuevaraukset on tässä myös katsottu jo toteutuneiksi, kuvassa 6.18 keltaisella). Muiden maanomistajien kuin valtion ja kaupungin mailla on vain vähäisiä luonnonsuojelualueita. Toteutumatta ovat vielä Furumossen (kuvio 6.18, kohde 1), Lepsämäjoen lehto (2), Josvholm (3), Lillån jokivarsi (4), Krakanojan varsi, (5) Myraksensuo (6) ja Länsimetsä (7) sekä pieniä osia eräistä muista aluevarauksista. Toteutumatta on yhteensä 140 hehtaaria. Toisaalta Sipoonkorven kansallispuisto on toteutunut lähes 290 hehtaaria yleiskaavan aluevarausta laajempaan.

Kuvio 6.18 Luonnonsuojelualueet

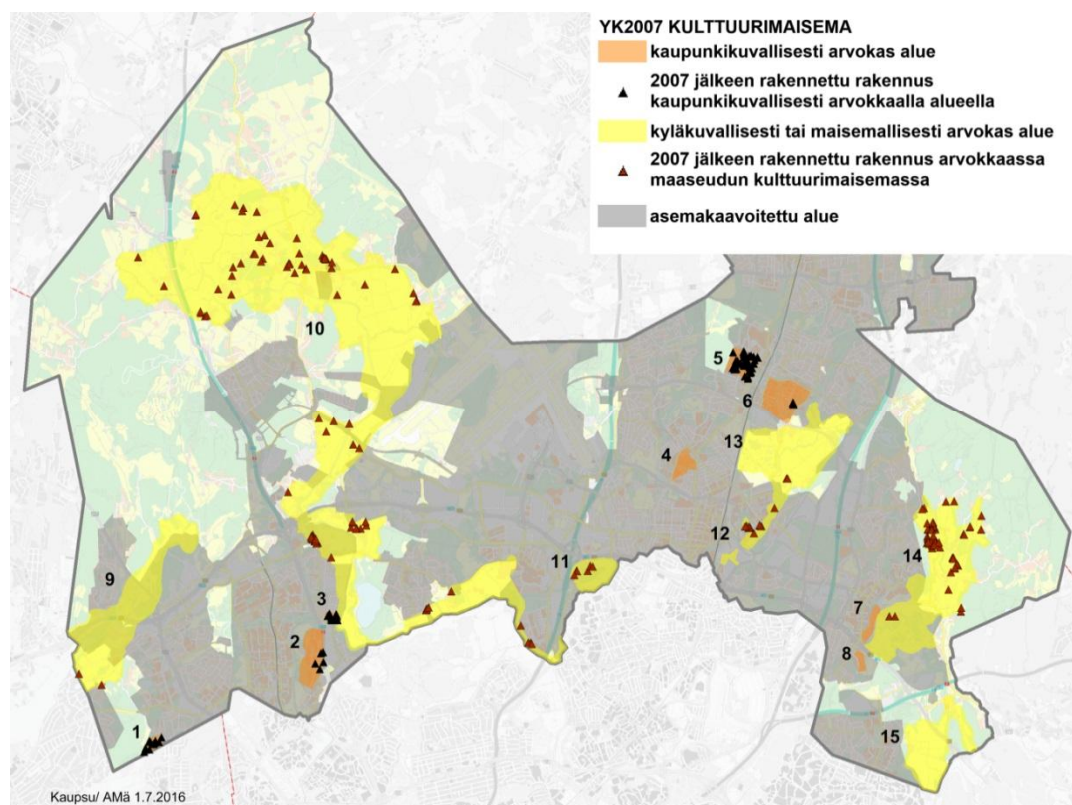

Lähde: Vantaan yleiskaavojen ajantasaisuuden arviointi, A1/2017 kaupsu.

⁹³ Sipoonkorvessa Högbergetin koillispuolinen alue Högbergetin ja Sipoonkorven Natura-alueen välissä ei ole vielä rauhoitettu.

Yleiskaavassa 2007 määritellyt arvokkaat kulttuurimaisemat ovat säilyneet valtaosaltaan hyvin (kuvio 6.19). Maaseudun kulttuurimaisemaa kyläkuvallisesti ja maisemallisesti arvokkailla alueilla ohjataan pääasiassa yleiskaavalla, pienemmältä osalta asemakaavalla. Kirkonkylä (kuvio 6.19, kohde 11) ja Kuninkaalan kylä (12) ovat kokonaan asemaakaavoitettuja, Hämeenkylästä (9) on asemaakaavoitettu valtaosa, Sotungista (14) on asemaakaavoitettu Håkansbölen–Nissbackan kokonaisuus, Vantaanjokilaaksosta (10) ja Hanabölestä (13) vain pieni osa ja Westerkulla (15) on kokonaan asemaakaavoittamatta. Arvokkaaseen maaseudun kulttuurimaisemaan on rakennettu 2007 jälkeen yhteensä 169 rakennusta, joista 57 asemaakaavoitetuille alueille.

Kuvio 6.19 Yleiskaava 2007:n mukaiset kulttuurimaisemalliset alueet

Lähde: Vantaan yleiskaavojen ajantasaisuuden arviointi, A1/2017

Kaupunkikuvallisesti arvokkaista alueista suojeluasemaakaava on vain Havukoskella (kuvio 6.19, kohde 6), missä se oli jo yleiskaavaa laadittaessa. Alueille on rakennettu vaihtelevasti 2007 jälkeen, suhteellisesti eniten Hämevaaraan (1), johon on rakennettu 13 prosenttia arvokkaan alueen rakennuskannasta ja Asolaan (5) 12 prosenttia Viherkumpuun (3) 8 prosenttia Havukoskelle (6) ja Kaivokselaan (2) on kumpaankin rakennettu viisi rakennusta. Simonmetsään (4) sekä Hakunilan (7) ja Vaaralan (8) rivitaloalueille ei ole rakennettu yhtään rakennusta 2007 jälkeen.

7. KULTTUURI JA VAPAA-AIKA

Kunnilla on Suomessa merkittävä rooli taiteen ja kulttuurin sekä liikuntapalveluiden rahoittajana ja järjestäjänä. Kuntien toimintaympäristö on kuitenkin muuttunut merkittävästi. Esimerkiksi väestön ikääntyminen, vieraskielisen väestön määrän nopea kasvu, julkisen talouden tiukka tilanne ja yhteiskunnan digitalisaatio tuottavat merkittäviä haasteita kulttuuritoimen alalle. Valmisteilla oleva sote- ja maakuntauudistuksessa sivistystoimi jää kuntien tehtäväkenttään eikä uudistus täten vaikuta kuntien kulttuuri- ja vapaa-ajanpalveluihin liittyviin velvoitteisiin. Kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluiden rooli tulevaisuuden kunnassa todennäköisesti kasvaa. Kysymys on samalla kertaa sekä hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja identiteetin rakentamisesta että myös kunnan elinvoimaisuuden ja tunnettuuden edistämisestä.

7.1 KULTTUURI

Uudet teknologiat muuttavat sosiaalisen kanssa käymisen muotoja. Yhtenä lähtökohtana Vantaan kulttuuripalveluiden toiminnassa on tarjota fyysisiä paikkoja sosiaaliselle kanssakäymiselle uusien teknologioiden tarjotessa virtuaalisia kohtaamispaikkoja. Samalla uusien teknologioiden haltuunotto - Twitter, Facebook, Youtube ja Instagram - on tullut osaksi kulttuuripalveluiden toimintaa.

Tieto- ja viestintätekniikan kehitys on johtanut siihen, että instituutioiden sisällä oleva asiantuntijuus tulee yhä useammin haastetuksi instituutioiden ulkopuolisen asiantuntijuuden toimesta. Jotta instituutiot voivat säilyttää uskottavuutensa, tulee niiden ulkopuolelta tuleva tieto ottaa osaksi instituutioiden, kuten museoiden tai opistojen, toimintaa. Kaupunginmuseon arkeologiset kaivaukset vapaaehtoisten kanssa ovat yksi ratkaisu, samoin Vantaan taidemuseo Artsin vahva yhteistyö paikallisaktiivien kanssa Myyrmäessä.

Vantaa on kuluvan valtuustokauden aikana näkynyt mediassa kulttuurin näkökulmasta varsin runsaasti. Uudet tapahtumamuodot ja yhteistyökumppanuudet kuten Tikkurila Festivaali ja BRQ Vantaa Festival ovat saaneet paljon julkisuutta. Myös Vantaan taidemuseo Artsin ja Myyrmäki-liikkeen yhteistyö katutaiteessa on noteerattu mediassa⁹⁴. Rock'n Vantaa -tutkimushankkeen tuottaman aineiston pohjalta rakennettu näyttely kaupunginmuseossa (2014) keräsi ennätyskävijämäärän kuten myös palkittu Kasarikoti-projekti asuntomiesuilla (2015).⁹⁵ Taikava-hanke (taidekasvattajat varhaiskasvatuksessa) on osoittautunut menestyksekkääksi paitsi tuloksiltaan, myös medianäkyvyyden kannalta⁹⁶. Kuvataidekoulun ja musiikkiopiston oppilasmäärät ovat myös kasvaneet huomattavasti. Musiikkitalo Martinus jatkaa menestyksestä toimintaansa runsaan vuoden kestäneen remontin jälkeen. Kulttuuripalvelut ovat myös jatkaneet jalkautumista omien yksiköidensä ulkopuolelle ja järjestävät aktiivisesti mm. suosittuja arkeologin luentoja.

Kulttuuritarjontaa on pyritty kehittämään mm. kiinnittämällä entistä enemmän huomiota ohjelman ja näyttelyiden kiinnostavuuteen, hyödyntämällä uusien yhteistyökumppanuuksien luomia mahdollisuuksia sekä viestintään panostamalla. Kulttuuritapahtumia on karsittu ja kohdennettu resurssit valikoidumpiin tapahtumiin. Yleisömäärätilastoissa tämä näkyy suurena kasvuna (kuvio 7.1). Suuret ilmaiskonsertit kuten vuoden 2016 Vantaan kaupunkijuhlan konsertti Tikkurilan torilla ja Myyrmäessä järjestetty Vantaan päivän konsertti sekä elokuun suurkonsertit *Klassikot torilla* ja *Heavyklassikot* keräsivät suuria yleisömääriä monipuolisesti erilaisista taustoista. Näiden tilaisuuksien järjestämisen ovat mahdollistaneet uudenlainen yhteistyöpohja ja sopimuskumppanuudet eri toimijoiden välillä.

Taulukko 7.1 Kulttuuritapahtumat ja yleisömäärät vuosina 2013–16⁹⁷

	2013	2014	2015	2016
Tapahtumien määrä	1 268	560	439	583
Yleisömäärä	62 463	85 474	108 636	141 300

Lähde: Vantaan kaupunki, kulttuuripalveluiden tilastot

Vantaan kaupunki avustaa vuosittaisia monia yksityisiä taide- ja kulttuurilaitoksia. Kuluvalle valtuustokaudella avustuksia ovat saaneet mm. Tanssiteatteri Raatikko, Teatteri Vantaa, Vantaan viihdeorkesteri ja Suomalainen barokkiorkesteri sekä Suomen ilmailumuseo. Kunnallisia taide- ja kulttuurilaitoksia Vantaalla ovat jo aiemmin mainitut Vantaan kaupunginmuseo ja Vantaan taidemuseo Artsi sekä taiteen perusopetusta antavat Vantaan musiikkiopisto ja Vantaan kuvataidekoulu. Näiden ohella kulttuuripalvelujen alla toimivat lasten taidetallot Pessi ja Toteemi. Kaupunki myös avustaa useita yksityisiä taideoppilaitoksia ja taiteen perusopetusta antavia toimijoita sekä antaa apurahoja ammattitaiteilijoille ja taiteilijaryhmille. Pääkaupunkiseudun kunnat osallistuvat Suomen Kansallisoopperan toiminnan rahoitukseen. Kaupunki avustaa myös Tiedekeskus Heurekan toimintaa.⁹⁸

⁹⁴ Helsingin sanomat, Nyt-liite, 21.3.2015, <http://nyt.fi/a1305940101976>; Yle Kulttuuri, 1.10.2014, <http://yle.fi/uutiset/3-7498345>.

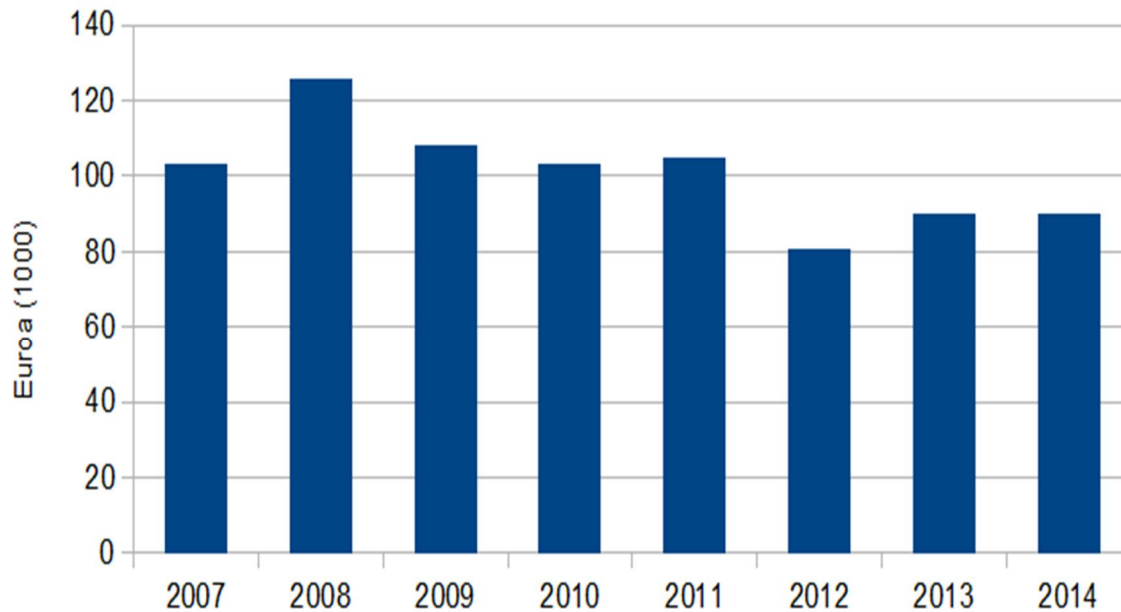
⁹⁵ Kasarikodissa kävi yhteensä noin 56 000 kävijää.

⁹⁶ Helsingin sanomat, 16.4.2016, <http://www.hs.fi/kaupunki/a1460774013318>.

⁹⁷ Tapahtumien määrän suuri lasku johtuu mittauksen muutoksista. Eri vuosien luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia.

⁹⁸ Tiedekeskus Heureka saa avustuksensa Vantaan kaupungin keskushallinnolta.

Kuvio 7.2 Kulttuuritoimen kohdeavustukset vuosina 2007–16

Lähde: Vantaan kaupunki, kulttuuripalveluiden tilastot

7.2 KAUPUNGINKIRJASTO

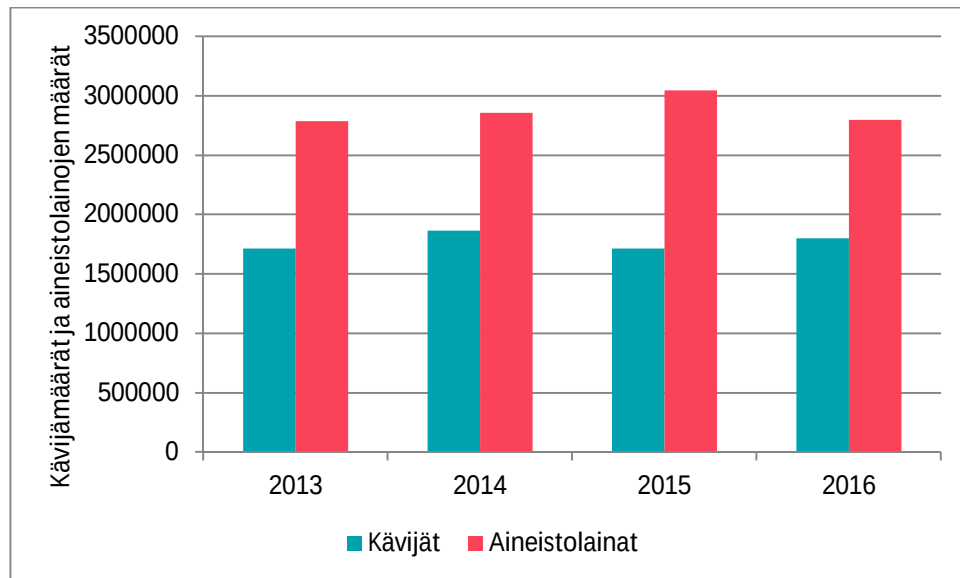
Yhteiskunnan muutos ja teknologian kehitys muovaavat myös kirjastojen identiteettiä. Tulevaisuuden kirjastot nähdään niin virtuaalisina kuin fyysisinäkin kohtaamispaikkoina. Kirjastot tarjoavat, myös uusia teknologioita hyödyntäen, mahdollisuuksia tiedon etsimiseen, oli sitten kyse harrastuksista tai ammatillisesta toiminnasta. Uudet viestintäteknologiat ja niiden myötä tapahtuva mediakäyttäytymisen muutos näkyvät myös Vantaan kaupunginkirjaston toiminnassa suuntaamalla toimintaa uudella tavalla. Nämä muutokset myös mahdollistavat kirjastohenkilökunnan työnkuvien kehittämisen siten, että rutiinitöiden määrä vähenee ja erilaisten asiantuntijatehtävien osuus kasvaa. Kaikki palvelu-uudistukset toteutetaan yhteistyössä asukkaiden kanssa. Esimerkiksi Martinlaakson kirjaston uudistamisen yhteydessä 2015–16 liki 1000 alueen asukasta osallistui kirjaston ja sen toiminnan suunnitteluun. Kuntalaisten osallisuus onkin keskeistä kaupunginkirjastotoiminnalle. Tämä on myös uuden kirjastolain mukaista, sillä lain mukaan demokratian ja osallisuuden edistäminen kuuluvat kirjastojen tehtäväkenttään.

Lukutaidon keskeinen merkitys myöhemmälle opinto- ja työelämämenestykselle on havaittu mm. PISA-tutkimuksissa (OECD 2009). Viestintäteknologioiden muuttuessa osamisvaatimukset eri viestintämuotojen ja niiden sisältöjen ymmärryksen suhteen myös kasvavat. Koulujen uusiin opetussuunnitelmiin on tullut mukaan monilukutaidon käsite. Monilukutaidolla viitataan taitoon tulkinta ja tuottaa erilaisia viestejä, oli välitettävä tieto sitten sanallista tai numeerista, audiovisuaalista tai näiden yhdistelmiä. Näiden tietoyhteiskunnan perustaitojen kehittämiseksi kirjasto tarjoaa niin ammatti-ihmisten apua kuin myös välineitä ja aineistoja.

Uudistuvan kirjaston toiminnalla on myös rajapinta innovaatio- ja yritystoiminnan edistämiseen. Kirjasto toimii alustana mikro- ja pienyrityksyydelle, yrittäjien verkostoitumiselle ja innovaatiotoiminnalle.

Vantaan kaupunginkirjasto palvelee kaupunkilaisia 10 toimipisteessä. Lisäksi kirjastolla on käytössään kaksi kirjastoautoa. Kaupunginkirjaston vuosittainen kävijämäärä on ollut valtuustokaudella 1,7 - 1,9 miljoonan tasolla ja aineistolainojen määrä on vaihdellut 2,8 miljoonasta yli kolmeen miljoonaan (kuvio 7.3). Lainauserityksistä suurin on Tikkurilassa toimiva pääkirjasto.

Kuvio 7.3: Kaupunginkirjaston kävijöiden ja aineistolainojen määrät vuosina 2013–16

Lähde: Vantaan kaupunki, kirjastopalveluiden tilastot

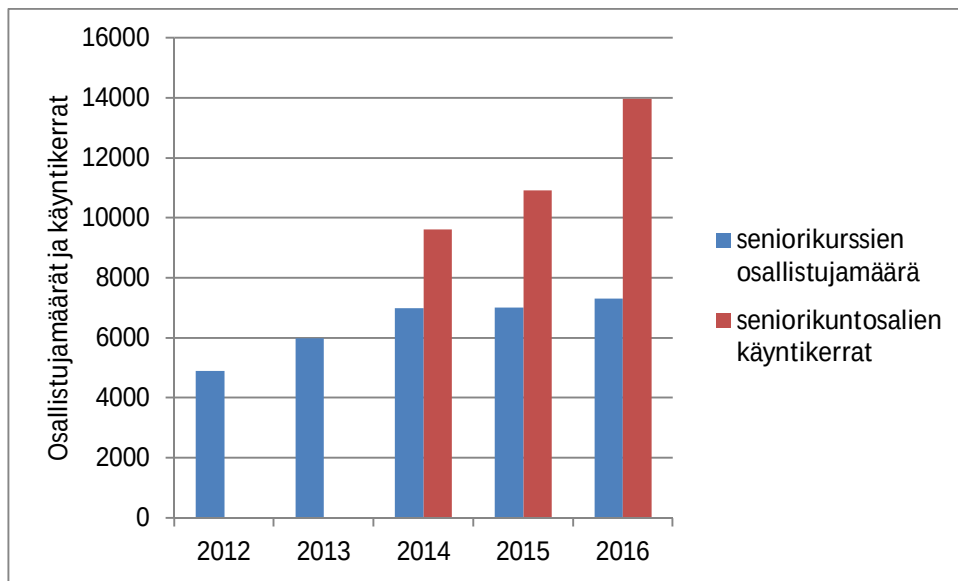
7.3 LIIKUNTA

Liikuntapalveluiden tavoitteena on liikunnan ja muun terveyttä edistävän aktiviteetin edistäminen. Näitä tavoitteita edistetään rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja, aktiivisella kansalaisella liikunnan pariin sekä tukemalla liikunta- ja urheiluseurojen toimintaedellytyksiä. Vantaan kaupunki tuottaa liikuntapalveluita verraten pienin kustannuksin muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna.

Vantaan vuosille 2009–25 laaditun liikuntasuunnitelman mukaisesti liikuntapalveluiden kehittämisen lähtökohtana on liikunnallista elämäntapaa edistävän ympäristön, erityisesti liikunnan lähi- ja alueellisia palveluita tuottamalla, luominen. Vantaan kaupungin toteuttamat liikuntarakentamisen kehittämiskohteet painottuvatkin lähiliikuntapuistojen ja lähiliikuntapaikkojen uudisrakentamishankkeisiin sekä nykyisten liikuntapaikkojen peruskorjauksiin. Lähiliikuntapaikkoja pyritään rakentamaan ensisijaisesti koulujen ja päiväkotien yhteyteen. Lähiliikuntapaikkojen määrä on noussut vuodesta 2014 (32 lähiliikuntapaikkaa) vuoteen 2016 mennessä puolella (48 lähiliikuntapaikkaa). Näiden lisäksi liikuntaolosuhteiden kehittämiseksi edistetään kumppanuushankkeiden toteuttamismahdollisuuksia.

Liikuntaan aktivoinnin tavoitteena on tarjota edellytyksiä liikunnalliseen elämäntapaan tarjoamalla liikunnan harrastamisen mahdollisuuksia kaikissa elämänkaaren vaiheissa. Kaupungin toteuttaman ohjatun liikunnan painopisteenä ovat ikääntyvän väestön tarpeet sekä erityis- ja terveysliikunta. Ikääntyneiden kurssitoimintaa on lisätty. Vuodesta 2014 lähtien on myös ryhdytty kehittämään seniorikuntosaliverkostoa (kuvio 7.4). Vuonna 2016 liikuntapalvelut hallinnoi kahta terveysasemien yhteydessä toimivaa seniorikuntosalia, joissa harjoitteli lähes 50 vertaisohjaajavetoisesti toimivaa ryhmää.

Kuvio 7.4: Senioreiden kurssitoimintaan osallistuneiden määrät vuosina 2012–16 ja seniorikuntosalien käyntikerrat vuosina 2014–16

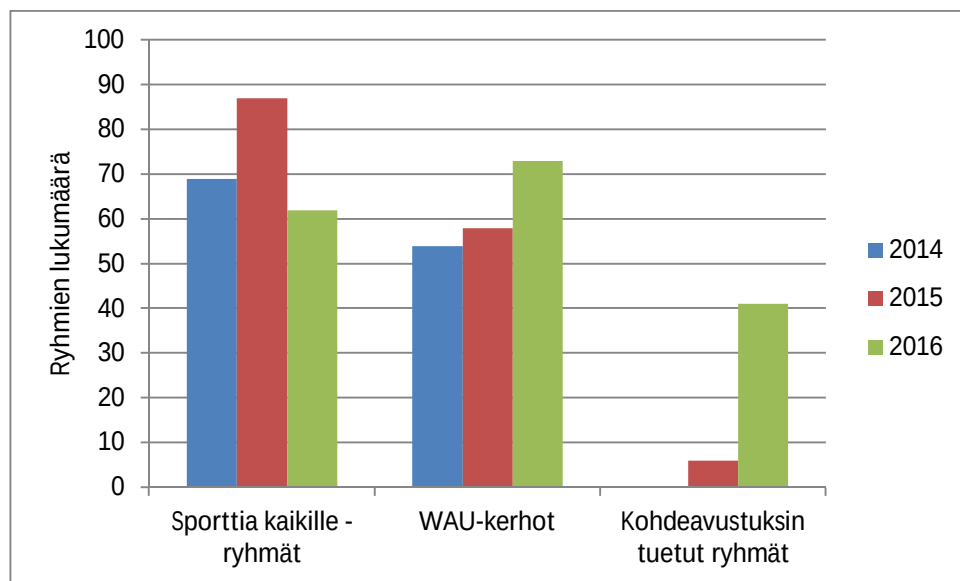
Lähde: Vantaan kaupunki, liikuntapalveluiden tilastot

Eräs kansanterveyden kannalta suurimmista haasteista on riittämättömästi liikkuvien tavoittaminen ja heidän ohjaaminen palveluiden piiriin. Tässä keskeisenä työkaluna Vantaalla on vuonna 2005 käynnistetty Liikunta-apteekkitoiminta, jossa tarjotaan kohdennettua liikuntaneuvontaa yhteistyössä terveysasemien henkilökunnan kanssa. Liikunta-apteekkitoiminta on suunnattu erityisesti yli 40-vuotiaille, tyypin 2 diabetesta sairastaville henkilöille. Käyntikertojen määrä on kasvanut vuodesta 2012 vuoteen 2016 mennessä nelinkertaiseksi (lähes 340 käyntikertaa vuonna 2016).

Liikuntaan aktivoinnissa toiminnan toinen keskeinen kohderyhmä ovat lapset ja nuoret. Toimenpiteitä on tehty Liikkuva koulu -ohjelman ja vuonna 2016 käynnistyneen Liikkuva päiväkotihankkeen kautta sekä kohdeavustuksilla tuettuja harrasteliikuntaryhmiä synnyttämällä. Liikkuva koulu -hanke alkoi Vantaalla vuonna 2010 ja vuoden 2015 loppuun mennessä kaikki Vantaan peruskoulut olivat mukana toiminnassa.

Liikunnan avustusperusteita uudistettiin vuonna 2015 alkaen tavoitteenaan tukea entistä vahvemmin lasten ja nuorten harrastetoimintaa. Uudistusprosessin keskeisenä havaintona oli, että seurojen tarjoaman kattavan kilpaurheilutoiminnan lisäksi kaivataan eri lajien kokeilemiseen ja monipuolisen harrastamisen mahdollistavia matalan kynnyksen harrasteliikuntavaihtoehtoja. Näiden toimintojen synnyttämiseksi otettiin käyttöön uusi avustusmuoto, kohdeavustus (kuvio 7.5). Kohdeavustuksilla tuetaan kaikille avoimia, ei kilpaurheiluun tähtääviä ja kustannuksiltaan matalia harrasteliikuntaryhmiä, kuten Sporttia kaikille -hankkeen ryhmät ja WAU ry:n vantaalaisilla kouluilla järjestämät liikuntakerhot.

Kuvio 7.5: Sporttia kaikille -hankkeen ryhmät, WAU-kerhot ja kohdeavustuksin tuetut harrasteliikuntaryhmät vuosina 2014–16

Lähde: Vantaan kaupunki, liikuntapalveluiden tilastot

7.4 NUORISOTYÖ

Nuorisopalveluiden toiminta tähtää vantaalaisten nuorten kasvu- ja elinolojen parantamiseen ja luo edellytyksiä nuorten aktiiviselle kansalaisuudelle. Lähivuosina nuorisopalveluiden toiminnan keskeisimpiä tavoitteita ovat syrjäytymisen ja polarisoitumisen ehkäiseminen ja osallisuuden tukeminen. Nuorisopalveluissa panostetaan yhteistyöhön eri tulosalueiden ja nuorisoalan järjestöjen sekä muiden kumppaneiden, kuten yritysten kanssa. Yhteistyötä tehdään mm. kulttuuri- ja liikuntapalveluiden kanssa harrastuksen löytämiseksi jokaiselle nuorelle.

Alueellisen nuorisotyön ydintoimintoja ovat nuorisotilatoiminta ja erityisnuorisotyö. Kattava alueellinen palveluverkko mahdollistaa palveluiden hyvän tavoitettavuuden ja reagoimisen alueellisiin haasteisiin. Nuorisotilatoiminnan tavoitteena on tarjota monipuolista ja nuorten kasvua tukevaa toimintaa nuorille turvallisessa ympäristössä. Toimintaa vetävät ammattitaitoiset nuorisotyöntekijät, mutta suunnittelussa ja toteutuksessa nuorten osallisuus on entistä keskeisemmässä roolissa, samoin kuin yhteistyö muun muassa alueen järjestöjen ja koulujen kanssa. Suurin osa nuorisotiloista on monitoimitiloja jotka toimivat myös alueellisina kohtaamispaikkoina ja mahdollistavat toimintaa kaiken ikäisille kuntalaisille eri vuorokauden aikoina. Vantaan monikulttuurisuus näkyy monilla nuorisotaloilla vahvasti. Joillakin tiloista kävijöistä jopa 70–80 prosenttia on maahanmuuttajataustaisia nuoria.

Alueellinen erityisnuorisotyön painopiste on siirtynyt entistä enemmän kohdennettuun pienryhmätoimintaan yhteistyössä koulujen ja mm. lastensuojelun kanssa. Erityisnuorisotyö toimii kiinteässä yhteistyössä nuorisotilatoiminnan kanssa sekä alueellisesti vahvasti verkostoituneena. Erityisnuorisotyössä nuoria tuetaan yksilöllisesti, oli sitten kysymys ihmissuhdeongelmista, koulunkäynnistä, päihteiden käyttöön liittyvistä ongelmista, kiusaamisesta tai mistä tahansa nuoren mieltä askarruttavasta asiasta.

Nuorisotyötä tehdään entistä enemmän niissä ympäristöissä missä nuoret liikkuvat ja viettävät aikaansa. Tässä käytetään erilaisia jalkautuvan työn menetelmiä kuten Vantaalla kehitetty liikkuva *Ankkapartiotoiminta*, nuorisotyöpareina tehtävä katutyö ja nuorisotyön

ammattilaisten jalkautuminen tarvittaessa ja tilannekohtaisesti nuorisotiloista omalla alueella. Uusimpana innovaationa jalkautuvassa nuorisotyössä on *Nuorisotyö raiteilla* -hanke, missä liikutaan nuorten parissa kehäradalla ja metrossa sekä niiden asemilla. Jalkautuvaa nuorisotyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä järjestöjen ja muiden alan toimijoiden kuten seurakuntien nuorisotyön kanssa.

Moni megatrendi näkyy myös nuorisotyössä. Tietoisuus ympäristökysymyksistä ja kestävä kehityksen vaatimuksista lisääntyy koko ajan. Ympäristökasvatus on osa nuorisotyötä. Fyysinen ja digitaalinen maailma ovat sulautumassa entistä enemmän yhteen. Digitaalinen nuorisotyö on samanaikaisesti väline, tila, sisältö ja uudenlainen nuorisotyön toimintaympäristö. Jatkossa mediasisältöjä tuotetaan yhdessä nuorten kanssa, mikä edellyttää nuorisotyöntekijältä mediakasvattajan roolin omaksumista. Sosiaalista mediaa ja digitaalisia pelejä hyödynnetään pienryhmätoiminnassa, nuorten omaehtoisen toiminnan tukemisessa ja esimerkiksi osallisuuden välineenä oman ympäristön suunnittelussa.

Nuorten työpajat ja Kipinä etsivä nuorisotyö on tarkoitettu 16–28 -vuotiaille työttömille nuorille. Työpajoille tulevilta nuorilta valtaosalta puuttuu toisen asteen tutkinto ja aiempaa useammat ovat keskeyttäneet opintonsa; nuorten tuen tarve on kasvanut. Koulutukseen ja työhön ohjaamisen lisäksi työpajoilla on keskitytty nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen mm. omaohjaajuuden kautta. Yhteistyö Vantaan ammattiopisto Varian kanssa on tiivistynyt. Nuorten työpajat ovat oppimisympäristöjä, joissa työkokeiluissa olevilla nuorilla on mahdollisuus saada todistus osaamisen tunnistamisesta ennen opintojen alkua. Myös keskeyttämisriskissä olevat Varian opiskelijat voivat sovitusti tulla työpajalle motivaatiojaksolle. Työpajatoimintaa laajennetaan kaupungin toimipisteitä hyödyntäen. Myös nuorten tuettua oppisopimuskoulutusta edelleen lisätään ja kehitetään.

Etsivä nuorisotyö *Kipinä* ja *Palvelu olen minä* -hanke tavoittaa liikkuvan työotteen ja kotikäyntien kautta syrjäytyneitä tai vahvasti syrjäytymässä olevia nuoria. Yhä enemmän tarvetta olisi kuitenkin myös jalkautuville mielenterveyspalveluille, jotka auttaisivat kotiin syrjäytyneitä nuoria.

Nuorisopalveluiden eri toiminnoissa on havaittavissa yhä voimistuvaa polarisoitumista hyvin ja huonosti pärjääviin nuoriin. Nuorisotilojen kävijöillä on mm. entistä enemmän psykososiaalisia ongelmia. Erityisnuorisotyön kävijämäärä on kasvussa ja asiakkaina on entistä enemmän moniongelmaisia nuoria. Ilman koulutuspaikkaa jääneiden nuorten tuen tarve on aiempaa suurempaa nuorten monimuotoisten ja pitkittyneiden ongelmien vuoksi ja etsivässä nuorisotyössä kohdataan aiempaa vakavampia tilanteita kotiin syrjäytyneiden nuorten parissa.

Myös uusien nuorisotyön muotojen luominen ongelmien ehkäisemiseksi jo varhaisessa vaiheessa on tärkeää. Tässä uudenlaiset kumppanuudet ja verkostot ovat entistä isommassa roolissa. Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden kanssa yhteistyössä suunniteltu monimuotoinen matalan kynnyksen harrastuskokeilu on tästä hyvä esimerkki. Yhä tärkeämpää on myös tiivistyvä yhteistyö niin peruskoulun kuin järjestöjen ja vantaalaisten yritysten kanssa.

Taulukko 7.6. Nuorisopalveluiden kävijämäärät ja toiminta-avustusta saaneiden ryhmien määrät vuosina 2013–16

	2013	2014	2015	2016
Kävijämäärä nuorisotiloissa	323872	382065	372884	433678
Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan asiakkaat	2733	1759	1574	1638
Avustusta saaneiden järjestöjen ja toimintaryhmien määrä	66	63	58	*
Järjestöjen toimintaan osallistuneiden määrä	82562	88179	82393	*

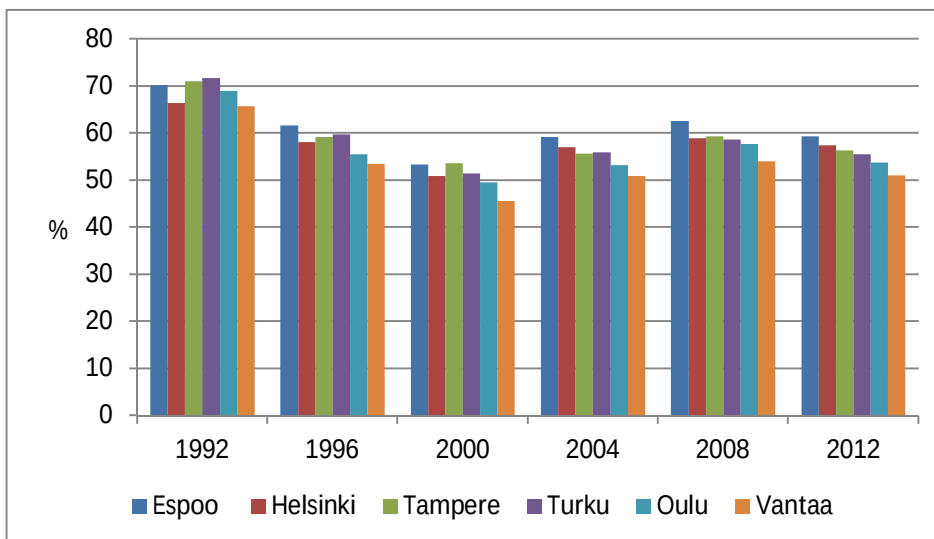
Lähde: Vantaan kaupunki, nuorisopalveluiden tilastot

8. DEMOKRATIA JA OSALLISUUS

8.1 VAALIT JA ÄÄNESTYSKÄYTTÄYTYMINEN

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa on Suomessa laskenut 1960- ja 70-lukujen liki 80 prosentin tasosta merkittävästi. Poikkeuksena äänestysaktiivisuuden laskutrendissä olivat vuosien 2004 ja 2008 kuntavaalit, äänestysvilkkaus oli näissä vaaleissa edeltäviä, vuoden 2000 kuntavaaleja, hieman korkeampi. Vuoden 2012 kuntavaaleissa äänestysaktiivisuus jälleen laski, vaikkakaan ei aivan vuoden 2000 tasolle. Vantaalla kuntavaalien äänestysvilkkaus on tyypillisesti jäänyt valtakunnallisen äänestysvilkkauksen alapuolelle. Vuoden 2012 kuntavaaleissa äänensä antoi 51 prosenttia vantaalaisista äänioikeutetuista. Suurten kaupunkien joukossa Vantaan äänestysprosentti oli alin, korkein äänestysprosentti oli Espoossa, lähes 60 prosenttia. Vantaalla miesten äänestysprosentti oli runsaat 49 ja naisten vajaat 53 prosenttia. Sukupuolten välinen ero äänestysaktiivisuudessa on ollut samaa suuruusluokkaa ja samaan suuntaan myös aiemmissa kunnallisvaaleissa. Alueittaiset erot äänestysvilkkauksessa olivat myös varsin suuria. Alimmillaan äänestysprosentteissa jäätiin, Nissaksessa ja Pakkalassa, 37–39 prosentin tasolle ja korkeimmillaan, Hämeenvaarassa ja Ylästössä, saavutettiin 64–65 prosentin taso. Erot äänestysvilkkauksessa heijastelevat asuinalueiden sosioekonomisia eroja alueiden väestörakenteissa.

Kuvio 8.1 Äänestysvilkkaus kunnallisvaaleissa suurimmissa kaupungeissa vuosina 1992–2016

Lähde: Tilastokeskus

Eduskuntavaaleissa äänestysvilkkaus on tyypillisesti kuntavaaleja korkeampi. Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa lähes 68 prosenttia vantaalaisista äänioikeutetuista antoi äänensä. Myös eduskuntavaaleissa naiset äänestivät Vantaalla miehiä aktiivisemmin. Sukupuolten välinen ero äänestysaktiivisuudessa oli kuitenkin kunnallisvaaleja pienempi, runsaat 2 prosenttiyksikköä. Alueiden väliset erot äänestysaktiivisuudessa olivat kuntavaalien tasoa. Korkeimmillaan saavutettiin lähes 84 prosentin taso ja alimmillaan jäätiin alle 60 prosentin tason. Eduskuntaan valittiin vuoden 2015 eduskuntavaaleissa kolme vantaalaista kansanedustajaa.

8.2 OSALLISUUS

Vantaan kaupunki on strategiassaan sitoutunut osallisuuden vahvistamiseen ja määrittelee toimintansa lähtökohdaksi kuntalaisen osallisuuden ja avoimen viestinnän. Osallisuustyötä on ohjannut vuodesta 2013 osallisuusmalli⁹⁹, joka on tarkoitettu oppaaksi niin kuntalaisille kuin myös viranhaltijoille. Kaikki toimialat ottavat toiminnassaan omalta osaltaan huomioon asukkaat ja asiakkaat. Keskitetysti osallistumistyöstä vastaa asukaspalvelut. Kaupungin sisäistä osallisuustyötä varten on luotu neljä kertaa vuodessa kokoontuva osallisuusverkosto, jossa osallisuustyötä ja sen suunnittelua tarkastellaan poikkihallinnollisesti yhdessä. Sisäisiä työpajoja on ollut neljä ja syksyllä 2016 aloitettiin järjestelmälliset, kaupungin sisäiset osallisuuskoulutukset.

Vantaan kaupungin osallisuusmallissa osallisuus tarkoittaa kunnan toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon vaikuttavaa osallisuutta. Tavoitteena on vahvistaa kansalaisten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia päätöksenteossa kehittämällä hallinnon menettelytapoja siten, että vuorovaikutus kansalaisten, päätöksentekijöiden ja valmistelijoiden kesken on mahdollista.

Vantaan kaupungin osallisuusmalli sisältää kuvauksen osallistumisen mahdollistavista tavoista, jotka on jaoteltu neljään kokonaisuuteen. Edustuksellisella osallisuudella tarkoitetaan yhteisten asioiden hoitoon osallistumista edustuksellisten toimielinten kautta. Kaupungin ylintä päätösvaltaa Vantaalla käyttävän kaupunginvaltuuston ohella Vantaalla toimii myös nuorisovaltuusto. Vuonna 2015 hyväksytyn uuden kuntalain mukaan jokaisen kunnan on asetettava nuorisovaltuusto. Vantaalla nuorisovaltuusto on toiminut vuodesta 2000 lähtien. Nuorisovaltuuston tehtävänä on kehittää nuorten vaikutusmahdollisuuksia ja hakea uusia muotoja nuorten aktivoimiseksi, jotta he ottaisivat osaa heitä koskevaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Nuorisovaltuustoon kuuluu kaksikymmentä varsinaista ja kymmenen varajäsentä. Nuorisovaltuuston edustajilla on läsnäolo- ja puheoikeus Vantaan kaupungin lautakunnissa, aluetoimikunnissa sekä kaupunginvaltuustossa. Toiminta on poliittisesti sitoutumatonta. Nuorisovaltuusto kokoontuu kuukausittain. Se tekee aloitteita kaupunginhallitukselle, antaa lausuntoja, osallistuu erilaisiin työryhmiin ja järjestää nuorille suunnattuja tapahtumia yhteistyössä oppilaskuntien ja nuorisopalveluiden kanssa. Vuoden 2015 vaaleissa oli kaikkiaan 14 062 äänioikeutettua nuorta, joista noin 33 prosenttia käytti ääntään.

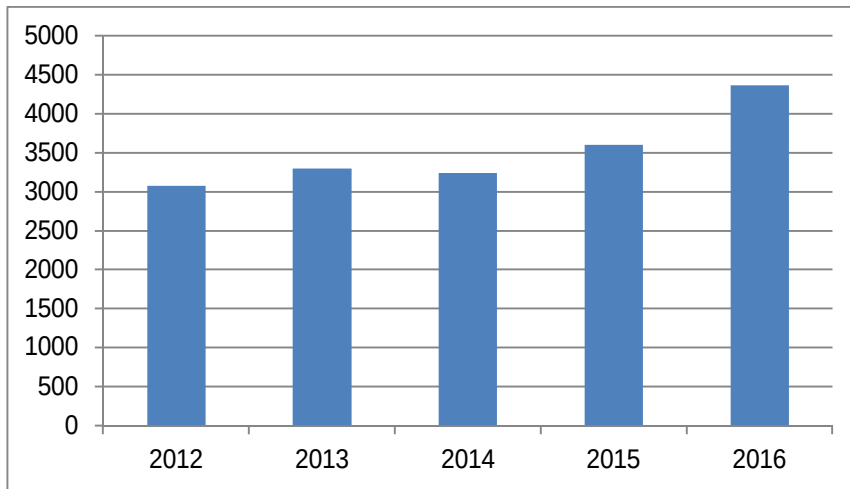
Vantaalla toimii kaikilla suuralueilla aluetoimikunnat sekä ruotsinkielisiä vantaalaisia edustava Svenska kommittén. Aluetoimikunta on koottu siten, että sen jäsenet asuvat eri puolilla suuraluetta. Svenska kommitténin toiminta-alueena on koko Vantaa. Aluetoimikuntien ja Svenska kommitténin toimikausi päättyy kesällä 2017. Parhaillaan valmistellaan Osallistuva Vantaa -toimintatapaa, jonka avulla kuntalaisten osallisuus kaupungin ja palveluiden suunnittelussa lisääntyy entisestään.

Nuorisovaltuuston, aluetoimikuntien ja ruotsinkielisiä vantaalaisia edustavan Svenska kommittén ohella edustuksellista osallisuutta edistetään myös maahanmuuttajien ja vähemmistöjen asioita käsittelevän monikulttuurisuusasioiden neuvottelukunnan kautta, vammaisten ja heidän omaisten asioita käsittelevän vammaisneuvoston kautta ja ikääntyneiden hyvinvointia eri tavoin edistävän vanhusneuvoston kautta.

Edustuksellisen osallisuuden ohella kuntalaisille on taattu mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon aloitteita tekemällä. Suoran osallisuuden keskeisenä kanavana ovat kuntalaisaloitteet joita on viime vuosina tehty tyypillisesti 40–50 kappaletta vuodessa.⁹⁹ Suoraan osallisuutta edustavat myös kuntalaisten palautejärjestelmän kautta antamat palautteet. Palautteiden määrä on kasvanut viime vuosina (kuvio 8.2).

⁹⁹ Vuonna 2013 aloitteita tuli 56, vuonna 2014 43, vuonna 2015 46 ja vuonna 2016 42.

Kuvio 8.2 Kuntalaisten palautejärjestelmän kautta antamat palautteet Vantaalla vuosina 2012–2016

Lähde: Vantaan kaupunki, Prime-palautejärjestelmä

Tieto-osallisuudella tarkoitetaan kuntalaisille tarjottavaa ajantasaista ja ymmärrettävää tietoa kaupungin päätöksenteosta ja toiminnasta. Luonnollisena osana tieto-osallisuuteen kuuluu mahdollisimman laaja avoimuus. Vantaa osallistuu aktiivisesti avoimen tiedon tuottamiseen osana Helsinki Region Infoshare (HRI) -palvelua. Vuodenvaihteessa 2016/17 HRI-palvelussa oli 194 sellaista tietoa-aineistoa, joissa oli Vantaata koskevaa tietoa, avoimena tietona.

Osallisuuden neljäs muoto, toimintaosallisuus, tarkoittaa kuntalaisten omaehtoista toimintaa sekä kunnan järjestämiä tilaisuuksia ja tapahtumia, joissa kuntalaiset, viranomaiset ja päätöksentekijät kohtaavat. Toimintaosallisuus muodostuu neljästä osaluokasta. Asukasfoorumit ovat avoimia keskustelutilaisuuksia, joissa asukkaat ja kaupungin johto kohtaavat. Aiheet määräytyvät alueen tarpeiden mukaan. Kaupungin johdon asukasfoorumeita on järjestetty kahdesti vuodessa eri teemoin ja eri puolilla Vantaata. Tämän ohella kuntalaispalvelut ja muut kaupungin toimialat järjestävät erilaisia työpajoja ja asukastilaisuuksia. Asukastilaisuudet ovat joko alueellisia tai teemallisia.

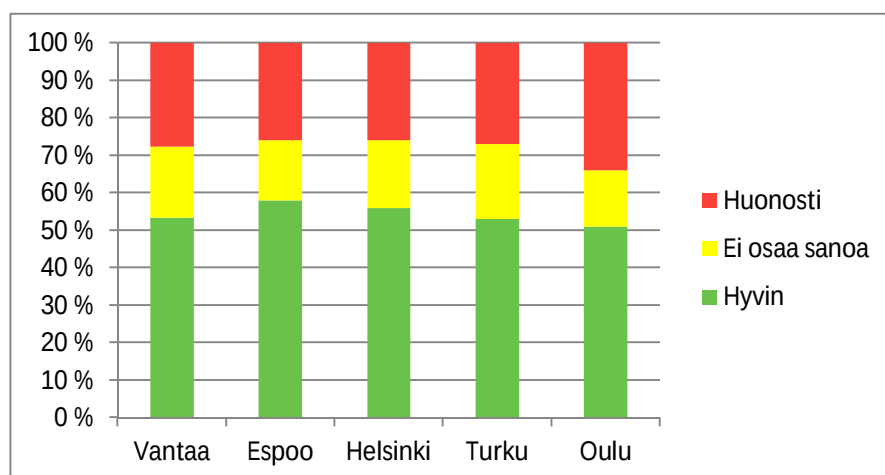
Toisena toimintaosallisuuden muotona ovat asukastilat. Niillä tuetaan matalan kynnyksen kansalaistoimintaa tarjoamalla avointa asukastila- ja kohtaamispaikkatoimintaa, johon kaikki ovat tervetulleita. Asukastilat ovat vapaaehtoistoiminnan keskuksia. Näitä tiloja tarjoamalla pyritään muun muassa ehkäisemään yksinäisyyttä ja syrjäytymistä, lisäämään sosiaalisia tukiverkostoja ja mahdollistamaan omaehtoinen toiminta ja yhteistyö asukkaiden, yhteisöjen ja kaupungin välillä. Kaupungin rooli on osoittaa tiloja ja henkilöstöä toimintaan sekä tukea järjestöjä ja vapaaehtoistoimijoiden verkostotyötä kehittämisellä ja avustuksin. Kaupunki tukee vapaaehtoistyötä järjestämällä koulutusta ja tekemällä yhteistyötä markkinoinnissa ja viestinnässä. Vuonna 2016 Vantaalla toimi kuusi asukastilaa. Asukastilojen lisäksi kaupunki tarjoaa tilojaan yhdistysten järjestämälle toiminnalle.

Toimintaosallisuuden kolmantena muotona ovat kaupunki jakamat avustukset. Kaupunki jakaa avustuksia sellaisten tapahtumien ja toimintamuotojen tueksi, joiden tavoitteena on tehdä Vantaasta parempi paikka asua ja elää. Avustuksia jakavat sivistystoimen (liikunta, nuoriso, kulttuuri) ja asukaspalveluiden (alueraha, merkittävää yhteiskunnallista työtä tekevät toimijat, terveyden ja hyvinvoinnin avustukset ja ystävyysseurat) toimialat. Vuonna 2016 avustusta myönnettiin yhteensä 170 järjestölle tai toimintaryhmälle. Neljäntenä toimintaosallisuuden muotona ovat kaupungin tekemät sähköiset kyselyt. Näitä toteutetaan muutamia vuosittain.

8.3 KAUPUNKILAISTEN NÄKEMYKSET VAIKUTUSMAHDOLLISUUKSISTAAN JA KAUPUNGIN TIEDOTUKSESTA

Asukkaiden tyytyväisyyttä kaupungin palveluihin kartoittavan Kaupunki- ja kuntapalvelututkimuksen (2016) perusteella vantaalaisten tyytyväisyys kaupungin palveluista tiedottamiseen on suurten kaupunkien keskitasoa.¹⁰⁰ Yli puolet vantaalaisista katsoi tiedotuksen hoidetun hyvin, huonoksi sen arvioi runsas neljännes vastaajista. Vuodesta 2012 vuoteen 2016 verrattuna kaupungin tiedotukseen tyytyväisten osuus on pysynyt likimain ennallaan.

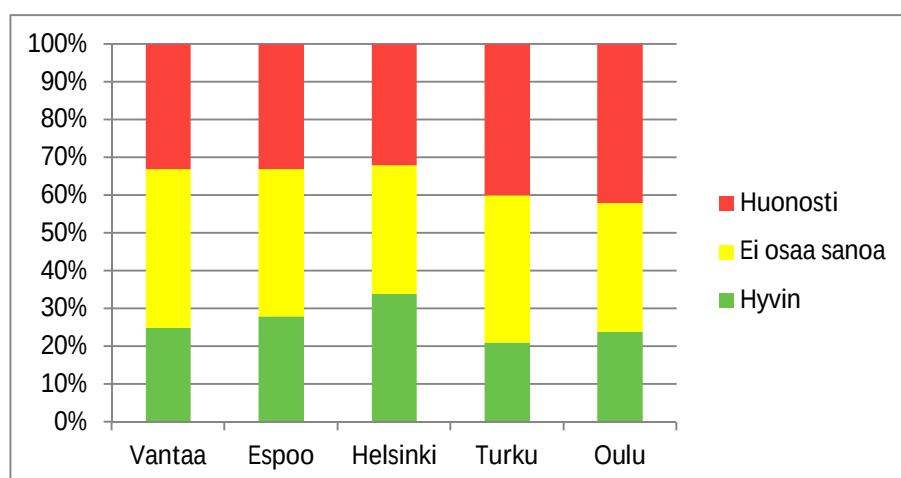
Kuvio 8.3 Miten hyvin tiedotus kunnan palveluista on hoidettu asuinkunnassanne?

Lähde: FCG, Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus 2016

Kaupunki- ja kuntapalvelututkimuksessa kysyttiin myös asukkaiden tyytyväisyyttä vaikutusmahdollisuuksiinsa kotikunnan asioihin. Vantaalaisista neljännes arvioi vaikutusmahdollisuuksien olevan hyvin järjestettyjä ja kolmannes huonosti järjestettyjä. Vaikutusmahdollisuuksien järjestämisen huonoksi arvioivien osuus oli Vantaalla samalla tasolla Espoon ja Helsingin kanssa. Myönteistä on, että vaikutusmahdollisuuksiin tyytyväisten osuus on Vantaalla kasvanut selvästi edellisestä tutkimuskerrasta (2012).

Kuvio 8.4. Miten hyvin kuntalaisten vaikuttamisen mahdollisuudet on hoidettu asuinkunnassanne?

Lähde: FCG, Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus 2016

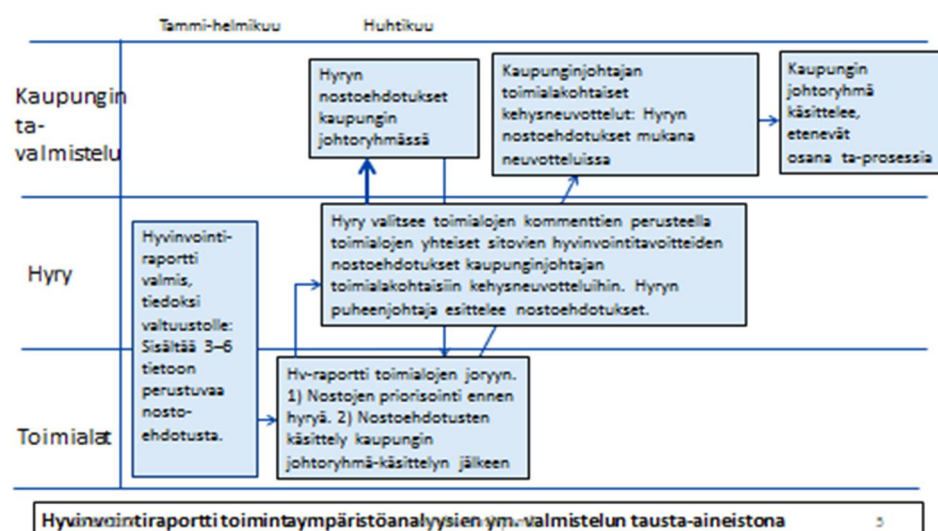
¹⁰⁰ Suurista kaupungeista Tampere ei osallistunut vuoden 2016 Kaupunki- ja kuntapalvelututkimukseen. Vertailun kohteena ovat täten Vantaa, Espoo, Helsinki, Turku ja Oulu.

LÄHDELUETTELO

LIITE 1

LIITE 2

Hyvinvointiraportin integroiminen sitovien tavoitteiden valmisteluprosessiin

YHTEYSTIEDOT

Vantaan kaupunki
Taloussuunnittelu
p. 839 11 (vaihde)
Asematie 7, 01300 Vantaa

12 § **Vastaus Jari Jääskeläisen ja 17 muun valtuutetun aloitteeseen lähiliikuntapaikasta / pumptrack-pyöräilyrata Vierumäen ja Päiväkummun koulun yhteyteen**

VD/8326/00.02.00.03/2016
EL-H/V-MK/AJ/SM/NJ

Jari Jääskeläinen ja 17 muuta valtuutettua ovat jättäneet seuraavan valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen:

”Lähiliikuntapaikka / pumptrack-pyöräilyrata Vierumäen ja Päiväkummun koulun yhteyteen.

Maastopyöräilyn suosio on nousussa ja tarve uuden tyyppisille radoille on akuutti. Aktiiviset pyöräilyn ystävät ovat tehneet jo runsaasti työtä, jotta Vantaan kaupunki rakentaisi pumptrack-tyyppisen pyöräilyradan edellä mainittujen koulujen yhteyteen. Radan pituus on noin 200 m ja kustannusarvio n. 5 000–10 000 e/rata, riippuen siitä saako kaupungilta maa-ainesta, paljon pystytään tekemään talkoilla.

Vierumäen rata.

Päiväkummun rata.

Päiväkummun koulun kenttä 18.9.

Keväällä 2015 kaikki näytti vielä hyvältä ja kaupunki oli lähtemässä hankkeeseen mukaan, jossa mukana runsaasti eri tahoja mm. Liikkuvakoulu ja Korson Kaiku. Myöhemmin aktiivit saivat kylmää vettä niskaan seuraavan viestin muodossa *”Kaupunki (liikuntapalvelut) eivät suostu olemaan millään tavalla mukana mtb-ratojen rakentamisessa eikä näin ollen rehtoritkaan voi niitä vastuulleen ottaa. Pitäisi olla turvallinen alusta, jossa on joustava maapohja ja kiviä / puita ei saisi törmäys- & kaatumisvaaran takia olla lainkaan rakennetulla alueella”*.

Ei voi olla totta, että kaupunki evää radan rakentamisen turvallisuuteen vedoten.

Rekolaan valmistui hiljattain skeittialue (kuva alla), joka on huomattavasti turvattomampi kuin kaavaillut pumptrack-radat. Skeitti-rampit ovat betonisia, mutta pumptrack-radat sepelistä, sorasta ja kivituhkasta joten ne ovat huomattavasti turvallisempia.

Nyt laitetaan pyörät pyörimään, jotta nuorille on tarjolla riittävästi, edullisia ja monipuolisia liikuntapaikkoja.

Liitteenä JustRide-pyöräilyn koulurata.”

Kaupunginvaltuusto 19.9.2016 § 13

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Sivistystoimen toimiala toteaa vastauksena aloitteeseen seuraavaa:

Pumptrack-ratojen toteuttamista on ehdotettu kahteen paikkaan, Vierumäen ja Päiväkummun koulujen yhteyteen. Vierumäelle ehdotettu paikka sijaitsee ympärivuoden käytössä olevan kuntoradan paikoitusalueella ja Päiväkummulle ehdotettu paikka alueella, johon toteutetaan koulun pihan kehittämishanketta. Näihin kohteisiin ratoja ei voida toteuttaa. Radan toteutuspaikkaa on pohdittava tarkemmin ottaen huomioon muun muassa suunnitellulla alueella jo oleva käyttö, alueelle jo olemassa olevat suunnitelmat sekä radan mahdollisimman sujuva käyttö ja turvallisuus. Radan toteutuspaikkaa voidaan miettiä tarkemmin radan toteutuksesta kiinnostuneen tahon, esimerkiksi liikuntaseuran, kanssa. Kun sopiva paikka löytyy, alue voidaan vuokrata tälle toimijalle radan toteuttamista, käyttöä ja kunnossapitoa varten.

Kaupunginhallitus 31.10.2016 § 9

Sivistystoimen apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa Jari Jääskeläiselle ja 17 muulle aloitteen allekirjoittaneelle esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Päätettiin yksimielisesti jättää asia pöydälle seuraavaan kaupunginhallituksen kokoukseen.

Kaupunginhallitus 7.11.2016 § 5

Sivistystoimen apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa Jari Jääskeläiselle ja 17 muulle aloitteen allekirjoittaneelle esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus ja

b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Päätettiin yksimielisesti palauttaa asia valmisteluun.

Sivistystoimen toimiala toteaa vastauksena aloitteeseen seuraavaa:

Liikuntapalvelut on selvittänyt pumptrack-radan toteuttamismahdollisuuksia yhteistyössä maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialan viheralueyksikön ja asiasta kiinnostuneen liikuntaseuran, Korson Kaiku ry:n, kanssa. Aloitteessa ehdotettuihin paikkoihin rataa ei voida toteuttaa. Vierumäelle ehdotettu paikka sijaitsee ympäri vuoden käytössä olevan kuntosadan paikoitusalueella ja Päiväkummulle ehdotettu paikka alueella, johon toteutettiin koulun pihan kehittämishanke.

Pumptrack-radan toteuttamismahdollisuuksia on selvitetty kuluneen talven aikana. Radan toteutuspaikkaa on pohdittu tarkemmin ottaen huomioon muun muassa suunnitelluilla alueilla oleva käyttö, alueille olemassa olevat suunnitelmat sekä radan mahdollisimman sujuva käyttö ja turvallisuus. Selvitystä jatketaan yhteistyössä liikuntapalveluiden, viheralueyksikön ja Korson Kaiku ry:n kanssa toteutuspaikan ja -tavan tarkastelulla kevään ja kesän 2017 aikana. Kun sopiva paikka löytyy, alue voidaan vuokrata tälle toimijalle radan toteuttamista, käyttöä ja kunnossapitoa varten.

Kaupunginhallitus 6.3.2017 § 12

Sivistystoimen apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa Jari Jääskeläiselle ja 17 muulle aloitteen allekirjoittaneelle esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus, ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liitteet:

- Jari Jääskeläisen ja 17 muun valtuutetun aloite lähiliikuntapaikasta / pumptrackpyöräilyrata Vierumäen ja Päiväkummun koulun yhteyteen
- JustRide, pyöräilyn koulurata, Vierumäki, Vantaa

Täytäntöönpano: kaupunginkanslia; ote valtuustoon

Muutoksenhakuohje: 7.4. Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

Liikuntajohtaja Veli-Matti Kallistahti, puh. 050 5118636, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

Valtuustoaloite 19.09.2016

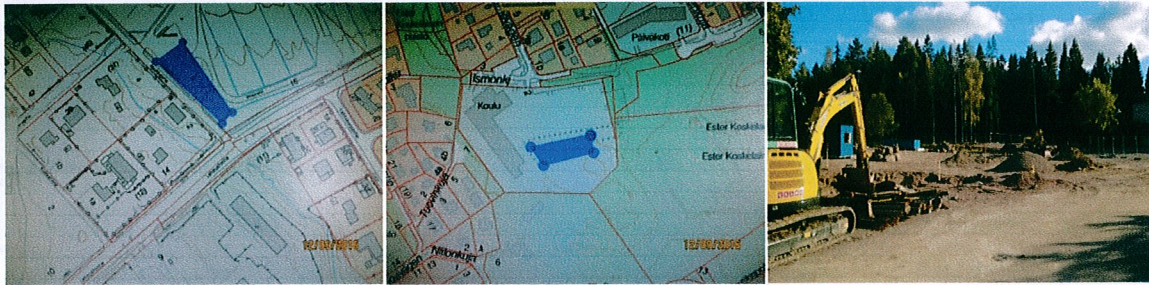
Lähiliikuntapaikka / pumptrack-pyöräilyrata Vierumäen ja Päiväkummun koulun yhteyteen.

Maastopyöräilyn suosio on nousussa ja tarve uuden tyyppisille radoille on akuutti. Aktiiviset pyöräilyn ystävät ovat tehneet jo runsaasti työtä, jotta Vantaan kaupunki rakentaisi pumptrack –tyyppisen pyöräilyradan edellä mainittujen koulujen yhteyteen. Radan pituus on noin 200m ja kustannusarvio n.5000-10000e/ rata, riippuen siitä saako kaupungilta maa-ainesta, paljon pystytään tekemään talkoilla.

Vierumäen rata.

Päiväkummun rata

Päiväkummun koulun kenttä 18.9.

Keväällä 2015 kaikki näytti vielä hyvältä ja kaupunki oli lähtemässä hankkeeseen mukaan, jossa mukana runsaasti eri tahoja mm. Liikkuvakoulu ja Korson Kaiku. Myöhemmin aktiivit saivat kylmää vettä niskaan seuraavan viestin muodossa "Kaupunki (liikuntapalvelut) eivät suostu olemaan millään tavalla mukana mtb-ratojen rakentamisessa eikä näin ollen rehtoritkaan voi niitä vastuulleen ottaa. Pitäisi olla turvallinen alusta, jossa on joustava maapohja ja kiviä / puita ei saisi törmäys- & kaatumisvaaran takia olla lainkaan rakennetulla alueella".

Ei voi olla totta, että kaupunki evää radan rakentamisen turvallisuuteen vedoten.

Rekolaan valmistui hiljattain skeittialue (kuva alla), joka on huomattavasti turvattomampi kuin kaavaillut pumptrack-radat. Skeitti-rampit ovat betonista, mutta pump-track radat sepelistä, sorasta ja kivituhkasta joten ne ovat huomattavasti turvallisempia.

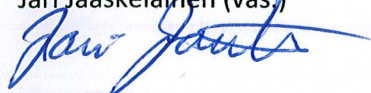
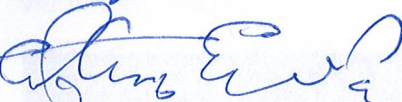

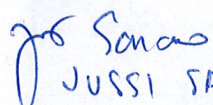
Nyt laitetaan pyörät pyörimään, jotta nuorille on tarjolla riittävästi, edullisia ja monipuolisia liikuntapaikkoja.

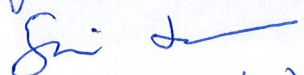
Liitteenä JustRide -pyöräilyn koulurata.

Vantaalla 19.9.2016

Jari Jääskeläinen (vas.)

Antero Eerola

JUSSI SARAMO

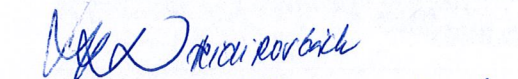

Sari Lankes

Anssi Aurs

Sini Alén

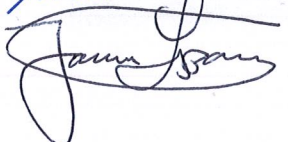

SIRKKA KUOPPINEN

Riikka Saramo

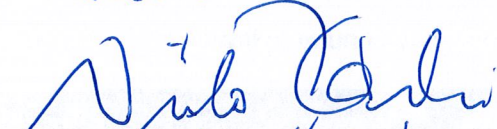
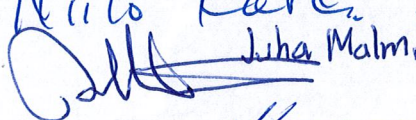

Janna Hukka

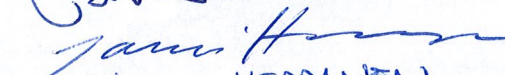

SALLARI ROUKKANEN

MIA SARMINKUO

JANNE LEPPÄNEN

Leha Simonen

Niilo Kärki

Leha Malmi

JOUNI HERRANEN

JOUNI HERRANEN

Lisätietoa
pumptrackista!

Just Ride

Pyöräilyn koulurata
Vierumäki, Vantaa

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

ITERA
INTERNATIONAL GROUP OF COMPANIES

vzlo

**FINNISH
CYCLING**

Just Ride-hanke lyhyesti

Hankkeen loi tahto vaikuttaa lasten ja nuorten parempaan, turvallisempaan ja liikunnallisempaan tulevaisuuteen.

On valitettava tosiasia, että suuri osa lapsista ja nuorista eivät liiku tarpeeksi. Tämä aiheuttaa jo nyt kasvavia haasteita yhteiskunnassa. Lasten ja nuorten motoriset taidot eivät kehity, jolla on suora yhteys liikenneturvallisuuteen. Ulkoliikuntaa ja liikkumista ei ole tarpeeksi, jolla on vaikutusta muun muassa oppimiseen.

Pyöräily on Valon kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan lasten ja nuorten (3-18-vuotiaat) toiseksi harrastetuin liikuntamuoto. Suomessa kohderyhmän pyöräpenetraatio yksi Euroopan korkeimpia: poikkeuksetta lähes jokaisella lapsella ja nuorella on polkupyörä.

Edellä mainituista luvuista huolimatta, lapsille ja nuorille ei juurikaan ole lajinomaisia harrastuspaikkoja. Toisekseen, pyöräily on koulumaailmassa hyvin marginaalisessa asemassa niin opetuksellisessa sisällössä kuin koulujen kasvavassa kerhotoiminnassa.

Mielekkyydellä ja hauskan pidolla on merkittävä rooli kohderyhmän liikkumisen kokonaiskuvassa. Tarjoamalla lapsille ja nuorille mielekäs, tasa-arvoinen ja monin tavoin terveempää ja vihreämpää tulevaisuutta generoiva mahdollisuus harrastaa ja kehittyä, teemme palveluksen tulevaisuuden puolesta.

The logo for 'Just Ride' is written in a stylized, cursive font. The word 'Just' is in a smaller, simpler font, and 'Ride' is in a larger, more flowing script. The entire logo is rendered in a dark green color.

Vierumäen koulurata

Ajatus Vierumäen kouluradasta syntyi koulun läheisyydessä sijaitsevan merkityn maasto-pyöräilyreitit erittäin myönteisen vastaanoton että Tikkakosken Luonetjärven alakoulun välituntiradan kannustavien kokemusten pohjalta.

Kouluradan lähtökohta on luoda mielekäs, kehittävä ja lajiturvallinen olosuhde, jota voidaan hyödyntää pyöräilyn yleisenä lähiliikunta-alueena, mutta myös Vierumäen alakoulun koululiikunnassa sekä Korson Kaiun seuratoiminnassa.

Kouluradasta on perusteltua luoda pumptrack-tyylinen. Tämä tarkoittaa rataa, joka sisältää maltillisia eri korkuisia ja muotoisia kumpuja ja kallistettuja kurveja. Pumptrack kehittää monipuolisesti pyöränsäittelytaitoja sekä fyysisiä ominaisuuksia. Oikealla suunnittelulla pystytään vaikuttamaan, että radalla vauhdit jäävät maltillisiksi, mikä on oleellinen turvallisuutta lisäävä tekijä. Huomionarvoista, että radalla pystyy ajamaan potkupyörä-ikästä lähtien (+3-vuotta). Kaluston osalta pumptrackilla voi ajaa pääkohderyhmän kaikella vallitsevalla pyöräkannalla: peruspyörillä, maastopyörillä ja BMX-pyörillä.

Vierumäen radan ideaali pituus on 200-300 metriä, leveys 1-2 metriä ja pintamateriaalina kivituhka. Vaikka radan muodot ovat hyvin universaalit, tulee rata-design olemaan uniikki valitun paikan mahdollisuudet huomioiden.

Just Ride

Vierumäen koulurata - kommentteja

" Vierumäen koulun oppilaat ja opetushenkilöstö käyttävät Vierumäen pururataa monipuolisesti koko lukuvuoden ajan. Hiihdon, maastajuoksun ja suunnistuksen lisäksi metsässä on käyty mustikassa, pidetty matikkaa ja luontokoulua. Maastossa pyöräilyyn löytyisi koululta innostusta ja osaamistakin, mikäli hanke tulisi mahdolliseksi. Oppilaiden pyöräilytaitojen kehittymisen ja liikuntaharrastuneisuuden lisäämisen vuoksi koulu kannattaa pyöräilyn lähiliikuntapaikkaa lämpimästi. Sille olisi varmasti käyttöä myös osana liikuntatunteja, liikuntapäiviä, valinnaisia liikuntaopintoja; miksei jopa välituntien aikana. Hienoa, että tällaista järjestöaktiivisuutta ja osaamista Vantaalta löytyy. Koulu on mielellään mukana lasten ulkoilua ja liikuntaa edistävissä hankkeissa. Oppilaiden ääni olisi mukava saada kuuluviin jo suunnitteluvaiheessa".

Elina Kuosmanen, rehtori, Vierumäen koulu

"Seuramme on sitoutunut tekemään pitkäjänteistä työtä Vantaan pyöräilyn eteen. Yhteistyö Vierumäen koulun kanssa antaa meille mahdollisuuden tarjota lajiosaamistamme koulun käyttöön".

Pasi Juntunen, Korson Kaiku pyöräilyjaoston PJ

"Fyysinen inaktiivisuus on viidenneksi merkittävin kuolleisuutta ja sairastuvuutta lisäävä tekijä länsimaissa. Liikkuvan elämäntavan tukemisella voidaan siis saavuttaa huomattavia säästöjä terveydenhuollossa. Lapsen liikunnan myönteiset vaikutukset eivät pelkästään paranna senhetkistä terveyttä, vaan johtavat parempaan terveyteen myös aikuisena. Liikkuvasta nuoresta tulee todennäköisemmin myös liikkuva aikuinen. Pyöräily liikuntamuotona on mitä suositeltavin, koska laji toimii niin hyötyliikunta- kuin vapaa-ajan liikuntamuotona kaiken ikäisille. Helppoutensa vuoksi pyöräily madaltaa myös esimerkiksi ylipainoisten lasten kynnystä aloittaa liikuntaharrastus."

Noora Kanerva, tutkija, Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos

"Liikkumisen mielekkyyttä korostavien matalan kynnyksen olosuhteiden kautta saamme lapset liikkumaan. Tarkoitus on pitää hauskaa, mutta samalla kehittyä monipuolisesti. Isäni teki aikoinaan takapihallemme pyöräradan, ja tämä innosti perhettämme pyöräilyn pariin. Veljeni Jukka on ajanut ammattilaisena juniorista lähtien ja tähtää nyt Rion Olympialaisiin. Sieltä takapihalta kaikki lähti".

Mikko Vastaranta, aktiivipyöräilijä

"Tikkakoskelle rakennettu välituntipyöräilyrata on osoittanut toimivuutensa ja rataa käytetään myös koululiikunnassa kuten myös paikallisen lajiseuran toiminnassa. Oikealla suunnittelulla ja toteutuksella pystytään rakentamaan olosuhde, joka palvelee lapsia, nuoria, vanhempia, koko perheitä. Kouluradat ovat erinomaisia paikkoja saada ulkoliikunta, liikkua mielekkäästi ja kehittää pyöräilytaitoja jokapäiväistä liikenteessä liikkumista varten.

Mikko Peltonen, Suomen Pyöräilyunioni

Just Ride

Referenssikohteita

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

ITERA
INTERNATIONAL GROUP OF COMPANIES

vzlo

**FINNISH
CYCLING**

Jämi - maastopyöräilyn tekniikkarata & pumpptarck

Jämille Jämikeskuksen välittömään läheisyyteen toteutettiin moderni monikäyttöinen pyöräilyn tekniikkarata sekä pumptrack täydentämään alueen pyöräilyn olosuhdetarjontaa.

Pääradan pituus noin 210 metriä, johon yhtyy kuvassa vasemmalla oleva pumptrack. Radan muodot luotiin alkuperäisestä pintamateriaalista eli erittäin hienosta hiekkamaasta, jonka päälle murska ja kivituhka. Radan rakennettiin joulukuussa 2014, maisemointi viimeistellään keväällä 2015.

Radan suunnittelu, johto ja osatoteutus Mikko Peltonen ja Jani Vesikko.

Just Ride

Mäntyharju – lasten pyöräilyrata

Mäntyharjulle kunnan liikuntapuiston läheiseen metsikköön toteutettiin lasten ja nuorten pyöräilyrata syksyllä 2013. Rata on nimetty maastopyöräilyradaksi, mutta radan muodot ja pintamateriaali mahdollistavat fillaroinnin radalla aina potkupyörästä lähtien. Radan pituus on 400 metriä sisältäen maltillisia korkeuseroja. Radan suunnittelu Mäntyharjun kunta, Piia Mäkilä sekä Mikko Peltonen.

Just Ride

Tikkakoski (JKL) – pyöräilyn välituntirata

Luonetjärven koulun läheisyyteen Tikkkakoskelle toteutettiin 110 metrin pituinen pyöräilyrata syksyllä 2014. Radan myötä koulussa aloitettiin välituntipyöräily koulun 4.,5. ja 6. luokan oppilaille. Radan suunnittelu ja toteutus Juhana Koivisto ja Jyväskylän Pyöräilyseura.

”Välituntipyöräilyn kokemukset ovat olleet rohkaisevia. Kun välitunnilla saa purkaa ylimääräistä energiaa mielekkään tekemisen kautta, on oppitunneilla ollut rauhallisempaa”,

Riku Ala-Pöllänen, opettaja, Luonetjärven koulu

Just Ride

Espoonlahden urheilupuistoon toteutettiin kivituhkapintainen pumptrack pyöräilyn lähiliikuntapaikaksi, jota alueen koulut hyödyntävät koululiikunnassa. Ratalinjoilla pituutta reilut 200 metriä, mutta erilaista ajettavaa pintaa on yli kolmenkertainen määrä. Radan muodot soveltuvat potkupyöräilystä aina kilpapakuskeille. Radan suunnittelu Jani Vesikko ja Mikko Peltonen.

Just Ride

Mikko Peltonen
SPU / Finnish Cycling
Just Ride – pyöräilyn olosuhdehanke
+358 400 635 315
mikko.peltonen@pyoraily.fi

Pasi Juntunen
Puheenjohtaja
Korson Kaiku / pyöräily
+358 400 985 118
pasi.juntunen@ksbr.fi

LIIKKUVA KOULU
skolan i rörelse

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

**FINNISH
CYCLING**

bananas

FILLARI

Tampereen
Offsetpalvelu

mainoshietala

HIGHPEAK.FI
- LIIKELAHJAT -

13 § Pääsarjataso edustusjoukkueiden uusi tukimalli

VD/4730/12.00.02.01/2015
EL-H/V-MK/LL/NJ

Osana kaupungin omistamien liikuntalaitosyhtiöiden purkua ja niiden tehtävien siirtoa ilmeni tarve selkeyttää kaupungin tukimekanismeja sekä yhteistyömalleja aikuisten pääsarjataso kilpajoukkueiden kanssa. Kaupunginjohtaja antoi tätä koskevan toimeksiannon sivistystoimen liikuntapalveluille helmikuussa 2015 siten, että uusi tukimalli esitellään kaupunginhallitukselle päätettäväksi toukokuussa 2015.

Toimeksiannon tavoitteet olivat:

- selkeä ja läpinäkyvä tuen määräytymisperuste
- tasapuolisuus valittujen mainittujen kriteerien perusteella
- uudella tukimallilla ei ole nettovaikutusta toimialan tai tulosalueen talousarvioon

Kaupunginhallitus 25.5.2015 § 26 päätti, että edustusjoukkueille osoitettavan kilpa- ja huippu-urheilutukeen ovat oikeutettuja ammattimaisesti toimivat vantaalaisia seuroja edustavat pääsarjatasojen aikuisjoukkueet, jotka pelaavat ottelunsa Vantaalla. Kyseessä on kokonaistukimalli, joka jakautuu sekä rahalliseen tukeen että tilojen käytön tukeen.

Edustustason joukkueen kriteereiksi määriteltiin seuraavat:

- joukkue toimii aikuisten ylimmällä kansallisen lajiliiton sarjatasolla tai korkeammalla.
- toiminta on ammattimaista ja kansalliselle tai kansainväliselle huipulle tähtäävää.
- joukkueessa työskentelee Urheilijaturvan piiriin kuuluvia tai vastaavat sopimuspohjaiset edut saavia urheilijoita.

Joukkueiden kesken jaettavan rahallisen tuen suuruus määräytyy areenoiden nimimyyntin, areenoiden ja muiden nimettävien mainospaikkojen kokonaismyyntituotoista. Päätettiin, että määräraha jaetaan siihen oikeutettujen joukkueiden kesken medianäkyvyysarvosta ja tunnettuudesta koostuvaan kaksiportaiseen indeksointimalliin perustuen:

- o medianäkyvyysindeksi, painoarvo 75 % jakomäärästä
- o tunnettuusindeksi, painoarvo 25 % jakomäärästä

Vantaan kaupunki seuraa joukkueiden medianäkyvyyttä, josta medianäkyvyysindeksi muodostuu. Mittarit ovat:

- TV-kontakti (katsojaluvut), painoarvo 25 % koko medianäkyvyydestä, osapaino 18,75 %
- TV-media-aika (sekuntia), painoarvo 10 % koko medianäkyvyydestä, osapaino 7,5 %
- TV-esiintymiset (lukumäärä), painoarvo 15 % medianäkyvyydestä, osapaino 11,25 %
- lehtikuvat Kärkimediaklusterissa (lukumäärä), painoarvo 25 % medianäkyvyydestä, osapaino 18,75 %
- web-kuvat Kärkimediaklusterin web-julkaisuissa (lukumäärä), painoarvo 25 % medianäkyvyydestä, osapaino 18,75 %

Vantaan kaupunki seuraa myös joukkueiden tunnettuutta sekä pääkaupunkiseudulla että valtakunnallisesti. Tunnettuusseuranta tehdään kuukausittain puhelinhaastattelulla. Kullekin joukkueelle määritellään tunnettuusindeksi seuraavasti:

- tunnettuus yli 15-vuotiaiden keskuudessa valtakunnallisesti, painoarvo 30 % koko tunnettuudesta, osapaino 7,5 %
- tunnettuus yli 15-vuotiaiden keskuudessa pääkaupunkiseudulla, painoarvo 70 % koko tunnettuudesta 17,5 %

Liikuntapalvelut on järjestänyt edustusjoukkueille säännöllisiä tapaamisia, joissa on keskusteltu mm. tukimallin toimivuudesta. Tukimallin piirissä olevat joukkueet ovat yksimielisesti esittäneet toiveen muutoksesta rahallisen tuen jakoperusteisiin. Esitys on, että vuosittain jaettavissa olevasta rahallisesta tuesta 50 % jaettaisiin tasaosuuksina järjestelmässä mukana olevien joukkueiden kesken ja toinen 50 % jaettaisiin nykyisen kaksiportaisen indeksointimallin mukaisesti näkyvyyden ja tunnettuuden perusteella. Muilta osin kriteerit säilyisivät ennallaan.

Kaupunginhallitus 27.2.2017 § 20

Sivistystoimen apulaiskaupunginjohtajan esitys:
Päätetään

- a) että kilpa- ja huippu-urheilun tuen piirissä olevien edustusjoukkueiden rahallisesta tuesta jaetaan 50 % tasaosuuksina järjestelmässä mukana olevien joukkueiden kesken ja 50 % rahallisesta tuesta jaetaan kaksipuolaisella indeksintavalla, jossa medianäkyvyysindeksin painoarvo on 75 % ja tunnettuusindeksin painoarvo on 25 %,
- b) että edellä mainitut edustusjoukkueiden rahallisen tuen jakoperusteet ovat voimassa 1.1.2017 alkaen.

Päätös:

Päätettiin yksimielisesti jättää asia pöydälle seuraavaan kokoukseen.

Kaupunginhallitus 6.3.2017 § 13

Sivistystoimen apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) että kilpa- ja huippu-urheilun tuen piirissä olevien edustusjoukkueiden rahallisesta tuesta jaetaan 50 % tasaosuuksina järjestelmässä mukana olevien joukkueiden kesken ja 50 % rahallisesta tuesta jaetaan kaksipuolaisella indeksintavalla, jossa medianäkyvyysindeksin painoarvo on 75 % ja tunnettuusindeksin painoarvo on 25 %,
- b) että edellä mainitut edustusjoukkueiden rahallisen tuen jakoperusteet ovat voimassa 1.1.2017 alkaen.

Käsittely:

Merkittiin, että liikuntajohtaja Veli-Matti Kallistahti selosti asiaa kokouksen alussa.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Täytäntöönpano: liikuntapalvelut

Muutoksenhakuohje: 1. Oikaisuvaatimus

Lisätiedot:

liikuntajohtaja Veli-Matti Kallistahti, puh. 09 8392 3632, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

14 § Selostus Osallistuva Vantaa -toimintatavasta

VD/7367/00.01.02.06/2016
JN/IL/KS/ET

Kaupunginhallitus pyysi kokouksessaan 27.2.2017 selvitystä uuden osallistumisen toimintatavan, Osallistuvan Vantaan, valmistelusta ja toteutuksesta. Kuullaan selvitys asiasta. Asiaa selostaa aluepalvelupäällikkö Katja Syvärinen ja paikalla on myös kuntalaispalveluiden johtaja vs. Tiina Hörkkö.

Yt-neuvottelut aluekoordinaattoreiden työnkuvan muutoksesta johtuen päättyivät 17.2.2017.

Kaupunginhallitus 6.3.2017 § 14

Asukaspalvelujen apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään merkitä tiedoksi kuultu selostus Osallistuva Vantaa -toimintatavasta.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liite:

- Osallistuva Vantaa. Uusi asukasvaikuttamisen toimintamalli Vantaalla, konkretisointia, aluepalvelupäällikkö Katja Syvärinen

Lisätiedot:

asukaspalvelujen apulaiskaupunginjohtaja Jaakko Niinistö; aluepalvelupäällikkö Katja Syvärinen, 0400773203; etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

Osallistuva Vantaa

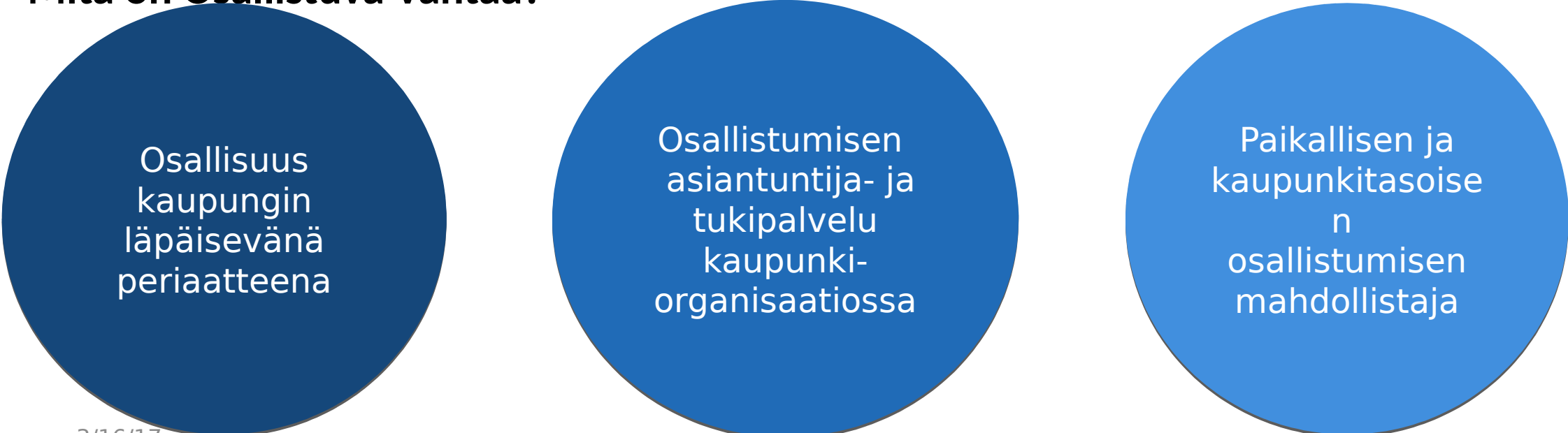
Uusi asukasvaikuttamisen toimintamalli Vantaalla, konkretisointia

Katja Syvärinen, aluepalvelupäällikkö, Kaupunginhallitus 6.3.2017

Osallistuva Vantaa

Valmistellaan aluetoimikuntamallin tilalle toimintamalli, jonka avulla **kuntalaisten osallisuus kaupungin ja palveluiden suunnittelussa lisääntyy**. Osallisuus vahvistaa ymmärrystä ja luottamusta kaupungin ja kaupunkilaisten välillä ja tukee edustuksellista demokratiaa. Osallistuva Vantaa -malli toteuttaa Vantaan arvoja ja visiota sekä uuden kuntalain tavoitteita ja tekee osallistumisesta systemaattista ja kaupunkitasoista.

Mitä on Osallistuva Vantaa?

Osallisuus
kaupungin
läpäisevänä
periaatteena

Osallistumisen
asiantuntija- ja
tukipalvelu
kaupunki-
organisaatiossa

Paikallisen ja
kaupunkitasoise
n
osallistumisen
mahdollistaja

Kaupungin läpäisevä periaate, kirjattu hallintosäännössä

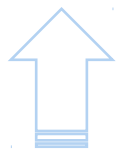
Kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista. Toimialat huolehtivat suunnitelmallisesti omassa toiminnassaan siitä, että kuntalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa oikea-aikaisesti ja vuorovaikutteisesti kunnan toimintaan.

Toimialoilla tapahtuva osallisuustyö

Paikallinen osallistuminen ja aktiivinen kansalaisyhteiskunta

Kaupunkitasoiset osallistumisen prosessit

Kuntademokratian kehittäminen

Osallisuus-
verkosto

Koulutus
ja tuki

Osallistuva
budjetointi

Paikalliset
foorumit
ja
verkostot

Avustukset,
asukastilat

Alueelliset
uutiskirjeet,
paikallinen
viestintä

Asukas-
foorumit

Osallisuus
laajoissa
kysymyksissä,
esim. strategia,
avoin hallinto

Sähköiset
kanavat

Uudet
menetelmät

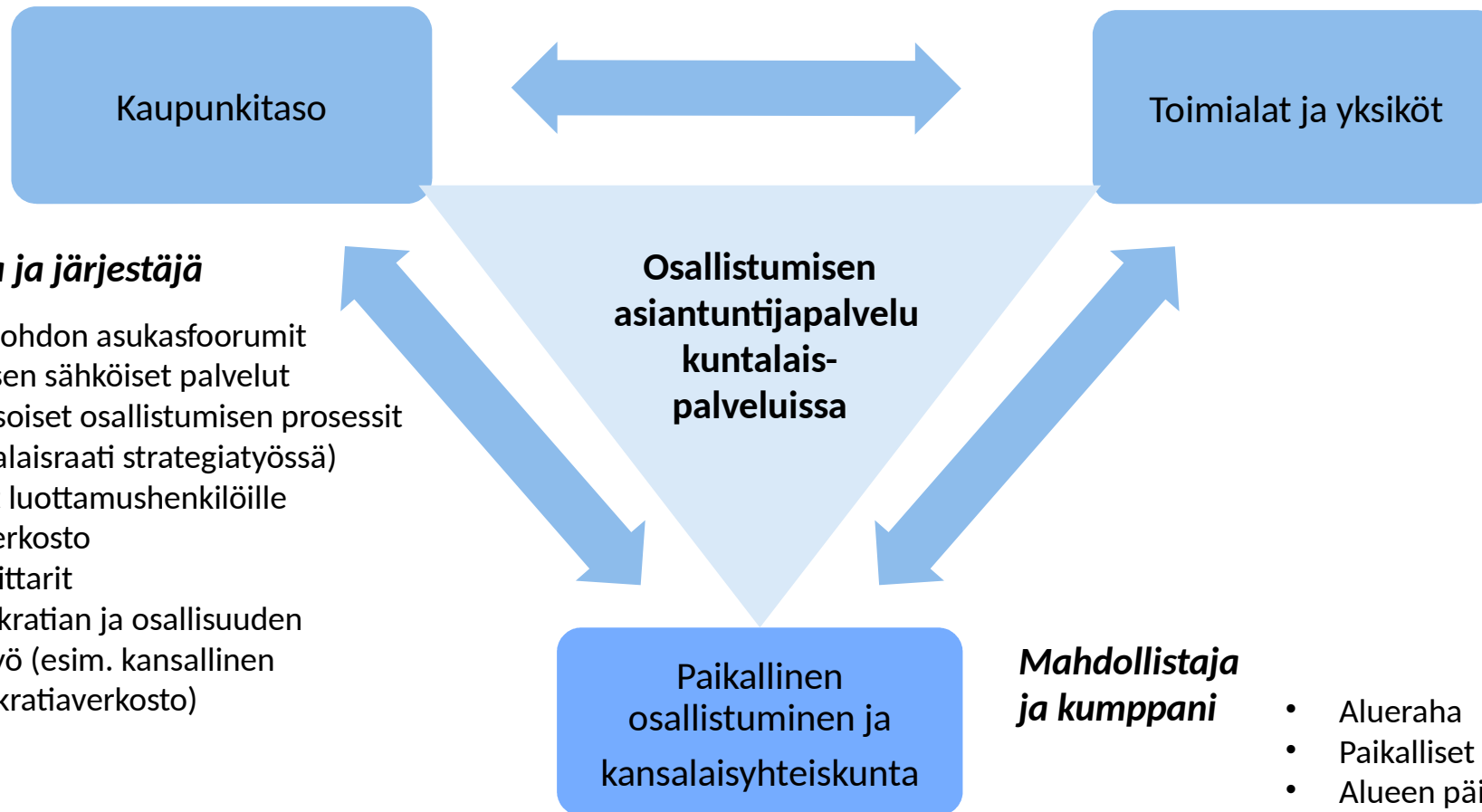
Tieto ja
yhteistyö

**Osallistuva Vantaa - osallistumisen asiantuntijapalvelut
kuntalaispalveluissa**

Osallisuustyötä tehdään kaikilla toimialoilla

- Kaupunginjohtajan toimiala: viestintä, kaupunginkanslia, 6Aika
- Sito: Palvelumuotoilija, nuorisopalvelut, kirjastot, nuva
- Mato: vuorovaikutusasiantuntija, projektit, lakisääteinen OAS
- Soster: kehittämisspäälikkö, vanhusneuvosto, vammaisneuvosto
- Konsas: tietohallinto/palvelumuotoilijat, moku-neuvottelukunta, svenska kommittén, aluekoordinaattorit, 6Aika, asiointi- ja neuvontapalvelut, yhteisö- ja vapaaehtoistoiminta

Osallistuva Vantaa: osallistumisen tasot ja asiantuntijapalvelun *roolit*

Koordinoija ja järjestäjä

- Kaupungin johdon asukasfooromit
- Osallistumisen sähköiset palvelut
- Kaupunkitasoiset osallistumisen prosessit (esim. kansalaisraati strategiatyössä)
- Koulutukset luottamushenkilöille
- Osallisuusverkosto
- Arviointi, mittarit
- Kuntademokratian ja osallisuuden kehittämistyö (esim. kansallinen kuntademokratiaverkosto)

Yhteistyökumppani

- Koulutukset henkilöstölle
- Osallisuuden suunnittelu (esim. vuosikellot)
- Tilaisuuksien fasilitointi
- Uusien menetelmien pilotointi ja käytön tuki
- Tuki osallisten tavoittamiseen, esim. kuntalaisten kehittäjäpooli, paikalliset verkostot

Mahdollistaja ja kumppani

- Alueraha
- Paikalliset verkostot
- Alueen päivät
- Yhteisöruokailujen kehittäminen
- Alueelliset uutiskirjeet
- Asukastilat ja kylätapahtumat matalan kynnyksen osallistumisen paikkoina

Tehtäväkokonaisuus

Vaadittava osaaminen

Paikallisten kehittäjäverkostojen rakentaminen ja koordinointi

- Paikallisten vaikuttamisen kanavien kehittäminen ja toteuttaminen
- Verkostojen koordinointi ja johtaminen
- Järjestöyhteistyö, koulutukset
- Asukkaiden, päätöksenteon ja viranhaltijoiden välisenä linkkinä toimiminen
- Paikallisten aktivismien tunnistaminen ja niihin reagoiminen
- Alueelliset osallistuvan budjetoinnin hankkeet

Alueelliset kohdeavustukset

- Kehittäminen, valmistelu, toimeenpano, koulutukset, talouden seuranta, hakijoiden jatkuva opastus ja ohjaus
- Osallistuvan budjetoinnin kokeilut eri alueilla

Yhteistyö toimialojen kanssa

- Osallisuuden suunnittelu (vuosikellot, asia/prosessikohtaiset osallistumissuunnitelmat)
- Asukastilaisuuksien ja työpajojen fasilitointi ja suunnittelu
- Osallistuvan budjetoinnin hankkeet

Koulutus sekä osaamisen jakaminen ja kehittäminen kaupunkiorganisaatiossa

- Koulutukset kaupungin henkilöstölle, johdolle ja luottamushenkilöille
- Menetelmien käytön tuki, sparraus ja menetelmätietopankki
- Toimialat ylittävän osallisuusverkoston koordinoitivastuu
- Sähköisten osallistumiskanavien kehittäminen ja käyttöönotto
- Osallistumisen arviointi, mittaaminen ja raportointi
- Kuntademokratian kehittäminen

- Vuorovaikutustaidot
- Ymmärrys erilaisista vuorovaikutusmenetelmistä
- Fasilitointitaidot
- Paikallisen osallistumisen ja demokratian asiantuntijuus
- Verkostojohtaminen
- Alueiden erityispiirteiden ymmärrys
- Kehittämisosaaminen
- Talouden hallinta ja avustusten periaatteiden hallinta
- Koulutusosaaminen
- Viestintä
- Käyttäjädemokratian ja palvelumuotoilun asiantuntijuus
- Julkishallinnon ja päätöksentekoprosessien ymmärrys

Tehtäväkokonaisuus

Alueellinen viestintä ja osallisuusviestintä

- Alueelliset uutiskirjeet, sosiaalinen media, järjestöviestintä

Kaupunkitasoiset osallisuuden prosessit

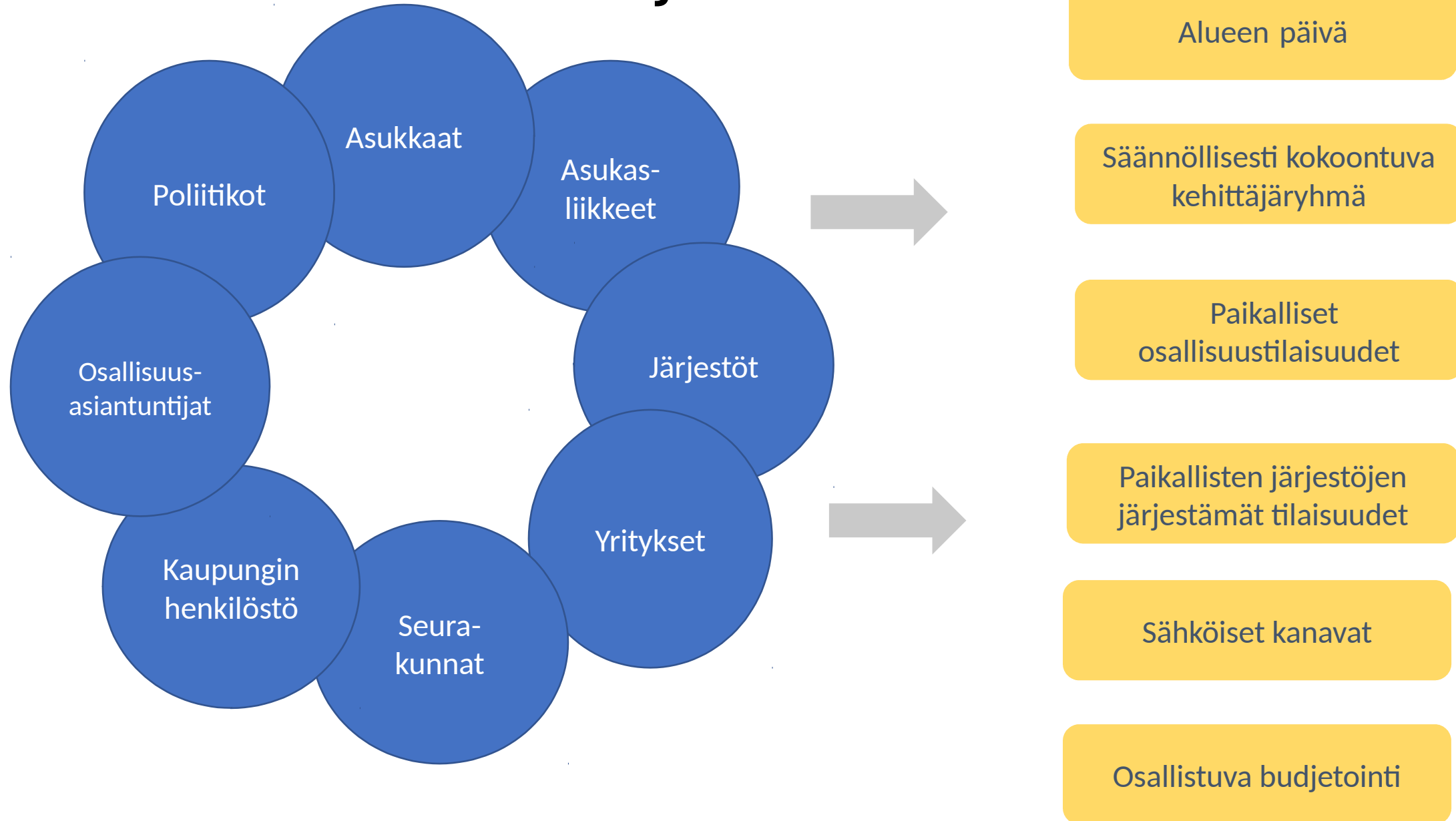
- Kaupungin johdon asukasfoorumit (konseptin kehittäminen ja asukasfoorumien järjestäminen)
- Osallisuus kaupunkitasoisissa asioissa: esim. strategiatyö,
- Sähköiset palvelut

Kaksikielisyysasiat

- Kaksikielisyysohjelmaan kirjattu kehittämistyö ja seuranta
- Svenska kommittén
- Ruotsinkielinen osallisuustyö, esim. asukasfoorumit yhteistyössä toimialojen / palvelun järjestäjien kanssa
- Ruotsinkielinen viestintä (tällä hetkellä mm. Vanda Nytt-lehti)
- Kaksikielisyystyöryhmän koordinointi

Paikallinen osallistuminen Osallistuva Vantaa -toimintatavassa

Paikalliset kehittäjäverkostot

Paikalliset kehittäjäverkostot

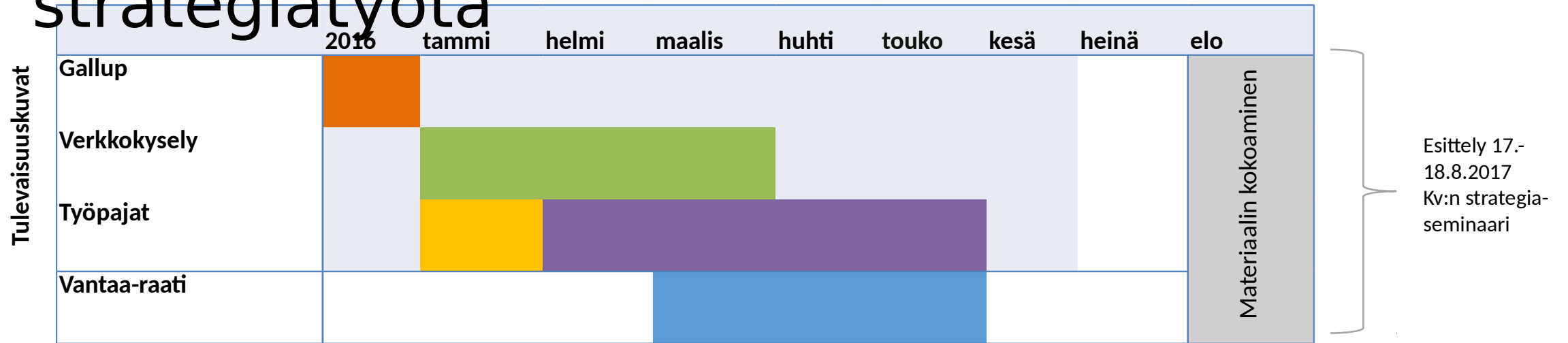
- Paikalliset avoimet kehittäjäryhmät koostuvat alueensa kehittämisen kiinnostuneista toimijoista. Verkostoja koordinoi kuntalaispalvelut yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Toiminnan keskiössä ovat asukastilat sekä muut paikallista yhteisöllisyyttä mahdollistavat tilat.
- Kehittäjäryhmät ovat joustavia ja avoimia verkostoja, joita voidaan hyödyntää osallistumisesta (esim. toimialojen) järjestäessä. Lisäksi voivat määrittää osallistumisen omanlaisensa osallistumisen tavat.
- Osallistumisen asiantuntijapalveluiden rooli: paikallinen ymmärrys, paikallisten verkostojen johtaminen, ymmärrys tilanteeseen sopivista osallistumistavoista sekä osallistumisen järjestäminen yhteistyössä toimialojen ja kehittäjäryhmän kanssa.

Alueen päivät

- Keskeisen tapahtuman/teeman ympärille rakennettu paikallinen suurempi tilaisuus
- Asukasosallisuuden foorumi, paikallisten talkooprojektien esittelyä jne.
- Yhdistykset järjestävät aluerahan tuella yhdessä ohjelmaa
- Nostetaan paikallisia asioita eri tavoin näkyviin ja käsitellään mahdollisia alueellisia ongelmia sekä toteutetaan maankäytön etc. suunnittelutyötä osallisuuden voimin
- Jalkautumista ja ruohonjuuritason tutustumista

Esimerkkejä käynnissä olevista piloteista

Pilotti: Kansalaisraati osana kaupungin strategiatyötä

GALLUP

Tulevaisuuskuvat-hankkeet on kerätty gallupin avulla asukkaiden näkemyksiä elinympäristöstä.

TYÖPAJAT

Tulevaisuuskuvat-hankkeessa järjestetään työpajoja, joiden tuotoksia voidaan hyödyntää myös strategian työstössä. Ajatuksena on ollut luoda työpajamalli, jota toimijat voivat itseohjautuvasti hyödyntää.

VERKKOKYSELY

Tulevaisuuskuvat-hankkeessa tehdään verkkokysely.

KANSALAISRAATI

Vantaan asukkaista koostuva raati kokoontuu kahden päivän ajan toimialojen asiantuntijaryhmien rinnalla. Raati perehtyy aiheeseen syvällisesti ja käy keskusteluja fasilitaattoreiden johdolla. Raati tuottaa yhteisen julkilausuman, joka otetaan osaksi strategian valmisteluprosessia.

Case: Tikkurilan jokirannan suunnittelu

Osallistumisen suunnittelu ja toteutus
aluekoordinaattoreiden ja
viheralueyksikön yhteistyönä

Osallistumisen suunnittelu ja toteutus
aluekoordinaattoreiden,
arkkitehtuurikilpailun voittajien ja
viheralueyksikön yhteistyönä

Tiedonkeruu

Arkki-
tehtuuri-
kilpailu

Osallistu-
minen

Voittajan
valinta

Suunnittelu
alkaa

Osallistu-
minen

Verkkokysely säilytettävistä
ja kehitettävistä paikoista

Kilpailutöiden esittely
verkossa, näyttelyssä,
sosiaalisessa mediassa,
Töiden kommentointi
verkkokyselyn avulla
ja **työpajoissa**.

Tiedottaminen

Tulossa keväällä 2017
(alustava): **työpajat**,
kouluyhteistyö, verkkokysely,
maaston hyödyntäminen eri
tavoin

Osallistavan budjetoinnin pilotti

- Sosiaali- ja terveystalvelut saivat noin 20 000 euron perinnön ruotsinkielisten palveluiden kehittämiseen
- Rahan käyttö toteutetaan asukkaiden toiveiden mukaan osallistavan budjetoinnin periaatteiden mukaisesti (alustava aikataulu)
- 15.3 ruotsinkielisen keskusteluillan yhteydessä infotilaisuus
- 15.3-18.4 erätään ideoita webropol-kyselyllä/paperisen palautteen kautta
- 26.4.2017 klo 17-19 ideointityöpaja jossa ideat työstetään asiantuntijoiden avulla ja koostetaan toteutettavissa olevista ideoista lista
- 26.4-24.5 webropol-pohjainen äänestys

Alueellinen uutiskirje

- Ajankohtaisia, paikallisia ja alueellisia asioita kaupungin eri toimialojen näkökulmasta koottuna asukkaille
- Yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa ja paikallisia verkostoja hyödyntäen
- Viestintää yhdistyksille ja sopimuksella levittävät viestiä myös sähköpostin piirissä olemattomille
- Paikallinen "toimitus" toimii myös kanavana paikallisten asioiden herätteiden vastaanottajana, matalan kynnyksen yhteydenottomahdollisuus
- Jalkautumista ja juttuja alueelta

Muutoksenhakuohje 1. Oikaisuvaatimus

Tässä kokouksessa tehtyyn päätökseen, ellei pöytäkirjassa ole päätöksen osalta erikseen toisin mainittu, tyytymätön voi tehdä oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimus tehdään **Vantaan kaupunginhallitukselle**.

Oikaisuvaatimusaika

Oikaisuvaatimus on jätettävä **14 päivän kuluessa** päätöksen tiedoksisaannista tiedoksisaantipäivää lukuunottamatta.

- Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu julkisesti nähtäväksi
- Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana, tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana taikka kolmantena päivänä sähköisen viestin lähettämisestä.

Oikaisuvaatimuksen toimittaminen viranomaiselle

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisena. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen. Kirjallinen oikaisuvaatimus on muutoksenhakijan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitettava. Kirjelmässä on mainittava oikaisuvaatimuksen tekijän, ja jos hän ei ole allekirjoittajana, myös allekirjoittajan nimi, asuinkunta ja postiosoite.

Oikaisuvaatimusasiakirjat on muutoksenhakijan tai hänen valtuuttamansa asiamiehen toimitettava viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä, tai mikäli määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä tai muu sellainen päivä, jona työt virastoissa on keskeytettävä, ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Oikaisuvaatimuksen voi toimittaa myös telekopiona (faksina) tai sähköpostina. Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjästä, eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Sähköisen viestin (faksin tai sähköpostin) katsotaan saapuneen viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Oikaisuvaatimus toimitetaan aina omalla vastuulla.

Yhteystiedot:

Vantaan kaupunginhallituksen osoite:

Vantaan kaupungin kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa
puhelin: (09) 8392 2184, faksinumero: (09) 8392 4163
sähköpostiosoite: kirjaamo@vantaa.fi
Virka-aika: klo 8.15 - 16.00

Muutoksenhakuohje 2. Kunnallisvalitus oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen

Tässä kokouksessa oikaisuvaatimuksen johdosta annettuihin **päätöksiin tyytymätön voi hakea muutosta hallinto-oikeudelta.**

Valituksen voi tehdä vain oikaisuvaatimuksen tekijä, tai mikäli päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, myös asianosainen sekä kunnan jäsen.

Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muuten lainvastainen.

Valitus tehdään **Helsingin hallinto-oikeudelle.**

Muutoksenhakijalta peritään oikeudenkäyntimaksua hallinto-oikeudessa 250 euroa.

Valitusaika

Valitus on jätettävä **30 päivän kuluessa** päätöksen tiedoksisaannista tiedoksisaantipäivää lukuunottamatta.

- Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä (koskee myös oikaisuvaatimuksen hylkäävää päätöstä) tiedon, kun pöytäkirja on asetettu julkisesti nähtäväksi.
- Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana, tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana taikka kolmantena päivänä sähköisen viestin lähettämisestä.

Valituksen toimittaminen viranomaiselle

Valitus on tehtävä kirjallisena. Valitukseen tulee liittää alkuperäisenä tai jäljennöksenä päätös, johon vaaditaan muutosta. Valituksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen. Kirjallinen valitus on muutoksenhakijan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitettava. Kirjelmässä on mainittava valituksen tekijän, ja jos hän ei ole allekirjoittajana, myös allekirjoittajan nimi, asuinkunta ja postiosoite.

Valitusasiakirjat on muutoksenhakijan tai hänen valtuuttamansa asiamiehen toimitettava viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä, tai mikäli määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä tai muu sellainen päivä, jona työt virastoissa on keskeytettävä, ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Valituksen voi toimittaa myös telekopiona (faksina) tai sähköpostina. Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjältä, eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Sähköisen viestin (faksin tai sähköpostin) katsotaan saapuneen viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Valitus toimitetaan aina omalla vastuulla.

Yhteystiedot:

Helsingin hallinto-oikeuden osoite:
Radanrakentajantie 5, 00520 Helsinki
puhelin: 0295642000, faksi: 0295642079
sähköpostiosoite: helsinki.hao@oikeus.fi
virka-aika: klo 8.00 - 16.15

Muutoksenhakuohje 3. Hallintovalitus asemakaavan muutosta koskevassa asiassa

Tässä kokouksessa tehtyyn **päätökseen tyytymätön voi hakea muutosta hallinto-oikeudelta.**

Valituksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen), kunnan jäsen, alueellinen ympäristökeskus tai muu viranomainen toimialaansa kuuluvissa asioissa, maakunnan liitto ja kunta, joiden alueella kaavassa osoitetulla maankäytöllä on vaikutuksia sekä rekisteröity paikallinen tai alueellinen yhteisö toimialaansa kuuluvissa asioissa toimialueellaan.

Poikkeus: Kun kyse on vaikutukseltaan vähäisen muun asemakaavan kuin ranta-asemakaavan muutosta koskevasta asiasta, päätökseen ei ole valitusoikeutta kunnan jäsenellä.

Vaikutukseltaan vähäisenä ei ole pidettävä asemakaavan muutosta, jossa muutetaan rakennuskorttelin tai muun alueen pääasiallista käyttötarkoitusta, supistetaan puistoja tai muita lähivirkistykseen osoitettuja alueita taikka nostetaan rakennusoikeutta tai rakennuksen sallittua korkeutta ympäristöön laajemmin vaikuttavalla tavalla, heikennetään rakennetun ympäristön tai luonnonympäristön arvojen säilymistä taikka muutetaan kaavaa muulla näihin rinnastettavalla tavalla.

Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa, tai päätös on muuten lainvastainen.

Valitus tehdään **Helsingin hallinto-oikeudelle**. Muutoksenhakijalta peritään oikeudenkäyntimaksua hallinto-oikeudessa 250 euroa.

Valitusaika

Valitus on jätettävä valitusviranomaiselle **30 päivän kuluessa** päätöksen tiedoksisaannista tiedoksisaantipäivää lukuunottamatta.

Kunnan jäsenen ja asemakaavan muutosta koskevissa asioissa myös asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon kun pöytäkirja on asetettu julkisesti nähtäväksi.

Valituksen toimittaminen viranomaiselle

Valitus on tehtävä kirjallisena. Valitukseen tulee liittää alkuperäisenä tai jäljennöksenä päätös, johon vaaditaan muutosta. Valituksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen. Kirjallinen valitus on muutoksenhakijan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitettava. Kirjelmässä on mainittava valituksen tekijän, ja jos hän ei ole allekirjoittajana, myös allekirjoittajan nimi, asuinkunta ja postiosoite.

Valitusasiakirjat on muutoksenhakijan tai hänen valtuuttamansa asiamiehen toimitettava viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä, tai mikäli määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä tai muu sellainen päivä, jona työt virastoissa on keskeytettävä, ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Valituksen voi toimittaa myös telekopiona (faksina) tai sähköpostina. Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä, eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Sähköisen viestin (faksin tai sähköpostin) katsotaan saapuneen viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Valitus toimitetaan aina omalla vastuulla.

Yhteystiedot:

Helsingin hallinto-oikeuden osoite:
Radanrakentajantie 5, 00520 Helsinki
puhelin: 0295642000, faksi: 0295642079
sähköpostiosoite: helsinki.hao@oikeus.fi
virka-aika: klo 8.00 - 16.15

Muutoksenhakuohje 4. Hallintovalitus etuosto-oikeuden käyttämistä koskevassa asiassa

Tässä kokouksessa tehtyyn **päätökseen**, jolla on päätetty käyttää etuosto-oikeutta, voi hakea muutosta hallinto-oikeudelta.

Valituksen saa tehdä ostaja ja etuostolain 6 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa myyjä.

Valitus tehdään **Helsingin hallinto-oikeudelle**.

Muutoksenhakijalta peritään oikeudenkäyntimaksua hallinto-oikeudessa 250 euroa.

Valitusaika

Valitus on jätettävä **30 päivän kuluessa** päätöksen tiedoksisaannista tiedoksisaantipäivää lukuunottamatta.

- ☐ Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu julkisesti nähtäväksi.
- ☐ Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana, tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana taikka kolmantena päivänä sähköisen viestin lähettämisestä.

Valituksen toimittaminen viranomaiselle

Valitus on tehtävä kirjallisena. Valitukseen tulee liittää alkuperäisenä tai jäljennöksenä päätös, johon vaaditaan muutosta. Valituksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen. Kirjallinen valitus on muutoksenhakijan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitettava. Kirjelmässä on mainittava valituksen tekijän, ja jos hän ei ole allekirjoittajana, myös allekirjoittajan nimi, asuinkunta ja postiosoite.

Valitusasiakirjat on muutoksenhakijan tai hänen valtuuttamansa asiamiehen toimitettava viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä, tai mikäli määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä tai muu sellainen päivä, jona työt virastoissa on keskeytettävä, ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Valituksen voi toimittaa myös telekopiona (faksina) tai sähköpostina. Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjältä, eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Sähköisen viestin (faksin tai sähköpostin) katsotaan saapuneen viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Valitus toimitetaan aina omalla vastuulla.

Yhteystiedot:

Helsingin hallinto-oikeuden osoite:
Radanrakentajantie 5, 00520 Helsinki
puhelin: 0295642000, faksi: 0295642079
sähköpostiosoite: helsinki.hao@oikeus.fi
virka-aika: klo 8.00 - 16.15

Muutoksenhakuohje 5. Hankintaoikaisu ja oikaisuvaatimus hankinta-asiassa

Kansallisen kynnysarvon alittavissa hankinnoissa tehtyyn kunnan viranomaisen (hankintayksikkö) päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä annettuun ratkaisuun tyytymätön voi tehdä hankintayksikölle hankintalain 81 ja 83 §:issä tarkoitetun vaatimuksen hankintaoikaisusta tai kuntalain 89 §:ssä tarkoitetun oikaisuvaatimuksen. Oikaisua koskevan vaatimuksen voi tehdä tarjouskilpailuun osallistunut tarjoaja tai osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas eli se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen). Kuntalain mukaisen oikaisuvaatimuksen voi lisäksi tehdä kunnan jäsen.

Määräaika oikaisua koskevien vaatimusten tekemiselle

Oikaisua on vaadittava 14 päivän kuluessa siitä, kun oikaisuvaatimuksen tekijä on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tehdystä ratkaisusta.

- **Asianosaisen** katsotaan saaneen hankintapäätöksen oheisasiakirjoineen tiedoksi sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä sinä päivänä, jolloin päätöksen oheisasiakirjoineen sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.

Jos tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle, vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen lähettämisestä, jollei tiedoksiannon näytettä tapahtuneen myöhemmin.

Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.

- **Kunnan jäsenen** katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi.

Hankintaoikaisun ja oikaisuvaatimuksen sisältö

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimukset perusteineen. Hakemukseen on merkittävä oikaisua vaativan ja kirjelmän laatijan nimi sekä tarvittavat yhteystiedot asian hoitamiseksi.

Hankintaoikaisuun on liitettävä asiakirjat, joihin vaatimuksen tekijä vetoaa, jolleivät ne jo ole hankintayksikön hallussa.

Hankintaoikaisu ja/tai oikaisuvaatimus toimitetaan osoitteeseen

Vantaan kaupungin kirjaamo
Kaupunginhallitus
Asematie 7
01300 Vantaa
sähköpostiosoite: kirjaamo@vantaa.fi
puhelin (kirjaamo): 09-839 22184, fax: 09-8392 4163

Virka-aika: ma - pe 8.15 - 16.00

Muutoksenhakuohje 6. Hankintaoikaisu ja markkinaoikeusvalitus hankinta-asiassa

Julkista hankintaa koskevaan päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun voidaan julkisista hankinnoista annetun lain (hankintalaki) mukaan hakea muutosta vaatimalla hankintayksiköltä oikaisua (hankintaoikaisu). Asia voidaan myös saattaa valituksella markkinaoikeuden käsiteltäväksi, mikäli hankinnan arvo ylittää hankintalain 15 §:n mukaisen kynnyksarvon.

6.1 Oikaisuohje

Hankintayksikön päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun tyytymätön voi tehdä hankintalain 81-83 §:n mukaan **hankintayksikölle** kirjallisen hankintaoikaisun. Hankintaoikaisun voi tehdä tarjouskilpailuun osallistunut tarjoaja tai osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas eli se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen).

Hankintaoikaisun tekoaika

Asianosaisen on tehtävä hankintaoikaisu **14 päivän kuluessa** siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tehdystä ratkaisusta.

Sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä hankintapäätös oheisasiakirjoineen katsotaan saaduksi tiedoksi sinä päivänä, jolloin päätöksen oheisasiakirjoineen sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.

Jos tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle, vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen lähettämisestä, jollei tiedoksiannon näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.

Hankintaoikaisun sisältö

Hankintaoikaisusta on käytävä ilmi vaatimukset perusteineen. Hankintaoikaisusta on käytävä ilmi oikaisua vaativan nimi sekä tarvittavat yhteystiedot asian hoitamiseksi.

Hankintaoikaisuun on liitettävä asiakirjat, joihin vaatimuksen tekijä vetoaa, jolleivät ne jo ole hankintayksikön hallussa.

Hankintaoikaisu toimitetaan osoitteeseen:

Vantaan kaupungin kirjaamo
Kaupunginhallitus
Asematie 7, 01300 Vantaa
Sähköpostiosoite: kirjaamo@vantaa.fi
Puhelin (kirjaamo): 09-839 22184, fax: 09-8392 4163

Virka-aika: ma - pe 8.15 - 16.00

Hankintaoikaisun vireilletulo ja käsittely eivät vaikuta siihen määräaikaan, jonka kuluessa asianosainen voi hankintalain nojalla hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen.

6.2 Valitusosoitus markkinaoikeuteen

Tarjoaja, osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas tai muu taho, jota asia koskee, voi saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi tekemällä valituksen.

Julkisista hankinnoista annetun lain 86 §:n mukaan puitejärjestelyyn perustuvaan hankintaan ei saa hakea valittamalla muutosta, jollei markkinaoikeus myönnä asiassa käsittelylupaa. Lupa on myönnettävä, jos:

asian käsittely on lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa tärkeää; tai siihen on painava, hankintayksikön menettelyyn liittyvä syy.

Jollei toisin säädetä, valitus on tehtävä kirjallisesti **14 päivän kuluessa** siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintaa koskevasta päätöksestä valitusosoituksineen.

Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** päätöksen tiedoksisaannista, jos hankintayksikkö on tehnyt hankintasopimuksen hankintalain 78 §:n 1 nojalla noudattamatta odotusaikaa.

Valitus on tehtävä **kuuden kuukauden kuluessa** hankintapäätöksen tekemisestä siinä tapauksessa, että ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedon hankintapäätöksestä valitusosoituksineen ja hankintapäätös tai valitusosoitus on ollut olennaisesti puutteellinen.

Sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä hankintapäätös oheisasiakirjoineen katsotaan saaduksi tiedoksi sinä päivänä, jolloin päätöksen oheisasiakirjoineen sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.

Jos tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle, vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen lähettämisestä, jollei tiedoksiannon näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.

Valituksen sisältö

Valituksessa on ilmoitettava hankinta-asia, jota valitus koskee, sekä valittajan vaatimukset ja niiden perusteet. Puitejärjestelyyn perustuvan hankinnan osalta valituskirjelmässä on esitettävä, minkä vuoksi käsittelylupa tulisi myöntää.

Valituksessa on ilmoitettava valittajan nimi ja kotikunta. Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatija on joku muu henkilö, valituksessa on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta. Lisäksi on ilmoitettava postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.

Valitukseen on liitettävä alkuperäisenä tai jäljennöksenä päätös, johon haetaan muutosta, sekä todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta. Valitukseen on liitettävä asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi. Asiamiehen on liitettävä valituskirjelmään valtakirja, kuten hallintolainkäyttölain 21 §:ssä säädetään.

Valituksen toimittaminen

Valitus on toimitettava markkinaoikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen markkinaoikeuden virka-ajan päättymistä. Itse tiedoksisaantipäivää ei lasketa mukaan.

Hakemuksen voi toimittaa markkinaoikeuden kansliaan henkilökohtaisesti, asiamiestä käyttäen, lähetin välityksellä, postitse, telekopiona tai sähköpostin avulla kuten laissa sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) säädetään. Jos vireillepanon viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joulukuun tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa asiakirjat toimittaa markkinaoikeudelle ensiksi seuraavana arkipäivänä.

Valituskielto

Hankintalain 102 §:n mukaan markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saa hakea muutosta kuntalain eikä hallintolainkäyttölain nojalla.

Puitejärjestelyyn perustuvaan hankintaan ei saa hakea muutosta valittamalla, jollei markkinaoikeus myönnä asiassa käsittelylupaa hankintalain 86 §:n mukaisesti.

Muutoksenhausta ilmoittaminen hankintayksikölle

Hankintalain 88 §:n nojalla hankinta-asiaan muutosta hakevan on kirjallisesti ilmoitettava hankintayksikölle asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Ilmoitus on toimitettava hankintayksikölle viimeistään silloin, kun hankintaa koskeva valitus toimitetaan markkinaoikeuteen. Ilmoitus on toimitettava hankintayksikön kohdassa 6.1 mainittuun osoitteeseen.

Oikeudenkäyntimaksu

Muutoksenhakijalta peritään käsittelystä markkinaoikeudessa oikeudenkäyntimaksua 2 000 euroa alle miljoonan euron hankinnassa. Jos hankinnan arvo on vähintään 1 miljoona euroa, käsittelymaksu on 4 000 euroa. Mikäli hankinnan arvo on vähintään 10 miljoonaa euroa, käsittelymaksu on 6 000 euroa.

Yksityishenkilön oikeudenkäyntimaksu markkinaoikeudessa on 500 euroa.

Markkinaoikeuden osoite ja muut yhteystiedot:

Markkinaoikeus
Radanrakentajantie 5
00520 HELSINKI
puh. 029 56 43300
fax. 029 56 43314
sähköposti: markkinaoikeus@oikeus.fi

Muutoksenhakuohje 7. Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

7.1

Tässä kokouksessa tehdyistä **päätöksistä, joilla on päätetty olla käyttämättä etuosto-oikeutta**, ei saa tehdä oikaisuvaatimusta tai valittamalla hakea muutosta. (Etuostolaki 22 § 2 mom.)

7.2

Tässä kokouksessa tehtyyn, **verotusta koskevan oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta** valittamalla (Verotusmenettelylaki 88 § 6 mom.).

7.3

Tässä kokouksessa tehtyyn, **hankintaoikaisua koskevaan päätökseen**, ei saa hakea muutosta.

7.4

Päätöksistä, jotka koskevat vain valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei kuntalain 91 §:n mukaan saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta.